Sara Poisson

Šmogus

Sara POISSON

ŠMOGUS

NOVELĖS

www.Skaityk.lt
VIRTUALI LIETUVIŲ BIBLIOTEKA

Vilnius, 2005

UDK 888.2-3
Po-68

Sara Poisson ŠMOGUS
Novelės. – Vilnius: CIKLONAS, 2005 – 152 p.

Už paramą, leidžiant knygą, autorė dėkoja akcinei bendrovei „Kvistija", jos vadovui Virgilijui Eidimtui ir Mažeikių literatų klubui „Erdvė".

ISBN 9955-695-05-6

© UAB „CIKLONAS"
© Sara Poisson, 2005

Mano vagis

Pasakyk, kas tavo vagis, ir pasakysiu, kas tu.

Man į savo vagies veidą teko žiūrėti iš apačios. Taip, kaip tiko aukai, o ne lygiaverčiam priešininkui. Stambokas prieš mane stovinčio aukšto vyro kūnas turėjo veidą, beviltiškai išdarkytą seborėjinių spuogų ir nuo jų likusių randų. Veido grublėtumas ir pilkšvos žvairos akys buvo dar vienas Dievo – žvairuojančio ir žvilgsniu klaidinančio Dievo, dieviško rupumo – liudijimas.

Dievas yra įvairus, Jis – visoks, taigi ne vien tik glotnus. Galėjai jį, vagį, laikyti grubiai mėgėjo tašytu Rūpintojėliu. Arba geru tobulo kūrinio ruošiniu. Arba – jau sugadintu daiktu, kuris kažkada veikė visiškai arba beveik tobulai. Nemačiau savo vagyje nė vieno plano, kurio nebūčiau įžvelgusi savyje. Išorinis vagies grubumas buvo kategoriškas kaip Dešimt Dievo įsakymų, kurie drauge ir kieti, ir kartu – tiek neapibrėžti, kiek ir nepasiekiamon, nepažįstamon laisvėn kreipiantys Dievo pirštai.

Savo vagį pirmąjį kartą pamačiau tardytojo nurodytos datos išvakarėse – kitądien už mano automobilio vagystę jam būtų iškėlę baudžiamąją bylą. Jau nebeprisimenu vagies balso, kurį prieš susitikimą turėjau išgirsti savo tarnybos biuro telefono ragelyje, tačiau šiandien bet kas manytų, kad tam vyrui būtų tikęs prikimęs balsas. Todėl manau, kad jis buvo prikimęs – kito, vagių, pasaulio balsas. Kadangi bet koks kitas pasaulis, ypač jei apsireiškia netikėtai, suglumina, aš susijaudinau. Kitas pasaulis ėjo kontaktan, dėl to jutau atsakomybę. Kiekvienas mano žodis, pasiekiantis vagies ausį, turėjo būti kaip tik įmanoma tikslesnis ir suprantamesnis. Reikėjo kalbėti žodžiais, kurie vagiui nekeltų jokių abejonių. Nekalbėti per daug ir nekalbėti per mažai. Turėjau pasakyti žodžius, kurie kitą, vagių, pasaulį atskleistų tokį, koks jis yra – kaip paralelinį pasaulį manajam, kuriame neišvengiamai lieka vagysčių nuosėdos. Mat šie du pasauliai susieti neteisėtu-

mo, mažų mažiausiai – vagystės, ryšio. Dabar turėjau kalbėti dėl kito, atsiteisimo, ryšio galimybės. Siekti dar vieno ryšio. Jis buvo užmegztas vagies žodžiu, todėl atsakomybė buvo uždėta mano ir mano pasaulio žodžiui. Jis, žodis, turėjo būti pralaidus, lankstus, pakeliamas. Beveik besvoris. Kitaip ryšys su vagių pasauliu nebus tobulas ir jį lydės nusivylimas bei kaltės jausmas. Nieko nebus galima atitaisyti.

Mano nugara pašiurpo, savo tariamus žodžius norėjau sulaikyti, kad, prieš išsakomi, jie bent per kelias papildomas sekundės dalis būtų patikrinti, labiau apšlifuoti, apsvilinti, apskusti – kaip kad prieš operaciją apskutamos plaukuotos žmogaus kūno vietos. Vagis užklupo mane nepasiruošusią – taip, kaip ir pirmąjį, vagystės, kartą. Turėjau ryžtis pasirodyti vagiui su visu savo nenušlifuotu, neapskustu nepasirengimu, kuriam pagelbėti galėjo tik paties vagies ypatingas sugebėjimas kontaktuoti. Jis sugebėjo, aišku.

Mano nepasirengimas susidurti su vagių pasauliu buvo toks pat akivaizdus, kaip ir tada, kai vagis nusižiūrėjo savo grobį. Mažas, nenaujas, pigus mano automobilis, kuris tądien buvo paliktas iki vakaro stovėti su per skubėjimą neįjungta paprasta signalizacija, tuokart buvo neperšvariausias. Rusvai pilkšvomis kelio dulkėmis apsinešęs žalsvai perlamutrinis, jau nebemadingos, nors man gražios spalvos kėbulas, viduje, ant pilkai margų, nelabai švarių sėdynių – bulvių traškučių trupiniai, tamsūs šuns ir šviesūs mano ir mano dukterų plaukai, nebereikalingi čekiai ir sena sąskaita, kelios beveik nebereikalingos garso juostelės, kurias jau keli mėnesiai galvojau paimti iš automobilio ir įgrūsti į kokio nors savo buto baldo stalčiuko gilumą, automobiliui skirtas mobilaus ryšio telefono pakroviklis su netvarkingai (o mąstant apie tokio dalykėlio išradimo tobulumą – beveik nepagarbiai) susimaizgiusiu laidu. Juodo plastiko detalės automobilio salone – apaugusios balkšvu dulkių sluoksneliu, gerai matomu šviesoje. Ten būta mano odos mikrodalelių, kurias teismo ekspertai turėjo atskirti nuo vagies odos ar riebaluotų pirštų antspaudų. Visame tame, ką vagis užtiko įsilaužęs į automobilį, buvo labai daug intymaus, biologiško, apnuoginančio mano pačios kūno ir sielos padėtį. Per vagies poelgį mano privatus gyvenimas pagaliau buvo pakištas ir po eksperto mikroskopu. Kai dabar apie tai galvoju, kone raustu iš gėdos.

Policijos komisariate, vardindama automobilyje paliktus daiktus ir mintyse atgaminusi automobilio salono vaizdą, ėmiau beveik

gėdytis savo vagies, kurio dar buvau nemačiusi ir nemačiau dar kokius tris mėnesius. Tarytum jis, tasai nepažįstamas žmogus, vyras, būtų užklupęs mane neapsirengusią. Arba – nepadorioje pozoje, vienoje iš tų, kurios nėra nepadorios tol, kol paslėptos nuo kitų žmonių akių. Tiek pirmuoju, nusikaltimo, atveju, tiek antruoju, kada man paskambino, vagis pasisavino ne vien automobilį. Jis savinosi dalį mano gyvenimo. Geriausiu atveju – piršosi man į savo gyvenimo įvykio bendrininkus. Lindo man į akis prieš mano norą ir nepaisydamas mano planų bei nusiteikimų. Ne tik pasisavino mano gyvenamą laiką, bet ir išviešino, suteikė teisę lįsti ten kriminalistams ir ekspertams. Tai buvo panašu į išprievartavimą. Man pakėlus telefono ragelį ir išgirdus prikimusį vagies balsą, šios pažeisto intymumo ar išprievartavimo nuosėdos sukilo iš atminties dugno tarsi sudumblėjusių vandens augalų likučiai. Jie sudrumstė man protą, kuriam po to buvo sunku nusiteikti transcendentiniams dviejų pasaulių ryšiams.

Jis paprastai užklumpa, tai dėsninga, taip atsitiko ir antrąjį kartą. Vagis, kuris dabar siūlė atlyginti už pavogto ir po to apdaužyto automobilio remontą, antrąkart pavogė mano ramybę, išprovokavo žodžius, sutrynė į miltus mano pasitenkinimą savuoju saugumu savo pasaulyje. Pinigus jis žadėjo ne už tai. Pinigai – kaip vėliau paaiškėjo – litas į litą, buvo skirti automobilio remonto sąskaitos padengimui. Jokiu būdu tai nebuvo kompensacija už moralinę žalą, kurią turbūt patiria visi, susiduriantys su kitu pasauliu. Mat kitas pasaulis atpučia nerimą, liūdesį dėl įvairovės neaprėpiamumo ir nepažinumo, neretai dar ir ilgesį. Mat žmogus jaučia, kad visa yra viena, ir šio pajautimo ilgisi, tačiau pajautimas, kad ir retkarčiais apsilankydamas, niekada neužsibūna taip ilgai, kad žmogaus ilgesys būtų numalšintas.

Pokalbis buvo trumpas. Nesuabejodama pasimatymo vietą paskyriau jam savo biure. Jis privalės praeiti patalpą, kurioje, be bendradarbių, bus dar keli lankytojai, ir šitaip jam atsilyginsiu viešumu. Išviešinimu, kurio dėka jam, pačiam vagiui, ir teisėtvarkos struktūroms buvo atskleistas mano privatumas, susietas su intymiomis automobilio naudojimo detalėmis. Už vagies išprovokuotą viešumą – mano ir vagies sandėrio viešumas, taip pat išaiškintos vagystės paviešinimas.

Be to, galvojau, kontaktui su kitu pasauliu mano biuro kabinetas yra pakankamai pagarbi vieta. Vagis neturėtų nė trupučio su-

abejoti, kaip labai jį gerbiu. Priimsiu jį kaip kokį garbingą lankytoją – mano profesijai ir užimamoms pareigoms prasmę suteikiantį asmenį. Pagarbiai ir jaukiai, kaip savo pasaulio žmogų. Vagis ateis visiškai taip pat, kaip pas mane užeina bičiulė ar įsimylėjęs vyriškis, kuris man simpatiškas. Jis atsisės į kėdę, kurioje sėdėjo asmenys, sakę man malonius žodžius arba išklausę tai, kas sutvirtino jų palankų nusiteikimą mano, mano aplinkos, mano pasaulio atžvilgiu. Jam pasirodysiu tuo pačiu pavidalu, tuo pačiu veidu, kaip ir savo mylimiesiems. Padovanosiu ir intymius sujaukto mano kabineto stalo vaizdus bei paveikslais (daugiausia peizažais) nukabinėtos baltos sienos vaizdą – tarsi atsukdama kairįjį skruostą tam, kuris sušėrė per dešinįjį. Sutvirtinsiu ryšį su tavuoju pasauliu abiem savo skruostais, vagie. Ne tik palaikysiu tavo užmegztą ryšį, tačiau dar – krisiu savosios aplinkos paveikslo būviu tavojon žemėn tarytum meteoras. Paliksiu ten pėdsaką. Tapsiu neišmetamu, nepaneigiamu, neužmirštamu kito pasaulio eksponatu. Savajame pasaulyje eksponuosiu tavo ir savo kalbos garsų bangas, kurios pasklis po mano kabinetą, eidamos kiaurai per sienas. Amžinybės archyvan įtraukdama ir tavojo kūno mikrodaleles, kurios paliks ant kėdės mano kabinete ir kurių liko mano automobilyje.

Savo vagį, be abejonės, atpažinau iš karto. Mano mažam automobiliui jis aiškiai buvo per didelis. Taip ir turėjo būti. Ne iki galo įvykdyta vagystė privalėjo slėpti kažin kokią klaidą. Disproporciją. Galbūt todėl jis, vyras-vagis, ir gūžėsi nuo pat pirmosios akimirkos, kai tik įėjo pro biuro duris. Stengėsi sumažėti – tarytum bandydamas atrodyti labiau tinkamas mano automobiliui ir pakankamai mažas savo vagystei. Aiškiai mačiau, kad jam joje buvo ankšta. Gėdijosi jos tarytum išaugto rūbelio. Jautėsi tarsi nuskriaustas, kad buvo bandytas įvilkti į tokią nedidelę vagystę, kuri sudrisko ties pirmuoju posūkiu. Sudrisko tiesiogine prasme. Mažas automobilis, tepavažiavęs vos porą kilometrų, skrido nuo kelio „T" formos sankryžoje, įsmukdamas dirvon ties pat raidės kepure. Pagal likusias ratų žymes, kurias iš ryto apžiūrėjo ekspertai, nebuvo matyti nė ženklo, kad vagis automobilio vairą būtų sukęs kairėn ar dešinėn. Tokį pėdsaką buvo galima paaiškinti prieš tai alaus šventėje išgertais svaigalais. Tačiau labiausiai buvo aišku tai, kad vagiui mūsų pasaulis per menkai pažįstamas. Nesvarbu, kad jis gyvena tame pačiame miestelyje, vis tiek jam nepaklūsta vos kelios jo gatvės.

Vagis jautėsi aiškiai nuskriaustas dėl nutrūkusio pirmojo dviejų

pasaulių – vagių ir nevagių – kontakto, dėl neįvykusios vagystės. Pabandęs įvilkti save per mažon vagystėn, buvo priverstas iš jos netrukus išsinerti, palikdamas naktį visomis šviesomis pamiškėn šviečiantį automobilį su sulaužyta priekinio dešiniojo rato ašimi ir sparnu. Vagystė tikslo nepasiekė, drykstelėjo tarytum per maži marškinukai. Vagis, žinoma, bandė sprukti, tačiau – tiesiai į policininkų glėbį. Kokia gėda.

Dabar, praėjus keliems mėnesiams, gailėjausi vagies tarytum įskaudinto vaiko, kuris parklupo ir skaudžiai nusibalnojo keliukus. Berniuko, kuris gėdijosi savo nesėkmės. Gėdijosi nesugebėjimo įvertinti savo jėgų, savo galimybių pasiekti tikslą. Buvau įtraukta į įvykį, kuris reiškė neįvykusį dviejų pasaulių kontaktą. Bevaisį bandymą. Lygiai taip pat būčiau gailėjusis savo prievartautojo, kuris, pasirinkęs mane kaip auką, būtų neįvertinęs savo potencijos ar savo psichologinio pasirengimo įvykdyti prievartos veiksmą iki galo. Buvo aišku ir tai, kad apgailėtinas vagis man buvo parinktas pagal mano sugebėjimą gailėtis, o taip pat ir pagal tuometinį mano nesugebėjimą įsigyti dar vieną, kad ir mažiausią, automobilį. Mano apgailėtina pozicija neabejotinai paveikė veiksmo vystymąsi, mano mažumas ir mano gailestingumas avansu paveikė vagystės baigtį, tad paraleliniame vagies pasaulyje aš, žinoma, buvau kaltoji. Ir todėl, išvydusi spuoguotą, už striukės apykaklės bandomą paslėpti vagies veidą, pajutau kaltę.

Dabar manau, kad būta dar vieno aspekto. Dievas neabejotinai parenka vagį pagal tavo sugebėjimus ir pasaulyje užimamą padėtį, tad jau pačioje vagystės plano užuomazgoje esi įtrauktas į vagystę. Nematomu būdu esi savo vagies veiksmų bendrininkas ir kaltininkas. Na, tas kaltinimas tau pateikiamas ne šio pasaulio teisme, tačiau – galite tuo neabejoti – galiausiai jis bus jums pateiktas. Prieš aną teismą vagis stos kaip nukentėjusysis. Blogiausiu atveju – kaip įkalčiui tinkantis elementarus įrankis, palaikantis Dievo sumanytą pusiausvyrą.

Mano kūniškojo ar daiktiškojo gyvenimo padėtis prisišaukė vagystei netinkamą vagį, ne kitaip. Dabar jis sėdėjo priešais, siūlydamas kompensuoti man padarytą maždaug dviejų tūkstančių dolerių vertės materialinę žalą. Už tai, kad parašyčiau policijai prašymą nutraukti baudžiamąją bylą, liudyčiau, jog man atlyginta ir jokių pretenzijų savo vagiui neturiu. Reikėjo jį paguosti, reikėjo kažkaip atsiprašyti, kad įtraukiau į veiksmą, kuriam jis nebuvo

pasirengęs. „Na, kaip čia atsitiko? Šventinis alus suveikė?" – kaip paguodžiančią išeitį jam pasiūliau, bandydama mūsų bendrą kaltę suversti alui. Dar nebuvau užmiršusi, kad vagystės dieną už paskutines santaupas pirkau muzikos centrą, mano atveju – prabangos gyvybiškai nebūtiną, daiktą. Automobilio signalizacijos neįjungiau ir vagiui pagundymą inspiravau per savo išsiblaškymą, kai krausčiau iš automobilio bagažinės pirkinį. Skirdama daugiau dėmesio vienam daiktui, apleidau rūpestį automobiliu. Laikas, kai kunigas prie bažnyčios šventino mano automobilį, kurį vėliau ploviau kas savaitę, buvo praeity. Savo rūpestingumo mašinai ribotumu prisišaukiau vagį. Mano ribotas tinkamumas daiktams ar daiktų ribotas tinkamumas man pritraukė automobilio vagystei netinkamą, nepasirengusį vagį. Vargšas vagis. Santykio nepilnumui reikėjo tęsinio, kuris išsipildė nebaigtoje vagystėje.

Ta pačia linkme galvojau aną rytą, kai tarp iš vakaro lauke užmirštų skalbinių neradau pakabinto didelio gauruoto rankšluosčio. Vargšas vagis. Tai aš, nerūpestinga ranšluosčio savininkė, išprovokavau tokią niekingą vagystę. Man – tai kas: laisvesnė spinta, juk šalia kraitinių, kitaip sakant, šeimyninio gyvenimo pradžioje įsigytų rankšluosčių buvo prisikaupę perteklius dovanotųjų vėliau, šito gero tikrai turėjau per daug. Būtent dėl to „per daug", galima sakyti, ir palikau skalbinius lauke. Menkai rūpinausi jais. Jų daugybės dalis man reiškė labai jau nedaug. Nesirūpinau ir tuo, kad rankšluosčių perteklius jų stokojančius pasiektų kitu, ne vagystės, būdu.

Vagystė yra gėrybių paskirstymas, už kurį atsakingi ne vien vagys, bet ir apvogtieji. Niekur nedingsi. Jei tik ką įsigyji, tas privalomai gali, o kartais netgi būtinai bus pavogta. Lazda turi du galus. Iš esmės niekas niekam nepriklauso, vagys tą jaučia. Jie ten, vagystės vieton, siunčiami, jie tuo gundomi. Jie tampa įrankiais, tampa jau esamo daiktų pertekliaus perskirstymo mechanizmo veikėjais, bjauraus privačios nuosavybės klausimo aktualintojais, nuosavybės kaltės dalininkais.

Automobilio vagis man atidavė pinigus, kurių jau nebesitikėjau atgausianti. Gailėjausi vagies (ir mėgavausi neplanuotu piniginės papildymu). Vargšas didelis spuoguotas vagis. Per didelis vagystei. Užuot praturtėjęs iš vagystės, jis, vyras-vagis, be nepasitenkinimo savo netobulu veiksmu, priedo patyrė dar ir savo biudžeto ištuštinimą. Tiesa, girdėjau, kad būta trijų vagių – didžiojo

vagies ir dviejų jo bendrininkų, o man, reikia manyti, buvo perduota krūvon sumesta suma – už krūvon sumestą kaltę, kurią oficialiai prisiėmė vienas jų. Oficialusis vagis, arba asmuo, kurį, paėmusi pinigus, pavežėjau iki policijos komisariato. Pas tardytoją pasirodėme jau kaip tikri bendrininkai. Petys į petį, jei tik taip būtų galima pasakyti apie moterį ir visa galva už ją aukštesnį vyrą. Aš ir mano vargšas vagis. Dar kartą atsisėdo į savo nepavogtą automobilį. Kai išėjome iš komisariato, jis, pasiteiravęs, kuria kryptimi vairuosiu, vėl paprašė jį pavežėti. Tyrinėjo savo netinkamumą grobiui ir vagystei? Bandė atstatyti savo ir mašinos santykį, įvertindamas kitos vagystės galimybę? Įsitikino, kad jis – per didelis? Lipo į automobilį ir išlipo iš jo trečiąkart vien dėl šventos veiksmo trejybės? Siekė palikti daugiau įkalčių ar ryšio įrodymų? Prisipažinsiu, mano pasaulio kontaktas su vagių pasauliu į pabaigą įgavo nerimastingos paslapties.

Mačiau jį, vagį, po to dar kokius tris kartus. Kartą – vienišą ir didelį, visiškai netinkamą ramiai senamiesčio gatvelei, kurioje tinkamai atrodo tik pusamžės moterėlės. Dideli vyrai ir apskritai vyrai čia važinėja automobiliais, retai kada vaikšto. Vagis ėjo pėsčias, todėl atrodė netinkamas, dėl to ir toliau gūžėsi – lyg norėdamas sumažėti ir tapti tinkamas. Paskui mačiau jį su bičiuliu. Ėjo svirduliuodami, lyg svaigdami ne nuo alkoholio, o nuo jiems svetimo pasaulio oro. Vėliau išvydau jį su simpatiška juodbruva, gailestingos veido išraiškos moterimi. Galima buvo manyti, kad dviejų paralelinių pasaulių – vagių ir nevagių – ryšys yra ar tam tikru momentu pasidarė tvirtesnis nei man atrodė iš pradžių. Moteris ėjo įsikibusi vagiui į parankę, o vagis jau neatrodė toks susigūžęs. Galbūt apsigyveno čia, mūsų pasaulyje. Kažkur nelabai toli nuo nepavykusios vagystės vietos. Galbūt nors kartais (jei ir ne visada) mes su vagimi gyvename visiškai šalia vienas kito. Kvėpuojame tuo pačiu niekam nepriklausančiu ar visiems vienodai priklausančiu oru. Vaikštome tomis pačiomis gatvėmis. Turbūt jis jau gerai pažįsta „T" formos sankryžą, tapusią jam spąstais tą vasarą, po alaus šventės.

Raudona kepuraitė

Jiedu sėdi prie kito staliuko. Prie kito ir kartu visiškai tokio paties, o atėjo čia, į tą pačią „Geltoną valtį", švęsti tos pačios šv. Valentino dienos, kaip ir mudu. Esam dvi skirtingos ton pačion vieton atvestos poros. Po tuo pačiu stogu. Laikinai. Tame pačiame antrarūšiame bare. Iki šiol manau, kad visiškai tiktų taip ir nepasakyti garsiai to, kas svarbiausia: štai tokios, antrarūšės, poros padeda švęsti vienos kitoms lygiai taip pat, kaip kad vieni kitiems padeda silpnieji ir kaip vieni kitus pamaitina alkanieji. Porų antrarūšiškumas yra tam tikra skiriamoji savybė, saistanti jas su antrarūšiais barais. Čia susirenka kelios iš tokių, kurios sustiprina viena kitos antrarūšiškumą, kaip kad religinėje bendruomenėje tvirtėja tikėjimas ar giminės susirinkime – giminystės ryšiai. Galima įtarti, kad kaip tik jis, antrarūšiškumas, sutvirtina porą, suriša du asmenis taip stipriai, kaip niekada neįmanoma surišti tų, kurie yra išskirtiniai, aukščiausios kokybės, potencialūs savo pačių vystymesi. Pora apskritai nurodo kokią nors dviejų atskirų vienetų stoką, ogi patvari pora galbūt reiškia ne ką kitą, kaip tik patvarią stoką. Galbūt todėl tuo metu, kai tenka susidurti su konkrečia poros ištikimybe ir stabilumu, mes tuo reiškiniu tiek pat gėrimės, betgi tiek pat ir drovimės, nes pernelyg gerai jaučiame, kad šis tobulas susiporavimas tapo įmanomas kaip tik dėl jos, stokos. Dar kitaip sakant, žmogiškoji pora gražiai atitinka idėjinę netvirtumo ir tvirtybės ar idėjinę stokos ir pertekliaus porą, ir ši analogija mane taip jaudina, kad manau, jog vien jau ši nepatikrinta idealaus susiporavimo teorija verstų mane visada pavydėti poroms tos susiporavimą lemiančios stokos. Neišvengiamai pavydėčiau minėtos stokos tuo atveju, jeigu man nebūtų buvę lemta tapti kurios nors poros dalimi ir būčiau gyvenusi išskirtinio aukščiausios rūšies vienišiaus gyvenimą. Manau, kad kaip tik dėl to vadinamųjų vienišių išdidus išskirtinumas niekaip neapsieina, nepaėmęs sau į poras aitraus, kad ir slepiamo, pavydo, kuris

nukreiptas į tą žavų, juokingą ir kartu kvapą gniaužiantį susiporavimo antrarūšiškumą. Antrarūšiškumas yra kitas pasaulis, kuris traukia aukščiausios rūšies asmenis, nes jie, būdami iš dalies pasaulio užkariautojais, yra iš esmės labai gobšūs ir netveria kailyje nujausdami, kad tas kitas pasaulis nuo jų atsitvėręs ir ne taip lengvai užkariaujamas, jei nesi antrarūšis.

Jis, vienas iš prie kito staliuko įsitaisiusios poros, maždaug dvidešimties metų vaikinas, panašus į studentą, šiek tiek primena jaunuolį iš reklaminio klipo, mat dėvi raudoną džemperį ir ant kaktos užmaukšlintą raudoną kepuraitę, iš po kurios išlindę blizgiai juodi plaukai ir kuri paryškina ties kepurės atvarto kraštu įstatytas juodas migdolines akis. Ji – galbūt irgi studentė, taip pat, kaip ir jis, trumpam savaitgaliui sugrįžusi į savo mažą gimtą miestelį – susitikti su tėvais ir su juo, savo apdarais raudonuojančiu vaikinu. Apskritas merginos veidukas, dėl jos nedidelio ūgio – potencialiai apskrita figūra, už dviejų dešimtmečių žadanti pagaliau jau ir tikrąjį apskritumą, šiaudų spalvos veltų standintų plaukų kupeta, pagal šukuosenos sumanymą ir užpraėjusios vasaros madą iš pradžių, ties sklastymu, tarytum fontano čiurkšlės išsišakojančia trajektorija iškylanti, o vėliau per kaktą krentanti ant ryškiai juodai apvestos, bemaž numurzintos, dešiniosios akies. Šioji akis nuo kairiosios skiriasi kaip tik tuo, kad funkcionuoja ne šiaip sau žiūrėdama, o įvairuoja, nes ji žiūri tai per plaukus, tai atvirai, tai per rankos pirštus, nubraukiančius nuo akies murzinai gelsvą šiaudinių plaukų sruogą. Tos rankos pirštai – storoki, ilgais plačiais nagais, lakuotais tamsiai vyšnine, beveik juoda spalva, pirštai – kartu su ranka primenantys mielą letenėlę, kuri būtų tikriausiai neabejotinai miela, jei tas, kas į ją žiūri, nestokotų meilės ir meilumo. Tačiau man kažkodėl sunku patikėti, kad raudonasis skaisčiaveidis vaikinas pajėgtų išblyškusiai merginai jausti meilumo daugiau nei savo atvaizdui veidrodyje, į kurį pažvelgė prieš išeidamas į pasimatymą. Dabar jis žiūri į jos beveik bekraujes, tačiau goslias, bučinio, ir ne tik jo, skonį pažįstančias lūpas, tačiau vaikino vaizduotė galbūt dar nenumarino įspūdžio, kurį jam paliko jo paties veidrodyje matytų savų raudonų lūpų spalva ir forma. Tad jam beveik maloniau įsivaizduoti, kaip mergina žvilgsniu siurbiasi į jo lūpas, o ne savo nuostabiomis migdolinėmis akimis siurbtis į blyškias, blyškiais lūpdažiais pablizgintas merginos lūpas, kurios, kaip diktuoja jo vyriškoji savimeilė, labiau skirtos veiksmui, o ne vaizduotės žadinimui. Tad vaiz-

das klasikinis, tik atvirkščias: gėlė (raudona) yra vaikinas, o nektarą siurbiantis vabzdys – mergina, kuri dėl savo blyškumo atrodo šiek tiek liguista ir iš esmės reikalinga kažkokio ypatingesnio maisto ar globos. Galbūt brangios studijos ir jos šeimos finansinis nepajėgumas ją verčia misti sočiomis, tačiau energetiškai nelabai vertingomis bandelėmis.

Žiūrėdama į juodu manau sau, kad raudonasis vaikinas ir šiaudų spalvos mergina susitinka kaip vyriškoji savimeilė, tasai tvirtas įmantrus indas, ir bespalvis moteriškasis goslumas, kurį galima būtų pavadinti vandeningu. Klausydamasi vaikino, mergina nebyliai judina vandeningas lūpas tarsi bučiuodama mintyse priartėjusią nematomą taurę. Vaikino lūpas. Mergina-vanduo grasina pripildyti vaikiną-taurę. R.M.Rilke rašė apie tai, kaip bučinio metu lūpos vienos prie kitų priartėja kaip gėrimas prie gėrimo, ir šio veiksmo metu keistai nutolsta Gėrėjas, menamasai Dievas. Aš nuo man skirtojo staliuko turiu progą stebėti akimirką, kaip gėrimas veržiasi taurėn, o gėrėjo čia tikrai nesimato, tad jis, akivaizdu, arba toli, arba tiesiog pernelyg didelis, kad būtų aprėptas manuoju pro trumparegio žmogaus akinukus stebinčiu žvilgsniu. Visiškai nežinia, kokį vaidmenį Gėrėjas yra paskyręs man, žiūrėtojai. Gali būti, kad akimis ragauju tai, kas skirta tolimam ar tiesiog neregimam, pasislėpusiam Gėrėjui, tad Gėrėjas iš kilnumo gali mane vertinti ir kaip nekantrų išalkusį vaiką, ir kaip begėdę vagilę. Bet jeigu mergina – viso labo tik vanduo, tai juk ir tas gėrimas, kad ir kokion taurėn supiltas – ne kažin kas, ir Dievui neturėtų būti gaila nulieti lašelį savo vaikui ar šunyčiui, t.y. man. Šitaip nusiraminusi, žiūriu toliau, turbūt jau kokią septintąją žiūrėjimo minutę, ir staiga suvokiu ar įsivaizduoju, kad, būdama ne vandeniu, o tokia pat įmantria taure, kaip vaikinas, mergina turėtų saugotis sudužti ir keltų pavojų vaikinui, tačiau, kita vertus, iš tarpusavio potraukio vienas kitam trenkdamiesi vienas į kitą, jie galėtų gražiai suskambėti. Kai kam būtų gražu klausytis, kad ir užsimerkus, ne taip kaip dabar aš. Na štai, o po to, po skambaus susidaužimo, būtų dar ir graži atatranka, o gal neprilygstamas dūžio vaizdas garsą ir judesį fiksuojančio Gėrėjo Akyse ar Lūpose. Turbūt būtų atatranka, bet dabar gerai matau, kad taip nėra. Užsisakiau šimtą gramų pusiau saldaus raudono „Merlot", keptų vištienos gabaliukų su ryžiais ir indišku padažu, kavos. Kavą jau atnešė, neapsisprendimas, ką gerti pirmiau – kavą ar vyną,– yra svaigesnis ir už patį vyną, lygiai kaip svaigus neapsispren-

dimas būti poroje ar nebūti, lygiai kaip svaigus bet koks neapsisprendimas. Taip pat ir mieguistumas, kada nesi apsisprendęs – eiti jau miegoti ar ne, nes mieguistumas turi malonumo, kažkuo geresnio nei pats miegas. Taip pat ir svaigus iš vaikystės dar neužmirštas pusiau plūduriavimas vonioje, kuriai tu dar ne toks didelis, kad negalėtum šitaip pusiau plūduriuoti, tačiau jau ir ne toks mažas, kad plūduriavimas būtų išbaigtas.

Galbūt tai merginai visiškai patinka būti vandeniu, tuo, kas galėtų tapti puikia antrarūšiškumo žaliava pakankamai tvariam susiporavimui. Akimirką stengiuosi prisiminti, ar man yra taip atsitikę: būti vandeniu ir stengtis įsilieti į konkrečią taurę. Be abejonės, tai būta akimirkos, kai rengiausi ištekėti – štai, matote, kaip po septyniolikos metų imu ir atrandu naują žodžio „ištekėti" reikšmę. Ačiū už tai vandeningajai merginai.

Merginos akys dėl juodų kosmetinių šešėlių iš tiesų atrodo tarytum paplautos. Tarsi ji jau būtų pradėjusi tekėti (ištekėti). Jos toks suprantamas noras padidinti akis atrodo šiek tiek liūdnai, jis primena banko tarnautojos pastangas prisiderinti prie aplinkos kaip įmanoma funkcionalesniu įvaizdžiu. Dabar mergina tarytum prisitaiko prie vaikino ryškumo, dangsto savąjį neryškumą juodais dirbtiniais, jos pačios manymu, per mažų akių šešėliais, tad jos ryškinimasis tėra bėgimas (tekėjimas, sruvenimas) iš paskos. Iš esmės skoningam merginos įvaizdžiui trūksta kažin kokio individualumo ir netgi potencialaus neišbaigtumo, kurį išmanantysis iš karto įvertintų kaip gerą žaliavą nepakartojamo individualumo kūrybai. Be abejonės, mergina yra patogi, taki, tinkanti bet kokiam vyriškam indui, ir aš jau beveik matau, kaip ją pamatęs, prabudintas savajam taurės vaidmeniui, mintyse arba tiesiogine prasme, kokioje nors kavinėje prie kokio nors konkretaus stalelio prasižioja ne vienas konkretus vyras. Nesvarbu, kad šis vanduo jau nebe toks tyras. Kažkur jis jau buvo įpiltas ir perpiltas. Jis, vanduo, jau žino ne vieną taurės formą. Galbūt todėl dauguma vyrų tokie drąsūs ir taip drąsiai žiojasi. Mat jie žino, kad vanduo, kuris įpratęs būti pilstomas, pro šalį ar per barzdą nevarvės. Nenuvarvės, tad ir skubėti nėra kur, ir labai delsti nėra prasmės, o geriausia – tiesiog prasižioti jam, vandeniui, arba, tiksliau sakant – jai, moteriai, ir tai, kas turi būti tavin supilta, bus supilta.

Galbūt todėl vaikino elgesyje – visiškai nuosaikus, beveik nebepastebimas delsimas, kurio didžiąją dalį sudaro ne drovumas

ar estetizuota meilės akto preliudija, o viso labo tik kone vaikiškas mėgavimasis savimi. Raudonas vaikinas „Geltonoje valtyje", raudonų Valentino širdžių fone. Kepuraitė muzikaliai pakartoja džemperį, o vaikino smakras – jo nosies formą. Mano mintys šoka šios spalvų ir linijų muzikos taktan pasilinguodamos. Baigiu gerti kavą, tuoj pradėsiu vyną. Tuo tarpu mano bičiulis savo vyną jau bebaigiąs, o užkandžiauja jis šiuo metu rašomo mano teksto nuotrupomis. Mano bičiulis labai gerbia meninę ar į ją panašią kūrybą, kuri, jo požiūriu, prilygsta dideliam pasišventėliškam darbui ir vos ne pranašavimui, tad dabar tikriausiai įsivaizduoja dalyvaująs šventame kūrybos procese. Mat dalį to, ką rašau į ant stalelio kampo pasidėtą bloknotėlį, jam perskaitau. Galbūt mano tekstas jam atskiedžia vyną, o per tekstą irgi tarnauju jam vandeniu, tarnauju jo vyriškajai asmenybės taurei. Šį kartą srūva, iš manęs išteka tekstas, o ne aš pati. Ir mano bičiuliui, imančiam sau į poras tekstą, tai atstoja sutuoktuves. Jis didžiuojasi „imąs", kaip kad didžiuojasi savimi jaunikiai, kuriems pasididžiuotinas atrodo jų pasirengimas užsikrauti ant pečių santuokos atsakomybę. Galbūt jam netgi dingteli, kad Valentino diena tiesiog nuskilo ir kad jam labai nuskilo šitokia santuoka – su mano tekstu. Tekstas yra formaliai labiau aprėpiamas nei moteris, tad dauguma vyrų ir pasirenka tekstą, o ne moterį. Literatūros studijas arba rašytojystę. Susirašinėjimą. Čia ėjimas į priekį formaliai matuojamas parašyto ar perskaityto, galbūt išversto teksto apimtimi, galbūt puslapių ar eilučių skaičiumi ar laiškų dažnumu. Rašant formaliai įmanoma pavaizduoti nueitą nuotolį. Tuo tarpu moteris yra vanduo, kuris nuolat keičia būvį, bet niekados neišnyksta ir nesibaigia. Iš esmės jos neįmanoma dozuoti.

Mano bičiulis renkasi saugų tekstą, ir tai turbūt irgi yra jo rūšinė savybė, sietina su mudviejų antrarūšiškumu. Bičiuliui tekstas suteikia iliuziją, jog mudu – vienas rašydamas, o kitas – supažindinamas su tekstu – laiką leidžiame neveltui, mat tekstas sukuria tam tikro rezultato, kurio taip reikia vyrams, iliuziją. Kartais man atrodo, kad rašau tik dėl štai tokių savo bičiulių, kurie bendraudami su manimi neapsieina be rezultato. Moteris vyrui turi atsiduoti arba daryti kažką, kas ją apibrėžtų kaip užsiėmusią kažkuo reikšmingu, duodančiu rezultatą. Kitokia moteris pernelyg neapibrėžta ir dėl to baisi. Baisiausia vyrui yra plepanti, plepanti ir nesustojanti moteris. Tad aš savo bičiuliui skaitau ir sakau ne viską. Pavyzdžiui, jam nesakau apie tai, kaip grakščiai raudonasis vaikinas nusiima

kepuraitę, padovanodamas savo merginai dar vieną savo – bekepurio, vešliais, žvilgančiais, hipiškais tamsiais plaukais – paveikslą. Iš pradžių parašau, kad, nusiimdamas kepurę, vaikinas apsinuogina, bet staiga atsimenu, jog apie tai, kaip apsinuoginama, nusiimant kepurę, jau esu rašiusi. Tad manau, jog antro, trečio, ketvirto ir t.t. paveikslo padovanojimo galimybė išsirenginėjant yra prasmingesnė, prasmingiau aprašyti būtent šią galimybę. Moterys tuo naudojasi (t.y. dovanoja, neišleisdamos nė cento), kai kavinėje nusivynioja šaliką, prasisega ar nusivelka švarkelį.

Dabar jam, savo bičiuliui, skaitau, ką užrašiusi: „Jų aukštyn vienam priešais kitą išpučiamų dūmų juostos kryžiuojasi, išduodamos lyčių trauką". Šitas vaikino ir merginos gaminamas juostas truputį matau, o labiausiai tai – įsivaizduoju. Tos dūmų juostos gerokai praskydusios. Kaip ir mano stebimos poros aistra, kuri čia demonstruojama taip, tarsi jau ne sykį būtų buvusi numalšinta. Kaip tik tokia aistra ir tinka antrarūšiškumui, saugiam antrarūšiam poravimuisi, kada poruojamasi, gulamasi į bendrą lovą tada, kai ima atrodyti, jog esi su tuo žmogumi kartu jau gulėjęs, tad atsigulimas ima rodytis saugus ir patikimas, nes išbandytas, tačiau kartu ne toks aistringas, kad išmuštų iš pusiausvyros ar gulantis lydėtų nepasisekimo baimė ar siaubas, jog, liepsnai užgesus, ji jau nebeįsidegs. Antrarūšiškumas, juo pažymėti santykiai turi tą jaukumo atspalvį, kuris žada stabilumą ir sielos ramybę, kurios antrarūšiams taip pavydi aukščiausios rūšies padermė. Jaučiu ar nejaučiu šiai porai pavydą – nežinau. Antrarūšei būti man patinka, tačiau dėl to, kad kartais pavydžiu antrarūšiams, kartais imu abejoti, ar tasai mano antrarūšiškumas toks nekintamas ir saugus. Juk pavydas, kaip įsivaizduoju, nurodo ar net išduoda tai, ko pati neturiu.

Stambiais geometrinių formų žiedais žieduota ranka merginа čiupinėja ant staliuko padėtą vaikino ranką. Matau, kaip savo putliais pirštais ji glostinėja vaikino bevardį pirštą – kaip tik toje vietoje, kurioje paprastai mūvimas vestuvinis žiedas. Glamonė bevardžiam pirštui atstoja ir vardą, ir žiedą. Man darosi kiek graudu, kad gražiausioje mano užrašomo pasakojimo dalyje man atneša patiekalą. Be to, kaip tik tuo metu į patalpą įeina žaliu paltu apsirengusi valkataujanti moteris, viena iš tų, kurios pažįstamos daugelyje parduotuvių ir kavinių. Antrarūšės kavinės pasižymi tuo, kad valkatos čia užeina dažniau ir tokiu būdu antrarūšės poros praranda galimybę kartu su savo aistros sukeltu svaiguliu atitrūkti nuo

realybės tiek, kiek tai paprastai pavyksta išskirtinėms, rinktinėms poroms bei vienišiems išrinktiesiems. Valkata yra pusiausvyros atstatymo įrankis, būtinas tam, kad antrarūšės poros netaptų perdaug romantiškos, nes nieko nėra pavojingiau ir nesaugiau už perdozuotą romantiką bei svajingą svaigulį. Kaip tik valkata ir sustabdo bevardį vaikino pirštuką, kurį glamonėja merginos ranka. Pastaroji nespėjo nė įsibėgėti, lygiai taip pat ir aistra, lygiai taip pat ir merginos veidan pasiruošęs, bet nebespėjęs prasimušti lengvas skruostų raudonis, ketinantis pažymėti sukilusį geidulį. Valkata sugrąžina merginą į jai įprastą išblyškusią vandeningą būseną, ir pora sulaikoma jai numatytame saugume. Antrarūšiame bare viskas vyksta pagal šventą antrarūšiškumo planą. Valkata prieina prie stalelio, kur sėdi dar dvi antrarūšės pusamžių žmonių poros, meilaus kalbėjimo partnerės čia yra moterys, o meilaus išgertuvių ritualo partneriai nuo to nesibaigiančio nesaugaus moteriško plepėjimo, regis, bus gerokai atsitraukę į saugų alkoholinį svaigulį, nes vienas pūstažandis ir pūstalūpis penkiasdešimtmetis staiga užverda kaip putojantis pienas, bando stotis ir kėsinasi kariauti su valkata, tačiau tai jau būtų trečiarūšiškumas, todėl sugėrovas jį netrukus patupdo į kėdę, t.y. pastato į jam tinkamą antrarūšę vietą. Valkata prasibraunа prie vaikino ir merginos stalelio, prašo cigaretės, vaikinas grįžteli, šešėlyje spėju pamatyti, kaip kažkas be garso iškrenta iš vaikino kišenės, valkata lengvai spirteli tą daiktą, per sekundę pamatau, kad jis raudonas, per dešimtąją sekundės dalį suvokiu, kad tai kepuraitė, tada valkata lyg tūpteli, čiumpa kepuraitę, kyšteli ją po žalio palto skvernu, o aš kaip užhipnotizuota pamanau, kad regiu pernelyg keistą spektaklį, kuriame, gaila, negaliu veikti kaip artistė, dalyvė. Dar suvokiu ir tai, kad žvilgsnį prikausčiusi valkata suvėlino mano reakciją į lygiagretų veiksmo epizodą – valkatai skirtą blondino prie baro šnypščiančią repliką, kuri tuo pat metu pasitarnavo valkatai kaip jos nusikaltimo uždanga, nes visi, aišku, sužiuro į maždaug 35 metų amžiaus blondiną prie baro, per dantis košiantį savo šnypščiantį: „Eik iš čia". Būtent taip ir sušnypščiama antrarūšiame bare, ir šis garsas yra geriausia antrarūšiškumo tiesa. Ji dusli, ji neskamba, ji yra tokia, kokia yra. Skambesys, kaip ir vaikino bei merginos jausmų įsisiūbavimas čia būtų tiesos ir tvarkos pažeidimai. Skambesys čia ženklintų antrarūšio pasaulio sudužimą, lygiai taip pat ženklintų malonus elgesys su vargše valkata, kurios nusikaltimą pastebėjau dėl savo menkos reakcijos į nuo ba-

ro sklindantį šnypštimą, galbūt dar ir dėl mieguistos nuotaikos, kurion mane nustūmė rašymas į mažą antrarūšį bloknotėlį žalsvai languotu popieriumi.

Tai štai, valkata, atlikusi jai iš aukščiau pavestą antrarūšiškumo higieną, paimdama kepuraitę kaip atlieką, nugriebdama tarsi perteklių, beveik sprukte sprunka pro duris. Iš tiesų ji padirbėjo tarytum kokia valytoja, kuri romantiškas aukštąsias akimirkas sunaikina tarytum šiukšles. Į kavinę užsukęs skurdo, galbūt net žemesnės nei antrosios rūšies, pasaulis yra paveikus. Jis dirba dorą savo darbą, primindamas, jog gyvename anaiptol ne Rojuje ar Meilės karalystėje. Meilės trūkumas – vejant lauk valkatą ir pačios valkatos pasirodymas – čia pernelyg akivaizdus, kad vis dar galėtum pasilikt laimingas, įsitvėręs į neva laimingą, vynu ir bevardžio piršto glamonėmis užlietą akimirką. Iš valkatos pasirodymo antrarūšis pasaulis atpažįstamas tarytum svetima šalis, autostrados šalikelėje netikėtai išnirus kelrodei su vietovės užrašu tos šalies kalba. Netgi išblyškusi mergina-vanduo čia, antrarūšiame pasaulyje, vos pajėgi pripildyti vienintelę jai skirtą (ar kaip tik – neskirtą) taurę. Ir tai – tik laikinai.

Baigiu valgyti vištieną ir ryžius. Mergina su vaikinu ką tik persėdo prie kito stalelio dėl to, kad jų stalelį anksčiau užsakė kažkokia dar viena antrarūšė pora. Menamoji studentė prisilenkusi per stalelį, susiraukusi rūpestingai apžiūrinėja vaikino ausis. Atrodo, esama rūpesčio dėl neseniai pradurtų skylučių ausų speneliuose. Per stalelį palinkusi primena taurėn pradedamo pilti vandens čiurkšlę. Tai, kad mergina susikaupusi ir susiraukusi, turbūt reiškia, kad būti pilamu vandeniu nėra taip jau paprasta, kaip kad atrodytų iš pirmo žvilgsnio.

Netikėtai į „Geltoną valtį" sugrįžta ta pati valkata. Dabar ji nešasi su savim rusvą aptrintą polietileninį maišelį, kuriame aš tuojau puolu įsivaizduoti raudoną vaikino kepuraitę. Valkata be jokių dvejonių šauna prie mūsų stalelio. Prašo dolerio. Ji norinti valgyti. Konkretumas, su kuriuo moteris nurodo sumą, yra kažkoks nemalonus, padidinantis nemalonumą, kurį sukėlė ką tik matytas kepuraitės vagystės reginys.

„Turiu planą. Gerą tau pasiūlymą. Einam į lauką", – sakau jai. Ji gudriai prisimerkia, akių beveik nebematyti, vien tik plyšeliai. Kažko jai trūksta, kad pasirodytų simpatiška. Tad pasielgiu pagal savo taisyklę, jog nėr ko ilgai žiūrėti į tai, kas nemalonu, perei-

nu į greitesnį veiksmą. Neatsakydama į savo bičiulio klausimą „Kur?", čiumpu nuo kėdės atlošo striukę, velkuosi, sugriebiu valkatai aukščiau alkūnės, tarytum galutinai susižadėdama su antrarūšiškumu. Mudvi išeiname nevienodu žingsniu, į jos platų žingsnį nespėju. Per laiką įprasčiau, prisitaikyčiau, bet to neprireiks. Kiek užstrigę ties durimis, išeiname. „Duodu tau du dolerius, o tu man atiduodi kepurę", – sakau jai lauke, nepaleisdama jos, įsivaizduodama, kaip lengvai ji gali pasprukti. Du doleriai – pats tas antrarūšei susiporavusių žmonių šventinei dienai. Galima sakyti, du čia jau yra simbolis. Mano pasiūlymas moteriai abejonių nekelia, ji apybjauriai išsišiepia tarsi to ir laukusi, nuo to tampa dar nesimpatiškesnė, tačiau manasis antrarūšiškumas visiškai nepajėgus aistringai bjaurėtis, tad žiūriu kone susižavėjusi mudviejų susikalbėjimu, turbūt būdingu tai pačiai rūšiai. Truputį spengia ausyse. Gal nuo jaudulio. Šitaip deruosi pirmąkart. Nežinodama dorai, ko man reikia ir kodėl. Valkata kažkokiu būdu suvokia, kad mano kėslas kažkoks netyras, kažkuo panašus į jos, mat kepurės neatimu, nedarau to viešai, o slapukauju – lygiai taip pat, kaip ir jinai, nukniaukdama kepuraitę. Ji tarytum pasiėmė, kas ne vietoje padėta, tačiau vis dėlto ne pasiėmė, o pavogė. Tuo tarpu aš lyg perku, kas man nepriklauso ir kas neperkama, tačiau iš tikrųjų – visai neperku, o tiesiog sumedžioju. Kas man nepriklauso, žinoma, jei turėsime omenyje, kad čionykščiame pasaulyje galioja asmeninės nuosavybės teisė. Žalią paltą vilkinti moteris šiepiasi galbūt dėl to, kad jai patinka, jog taip sutartinai bendrauja su manimi, priklausančia tai pačiai rūšiai.

Valkata paima du dolerius, kuriuos įbruku jai į kietą sausą, bet šiltą delną, vis dar taip pat vaipydamasi, kitą ranką įkiša polietileno maišelin, trumpai pamakaluoja, ištraukia iš jo kepuraitę, kuri dabar išilgai mezginio standžiai sušokusi ir primena greičiau raudoną kojinę. Akimirką net suabejoju, kad tai apskritai kepuraitė ir ar nesu apgaunama. Imdama kepuraitę ir kietai ją kamuoliukan vyniodama, jaučiu, kaip valkata delsia atsitolinti, vis dar šiepiasi, užtikrintai, kaip svetimo daikto savinimosi bendrininkė, jaučiu, kaip visas kraujas iš mano galvos staiga išbėga į rankas ir kojas, galva tarytum atšąla, aptirpsta iki sprando, raudoną kamuoliuką skubiai kišu kišenėn, ten jis atrodo kaip viena į kitą sumautų pirštinių pora, kitaip sakant – kaip tik ten, kur ir turėtų būti.

Grįžtu į kavinę. Niekas, išskyrus kiek sunerimusį bičiulį, manęs nelaukia, klesteliu į kėdę, galvos svaigulys įsisiūbuoja, jaučiu

lengvumą tarsi plaukčiau, plūduriuočiau, snausčiau, sruvenčiau, ištekėčiau...

Kaip vėliau sužinojau, mano blyškus veidas tuo metu staiga dar labiau, beveik melsvai, pabalo ir aš nuslydau nuo kėdės, kakta, nosimi ir akiniais dauždamasi į mėlynas keramines grindų plyteles. Visiškai nepanaši į sruvenantį vandenį. Visi, išskyrus mano bičiulį, pasižiūrėjo į tai arba atsainiai, arba pasibjaurėję, kaip ir dera antrarūšiams, nes buvau panaši į girtą ar apsvaigusią nuo narkotikų moterį, ką tik turėjusią paslaptingų bendrų reikalų su bjauria valkata. Stebėtojams, reikia manyti, buvo panašu, kad tai, kas įvyko tarp manęs ir valkatos, kaip tik ir buvo mano apalpimo priežastis. Jų, žiūrovų, neapibrėžtume plūduriuojančios mintys buvo nešamos būtent ton pusėn – į tamsius, bjaurius paaiškinimus.

Tai, kad manęs nepasisekė atgaivinti ir kad man buvo iškviesta greitoji pagalba, kitiems reiškė beveik beviltiškai sugadintą pasisėdėjimą šv. Valentino dienos vakarą. Galbūt tik jaunoji pora dėl savo jaunatviško energingumo šioje situacijoje įžvelgė kiek komiškumo ir pasipiktino mažiau.

Ligoninėje po echoskopijos galvos nuotraukoje aptiko tamsią dėmę, kuri reiškė, kad mano galvoje būta ne vien smegenų. Dabar esu po operacijos, rando beveik nesimato, tik galva tebešąla panašiai kaip ir „Geltonoje valtyje". Kambaryje ant savo skustos galvos, ant kurios po chemoterapijos plaukai beveik neauga, rišu skarelę arba maukšlinuos kepuraitę. Iš pradžių patiko dėvėti juodą, rudą ir samanų spalvos kepurę, kol susiradau raudoną. Ji liko kišenėje, kai mane, vis dar nelabai atsigaunančią, nuvedė, beveik nunešė, greitosios pagalbos automobilin. Vėliau motina, radusi kišenėje kepuraitę, išskalbė ir kažkodėl būtent ją, pamaniusi, kad mano, atvežė dieną, kai man reikėjo grįžti iš onkologinės ligoninės. „Gera, vilnonė, švelni, sveika, linksma", – taip kepuraitę pakomentavo motina, paduodama man drabužių komplektą ligoninėje, galbūt kiek teisindamasi dėl to, kad parinko patį ryškiausią galvos apdangalą. Kepuraitė jai buvo nematyta, tad galbūt pamanė, kad kepurę aš, be regimos priežasties palikus potraukį pastelinių spalvų apdarams, įsigijau pastaruoju metu, ir ji man dar nespėjo nusibosti. Gal mamos pasirinkimą nulėmė tai, kad iš kepurės vidaus etiketė anglų kalba patikimai liudijo, jog daiktas – iš vilnos.

Grįžau namo tarytum su nauja raudona kepuraite ir nauja galva, o iš tikrųjų – kaip tik su nenauja kepuraite ir sena, remontuo-

ta galva. Maunuos tą kepuraitę ant savo plikos galvos nelyginant kojinę, tačiau išdidžiai ir beveik iškilmingai – kaip tikras antrarūšiškumo vyskupas. Viduje gi lenkdamasi savo antrarūšiškumo Dievui, laiminančiam visa tai, kas nutiko antrarūšiame bare ir žinojusiam, kam man iš tikrųjų reikėjo tos kepuraitės. Pajėgiu suvokti, kad ne taip seniai svetimas, keistu būdu pas mane atkeliavęs daiktas man galėjo būti įtartinas, nesaugus, nemalonus, tačiau dabar nesaugumas yra tapęs manąja kasdienybe, privaloma būsena. Apsirgusi ėmiau naudotis ne vieno žmogaus paslaugomis, dovanomis, labdara, slaugoma tapau kūniškai priklausoma nuo kitų, teisingiau – dalis to, kas buvo man svetima ir atskirta, tapo sava, nes pavadavo tame, kame likau bejėgė. Kepuraitė dabar man atrodo lyg palatos lankytojų dovana, nors kiek per stambi, kiek didesnės vertės nei įprasta.

Kai kurie bičiuliai visokiomis užuominomis leidžia suprasti, kad mano esamas ir dar prieš operaciją pastebimas elgesio nenormalumas dabar jau galutinai ir privalomai pateisintas mano augliu. Pagaliau mano nenormalumas jiems nustojo būti mano išskirtinumo ženklu ir buvo įtrauktas į antrarūšiškumo dalykus aiškinantį žodyną.

Vis dar neapsisprendžiu – patinka būti Raudonkepuraite ar nepatinka. Tas neapsisprendimas svaigina lygiai kaip ir neapsisprendimas dėl manosios kaltės ar nekaltumo veiksme, kurio metu įsigijau kepuraitę. Bičiuliai mano polinkį neapsisprendiman priskiria augliui ir pateisina augliu, nes tai atitinka jų antrarūšį mąstymą bei mano tikrą ar tariamą antrarūšiškumą. Niekada jiems nesakau apie savo neapsisprendimą – būti antrarūše ar nebūti, nes tokia neapsisprendusi tapčiau jiems svetima kvaiša, svetima pasipūtėle arba svetimo pasaulio žmogumi. Jie pasijustų nesaugūs, o būtent to jie ir manosi atsikratę. Žinoma, jie ir tada su palengvėjimu atiduotų mane mano augliui – tam, kokį patys įsivaizduoja, galbūt liktų mano prižiūrėtojais ir globėjais, tačiau jau iš kito pasaulio. Tad tyliu ir šypsaus – nuolankiai ir beveik šventai, kaip kad šypsotųsi vienuolė iš Raudonkepuraičių vienuolyno.

Vaikelis

Dabar jau rugpjūtis, ir iš ryto mane pažadina Filė. Nebe paukštelių čiulbėjimas. Ačiū Dievui, Filė, Sarutės karvė, mane žadina geriau ir ne taip anksti, kaip prieš tris mėnesius tai darydavo paukšteliai. Be to, paukšteliai mano atžvilgiu buvo ir yra pernelyg savarankiški: jie duoda, nieko iš manęs negavę, ir duoda tada, kai visai to nenoriu. Paukšteliai barsto savo giesmeles į visas keturias puses, jie barsto į naktį, į dieną, į sodą, į vienas kito pasirengimą poruotis. Jie barsto tai, kas už manęs užliūva visiškai atsitiktinai. Kartais jaučiuosi apdovanota. Kartais – užgauta. Mano reakcijos į paukštelius – atsitiktinės, neįpareigojančios ir neprognozuojamos. Karvė – kas kita. Su ja mane sieja neatsitiktiniai ryšiai.

Pažadinta karvės, kokį pusvalandį pusiaumiegomis guliu lovoje, svaigiai plūduriuodama pusiau sapno, pusiau jaudulio būsenoje. Neapsisprendžiu ir nė už ką nesutikčiau apsispręsti, ar mėgaujuosi Sarutės ir karvės draugyste, ar pavyduliauju savo kaimynei Sarutei Filės, kuriai esu jau seniai neabejinga. Dažniausiai vadinu ją Filija. Manau, kad šis žodis labiausiai atitinka meilią karvės prigimtį ir meilius mūsų santykius. O jei jau kalbama apie meilę, ji visada priešinasi apsisprendimui, nes apsisprendimas reiškia ribų nustatymą, laisvos zonos praradimą. Nieku gyvu nenoriu prarasti šios zonos, kurioje mėgavimasis būva pramaišiui su pavyduliavimu. Vieno iš šių matmenų praradimas reikštų visumos praradimą. Meilė egzistuoja tol, kol talpina savy priešybes, kurios aprūpina ją gyvybe. Meilė – kaip ir pasaulis, kaip ir tiesa – prieštaravimų įtampa ir dermė.

Karvė ir aš neabejotinai esam susietos, ir todėl esu visiškai tikra, kad, sveikindama Sarutę, savo mūktelėjimų dalį Filė skiria ir man. Toji globa – manieji jai iš daržo sunešti kopūstlapiai, morkų stiebai, mano pakasytas tarpuragis ar paplekšnotos strėnos – yra išsisėjusi Filėje ir todėl viskas, ką daro Filė, turi mano globos at-

spalvį. Mat niekas niekur neprapuola. Jeigu ką nors iš tikrųjų mylite, tai nėra tuščias reikalas, meilė pasisėja. Kaip ir globa, kurią skiriu karvei. Karvė savo garsiu karvišku sveikinimu atspindi ir paskleidžia tai, ką esu jai davusi, dalį grąžindama man. Man malonu būti pažadintai, žadinimas yra nepertraukiamos grandinės dalis. Grandinės, į kurią įtraukta ir Sarutė. Grandinė beveik visada egzistuoja, tačiau ne visada ją prisimeni.

Man patinka, kad Sarutė visada laiku perkelia ir pamelžia Filę, kad Filė atsilygina Sarutei savo draugyste, ilgesingu, širdį veriančiu rytmetiniu pasveikinimu, kad kantriai stovi melžiama, kad tuo metu kantriau kenčia musių įkandimus, beveik nemaskatuoja uodegos ir nesišvaisto apie šonus savo raguota galva, išpučiančia aplink save joje benokstančio pieno kvapą. Teisingai, Filija, neišpūsk viso pieno kvapo, palik jo ir man. Juk, Dievas mato, kaip man patinki ir kaip man patinka tavo pieno kvapas. Įkvėpusi jo visada esu jau nebe tas pats žmogus. Be to, šitokiu būdu sutvirtinamas mano ir tavo ryšys. Kol kas jis dar nenusistovėjęs, įsimylėjimo stadijos. Negaliu būti tikra dėl šio ryšio ateities, tačiau tuo pat metu jaučiu tą ryšį patvirtinantį džiaugsmingą jaudulį. Esu įsimylėjusi karvę.

Sarutės ir karvės santykiai prilygsta santuokinei rutinai. Jos priklauso viena kitai, yra įpareigotos. Surištos ta pačia nematoma grandine, tačiau ši grandinė jas kažkuo apsunkina. Kai Sarutė iš ryto ima barškinti kibirais, ruošdamasi pas Filę, įsivaizduoju girdinti santuokinės grandinės žvangėjimą. Nesu apsisprendusi ir niekados nesutikčiau apsispręsti, ar norėčiau būti Sarutės vietoje ir būti Filei jos šeimininke. Jeigu leisčiau norėti sau būti Sarutės vietoje, tada reikštų, kad mane tenkina šitokia jų santykių rutina, kuri, kaip man regis, sumenkina ir Filę, ir Sarutę. Tačiau jeigu aš apsispręsčiau visiškai nesvajoti tapti karvės šeimininke, reikštų, kad laižau tik šių santykių grietinėlę, atmesdama santuokinį kryžių, kuris yra būtinas meilės santykio dėmuo. Tad neapsisprendžiu, ko labiau norėčiau – ir toliau šitaip laižyti grietinėlę, ar vis dėlto kentėti dėl to, kad mano šeimyninės teisės į karvę yra nulinės ir šitaip nepatiriu visos žmogaus ir karvės bendrystės, visos dviejų gyvų būtybių tarpusavio santykio gelmės. Mano meilė karvei visuomet svyruoja ant teisingumo ir neteisingumo ribos.

Prišlepsiu prie lango saulės sušildytu grindų ruožu. Sarutė atsitempia prie karvės tolėliau pamestą medinį suoliuką, prisėda

prie Filės į ją beveik nepažvelgusi. Jeigu tik nelaikytume, jog Sarutės dėmesys karvės tešmeniui ir speniams vis dėlto yra dėmesys karvei. Sarutė pagal savo profesiją – mokytoja. Skirtingai nei aš, ji labai gerai išmano, kaip melžti karvę. Iš pradžių paglosto jos pritvinkusį tešmenį, paskui išsitraukia iš pilkai languotos prijuostės kišenės rausvą polietileninį maišelį, o iš jo – švarų drėgną skudurėlį, kuris prieš tai džiūvo saulėje, švelniai šluosto spenius, stengdamasi jų per daug nespausti. Nes tada imtų bėgti pienas, nors melžti dar nepradėta. Kartą ji aiškino, kad šitaip paglostytas karvės tešmuo geriau atiduoda pieną. Šitaip pieno būna daugiau, ir Sarutė gali džiaugtis, kad iš to pieno ji suspaus daugiau sūrio savo Vaikeliui. Vaikeliu ji vadina mūsų bendrą kaimyną Felių, kuris šešerius metus serga išsėtine skleroze ir jau antri metai kaip mudvi, praeidamos ankšta priemene, brazdinamės, užkliūdamos už jo invalido vežimėlio. Feliui – dvidešimt šešeri, Sarutei – keturiasdešimt dveji, ir vaikų ji niekada neturėjo. Gali būti, kad jos santykiai su Feliumi kažkuo panašūs į mano santykius su Sarutės karve: Sarutė myli Felių, spaudžia jam Filės pieno sūrius ir masažuoja sprandą, rankas, kojas, tačiau niekada neverda jam valgyti. Tai Feliui daro tikra jo motina, gyvenanti už dviejų kilometrų nuo mūsų trijų bendro namo. Trijų, jei teisėtu ketvirtuoju nelaikysime Vladimiro, antras mėnuo prižiūrinčio Felių, sodinančio jį į invalido vežimėlį ir dviračiu parvežančio Feliui pietus, kuriuos paruošia motina. Įsivaizduoju, kad tarp Sarutės ir Feliaus – meilės santykiai be kryžiaus, ir jie panašūs į mano santykius su Sarutės karve. Karvės priežiūros kryžių neša Sarutė, o Feliaus kryžių – jo tikra motina, kuri vis dėlto niekada nevadina jo Vaikeliu, lygiai kaip ir jis savo motinos niekada nevadina mamyte, šį kreipinį teskirdamas Sarutei.

Sarutė neturi vaikų. Vien tik Filę ir Felių. Aš esu Sarutės klausytoja ir stebėtoja, kartais – beveik patikėtinė. Su File ir Feliumi nekonkuruoju. Mažumėlę konkuruoju tik su pačia Sarute, nes turiu meilių pretenzijų jos karvei, kuri ganosi prie pat mano daržo. Galų gale mes visi sujungti ta pačia grandine, tad per karvę ir Mamytę esu susijusi ir su Feliumi bei Vladimiru. Ne tik dėl to, kad visi, išskyrus karvę, gyvenam po vienu stogu.

Pro langą gerai matau, kaip Sarutė ištraukia iš savo kišenės rausvą polietileninį maišelį. Karvė grįžteli į savo šeimininkę, sukteli galvą, kilsteli snukį, šnopšteli. Tuo pat metu išgirstu rėkiant Felių. Jis sako, kad surikdamas jaučia didelį malonumą, kurio negali atsi-

sakyti. Rėkia jis tada, kai Vladimiras pila ant jo šaltą vandenį. Tuo metu Felius sėdi specialiame krėsle su raudonomis plastikinėmis atkaltėmis. Pats krėslas turi juodą metalinį rėmą, o sėdimoji dalis bei atlošas yra supinti iš balto plastiko gyslos. Vanduo gerai nubėga nuo nuogo Feliaus ir nuvarva per krėslo šonus bei tarpus tarp supintos plastiko gyslos. Prieš pildamas vandenį Vladimiras Felių išmuilina. Kiek pakrutančia dešiniąja ranka Felius pats išsimuilina tik savo tarpkojį. Paskui Vladimiras užpila dar vieną kibirą vandens, dabar jau pašildyto. Jį atsineša iš vidaus po to, kai pasodina Felių į jo krėslą. Kai Vladimiras pila ant Feliaus šiltą vandenį, Vaikelis grabinėjasi sau apie tarpkojį. Turbūt dėl to, kad toji vieta geriau išsiskalautų. Po to vėl pilamas šaltas vanduo, ir Felius surinka dar sykį. Tai vyksta visada tuo metu, kai Sarutė melžia karvę, tad Mamytė Vaikelio rytinėse procedūrose nedalyvauja. Nežinau, ar tai jųdviejų susitarimas. Kartais man atrodo, kad ta maudynių scena, kurią, šaldama kojas, stebiu pro kitą savo kambario langą, iš esmės skirta man, ir tai yra man kompensacija už tai, kad nesu Vaikelio Mamytė ir nesu karvės šeimininkė. Maudomo Vaikelio vaizdas man atiduodamas visas, lygiai taip pat visas atiduodamas ir melžiamos karvės paveikslas, gal filmas. Dar daugiau – kiekvieną rytą man įteikiamas bendras erdvinis maudomo Vaikelio ir melžiamos karvės vaizdas, tiksliau sakant, dvi viena kitą papildančios vaizdajuostės. Po truputį vienas nuo kito besiskiriantys stereokadrai su Vaikeliu, File, Vladimiru ir Sarute. Vaizdajuostės kasdien turi vis kitokius pavadinimus. Jie dvigubi – pavadinimo dvejetas skirtas dviejų viena su kita susijusių vaizdajuosčių dvejetui. Tie dvejetai visada patvirtina visavienio principą, ryšio buvimą. Pavyzdžiui, kartą po maudynių Vladimiras apie Vaikelį pasakė: „Nėra švaresnio žmogaus". Tą pačią dieną Sarutė, po rytinio melžimo girdamasi beveik septyniais Filės pieno litrais, ištarė: „Nėr geresnės karvės". Tas dviejų vaizdų susietumas ar dvigubo vaizdo harmonija man buvo tokia graži, kad sukrėtė. Išgirdusi komentarą apie Vaikelį, o paskui – apie karvę, vos vos besilaikiau ant kojų. Viskas ėmė aplinkui plaukti, pamaniau beveik mirštanti. Sarutė išsigando, čiuptelėjo man už pažasties, ir tai buvo dar gražiau bei maloniau. Mat ji buvo visa pakvipusi Filės pienu.

Atsigavusi pasijutau besėdinti ant iš ąžuolinio rąsto padirbto suoliuko, kuris labai išvaizdžiai atrodo ir stovi prie mūsų bendro namo bendrų durų. Galva buvo nuleista tarp kojų, todėl į galvą

subėgęs kraujas greitai mane atgaivino. Prie mano kaktos Sarutė buvo priglaudusi drėgną karvės tešmeniui skirtą skudurėlį, rausvas polietileninis maišelis buvo pirmas daiktas, kurį pamačiau atsimerkdama. Akimirką pamaniau, kad esu karvė, kuriai kažkas prieš melžimą šluosto spenius. Vos neapalpau dar sykį. Tačiau svaigulio, o gal rojaus būsena netrukus paliko.

Kadangi Sarutė pagal profesiją – mokytoja, ji moka beveik viską, ko reikėtų slaugytojai. Be to, kaip įsivaizduoju, ji puikiai masažuoja Vaikelį. Nors tas masažo vaizdas man padovanotas nebuvo, tačiau matau, kaip ima blizgėti Vaikelio akys likus pusvalandžiui iki vakarinės procedūros. Manau, kad jis atsigauna vien nuo tos minties, kad bus pamasažuotas. Tai trunka jau daugiau kaip metus, ir jeigu masažas būtų prastas, Vaikelis seniai būtų nustojęs džiaugtis ir laukti šios procedūros. Galiu pasigirti, kad, nors nesu mačiusi, ką su Feliu išdarinėja jo netikra, o gal tikresnė už tikrą Mamytė, kai ką žinau, ir netgi daugiau nei pats Felius. Pavyzdžiui, aš žinau, kad tą masažo metodą Sarutė susapnavo tarsi kokią pranašystę.

Kartą rytą ji atbėgo pas mane visa suplukusi, su dar gilesnėmis nei įprasta išilginėmis raukšlėmis kaktoje ir dusdama papasakojo savo sapną. Felio Mamytė pasakojo, jog sapne regėjo didžiulį tarytum Filės ganykla gulintį Feliaus kūną, o gal vien tik jo kopiją, modelį. Pati sklandė virš šio vaizdo plasnodama rankomis ir matė, kaip nesuprantamomis trajektorijomis po kniūpsčią Feliaus kūną laksto Filė. Ne didesnė už susapnuoto Feliaus plaštaką susapnuotoji Filė lakstė vis tomis pačiomis linijomis, kai kuriose kūno vietose stabtelėdama ir ilgiau patrypdama, o ore rankomis plasnojanti Sarutė visa tai stebėjo. Po to didysis Felius sujudėjo, pavirsdamas tarytum dulkių debesiu, iš kurio išniro jau ant nugaros atsivertęs Vaikelis. Prigludusi man beveik visiškai prie ausies Sarutė šnipštelėjo, jog Feliaus pimpaliukas buvo erekcijos būklės. Karvė esą toliau lakstė po Feliaus kūną, aplenkdama pilvą ir krūtinę, tačiau neaplenkdama rankų, kojų, pimpaliuko, trypdama ant delnų, kanopomis stuksendama į Feliaus kojų nagus. Paskui Sarutė pasijuto, jog plasnojančios rankos jos nebelaiko, ji ėmė kristi į Felių, kažkoks sapno vėjas ją dar blaškė tai į vieną pusę, tai į kitą. Paskui ji atsibudusi. Kai Sarutės paklausiau, į kurią savo Vaikelio kūno vietą ji nusileido, ji man pasakė, jog atsibudo, taip ir nesužinojusi, kas jai nutiko. Sapnas baigėsi siaubu ir svaiguliu, kurį sukėlė sapno

vėjai. Tada pasakiau jai, kad jos nutikimas atitinka garsaus psichoanalitiko teoriją apie pasąmonėje atsispindintį orgazmą, kurio pradžios ir pabaigos tikra moteris niekada negali nurodyti. Iš savojo viršūnių jausmo moteris atsibunda ir tiek – taip pasakiau Sarutei, ir ji dar labiau nuraudo. Kaip vyšnia. Tada nuraudau aš, ir Sarutė išėjo iš mano kambario.

Po savaitės Mamytė pasakė, kad pradėjo masažuoti Vaikelį pagal sapne Filės jai nurodytą tvarką. Tuo metu buvau darže, krapščiausi apie ką tik išrautus kelis žiedinius kopūstus, sukinėjau jiems pakirmijusius lapus, kuriuos vėliau, kaip įprasta, ketinau nunešti Filei. Sarutė man savo planą pranešė pašnibždomis. Nuleidusi akis. Skruostai degė. Toks jau jos amžius. Pereinamasis. Kartais ją nei iš šio, nei iš to išmuša karštis arba krečia šaltis. „Blogiau nebus", – pakomentavo savo sprendimą. Akys žiūrėjo kažkur į tolį. Lūpos buvo baltesnės nei skruostai. Nosis blizgėjo saulėje. Pilkšvos nertos lininės kepuraitės kraštelis atrodė lyg nutaukuotas. Ant iš po kepuraitės išlindusios juodos žilstelėjusios sruogos buvo prikibęs smulkus šiaudelis. Iš prijuostės kišenės kyšojo rausvo maišelio kampelis. Sarutė kvepėjo karvės pienu. Girdėjau, kaip šniokščia jos plaučiai, virpa šnervės. Ji pas mane skubėjo. Pasakiusi, kas jai reikėjo, padarė tai, dėl ko vos nepravirkau. Neskubėdama nuo lysvės suglėbė abiem rankom ten sudėtus morkų ir žiedinių kopūstų lapus ir pasuko tiesiai prie Filės. Kai priėjo prie karvės, krūtinėje man sukilo, ir aš čia pat, tarp žiedinių kopūstų, išvėmiau savo pusryčius. Geriau jau būčiau pravirkusi.

Po to Sarutė pasuko prie namo, kitaip sakant, iššoko iš kadro. Bet filmas nesibaigė. Dabar kadre buvau aš ir Filė. Išroviau dar du pačius gražiausius žiedinius kopūstus, nusukau jiems šaknis ir nuėjau tuo pačiu takeliu, kuriuo prieš tai nuo manęs tolo Sarutė. Nuėjau su kopūstais pas Filę ir atvirai prisipažinau, kaip ją myliu. Filės liežuvis kopūstus įsuko vieną po kito. Galbūt tai truko akimirksnį, galbūt amžinybę. Pieno kvapas yra tai, kas trukdo gerai suvokti laiką. Prie Filės prieinu tik tada, kai žinau, jog man nereikia niekur skubėti. Nes niekada nesu tikra, kad pakaks laiko sugrįžti į tikrąjį, normalųjį Žemės ar ganyklos laiką. Kalbėjau Filei apie tai, kad mano meilė jai atėjo iš man nepažįstamo pertekliaus, nebūtinumo. Kad tai įvyko, kai ji dar buvo mažytė telyčaitė. Kad žįsdavo mano pirštus. Kad kartą užmynė man ant kojos ir trekštelėjo dešinės kojos mažąjį pirštelį. Kad norėjau ją nusipirkti iš Sarutės, bet

toji nesutiko. Tai kalbėdama baidžiau nuo Filės akių ir šonų muses, kad jos netrukdytų jai klausytis, ką sakau. Kasiau pakaklę, paausius. Karvė stovėjo lyg sustingusi. Akimirką švystelėjo, jog ji jau pavargo. Pabučiavau jai į snukį ir neatsigręždama pasukau link namo. Jutau, kaip Filė įtempė grandinę – kiek toji leido, kelis žingsnius mane palydėdama. Ji buvo pririšta prie Sarutės ir jos ganyklos.

Į kambarį įėjau beveik sutemus. Užkaičiau vandenį, užsiplikiau raudonosios arbatos, puodukan įbėriau penkis šaukštelius sojų pieno miltelių. Reikalas tas, kad aš negeriu karvės pieno. Net pats mažiausias pieno gurkšnelis mane pravimdo. Yra kažkokia paslaptinga sienelė tarp malonumo, kurį patiriu, uosdama pieną, ir pasibjaurėjimo, kurį pajuntu, jo paragavusi. Dėl tos pačios priežasties tebesu nekalta. Į vyrus man patinka tik žiūrėti ar juos uostyti. Intymūs vyrų prisilietimai mane vimdo tikrąja to žodžio prasme. Netgi tada, kai vyras man labai patinka ir aš jo netgi geidžiu. Apskritai vyrai man patinka. Nuolat susirašinėju bent su vienu iš jų, patirdama didžiausią malonumą iš laiškų laukimo, jų skaitymo ir atsakymų rašymo. Vyriško braižo vaizdas sukelia svaigulį. Jaučiuosi pažvelgusi į vyro sielos gelmes, ir tai mane atjungia nuo realybės. Skaitydama laiškus prigulu į lovą ar – dar geriau – kur nors ant pievos ar įlendu į šieno žaginį. Skaitydama turiu būti tikra, kad nualpusi kur nors nenukrisiu ir neužsigausiu. Nes, skaitydama vyrų laiškus, alpstu. Nedrįsau apie tai prasitarti nė savo gydytojui, kuris bandė man ištaisyti polinkį susijaudinus vemti. Nepasakiau galbūt todėl, kad man patinka nualpti ir dar labiau patinka prisikelti iš alpulio. Turiu teisę į savo išskirtinę rizikingą erotiką, kuri, mano manymu, gilesnė ir patikimesnė nei įprastinė, nes erotinis alpulys priartina prie mirties, ir šitokiu būdu nutrina visą geismo nešvarumą. Šitokia erotika su mirties prieskoniu yra meilės gyvybės pagrindas. Be mirties prieskonio meilė griūva. Tik mylimųjų mirtis nuskaistina visą erotikos purvą. Nemirę Romeo ir Džiuljeta tebūtų vien tik paprasti nusičiupinėję paaugliai. Nesunkius ligonius prižiūrinčios ir juos liečiančios vienuolės tebūtų daugiau ar mažiau gašlios gundytojos. Prižiūrėti sunkų ligonį reiškia būti šalia mirties. Vien mirtis ar didelė negalia pašventina prisilietimą, nuplauna nuo jo niekingai ribotą erotizmą. Taip pat ir jo ribas. Netgi galima būtų tarti, kad mirtis ir erotika, susitikę ypatingoje vietoje ir ypatingu būdu, turi teisę būti pilnaverčiu pasauliu ir pilnaverte žmogaus meile. Gyventi kartu iki mirties, pamažu eiti nuo erotikos prie mirties.

Nėra kito meilės kelio. Nualpdama jaučiuosi dalyvaujanti mirimo procese, o atsibudusi iš alpulio niekada nesigraužiu dėl savo sukilusio ir nuslūgusio geismo. Juk mano geismas buvo tarytum praėjusiame gyvenime. Po alpulio gyvenu jau kitą gyvenimą, esu nelyginant po reinkarnacijos. Apie buvusį geismą prisimenu be jaudulio, be nemalonių nuosėdų.

Be to, alpulys aprūpina invalidumo pensija, kuri yra papildomas pagrindas gyventi darbu nesuteršta gyvenimą. Nedirbdama randu daugiau laiko meilei. Nes argi ne darbas labiausiai užteršia meilę? Argi ne jis, darbas dėl duonos, darbo prakaitas, buvo Adomui skirto prakeiksmo pagrindas? Po prakeiksmo Adomas ir Ieva nebeturėjo laiko mylėti. Meilei reikia daug laiko. Kai žmonės sunkiai apserga, kai iš jų atimamas darbas, jie arba ima mylėti, arba pajunta meilės troškulį, kurį kartais painioja su nuoboduliu. Visada jaučiu tik troškulį, ir už tai dėkinga savo alpuliui, aprūpinančiam invalidumo pensija.

Alpulys yra mirties forma, atitraukianti mane nuo pirmojo žmogaus prakeiksmo ir nuskaistinanti kūnišką geismą.

Tą vakarą ilgai neužmigau. Sutemus įsinorėjau dar arbatos su sojų milteliais, bet susigriebiau nebeturinti kambaryje vandens. Paprastai naktimis prie šulinio nesibarškinu, nenorėdama prikelti Mamytės ar Vaikelio. Tačiau užveikė troškulys. Kuo atsargiausiai išsėlinau į lauką. Maždaug už pusantro šimto metrų ganykloje subarškėjo Filės grandinė. Grįžtelėjau ton pusėn. Po to, ką ten išvydau, nualpau. Atsibudusi ir pakilusi nuo vėsios žolės, suvokiau, kad Filės ragai ir nagai švietė nelyginant kokie nematyti dangaus šviesuliai ar fosforizuotos figūros. Tai nebuvo kas nors kita. Kai Filė pamuistydavo galvą, jos ragų švytėjimas buvo panašus į neryškių kontūrų aureolę. Oras kvepėjo karvės pienu.

Kiek laiko traukiau į plaučius pieno kvapą, pasakyti negalėčiau. Kai ant mano plikos rankos nulašėjo pirmieji lietaus lašai, apėmė jausmas, kad lyja pienu. Kelis sykius sužiaugčiojau ir nėriau į vidų.

Pro langą žiūrėjau į blausiais švyturėliais pasipuošusią Filę. Ėmus aušti, karvės stebuklingumas išbluko. Per ilgas stebėjimas prilygsta darbui, kuris slopina meilę ir nuostabą. Visa yra stebuklinga, tačiau stebuklo jausmą prarandame persisotinę arba pavargę. Kitaip sakant, niekur nepabėgame nuo pirmajam žmogui skirto prakeiksmo, kuris iš mūsų atima meilę. Dirbam ir kenčiam, dirbam ir nebemylim.

Rytą karvė baubė kaip pašėlusi. Sarutė išbėgo į ganyklą susivėlusi, o kai nubėgo ir čiuptelėjo už prijuostės kišenės, movė atgal prie namo. Čiupo nuo tvoros tešmeniui skirtą skudurėlį, kyštelėjo jį kibiran su vandeniu, ir vėl pasileido atgal į pievą.

Sarutė melžė karvę, o Vaikelio balso kieme negirdėjau. Iš pradžių pamaniau, kad tai viso labo reiškia rudenį. Tačiau tai buvo panašu į nuovargį. Kita vertus, ruduo ir yra nuovargis. Jis atsiduoda pūvančiais patvory obuoliais. Jis reiškia vis dažniau ir ilgiau į dangų paleidžiamus dūmus. Tešmens skudurėlio perkėlimą nuo tvoros ant sienelės palei krosnį. Pamuilėmis, kurias, numazgojęs Felių, į lauką kibiras po kibiro neša lauk Vladimiras. Kadangi jis tai daro apie vidurdienį, spėju, kad dabar Vaikelis prausiamas vėliau nei vasarą.

Jei gražus oras, po pietų Felius vis dėlto išnešamas laukan, sodinamas į pintą kėslą. Iš pradžių, pasislėpusi už užuolaidų, žiūriu į jį pro langą. Kartais pasiimu žiūronus, pro kuriuos matau, kaip maždaug po pusvalandžio prieš saulę išrasoja Vaikelio panosė. Vladimiras ne visada skuba ją nusausinti. Paskui išeinu į lauką su krepšeliu, neva pasiruošusi eiti į daržą. Negaliu išeiti taip be niekur nieko, nes mane trikdo neapsisprendimas, kaip elgtis su Vaikeliu. Man – 33-ji, ir net nelabai stengdamasi traukiu ir Feliaus, ir žilstelėjusio Vladimiro dėmesį. Žilstelėjusiam Feliaus tarnui – penkiasdešimt keleri, tiktų į tėvus. Vaikelis pagal savo amžių man į vaikus netiktų, o be to, Mamytės vaidmenį atlikti man būtų sudėtingiau nei Sarutei. Jaučiu, kad neišvengčiau nei savojo alpulio, nei vėmulio. Vaikeliui, kaip ir kokiam kitam vyrui, esu visiškai niekam tikusi. Na, ką gi, vis dėlto galiu eiti pasitempusi lyg gulbė, saikingai kraipyti klubus, apsivilkti prigludusią ar palaidą pusiau perregimą bliuzelę. Galiu rinktis, tačiau nežinau, kas geriau – paryškinti savo kūniškus privalumus, ar, priešingai, juos prislopinti. Šiaip, turint galvoje mano specifinius jausmus vyrams, toks išsiryškinimas būtų rizikingas. Tarsi žadėčiau tai, ko jokiu būdu negaliu ištesėti. Kita vertus, kartais manau, kad stačiai privalau atrodyti patraukli, nes visi mes, vyrai ir moterys, turim teisę į gražesnius vaizdus. Turiu netgi aš. Negaliu elgtis taip tarytum ribočiau kieno nors teises. Aš savo teise irgi naudojuosi. Juk visą vasarą seilę varvinau, žvilgčiodama į melžiamą Filę ir kieme maudomą Felių. Tad turiu atsilyginti ne apsileidimu ar neutralumu, o savo saikingu grožiu. Tačiau jis turi būti parodytas su didžiausiu atsargumu. Turiu rasti rimtą pre-

tekstą pereiti per kiemą Vaikeliui ir Vladimirui matant. Kad galėčiau užkalbinti Vaikelį, kuris man galbūt patinka nė kiek ne mažiau nei jo Mamytei, visada sugalvoju, ką galėčiau jam pasiūlyti. Pavyzdžiui, pasiūlau morkų ar džiovintų petražolių. Kremo, kuris man pasirodė netinkamas. Perskaitytą žurnalą. Tik tada paklausiu Feliaus, kaip jis jaučiasi ir panašiai. Kartais tokie mūsų neva netyčia prasidėję pokalbiai užtrunka pusvalandį ir ilgiau. Vaikelis – įspūdingo veido vyras, ir kartais man kyla minčių, kad ir aš galėčiau jį pamasažuoti. Tačiau negaliu rizikuoti, nes mano vimdomasis mechanizmas dar niekad nebuvo sugedęs. Kartą tarpdury susidūriau su Vladimiru, ir mano skrandžio bei ryklės traukuliai darsyk patvirtino, kad tasai mechanizmas tebeveikia. Todėl palieku masažą Mamytei, o aš mėgaujuosi žvilgčiojimais. Savo į Vaikelį ir Vaikelio į mane. Juodi Feliaus antakiai prieš saulę žiba auksu. Jei žiūrėčiau į juos ilgiau nei dvidešimt sekundžių, nualpčiau. Todėl žiūriu bent trimis sekundėmis trumpiau. Bet dar labiau trumpinti nemanau. Šiek tiek rizikuoju.

Filės švytėjimo stebuklu šitaip nepiktnaudžiauju. Naktimis prie lango nesmaksau. Vengiu vaizdo ir meilės nuovargio. Vengiu darbo. Visiškai sąmoningai apsisprendžiau, kad savo naktinio stebėjimo akciją pakartosiu po savaitės. Vėliau tą laiką pratęsiau iki dviejų. Į nustatyto termino pabaigą ėmiau baisiausiai jaudintis. Kilo noras stebėjimą nukelti dar savaitei. Ėmiau kažko bijoti. Galbūt labiausiai to, kad naktinis Filės paveikslas bus netekęs švyturėlių. Tada man beliktų manyti, kad juos susapnavau. Susapnuot juos, žinoma, irgi būtų buvę gerai, bet ne tiek.

Naktį, kurią paskyriau naktiniam žiūrėjimui, tiksliau sakant – naktiniam alpuliui, naktinei pasaulio meilei, apsirengiau šilčiau, apsimoviau vilnones kojines. Rudeniop darosi vėsiau.

Sutemus kiek delsiau. Jeigu laukiate, visada kyla pagunda ir ne visada įsisąmonintas siekimas laukti kiek ilgiau, nes laukimas suporuotas su viltimi, tad nustojus laukti, nelieka ir vilties. Ją pakeičia nusivylimas arba išsipildymas, tačiau vis viena viltis jau būna mirusi, o ją pakeitęs išsipildymas – visada su nevilties prieskoniu. Viltis žmogui atstoja Šventąją Dvasią. Laukiau, puoselėdama viltį. Ji tarpo po šnarančiomis vyšniomis, palei juodąjį serbentą, kur dar dieną pasistačiau medinį suoliuką. Ten turėjau prisėsti, kuo nuolankiausiai sutikdama su tuo, kad bet koks pasirengimas meilei yra darbas, meilę menkinantis darbas, be kurio vis dėlto neįmanoma apsieiti.

Pagaliau apsisprendžiau išsmukti laukan. Staiga išgirdau apie bendras lauko duris kažin ką besibrazdinant. Subarškėjo kibiras. Pagal tylų brazdinimąsi į grindis galima buvo spėti, kad priemenėje kažkas avėsi kaliošus. Tai darė kažkaip atsargiai, lipšniai. Galėjau galvą dėti, kad tai – Sarutė. Tai jos kaliošai nušlepsėjo į ganyklos pusę. Nieko nelaukdama išsėlinau paskui ją. Suoliuko palei serbentus man neprireikė. Oras, kaip ir anąsyk, kvepėjo pienu, tai vienu metu ir svaigino, ir gaivino. Filės pusėn stengiausi nežiūrėti, tačiau buvau beveik tikra, jog mano akių tinklainėn netrukus įklius švytintys karvės ragai. Žinoma, jie švietė. Pasirodė, kad ne taip aiškiai, kaip anąsyk. Mane slėpė ožekšnių juosta. Pro šakų tarpus maždaug iš trisdešimties metrų atstumo galėjau gerai matyti, kaip Sarutė stato kibirą ties Filės tešmeniu ir tupiasi – buvo aišku, kad ruošiasi melžti. Taip pat buvo aišku, kad mano buvimą netoliese gerai jaučia Filė.

Melžimo laikas buvo pernelyg neįprastas, kad iš to, ką mačiau, galėčiau tikėtis ko nors paprasto. „Na kas tau, kas tau, nusiramink. File, File, gerute", – girdėjau šnabždantį Mamytės balsą. Sarutei, matyt, nesisekė, karvė jai, regis, nenorėjo ar negalėjo duoti pieno, ir dėl to galbūt buvau kalta aš. Sarutė vargo toliau, kalbindama ir įkalbinėdama Filę, kasė jai tarpuragį, pakaklę. Lyg poterius kalbančios Sarutės balsas pildėsi graudulio, darėsi panašus į tylią giesmę ar lopšinę. Neištvėriau. Išlindau iš krūmo. Mamytė krūptelėjo, Filė džiugiai subaubė. Priėjau ir be žodžių ėmiau kasyti karvei paausį, kuris buvo šiek tiek apšviestas balzganos rago šviesos. Sarutė ėmė melžti. Iš tešmens garsiai švirkštė blausiai šviečiantis pienas. Manasis alpulys buvo ant slenksčio. Įsikniaubiau į karvės šoną. Jis atsidavė aštriu prakaitu, kailis kuteno nosį – tai padėjo nenualpti. Iki melžimo pabaigos jaučiausi lyg sapnuočiau. Mudvi su Sarute tylėjome, klausėmės Filės šnopavimo ir kibirą žvanginančios pieno čiurkšlės. Jai plonėjant, plonėjo ir garsas. Pagaliau jis visai nutilo. Mamytė atsiduso. Filė kostelėjo, suktelėjo galvą, šiurkščiu liežuviu pasikasė šoną toje vietoje, į kurią trumpam buvau įsikniaubusi.

Mamytė puikiausiai suprato, jog privalo man atsakyti, ką visa tai reiškia. Klausti buvo nebūtina. „Tai dėl Vaikelio. Jau mėnuo, kai ateinu šito pieno. Vaikelis taisosi. Filė blogėja. Pieno nori?" Prunkštelėjau. „Eik sau, Mamyt", – sušvokščiau. Ji žinojo, jog pieno negeriu. Juo labiau negerčiau tokio, kuris silpnina melžiamą

karvę. Tokio, kuris skirtas Vaikeliui. Tokio, kuris vieną žudo, o kitą pastato ant kojų. Tarpo tarp šių dviejų grandžių neturi būti. Jokio tarpo ir jokios tarpinės grandies.

Pasakiau Sarutei labanakt ir nuėjau lovon. Kūnas buvo tapęs kažkokia svetima sunkia našta. Jaučiau, kad prarandu Filę. Tačiau nieko nebuvo galima pakeisti. Mačiau – ji gęsta kaip žvakė.

Po mėnesio man praeinant pro savo krėsle sėdintį Felių, jis grybštelėjo man už šlaunies kairiąja ranka, kurią žinojome esant visiškai nejudrią. Spėjau užbėgti už tvarto, kad išsivemčiau.

Kelios dienos prieš Kalėdas pas mus atvyko veterinaras ir pasakė Mamytei nedelsiant vežti Filę mėsinėn. Nespėjome. Felius per Kūčias buvo tiek atsigavęs, kad, atsiminęs savo profesiją, padirbo Mamytei medinį nago dydžio karvės, o gal jaučio galvutės formos pakabuką. Mamytė jį nešiojo dieną naktį.

Vakar, per Sarutės gimtadienio pasisėdėjimą, gerai mačiau, kaip prie bendro stalo Felius sujudino pastalėje dešiniąją koją, ir dėl šito mamytė staiga atsitraukė savo kėdę toliau nuo stalo, o jos veidas užsiplieskė. Tos kojos jis savarankiškai nebuvo judinęs maždaug pusantrų metų. Į išraudusią Mamytę Vaikelis žiūrėjo per kaktą, tiksliau – per savo juodų žvilgančių antakių kraštelį. Vienas lūpų kamputis buvo pakeltas aukščiau nei kitas.

Per vakarienę ir po jos mane lengvai pykino. Nesipraususi griuvau lovon ir priverkiau visą pagalvę. Po to iki ryto sėdėjau ir žiūrėjau į tamsoje šviečiančią pagalvę. Nuo ašarų šlapia pagalvė švytėjo ta pačia Filės ragų šviesa. Oras kvepėjo pienu.

Balsas

Man vis dėlto nepavyko visiškai nenaudoti savo balso. Penkioliktą bandymų dieną tai kuo patikimiausiai patvirtinau. Patvirtindavau tai kiekvieną rytą, kai tiktai, pasitelkdama seną kinų tradiciją, pradėdavau savąjį Saulės Pasveikinimą. Man pavykdavo garsiai nekikenti iš džiaugsmo, kai pamatydavau saulę, kuri visada pradžiugindavo tuo, ką ji – lauktai ar nelauktai – išryškina. Pro rytų pusėn atsuktą kambario langą saulės spinduliai peršviesdavo garbanotosios begonijos lapus taip, kad kuo puikiausiai matydavau gėlės priežiūros klaidas: jaunesni begonijos lapai vietomis susitraukę, plonesni, jų žalumos sluoksnis buvo ploteliais menkesnis ir nevienalytis. Begonija tarsi koks rankraštis rodydavo mano klaidas, o saulė čia dalyvaudavo kaip šviesa, apšviečianti netobulą veiklą ir netobulą meilę augalams. Belikdavo džiaugtis šviesos išaiškinta teisybe. Jei atvirai, tai būdavo džiugu ir dėl savęs, mat didžiuodavausi tuo, kad pajėgiu pasinaudoti proga ir pasidžiaugti ne tik gamtos reiškinio įspūdingumu, bet ir savo netobulumo tiesa. Man pavykdavo tai padaryti tyliai, be jokio nebūtino garso. Mano narcisizmas arba mano begoniškumas tarpdavo tyliai ir neįkyriai. Jos, būsenos, tiesiog sužydėdavo ir baigdavosi tylia pabaiga po saule.

Vis dėlto, kai tiktai imdavausi rankų ir kojų energetinių kanalų išlaisvinimo, kai imdavau trinti delną į delną, o paskui tarytum melždama pirštais braukdavau per kitos rankos ar kojų pirštus, sukeldavau šnarėjimą. Vienas nuo kito atsiskiriantys melžiantys ir melžiamieji pirštai dusliai pokštelėdavo tarsi kas nutrūktų ar būtų atidaryti maži buteliukai, kurie girdimai, nors ir be balso, kalba apie tai, kas vyksta su mano kūnu, kuris yra liečiamas ir kai oda trinama į odą. Vėliau, kai, bandydama sukelti bambos pulsavimą, guldavausi ant grindų, tiksliau sakant, ant čia patiestos juodos dirbtinio kailio liemenės, mano medvilninė rožinė pižama, panaši į kimono, čežėdavo, be balso ir be žodžių kalbėdama apie tai, kad

audinys skalbtas neperseniausiai. Mat ilgiau padėvėjus pižamą, ji nustoja čežėti ir nebetenka savarankiškumo. Buku kampu, kurio smaigalį atstodavo mano uodegikaulis, gulėdavau ant šviesių saulės apšviestų grindų, o bambos pulsavimą arba momentą, kada jis turėtų prasidėti, sutikdavau sekundės dalį trunkančiu tyliu sudejavimu. Jį tarytum prišaukdavo ar į jį įvesdavo keli supukšėjimai. Papildomo džiaugsmo patirdavau iš to, kad minėtų garsų klausytojų nėra. Be to, kildavo nedidelis papildomas nusivylimas, kad nepavyko atsispirt pagundai bent mažumėlę sudejuoti. Ištikdavo maža neištikimybės akimirka. Juk išduodavau savo apsisprendimą nekalbėti, nedainuoti ir kitaip nenaudoti savo balso, ir tai aiškiai keldavo grėsmę pasiryžimo sakramentui. Priimdama jį ir pasižadėdama pati sau nekalbėti, nepagalvojau, kaip man patinka dejuoti per Saulės pasveikinimą ir kad kaip tik dejavimo nenorėsiu atsisakyti.

Kita vertus, iš dar didesnės gelmės kildavo dar karštesnis įsitikinimas, kad dejavimas mane nugalėjo, ir kad jis, dejavimas, yra Didysis, ankstesnis už mane, o aš šalia jo – mažoji. Tokiu atveju mano protestas būtų bandymas pūsti prieš vėją, o tai juk mažų mažiausiai juokinga.

Galvojau apie tai. Dejavimas dejuotojui teikia malonumo arba paguodos, jis panašus į gyvūnų praktikuojamą teritorijos žymėjimą. Dejavimo forma išreikštas balsas tarytum pažymi ir perkeičia jį girdinčius, kurie netrunka suvokti, jog turi reikalą su nepavojingu dejuojančiu individu, kuris jokiu būdu nesiruošia pulti. Ypač jei dejavimas užtrunka ir įgyja ritmą. Nesvarbu, nuo ko dejuotum – bėgdamas nuo skausmo ar iš erotinio malonumo, vis viena aišku, kad esi tuo metu susitelkęs ne į aplinką, o į save patį, tad aplinkos atžvilgiu nesi agresyvus, nepulsi. Be to, dejuotojas dejuoja ir pats sau, tad jis panašiai veikia ir save: patikindamas ar patvirtindamas, jog yra saugus, nors saugumo pagrindas ir nevisiškai aiškus. Dejuotojas yra susitelkęs ties malonumu ar nepatogumu. Žmogus tada yra pats sau svarbus ir organiškas aplinkai, nesislapstantis nuo galimų priešų, nekuriantis solidaus, tvirto, nedejuojančio žmogaus įvaizdžio, būnantis ten, kur jam saugu dejuoti, o dejuoti saugu net tada, kai dejavimu prisišauki savo Mirtį, ir ji tave pakeičia. Kiti sako, kad išlaisvina. Kas gali būti puikiau nei dejonės laivas, pamažu sūpuojantis tave ir plukdantis ten, kur nesi buvęs? Plaukimas ten, kur nebūta, nežada įprastinio saugumo. Jis tiesiog reikalauja iš tavęs, jis plukdo tik tą, kuris pasirengęs ir turi naujos kokybės sau-

gumo jausmą, nutrinantį įprastines saugumo ir nesaugumo ribas. Du erotinio susijaudinimo įsiūbuoti dejuotojai yra tokie pat nesaugūs ir pažeidžiami kaip gimstantis kūdikis, tad net nuodėmingame susijaudinime galima įžvelgti vaikiškos nekaltybės atšvaitus – panašiai kaip pagal vienos ląstelės genomą atkurti visą žmogų. Nesvarbu, kad vyras, kuris išjudina moterį dejuoti iš malonumo, tegalvoja apie savo laimėjimą. Vyras visada pasiima mažiau, tačiau tiesa yra ta, kad jo tikrasis laimėjimas – galimas pokytis, prilygstantis gimimui ir mirčiai, šiam neišskiriamam mirties ir gimimo dvejetui. Dejonė priartina prie naujos kokybės saugumo jausmo, kuris panašus į atsidavimą Dievui ar gamtos dėsniams, daugiau nei kūnišką atsidavimą, kurį moters dejavime taip gerai atpažįsta ir nesąmoningai vertina vyrai. Tuo tarpu, kai pati moteris ir vyras regi vien tik psichologinį dejonės paaiškinimą, toksai balso naudojimas yra šis tas daugiau nei jie įsivaizduoja, ir galų gale jų įsivaizdavimas nesumenkina pačios dejonės vertės.

Dejavimas yra žmogaus priartėjimas prie aplinkos ritmo, dalinis ištirpimas, ir šiai švento ištirpimo idėjai visiškai nesvarbu, ar ji realizuojama per skausmą, ar per malonumą. Dejonė yra skausmo ir malonumo susitikimo vieta, kurioje gali įvykti pasikeitimų. Tai ir gundo sudejuoti, kai darau savo jogos pratimą.

Saulės šviesos svaiginama beveik juntu, kaip vos girdima dejonė tarsi kokia balso dvasia ar stebuklingas oro burbuliukas išsprūsta iš mano kūno, neria link pro stiklą matomo saulės paveikslo ir vienu metu prie sienos, ant kurios pakabintas paveikslas su nutapytu keistos formos – kumštį ar moters lyties organą primenančiu – akmeniu. Iš šio išsprūdusio dejonės burbuliuko ar tariamo paukštuko mano kūnas netrukus gauna atgalinę informaciją apie supančią erdvę ir jos saugumą.

Tai tik nepatikrinta mokslinė versija, kuria būčiau bandžiusi apginti savo sutarties nenaudoti balso neleistiną pažeidinėjimą. Būčiau bandžiusi apginti save, įrodinėdama, jog žmogus, net ir kurčias, kartais linkęs sudejuoti ar nesąmoningai sumykti, nes tai jam yra ta pati būtinybė, kaip ir delfinų naudojamos ultragarso bangos, padedančios šiems gyvūnams susiorientuoti povandeniniame pasaulyje bei komunikuoti vienam su kitu. Turėjau argumentų, kad dejuoti žmogui yra daug svarbiau nei kalbėti. Ir kodėl aš, turėdama visai neblogą bagažą įrodymų apie dejonės būtinybę, vis dar būdavau pasirengusi jos atsisakyti?

Kol dvylikos pratimų kompleksu pasveikindavau Saulę, sudejuodavau daugiau nei dvylika kartų, šiek tiek sušildavau ir kažkodėl kiekvieną sykį smarkiai pradžiugdavau. Mano dejonė bambos pulsavimo momentu ir tuo metu, kai kūno išsilenkimu būdavau panaši į besirąžančią katę, tapdavo nedideliu savivokos ir savisaugos aktu ir kartu pokyčio aktu, kurio taip ir neatsisakiau, nors kitais atvejais ko nors panašaus atsižadėdavau be didesnių pastangų. Gindama save, tuo pat metu būdavau įsitikinusi, kad vis dėlto vertėtų pabandyti atsisakyti savisaugos ir savivokos metodų vien tam, kad patirtum, kas juos pakeis. Pabandysiu, manydavau. Juk gyvena kažkaip žmonės su visiškai nebeveikliomis balso stygomis ir nepražūna, tad kodėl gi negalėčiau ir aš. Bet kokio atsižadėjimo ir askezės esmė yra ne neigimas, o aistringas tikėjimas į tai, kas užpildo ištuštintą vietą, ir siekimas pokyčio. Atsižadėjimas visada yra karštas, o jei jūs sutinkate ką nors šalto ar drungno, galima drąsiai sakyti, kad tai – ne atsižadėjimas, o paprasčiausia negalia. Toks atsižadėjimas nėra absoliutus, nes neturi veržlumo ir gaudynių dvasios.

Ar dėl to nusprendžiau nutilti ir pačią pirmąją atostogų dieną nutilau? Na, gal tik iš dalies. Nebent vietoje atsižadėto balso tikėjausi įgyti sveikesnį balsą, nes mano tikslas buvo ne atsisakyti, o išgydyti ar sutvarkyti balsą, kuris niekada man netarnavo tobulai ir nuolankiai, o pastaruoju metu, užuot tarnavęs, ėmė tiesiog verste versti tarnauti jam. Aiškiai despotiškai. Virto mano gyvenimą žalojančiu sūnumi palaidūnu. Žiauriu pokštininku. Pavertė mano gyvenimą kankyne. Kartais – kone košmaru. Balsas elgėsi su manimi taip, tarytum būtų ne mano įrankis, o nejautrus egoistas sutuoktinis, nedėkingas išlaikytinis, gyva kupra. Dėl jo pokštų kai kas netgi ėmė mane laikyti nemaloniu – kartais piktu, kartais – negailestingu, kartais – neleistinai ir nepatraukliai silpnu žmogumi.

Bandžiau tai kontroliuoti, dievaži. Į telefono atsakiklį savo (arba nesavo) balso tinkamą įrašą pavyko padaryti tik iš trisdešimt šešto karto. Kai kuriais lengvesniais atvejais balsas išdykaudavo jau nuo pirmųjų „LABA DIENA". Prabildavo keistai graudulingai arba net grasinančiai. Tada galėdavau gana lengvai, be didesnio susierzinimo pradėti įrašą iš naujo. Kitais atvejais balsas savo pokštą nukeldavo į mano sakomos frazės pabaigą, kurioje išsakau pagarbą manęs ieškojusiam asmeniui. Mano (ir savo) sakomą „Ačiū" balsas kažkodėl dažniausiai pripildydavo tokios pašaipos ar paniekos, kad

jos, kol gyvas, nebūtų atleidęs nė vienas man skambinęs žmogus.

Įrašas, kurį į viso varginančio proceso pabaigą visai sutrumpinau, išėjo labai netobulas. Nepaisant to, pagaliau ryžausi pripažinti jį tinkamu. Beje, tai buvo nedidelė pergalė, kuri sustiprino many kovos dvasią.

Kunigas, kurį bažnyčioje susiradau jau tą patį vakarą, priminė žilstelėjusį maždaug penkiasdešimties metų mokytoją. Jo kaktą vagojo išraiškingos horizontalios raukšlės. Nuo jo kvepėjo teatru, t.y. vyriškais kvepalais, kuriais išsipurškia pažiūrėti spektaklio išsiruošę pusamžiai vyrai. Bent porą kartų prie tokio per spektaklį pasėdėsi – paskui kiekvienas išsikvėpinęs vyras primins tau teatrą. Jei spektaklis buvo nenuobodus, tai toks žmogus vers tikėtis, kad nenuobodus ir jisai, tasai vėliau sutiktas išsikvėpinęs vyras. Tačiau jei teatre teko nuobodžiauti, į tą kvepiantį žmogų sureaguosi taip, tarsi tau būtų pasiūlyta tuščiai sugaišti laiką.

Po Mišių kunigas atrodė kiek pavargęs, akys blausios ir paraudusios kaip aistringo kompiuterininko. Nepaisant to, dvasininko balsas buvo malonus ir žadėjo nuoširdų, nors nebūtinai ilgą ir išsamų pokalbį. „Ar negalėtumėte išsakyti savo nuomonę, kodėl žmogus daro tai, ko jis nenori ir net neplanavo padaryti?“ – išpyškinau iš anksto išmoktą frazę. Balsas truputį drebėjo, bet, sakyčiau, skambėjo gana natūraliai. Kadangi, ketindama aplenkti nedorus savo balso ketinimus, labai skubėjau tai pasakyti, kunigo veide pasirodė nustebimas: „Prašau, prašau?“ Ir, žinoma, aš pakartojau. Lėtai ir... geidulingai. Paminėdama velnią. Nes būtent tai mane ir jaudino – ar šiame balso atsisakyme veikti pagal mano ketinimus nėra įsiterpęs koks nors dvasios pavidalo balso reguliuotojas, demonas. „Ar negalėtų būti, kad žmogus padaro tai, ko nenori, tik dėl to, kad jo veiksmus valdo velnias? Ar nepasakytumėte, dėl kokios priežasties velnias pasiglemžia žmogui Dievo suteiktą laisvę?“ Tačiau mano balsas skambėjo kažkur gerklės gale ar net kažin kokioje erdvesnėje į save traukiančioje gilumoje, skambėjo kaip indas, iki pusės pripildytas skaniausio ir kartu pavojingo gėrimo, o skambėdamas dar ir burkavo. Balsas pasiekė tai, kas mane prabloškė – nejučia visiškai ne vietoje ir ne laiku ėmė žadinti mano pačios geismą. Atrodė, jog mano klausimas kunigui tėra velniška gundymo priemonė, niekas daugiau. Kunigas nepatikliai išplėtė akis, jo kaktos raukšlės krustelėjo lyg bandytų nusipurtyti nuovargį, vyras tapo budrus ir atsargus. Viskas, žinoma, buvo sugadinta jau pačioje pra-

džioje. „Na, nebūtinai šiandien apie tai kalbėti, galbūt esate pavargęs, galėtume kada nors kitą kartą, kai tik būtumėte laisvesnis. Matote, mane slegia tai, kad pasakau visiškai ne taip, kaip noriu, ir tai mane labai kankina. Dėl šito bijau kalbėti net tada, kai būtinai reikia, suprantate", – bandžiau gintis, tačiau balsas jau buvo taip įsismaginęs, kad, regis, jaučiau virpant orą. „Galima ir dabar, kodėl gi ne", – pasidavė man, tiksliau – mano balsui – kunigas. Pasikasė pakaušį, o veide išvydau gašlią grimasą su atkarusiu smakru ir pražiota burna, ir tai ne juokais išgąsdino. „Vis dėlto geriau ateisiu dieną, jūsų budėjimo laiku", – kuo greičiau nukirtau ir nėriau iš zakristijos, kone suklupdama ant slenksčio. Jei būčiau turėjusi tinkamą ir patikimą balsą, būčiau ėmusi kaukti ir su malonumu pravirkusi. Deja, net verksmas galėjo tapti dar vienais spąstais ar dar viena man skirta skriauda. Mat verksmo bendraautoris juk jis, mano balsas. Pabijojau šios bendraautorystės nebepakelsianti.

Galbūt mano bėgimą buvo galima palydėti fraze „bijo kaip velnias kryžiaus", tačiau iki šiol negalėčiau atsakyti, kurioje pusėje tuomet buvo velnias, o kurioje – kryžius. Bažnyčioje tykojo didžiausia velniava. Kuo dažniau stengiausi eiti į bažnyčią, tuo lengviau atsimindavau giesmių žodžius, ir tuo didesnė pagunda buvo giedoti kuo tobuliau. Be abejonės, sąlyginai tobuliau: gal čia vis dėlto reikėtų vartoti žodį „išraiškingiau", nes nesu giedojimo meno žinovė. Tačiau kiekvieną sykį giedodama patirdavau vidinį raginimą atsispirti nuo to, kaip jau giedojau anksčiau, ir žengti dar vieną žingsnį, eiti tolyn. Ir tuo pačiu metu balso meistrystės tobulinimo ar balso išraiškingumo apraiškos varė į neviltį. Kuo geriau įsisavini giesmės tekstą ir kuo geriau jautiesi pačioje bažnyčioje, tuo labiau kyla pagunda tobulinti savo giedojimą, tačiau tai daryti gali tik giedodamas, o tobulinimo procese maldingumas ir tikroji giesmės paskirtis – šlovinti Dievą – paskęsta balso technikos dalykuose. Toliau imamas justi technikos dalykų tobulėjimo keliamas malonumas, dar toliau – jaudinantis susižavėjimas savo balso galimybėmis, sugebėjimu jį valdyti, susižavėjimas pačiu savimi. Balsas stiprėja, tavasis giesmės atlikimas ima pranokti ir užgožti šalia esančių parapijiečių dažniausiai visiškai pilką giedojimą. Iš pradžių malonu justi, kad tavo balsas ir giedojimas neliks nepastebėtas, įsivaizduoji savuoju giedojimo tobulumo laipsniu demonstruojąs didesnes Dievo dovanas, iš Dievo plūstantį grožį, kuris kažkodėl patikėtas tau. Galbūt tai ne išskirtinu-

mas, o tik sumanus Dievo gėrybių paskirstymas pagal jo planą – ne taip svarbu, tačiau to grožio ar ypatingumo daugėja tavyje ir aplinkoje, tai nardina į svaigulį ir užsimiršimą tave patį ir, kaip tu pats manai, kitus. Tačiau staiga esi tarsi stiprios elektros srovės sukratomas įtarimo, kad vietoje santykio su Dievu tu tiesiog veržiesi į sceną, dainuoji, užimi neteisėtą centrinę padėtį, netgi ne giedi, o koncertuoji. O šitaip ne vietoje ir ne laiku koncertuodamas griauni bendruomeninės lygybės iliuziją, kuri būtų tokia įprasta ir patogi ir tau, ir kartu su tavimi Mišiose dalyvaujantiems parapijiečiams. Nuo įtampos ima krėsti šaltis, ir staiga pačioje giesmės svaigulio viršūnėje savanoriškai imi riedėti nuo kalno – toliau jau giedi beveik pašnibždomis arba apskritai nustoji giedoti. Ir tuo metu sąmoningai ir kuo sąžiningiausiai stengiesi galvoti apie Dievą, kurio vietą buvo užėmęs tavo giedojimo instrumentas, o jo esmę sudaro balsas.

Tuo metu, kai kildavau į savo balso aukštumas, jusdavau, kad balsu galėčiau atverti visas pasaulio paslaptis ir sugriauti kalėjimų sienas, išgydyti ligas. Balsas užkariaudavo mane kaip mylimasis, paskui kurį galėjau eiti į pasaulio kraštą. Tačiau žengusi pirmuosius žingsnius sugrįždavau atgal. Ir giesmių valandos tapo mano susidvejinimo bei kentėjimo valandomis. Balsas vis dar sukildavo mane gundyti, tačiau kažkoks kitas vidinis balsas sulaikydavo, versdamas grįžti prie sąmoningo pilkumo, paprastumo, duslumo, menko laipsnio išraiškingumo. Balsas buvo tarytum pranašystė apie žemiškas kančias ir tuo pačiu tapo šios pranašystės išsipildymu. Išraiškos galimybės ir stebuklingas neįprastumas traukė, tačiau ir žeidė, nes nieko nebuvo įmanoma padaryti geriau už kitus, drauge nesuvokiant, kad tavo tobulumas įžeidžia kitų netobulumą. Balsas buvo viena iš geismingų žemiškojo tobulumo formų, kuri skatino geisti ir kitus. Geisti to, ko jie neturi ir dažniausiai negali turėti. Jau per Mišias mano balsas ėmė augti iki akibrokšto, nereikalingo pavyzdžio, kad kažkieno pastangos giedoti kuo tobuliau griauna ramybę ir įsivaizduojamą krikščionių lygybę. Žemiškosios mano savybės vertė išsiskirti iš kitų, sukeldamos nerimastingą įtampą ir vienišumo jausmą, kuris tapo liga, kitiems pavojinga užkrečiamąja liga. Buvau panaši į augalą, stelbiantį kitus, ir tai nebuvo dvasinė, o vien tik žemiška susidvejinimo būsena. Ji arba netiko religinei mano savivokai, arba toji religija, kurią buvau pasirinkusi, ėmė man nebetikti.

Galbūt giedojimas ir buvo pagrindinė mano maldingumo komplikacija, dėl kurios sekmadieniais nustojau eiti į bažnyčią. O tai, ką mano balsas ėmė išdarinėti netrukus, galbūt buvo kerštas už tai, kad nebeleidau jam pasireikšti bažnyčioje, kuri, kaip dabar įsivaizduoju, tapo jam vienintelė publiką suteikianti scena. Tačiau ką galėjau padaryti? Kitos scenos pasiūlyti negalėjau, nes muzikinio išsilavinimo neturiu. Kaip ir sceninės išvaizdos, kuri būtų stūmusi į sceną, kad ir be jokio išsilavinimo. Drauge įtariu, kad tos tikrosios scenos mano balsui kaip tik ir nereikėjo, nes, patyrinėjusi jo charakterį, priėjau išvadą, kad jam norėjosi tarytum pranašauti, savo žavesį, kad ir ne visiškai standartinį, kaip nors sieti su Dievu ir Jo galybe, jis norėjo ryšio su kažin kuo kitu, o ne atskyrimo ir išsiskyrimo iš kitų. Kartais galvoju, kad galbūt mano balsui buvo skirta pačiu tragiškiausiu būdu išreikšti savąją esmę, ir šitaip tapti žmogaus, neturinčio kur panaudoti savo talentų, simboliu. O gal net dar plačiau ir giliau griebiančiu simboliu. Nurodančiu, kad vos tik žengęs žingsnį susiduri su pasipriešinimu, ir jau nesvarbu – galynėjiesi su juo ar atsitrauki – nesijauti esąs tikras dėl savo būsenos, be to, žinai, kad negerai ir taip, ir anaip. Kitaip sakant – esi ašarų pakalnėje, nė ką daugiau bepridurt.

Kartais balsas turėjo ketinimą mane nukryžiuoti, pats tapti man kryžiumi. Komplikacija, kurią patyriau per balsą santykyje su bažnyčia, buvo kankinanti. Galvoju apie tai nemažai, nes, nustojusi kalbėti, įgijau daugiau laiko mąstymui. Įsivaizduoju, kaip būčiau ėmusi per Mišias giedoti tarytum operos solistė arba šiaip gerklinga rėksnė, ir kaip tai būtų galų gale sukėlę didžiausią parapijiečių nepasitenkinimą. Jie nebūtų to pakentę, tikrai. Ir, jei būčiau nenutilusi, nepaklususi, jei būčiau ėmusi stelbti net ir visai neblogus balsus turinčius tris mūsų parapijos kunigus, jie būtų mane įkišę į tramdomuosius marškinius – nesvarbu, tiesiogine ar perkeltine reikšme. Štai šitaip ir būčiau buvusi nukryžiuota. Viduramžiais, žinoma, mane būtų tiesiog sudeginę. Būčiau nukeliavusi ten, kur galėčiau arba rėkti ir dejuoti – jei tai būtų buvęs pragaras, arba dainuoti iš visos savo balso tobulybės ir galybės – jei būtų buvę pripažinta, kad miriau kaip kankinė, ir būčiau papuolusi Rojun. Užkankinta savo klystančių brolių krikščionių. Dalis pastarųjų aukos irgi neišvengė, tik buvo pasirinkę kitą aukos būdą – duslumą, girgždėjimą, pilkumą, lygybę, giesmių ir veiksmų drungnumą. Kas sugeba atsižadėti savo įkarščio ir išraiškos aistros, to auka pakankama, kad

nebūtų paaukotas ant kryžiaus. Tad galiausiai aukojasi ir tie, tylieji, ir anie, išskirtiniai. Jų išskirtinumas tampa provokacija apvilkti jiems tramdomuosius marškinius ar kalti juos prie kryžiaus, geriausiu atveju – pasmerkti, paskelbti įkyriais nepavojingais kvailiais.

„Tave paguldys psichiatrinėn. Galbūt tau jau dabar ten reikia, galėtum per atostogas pagulėt. Savo noru", – pasakė mano geriausia bičiulė Anė, kai pranešiau jai, kad per atostogas visiškai tylėsiu. Anės prašiau pagalbos. Juk jei man reikės eiti į parduotuvę, norėsiu pasivaikščioti ar į kiną, tai savajame provincijos miestelyje sutiksiu daugybę pažįstamų, kuriems neužteks, jog draugiškai nusišypsosiu ir linktelėsiu galvą. Tad draugės prašiau kartais sudaryti man kompaniją ir kai kam, kas bus įkyresnis, tiesiog paaiškinti, kad dėl balso problemų – o tai netgi nebūtų melas – aš negaliu kalbėti. Paskui ji ėmė sakyti, kad man vis dėlto reikėtų pabandyti kalbėti be balso, t.y. – šnabždant, panašiai, kaip daro žmonės su išoperuotomis balso stygomis. Žmogus, sakė ji, gali kalbėti ir be balso – tiesiog burnos, liežuvio ir lūpų padedamas virpinti orą ir tokiu būdu skleisti duslius garsus. Tad balso išdykavimai, anot jos, nėra jokia priežastis atsisakyti kalbėjimo. Po kelių argumentų buvau besutinkanti, netgi pabandžiau, kaip man sekasi virpinti orą be balso. Tačiau greitai suvokiau, kad šnabždėti, vis dar turint balsą, pernelyg sunku, nes šnabždesys prilygsta sklidinai balso taurei, kuri kiekvieną akimirką grasina išsilieti. Be to, pasirodė, kad draugė ėmė nebepasitikėti ar net įtarti, jog man pasimaišė protas. Kas žino, gal jis ėmė man ir pasimaišė, kad balso suvaldyti nebegaliu, bet ką gi daryti? Net jei būčiau leidusi savo balsui daryti tai, ką jis nori, vis tiek būčiau likusi su savo nelaime viena, kaip kad tokiais atvejais nutinka. Tad bejėgiškai nutilau, jau nieko nebeprašydama. „Užpykai, Roza? Na, nepyk, nieko bloga tau nelinkiu juk, tik gera. Nustok kvailioti, ir viskas bus gerai. O gal tu tik suvaidinai? Gal nieko nė neketini daryti?" – dar bandė mane kalbinti, bet jai nepavyko. Aš tylėjau, o po pusvalandžio ji nuliūdusi atsisveikino, nieko neprižadėdama.

Kitą dieną telefonu gavau žinutę, kurioje ji rašė, jog ateis pas mane 18 valandą. Nors tuo metu namuose būti neketinau, persigalvojau ir atsakiau jai, kad lauksiu. Ji atsinešė pakelį mano mėgstamų ananasų sulčių, patogiai įsitaisė ant žalios sofos, atsiduso ir atrodė, kad taip nieko ir nepasakys. Netgi pagalvojau, kad jos tikslas – parodyti, kaip gi atrodyčiau nekalbėdama aš ir kaip šalia ty-

linčios draugės turėtų jaustis ji, Anė. Man buvo malonu žiūrėti, kaip ant pečių ir smulkutės krūtinės draikosi jos tiesūs gelsvi plaukai, kai ji visu liemeniu lingavo į priekį ir atgal. Mano draugė buvo liesa ilganosė trisdešimtmetė didelėmis migdolo formos pilkomis akimis. Maloniausia pašnekovė ir ta, su kuria visada galėjau patylėti. Nieko negalėjau jai prikišti, juo labiau – tylėjimo. Sėdėjau priešais ją ir šypsojausi. Tai truko nuo penkių iki dešimties minučių. Galėjo trukti ir ilgiau, bet Anė vis dėlto prakalbo. Kaip visada, prikimusiu balsu. Ji rūkė nuo trylikos metų. Jos balsas jau buvo paaukotas girgždėjimui ir duslumui. Iš galvos cituodama Evangeliją, ji man įrodinėjo, kad mano balsas – niekuo dėtas. Esą lūpos kalba tai, ko širdis prisipildo, ir kad tiek geras, tiek blogas žmogus išsako tai, ką paima iš savo širdies lobyno. Kitaip tariant, Anė netiesiogiai bandė pasakyti, jog mano viduje yra bjaurasties, kuri ir lemia mano balso nepaklusnumą. Tad nekalbėjimas nieko neišgelbės. Esą pradėsiu kalbėti po tylėjimo pertraukos – ir vėl būsią kas nors ne taip, o sunkumai, kuriuos patirsiu per nekalbėjimo laiką, pasirodys jokia auka. Po to ji man priminė Zacharijo istoriją, aprašytą evangelisto Luko. Karaliaus Erodo dienomis gyvenęs kunigas Zacharijas nepatikėjo angelo Gabrieliaus pranašyste, jog jo sena žmona Elzbieta pagimdys jam sūnų Joną Krikštytoją, tad angelas už netikėjimą jį nubaudęs nebylumu, trukusiu iki pat tos dienos, kol Elzbieta pagimdė. Tad gal ir būtų galima manyti, jog nebylumas gali atpirkti kaltę, tačiau tai yra ne paties žmogaus, o aukštesnės būtybės valios sfera – žmogus negali pats pasirinkti sau bausmės, nes nežino, kiek kaltas. Čia Anė ir vėl užuolankomis paminėjo mano kaltę, ir šįkart dargi labai atvirai. Nieko jai nesakiau, nes ji manęs nieko ir neklausė. Paskui ėmė aiškinti, koks svarbus žmogui kalbėjimas, kuriuo palaikomas ryšys ne tik su šiuo, bet ir su anuo pasauliu. Tarkim, Tibeto budistai turi ilgiausią kalbėjimosi su mirusiuoju praktiką, kurios metu mirusiojo siela drąsinama ir mokoma, kaip saugiai nukeliauti į dvasines aukštumas. Ne tik kad mokoma, tačiau skaitomi specialūs tekstai, kuriuos mirusiajam patariama kartoti paskui skaitantįjį. Posmais, kuriuos siūloma kalbėti mirusiajam, išsakoma mirusiojo kančia dėl jo paklydimo, aršaus nepakantumo, didžios puikybės, aistringo prieraišumo, pavydo, kurie vadinami penkiais baisiais nuodais, iš kurių turi išvesti penki Budos ir palydėti penkios skirtingos dangiškosios motinos – ligi penkių Tyrųjų Žemių. Po to mirusysis mokomas neišsigąsti niršiųjų dievybių pasirodymo, o

paskui, jei jam vis dėlto nepasiseka persikelti į dangiškąją sferą, gyvasis jo pagalbininkas ir kalbėtojas pataria, kaip pasirinkti tinkamas įsčias. Per visą šį laiką mirusysis esą vadinamas kilminguoju. Anė baisiausiai susikaupusi girgždančiu balsu aiškino, kaip svarbu naudoti balsą, kurį turi, tačiau taip pat svarbu nekalbėti, kas pakliūva, pirma nuskaistinti savo širdį, ir tik po to ką nors ištarti. Paskui susigraudino, nutilo, kakta liko tarsi replėmis sugniaužta dviejų gilių rūpesčio raukšlių, o ji ir vėl ėmė linguoti, kaip ir savo kalbos įžangoje. Lingavo tarsi dejuotų, atrodė lyg šiek tiek ištirpusi, tylinti ji užėmė gal net daugiau vietos nei kalbanti, šalia jos buvo saugu tarytum šalia motinos, nors buvo penkeriais metais jaunesnė ir dukart liesesnė už mane. Taigi ji lingavo lyg rūpestinga dangiška motina, viena iš tų penkių tibetietiškų, jos kaktos raukšlės tai priartėdavo, tai nutoldavo nuo manęs, aš tylėjau, jaučiausi maža mergaitė ant savo motinos Anės rankų, ir tylėti darėsi vis maloniau ir maloniau. Be abejonės, man ėmė dar geriau aiškėti, kad savanoriškas tylėjimas nėra jokia bausmė, kaip kad aiškino Anė, tačiau apie tai, kad nutilsiu, turėdama save nubausti, tai juk ir negalvojau. Tylėti buvau nusprendusi tik dėl pokyčio, norėjau tiesiog pailsėti nuo savo balso, kuris buvo kaip labai judrus, nepaklusnus ar nuolat sirguliuojantis vaikas. Buvau tiesiog nuo jo pavargusi. Mano bičiulė ir motina Anė vis dėlto nusprendė, kad toks pavargimas – netikras, terodantis vidinę mano nešvarą, ir ji buvo labai susirūpinusi mano siela. Tačiau ir ji turbūt pavargo linguoti, tad atsistojo ir lengvai lyg balerina nutipeno į prieškambarį. Neturėjau jai ką pasakyti. Nejaugi galėjau išdrįsti paprašyti, jog dar pabūtų ir patylėtų?

Tą vakarą negreit užmigau, miegojau neramiai, sapne buvau tai maža mergaitė, kuri pasiklydo paplūdimyje, pasimetė nuo motinos, tai toji motina, kuri neberanda savo mažos mergaitės. Ir motina, ir jos dukrelė šaukė viena kitą, tačiau jų pačių balsai jų neklausė, jos žiopčiojo lyg dvi į krantą išmestos žuvys.

Dieną nejutau jokio poreikio kalbėti, o ir kalbėti nebuvo su kuo. Bet ir nesinorėjo. Kažkodėl norėjosi su kuo nors kartu patylėti. Vakare telefonu nusiunčiau žinutę bičiuliui, su kuriuo jau treti metai kartais miegodavau vienoje lovoje. Paklausiau, ar negalėtų su manimi kartu patylėti. Jis atvyko jau temstant ir atnešė man apdžiūvusį ananasą, kurį atbukusiu peiliu buvo sunku prapjauti. Pjaudama kliudžiau kairės rankos nykštį, iš jo plūstelėjo kraujas, laižiau jį ir ananasų sultis, kuriomis buvo pasaldintos mano rankos, skonis

buvo ypatingas ir visai neprastas, neskubėjau jo nuryti. Mano draugužis galvojo, kad su manimi atsitiko kažkas baisaus ir netgi jautėsi nusikaltęs, nes mano tylėjimas jam atrodė ne visiškai įprastas. Supratęs, kad nekalbėsiu, vis dėlto nebeklausinėjo manęs tokio pasikeitimo priežasties. Kiek paniuro, o paskui įsijungė kompaktinių diskų grotuvą, nors būtų buvę geriau, jei būtų to nepadaręs. Nes man buvo malonu tylėti tyloje.

Pradėjau justi, kad tylėdama matau daugiau nei kalbėdama. Mačiau, kaip ananaso riekelę kramtančio mano bičiulio ausyje kruta gyvplaukiai, o prie ausies spenelio jau susimetę senstančios odos raukšlės, kurių jis pats, žinoma, negalėjo matyti, tačiau buvo beveik nuostabu, kad anksčiau to ir pati buvau nepastebėjusi. Žydintys kaštonai ir obelys pro langą net ir prietemoje atrodė tokie ryškūs, kad ėmiau jaustis pakylėta į aukštesnę regėjimo kategoriją. Tariausi tapusi liudininke, kaip, ko nors atsižadant, būtinai ką nors gauni, ir gauni netikėtai. Jaučiausi tarytum kokia slaptų vaizdų valdovė, kuri mato ir supranta daugiau nei kiti.

Bičiulio glėbyje stengiausi nedejuoti, dėl to nesijaučiau visiškai patenkinta, tačiau nebuvo taip blogai, kaip buvo galima tikėtis – juk atsigulėme be įprastinių draugiškų pasišnekučiavimų, kurie beveik visada stimuliuodavo geismą. Tačiau naktis buvo skirta tam, kad nuimtų mano valdovės karūną ir parodytų, kas esu iš tikrųjų. Visą naktį bičiulis mane budino iš miegų, išsigandęs to, ką kalbėjau ir ką dainavau ar netgi giedojau per miegus. Vienu metu, kaip jis vėliau papasakojo, netgi sukriuksėjau, kelis kartus. Jis sakė, kad kalbėjau taip, tarsi manyje kalbėtų keli asmenys iš karto. Tie skirtingi balsai aiškinosi tarpusavyje, netgi susibarė, tai esą buvo šiurpu. Kalbėtasi gi dėl kažkokios kelionės ir durų, kurias vieni balsai norėjo atidaryti, o kiti neleido. Po nakties mano bičiulis atrodė lyg po karštinės, jo lūpos buvo sukepusios, veidas pabalęs, skruostai nukarę, akys nesveikai blizgėjo. Iš jo pasakojimo tapo aišku, kad yra išsigandęs ir jaučiasi neteisėtai nuskriaustas. Per atostogas telefonu siuntinėjo trumpas dviejų ar trijų žodžių žinutes, kuriose buvo klausiama, kaip jaučiuosi. Atsakydavau, kad gerai, o kartu patylėti nebekviečiau. Buvau šiek tiek nuliūdusi, kad jis nesisiūlė. Nejaugi kaltas mano balsas ar šnekos per miegus? O gal nepatiko, kad mylėdamasi nedejavau kaip įprasta? Pasijuto nesaugus? Nemylimas?

Jaučiausi visai neblogai. Nueidavau tik iki parduotuvės, par-

ke sutikti pažįstami pasitenkindavo mano draugišku linktelėjimu ir šypsenėle, žingsniuodama pro juos dėl atsargumo paspartindavau žingsnį, kad neužkalbintų. Kai parduotuvėje manęs klausdavo, ar neturiu smulkių, linktelėdavau arba papurtydavau galvą, to visiškai pakakdavo. Šitaip, rytais per mankštą kiek padejuodama, pratylėjau visas tris savaites, o smalsumas dėl to, kaip jaučiasi mano balsas, augo. Netrukau jį išbandyti, nors to padaryti neplanavau.

Birželio pradžia buvo karšta, saulė prižadindavo ne tik šviesa, bet ir šiluma, kuria glostydavo pro lango stiklą pralindę spinduliai. Ant nuogo kūno apsitempdavau medvilninę nertą aukso spalvos palaidinukę, pro kurios skylutes tamsuodami pūpsojo kieti krūtų speneliai. Tokia auksinė ir sveikindavau Saulę. Šitaip, pusiau nuoga, pusiau apsirengusi jaučiausi ne tokia nebyli, užmesdavau akį į tai, ką man kalba mano kūnas, kuris, jei tik būčiau labiau juo pasikliovusi, būtų pasirodęs ne mažesnis pokštautojas nei balsas. Tačiau kūną naudojau kur kas privačiau, dangsčiau jį kur kas kruopščiau nei balsą. Kūną buvo lengviau paslėpti ir dėl to, kad buvo mažiau provokuojamas, iš jo mažiau reikalaujama, nebent tik tiek, kad būtų nupraustas ir pakankamai pridengtas. Tai padaryti nebuvo sunku. Mat iš kūno žmonės reikalauja daug konkretesnių dalykų nei iš balso, o štai reikalavimai balsui yra tokie pat neapibrėžti, kaip ir balsas. Labai sunku būtų įrodyti, kad koks nors žmogus kokiu nors konkrečiu momentu kalbėjo piktai ar paprasčiausiai sausai, dalykiškai, kad prabilo švelniai ar pataikūniškai. Su kūnu baisiai paprasta – prisidengei drabužiu, kažką paryškinai, kažką prislopinai, ir daugmaž tvarka. Balsas pasirodo nuogas ir kartu nesugaunamas. Rašytojai ar žurnalistai, aprašydami žmonių balsus, juos lygina su matomais ir apčiuopiamais ar paragaujamais dalykais, ir tai šiek tiek graudu, nes panašūs aprašymai terodo žodžio ir kūno pralaimėjimą prieš balsą. Kūdikis užmigdomas niūniavimu, o mylimasis paguodžiamas dejavimu, ir šiuose, kaip ir kitokiuose ypatinguose žmonių santykiuose, kuo puikiausiai apsieinama be žodžių. Aš bandžiau apsieiti dar ir be balso.

Nesulaukusi, kol bičiulė Anė ką nors pasiūlys paskutinį mano atostogų savaitgalį (kurį įsivaizdavau kaip paskutinį savo tylėjimo savaitgalį), šeštadienį, tuojau pat po pusryčių, per kuriuos suvalgiau pusę gaižaus ananaso, išsirengiau į paupį. Įtariau, kad kaip tik šiandien manęs turėtų ieškoti mano mielas draugužis, kuris turėjo įprotį užvažiuoti nepranešęs, be to, jis beveik niekada neklaus-

davo apie mano savaitgalio planus nei penktadienį, nei ketvirtadienį, nei anksčiau. Ketinau sprukti, šitaip parodyti savo laisvę ir neapibrėžtumą – ne tik savo balso, bet ir savo kūno, savo reikalų. Be to, dar nebuvau apsisprendusi, ką reikėtų daryti, jei jis imtųsi veiksmų, provokuojančių mano dejones. Atostogos ir mano įsipareigojimo nenaudoti balso terminas dar nebuvo pasibaigęs, nenorėjau kapituliuoti prieš laiką, nes tai būtų buvusi didesnė netvarka nei galėjau sau leisti ir buvau įpratusi. Tad išsiruošiau šiek tiek anksčiau nei paprastai žmonės išeina į paplūdimį.

Kiauraraščiu nertą auksinę palaidinukę pakeitė mėlynos spalvos marškinėliai su Europos Sąjungos simbolika, skirti reklaminei kampanijai. Marškinėliai laisvai krito ant šviesių laisvokų džinsų, tas laisvumas gerai tiko mano nusiteikimui ir buvo geros kūno ventiliacijos garantas. Vėjeliui su mano apdaru buvo kas veikti, ir paplūdimį pasiekiau beveik nesušilusi. Ant rupaus smėlio pasitiesiau tamsiai geltoną su baltomis juostomis rankšluostį, iš krepšio išsitraukiau Salmano Rushdie „Šėtoniškas eiles" ir alaus butelį. Romaną buvau pasiėmusi iš bibliotekos, o penktadienio vakare prisikapsčiau iki tos vietos, kur stebuklingai apsirgęs, vos nenumiręs ir vėliau pasveikęs pagrindinis herojus Džibrylas Farišta prisikerta visokiausių jo religijai uždraustų kiaulienos patiekalų, o paskui staiga įsimyli. Siužeto su fantastikos elementais logika kol kas man nieko uždegančio nesakė, nors buvau perskaičiusi keliasdešimt puslapių, tačiau indiška knygos egzotika saulėtame paplūdimyje atrodė kaip tik. Tiesa, tas, kas darėsi su manimi, kaip neharmoningai, netgi konfliktiškai formavosi mano santykiai su mano pačios balsu, buvo irgi panašu į fantastiką, o mano elgesys – gerai supratau – iš šalies galėjo atrodyti ir visiškai pamišėliškas. Tad smagiai fantasmagoriška knygos nuotaika buvo gana artima mano pačios situacijai ir jos vertinimui. Suvokiau, kas su manimi vyksta, ir į tą vyksmą žvelgiau su lengva filosofo pašaipa. Tai galėtų paliudyti kelios artimos mano bičiulės ir bičiuliai, kurie matė, kokias grimasas išdarinėjau, kai jie bandė mane prakalbinti, kaip smagiai rašiau jiems ant popieriaus apie savo „balso problemas", beveik visais atvejais nupiešdama dar ir savo karikatūrą – žmogeliuką su dideliu apibintuotu liežuviu arba segtuku susegtomis lūpomis, o kartą nupiešiau gitarą su nutrūkusiomis stygomis. Simboliai visada visur tinka, jie geriausiai atsako į klausimus ir geriausiai patenkina klausiantįjį bei Dievą, kuris nenori, kad mes meluotume. Be to, simbolių kalba sulygina kvailį,

kuris vaidina, kad suprato, ir išmintingą simbolių žinovą, kuris puikiausiai nujaučia, kad konkretybę norima nuslėpti, tačiau kaip tik ji išminčiui neperlabiausiai įdomi, ir jis visiškai patenkintas apibendrinančiu simboliu. Ypač, jei simbolis smagus.

Prisėdau ant ištiesto rankšluosčio ir buvau pradėjusi skaityti knygą, kai prie manęs prisiartino apšepęs, nenusakomo amžiaus, gal trisdešimties, gal keturiasdešimties metų vyras. Jis buvo apsirengęs palaidais, neužsegtais, geltonai ir raudonai languotais marškiniais. Pro atsegtus marškinius juodavo krūtinės gyvplaukiai. Iš pradžių nesumojau, ko jis galėtų norėti, o paskui jo rankoje subarškėjo krepšis, tai padėjo suvokti, jog jis laukia, kol išgersiu savo butelį. Alų buvau tik pradėjusi, tad vyro prisiartinimas pasirodė nemalonus, juolab, kad nuo jo tvoskė prakaitu ir pigiais rusiškais rūkalais. Pasidarė netgi nepatogu savo atraitotų džinsų ir saulės beveik nemačiusių baltai melsvų plikų blauzdų, į kurias jis iš karto nesidrovėdamas įsispitrijo. Be to, jis kosčiojo, kartą nusispjovė, o aš prisiminiau tuberkuliozės lazdeles. Tad staiga atsistojau, sugriebiau rankšluostį, čiuptelėjau už dirželių basutes ir krepšį, ir nužingsniavau arčiau upės, kur augo tankūs krūmokšniai – už jų ir pasislėpiau, įsitikinusi, jog vyras mane paliks ramybėje, o paskui įsiskaičiau ir jį užmiršau. Dar po valandos saulės atokaitoje pasijutau ganėtinai įšilusi, saulė pradėjo migdyti, todėl nusprendžiau išsimaudyti, nors buvo aišku, kad vanduo – nešiltas.

Netoliese buvo užtvanka, eidamas jos akmeniniu slenksčiu galėjai pasiekti kitą upės krantą. Nutariau paėjėti iki upės vidurio, nusirengti viršutinius drabužius, po kuriais buvo juodas maudymosi kostiumėlis, ir tiesiog įlįsti į vandenį kur nors prie akmenų, o paskui, užsilipusi ant saulės įšildyto akmens, išsidžiovinti. Atvira užtvanka atrodė pakankamai saugi vieta – tau matyti, kas vyksta abiejuose upės krantuose, o kiti gi tavęs nepuls vien dėl to, kad užpuolimas būtų pernelyg gerai matomas. Saugiausiai jautiesi būdamas visiškai atviras, viešas ir nesislapstantis. Visada siekiau daryti vien tai, ko nesigėdyčiau daryti viešai. Įskaitant ir gana intymius dalykus.

Mano planas trumpai pamirkti upėje būtų buvęs visai neblogas, jeigu vandens apsemti akmenys nebūtų apaugę žaliais maurais. Trumpai tariant, jais įsliuogiau į vandenį kuo puikiausiai, o kai reikėjo išlipti, slydau atgal, į vandenį. Po dešimties minučių nesėkmingų pastangų užlipti ant akmens mano juodas maudymosi kos-

tiumėlis, krūtinė ir panagės pažaliavo, tačiau ir toliau maliausi lyg koks vandens malūnas. Mačiau, kaip krantu tai vienon, tai kiton pusėn paupiu praėjo žvejai, po to kompanija jaunų žmonių, kuriuos būčiau galėjusi pasikviesti į pagalbą, tačiau vis dar tikėjausi, kad susitvarkysiu pati ir toliau saulės nusvilintais pečiais ir sprandu bei įskaudusiais delnais ir rankų raumenimis, nubrozdintais pažaliavusiais keliais plūkiausi vandenyje. Netgi neišgirdau, kaip priėjo tas vyras. Atlapamarškinis, norintis butelio. Viršuje ant akmens prieš mane jis stovėjo tarytum statula. „Butelį atiduosi?" – paklausė be įžangų. Jo balsas buvo beveik moteriškas, tarytum visai ne jo. „Tu man – butelį, o aš tau – pagalbos ranką", – gudriai sumiauksėjo ir ištiesė man plaštaką. Sugriebiau ją. Užsikabarojau visa pažaliavusi ant akmens, o mano ranką tebelaikė. „O kur ačiū?" Tik dabar susizgribau, kad nekalbėjimo laikas buvo laikas, kada niekam garsiai nepadėkojau, tad galbūt dėl to nebekilo noras praverti burnos, nes juk gelbėtojui, blaiviai mąstant, ir taip turėjo būti aišku, jog esu jam dėkinga, nes kaipgi kitaip. „O gal nori kitaip atsidėkot, kad ačiū nesakai", – ir jis prisitraukė mane prie savo prarūgusios plaukuotos krūtinės, kita ranka sugriebė už sėdmenų. Bijojau pajudėti, nes pasimuisčiusi galėjau atsidurti ten, kur buvau prieš kelias akimirkas. Ir galbūt netgi su plaukuotuoju smirdžium. Tarp dumblių ir plaukų vienu metu. „Nebyliukė gal? Tai gerai – nerėksi", – kaip upelis sučiurleno, sprausdamas savo kelį man tarp kojų. Staiga sukaupiau visas jėgas ir stuktelėjau jam pažaliavusiu keliu į tarpkojį. Tą pačią akimirką jis bobiškai surėkė, susirietė, susverdėjo, ir atžagarias krito žemyn, nusitempdamas kartu ir mane. Spėjau pamatyti, kaip jo pakaušis atsitrenkė į vieną akmenį, o smilkinys – į kitą. Jis dar spėjo sudejuoti, galva niurktelėjo po vandeniu. Ties savo krūtinės viduriu pajutau kvapą gniaužiantį skausmą ir niūriai, beveik hermafroditiškai sudejavau jam iš paskos. Dejonės. Du dejuotojai. Ten, kur galėtų susitikti malonumas ir mirtis. Dejuojantis mano balsas liko ištikimas savo senam principui siekti pusiausvyros ir balansuoti garsų pasaulį – kai kas nors kalbėdavo aukšu tonu, jis visada stengdavosi pasižeminti, ir atvirkščiai. Tiesa, šįkart balso reakcija mane nustebino, nes buvo žaibiška. Greitesnė nei mano pačios, nes tik po to suskubau ieškot po vandeniu vyro plaukų, kad greičiau ištraukčiau jo galvą. Mano rankos buvo sustingusios dar po pirmojo pasimirkymo srovėje, tad man sekėsi sunkiau nei galėjau įsivaizduoti. Blogiausia, kad vyras buvo suglebęs tarsi koks plau-

kuotas vandens augalas, krūtinės gyvplaukiai pasidavė srovei, taip pat kojos ir rankos – vienu metu net išsigandau, kad srovė jį pagriebs ir nuneš nuo užtvankos taip ir neatsipeikėjusį. Ištraukusi jo galvą virš vandens, paplojau per skruostus, tačiau tik dar labiau prasižiojo, ir tai buvo vienintelis jo judesys. Negirdėjau nei kvėpavimo, nei gargaliavimo. Užspaudžiau nosį, manydama, kad vyras dėl kvėpavimo nepatogumo atsibus iš apsvaigimo, tačiau taip neatsitiko. Kilstelėjusi vyro kūną virš vandens, bandžiau atremti jo nugarą į akmenį, pastatyti jį stačią, pukšėjau, stenėjau, tačiau dumblinas akmuo buvo slidus, o vyras – sunkus. Spustelėjau jo krūtinę, manydama, kad gal jis atkosės vandenį, nors buvo beveik aišku, kad vandeny jo galva buvo panardinta ne taip jau ilgai, kad būtų taip greitai prisisiurbęs. Sumojau, kad vyrui arba stipriai sutrenktos smegenys arba... jis jau nebegyvas. Bet apie tai galvoti nebuvo kada. Reikėjo šauktis pagalbos. Jos reikėjo ir bejėgiam mano gelbėtojui. Nei ant vieno, nei ant kito kranto nieko nemačiau. Vis dar laikiau už plaukų savo gelbėtojo galvą. Maždaug po penkiolikos minučių pamačiau du berniūkščius. Jie netiko tam, ko mudviem reikėjo. Dar po tiek pat laiko, kai jau buvau visa pabalusi ir pamėlusi, kai, iki pažastų stovėdama vandenyje, dejavau nuo šalčio ir kalenau dantimis, pamačiau apkūnų senuką, dėl kurio ryžausi sudrumsti svaigią paupio tylą. Atsikrenkščiau, nurijau skreplį ir surikau... Tačiau balso nebuvo, tik kažkoks šnypštimas. Galbūt sušalau ir užkimau. Dar kartą atsikrenkščiau, pabandžiau sudejuoti, dejonė pavyko, tad vėl pabandžiau surikti, nes senukas jau buvo bepasislepiąs už pakrantės krūmokšnių. Bet balsas neklausė. Tęsė savo pokštus. Paliko mane vieną nelaimėje. Išdavė.

Virš manęs žydrame danguje lengvai plaukė reti kamuoliniai debesiukai, o aš pažaliavusi ir pamėlynavusi stovėjau su plaukuotu vyru, teisingiau sakant, su jo galva rankoje. Ranka ėmė visai rimtai tirpti. Pamaniau, kad greitai apalpsiu arba išeisiu iš proto. Keliolika minučių užsispyrusi, vaduodamasi iš alpulio, dar vis žiūrėjau į krantą, paskui bandžiau dar sykį sušukti dviems moterims, kurių šviesios, kelius vos dengiančios suknelės atrodė tarsi sugrįžę iš mano vaikystės, bet balsas neklausė. Kai nusprendžiau paleisti vyro galvą, pirštai buvo taip sustingę, kad gavau juos atlenkti kitos rankos pirštais. Kūnas paniro po vandeniu. Galvos ir krūtinės plaukai draikėsi srovėje, tačiau arčiau prie dugno ir toliau nuo manęs vyro veidas atrodė tarytum pro murziną stiklą. Drebėdama nuo šalčio ir

panikos atsistojau ant plaukuotos krūtinės, kad geriau atsispirčiau, lipdama į viršų. Jis vis dar tebebuvo mano gelbėtojas. Kopdama susikruvinau kelius ir alkūnes, tačiau dabar man pavyko. Tas vyras mane išgelbėjo. Ar galėjau išgelbėti jį? Neturėjau telefono, buvau praradusi balsą, visa murzina, prieš tai visą mėnesį keistai elgiausi – ir kas dar, be Anės, būtų manimi patikėjęs. Be to, buvau beveik įsitikinusi, kad vyro išgelbėti jau nebeįmanoma.

Išduodamas mane, mano balsas tapo mirties bendrininku. Galbūt visada juo buvo. Dejonėje, kuri man dar liko kaip viltis, jog kažkokia jėga paims mano balsą tarytum aš tą vyrą už nematomų plaukų ir išgelbės. Išgelbės laikinai, nes balsas visada per menkai įsikūnijęs, pernelyg nesugaunamas, kad laikytume jį visiškai materialiu ir gyvu. Juolab, kad ir balso įrašai, ypač, kai jų klausomasi po įkalbėjusio tekstą ar įrašiusio dainą žmogaus mirties, liudija apie negyvų balsų realybę. Ji gali būti kurtinanti.

Daktare, dabar jūs žinote mano balso problemas, nes parašiau beveik viską, kas su manimi nutiko šią vasarą. Galbūt galite bent išrašyti man nedarbingumo lapelį, nes neįsivaizduoju, kaip reikės eiti į darbą. Rašykite nuo šios dienos, nes ji – pirma diena po atostogų, o aš darbe nepasirodžiau. Šį rytą vėl sudejavau bambos pulsavimo akimirką. Balsas panašus į tą, kurį turėjau anksčiau. Nežinau, ar dejuočiau iš didelio malonumo. Atsinešiau pas jus triufelių, galėtume pabandyti. Aš visai rimtai, patikėkite. Padėkite, jei galite, atsilyginsiu, neliksiu skolinga.

Mano meilužis

„Aš prašau Tavo rankos", – pasakė jis man tąsyk parke per trečiąjį ar ketvirtąjį mūsų pasimatymą. Jeigu tai būtų buvęs sakinys, skirtas kam nors kitam, mintyse būčiau nubraukusi pirmąjį žodį „aš" – dėl stiliaus grakštumo ir tvirto įsitikinimo, jog visuose sakiniuose „aš" turi būti kuo mažiausiai. Šiuo atveju, atmetus „aš", vienintelis kuklus „prašau" su lengvai numanomu, ne tokiu įkyriu „aš" beatstovautų sakančiojo valiai, ir to visiškai pakaktų. Kiti du žodžiai, arba du trečdaliai sakinio, būtų pagarbiai skirti tai, kuriai šiuo atveju rodomas palankumas. Tada minėtas sakinys, kaip literatūros produktas, taptų panašesnis į dovaną nei į prašymą ar išpažintį.

Tąsyk jo sakinys nebuvo nei literatūra, nei dovana. Galbūt jis, vyras, formaliai kad ir prašytojas, save siūlė kaip dovaną, nes esu nebejauna dviejų dar neužaugintų vaikų motina, o jis – laisvas, išsiskyręs bevaikis, turintis stabilią tarnybą ir dar nesenas vyras, kurį prie širdies priglaustų ne viena gyvnašlė ar senmergė. Deja, buvau gyvnašlė, kuri vertina ne tik meilę ir ištikimybę, bet ir laisvę, tad pasipiršimą tą pačią akimirką suvokiau kaip to man gana mielo žmogaus išpažintį, graudindamasi, kad jo siūloma dovana man visai ne dovana, o mažų mažiausiai tos akimirkos žodžių našta, kuriai kol kas nerandu tinkamos vietos. Vyrai, kurie patiria save ar savo žodžius kaip naštą, peršasi droviai arba apskritai nepasiperša. Taip pat ir moterys – jos vengia ar neskuba prisipažinti meilėje. Nes meilės išpažinimas neretai yra tik meilės trūkumo patvirtinimas – meilės, kuri be ją lyg ramentais paremiančių žodžių neatpažįstama. Tam, kuris pažįstamas ir atpažįstamas, nebereikia priminti savo vardo. Kita vertus, svetimas nepažįstamojo vardas, kaip ir nepažintos meilės vardas, tėra varginanti informacija, kurią nežinia kur kišti.

Kai jį apkabinau, stovėjau nugara į bažnyčią. Prašydamas mano rankos, jis turbūt matė bažnyčios bokštą, atsirėmė į jį žvilgs-

niu ir dėl to turbūt jautėsi tvirčiau. „Argi mes įveiksime tai, ko neįveikia beveik niekas?" Tai buvo mano atsakymas, kurį prieblandoje šnibždėjau į karameliniu skutimosi vandeniu kvepiantį sprandą. Privalėjau apsiverkti. Taip ir padariau, savo atsakymu ir ašaromis nusimesdama ką tik man įduotą naštą. Jis privalėjo sakyti „neverk" – taip ir padarė, tačiau jo balsas buvo švelnesnis nei privalėjo. Braukti man nuo veido ašarų jis irgi neprivalėjo, tačiau darė tai labai švelniai, šiltomis ir neskubiomis plaštakomis. Tai, ką jutau, kuo puikiausiai galėjo pavaduoti meilę, apie kurią girdėjau ir kurios, deja, nepažįstu. Pavirtau į mažą mergaitę, kuri atrado naują savo giminystę. Ir šiandien, po pusantrų metų, tebegalvoju, kad iliuzijomis kuo puikiausiai galime naudotis kaip tiesa. Dieve, duok mums iliuzijų. Duok ir nemažink.

Pirmasis bučinys parko gilumoje mus ištiko jau sutemus. Karamelinis bučinys parke, apie kurį kai kas sako „mano parkas", mat ši vieta prie širdies – ne vienam. Vietos viešumas slopino intymumą ir iliuziškumą. Tai, kad parkas niekada nėra labai švarus ir kad jį mėgsta agresyvūs paaugliai bei girtuokliai, pasipiršimo ceremonijai suteikė komiškumo. Parkas buvo per daug gerai pažįstamas, jame savo užpakalinę koją daugybę kartų kilnojo mano šunelis. Vyras savo gyvenimą man siūlė ar manojo prašė ne sykį ir ne vieno šuns aplaistytoje vietoje. Kartu tai buvo vieta, kurioje galbūt jau ne tik bučiuotasi, bet ir pirštasi, ir tai kartosis laike, kai mūsų nebebus. Savo ilgalaikiu ir neįveikiamu kūniškumu parkas tarytum juokėsi iš mūsų beprasidedančių sužadėtuvių ceremonijos, neleisdamas jai pavirsti iškilminga ar stebuklinga. Kitą rytą elektroniniu paštu jo atsiųstoje žinutėje radau savo nuojautos patvirtinimą: jis rašė, kad dar niekas gyvenime jo nebuvo taip bučiavęs, kad patyrė nenusakomą jausmą, kuris tik sustiprino jo pasiryžimą ir viltį, jog mudviem pasiseks. Taip pat jis parašė, kad kitą rytą jo lūpos buvo ištinusios ir labai peršėjo, ir kad tai yra jam jau pažįstama jo lūpų reakcija į naujas lūpas. „Tai praeis", – rašė jis, turėdamas galvoje savo lūpas, o aš galvojau apie pirmo bučinio jausmą. Tai praeis, gerai sakai. Komiškas jo kūno priešinimasis kūniškumui buvo mielas ir saldus beveik taip pat kaip pats bučinys, nes šis priešinimasis atrodė teisingas, o tiesa, net pati žiauriausia, visuomet turi saldumo. Tiesa ta, kad pirmųjų bučinių jau būta. Nėra nemalonu apie tai galvoti.

Kai apsikabinau jo kaklą, jis nusmaukė sau nuo nelabai di-

delės galvos megztą, beveik berniukišką kepuraitę, ir tai buvo pirmas nekaltas jo apsinuoginimas. Tai reiškė, kad jis visai rimtai pasiryžęs būti pažeidžiamas, atviras, mylimas, pasiryžęs mylėti ir tikėtis atvirumo. Apnuogino savo galvą taip, kaip pilvą atverčia ištikimas šuo. Kita vertus, tai galėjo būti ir intuityvus estetinis veiksmas, šalinantis paveiksle viską, kas nebūtina. Viską, kas perteklius ar svetimkūnis. Kepuraitė meilei tikrai nebūtina. Pirmajam bučiniui kepurė suteikia tokio paties komiškumo, kaip ir drabužiai, kurie praranda savo formas tuojau pat, kai juos skubiai nusiplėšiame, prisirpus geismui. Apsinuoginimas yra ne kūno sureikšminimas, o jo sumažinimas. Visko, kas yra kitas kūnas, atmetimas. Nuogas lieki vien su tuo kūnu, kurio negali nusimesti – net jei ir labai trokštum. Kvaila galvoti, kad drabužis kažkaip padeda nuo kūniškumo atsitraukti. Drabužiu, kuris yra kitas kūnas, dengdamas savąjį kūną, turėsi dvigubą, sluoksniuotą kūną, tik tiek. Vyras nusiėmė kepuraitę, nes jau seniai buvo nunokęs pirmajai glamonei. Mes jau gimstame jai nunokę. Pasidingojo, jog nori, kad paglostyčiau jo trumpai kirptą viršugalvį. Tasai neapibrėžtas suvokimas sujaudino anksčiau nei prisiliečiau trumpų karamelinių jo pakaušio šeriukų. Viskas vyko taip, tarsi cituotume paauglystę ar elgtumės pagal iš savo atminties atkrapštytus gražiai kvailų jaunystės įsimylėjimų standartus. Buvome truputį juokingi, ir tai dar labiau svaigino. Tarsi suptumės savo vaikystės karuselėje. Prie manęs prigludusi visa jo figūra nebuvo nei per didelė, kad užgožtų mano pačios erdvėje užimamą tūrį ar slėgtų, nei tokia maža, kad pasijusčiau prisiimanti globėjos vaidmenį ar būtų pažadintas mano motiniškumas. Pusiausvyros iliuzija ir situacijos vaikiškumas abu padarė vienas kitam lygiais vaikais. Valandėlę nustojau būti motina. Miglotai pagalvojau, kad mano jau bemaž paskirstytoje gyvenimo erdvėje jis neužims daug vietos. Tai veikė raminamai.

Jeigu jis nebūtų pasipiršęs, niekada nebūtų tapęs mano meilužiu. Po įsimintino įvykio mes ne kartą svarstėme, koks turėtų būti vestuvių ritualas. Man buvo mielas jo noras susakralinti mūsų sąjungą, nes tai reiškė jo tikėjimą, kuris turėjo kompensuoti manąjį. Tikėjau ir tebetikiu, kad toks tikėjimo pertekėjimas iš vieno žmogaus į kitą įmanomas. Vienu metu netgi bandėme įsivaizduoti, kiek gi galėtume skirti pinigų kryžiui, kurį, kaip mūsų vilties simbolį, nuplukdytume į Kryžių salą – tarsi būtume susisiekiantys indai ir pati būčiau pradėjusi tikėti šviesia mūsų susitikimo baigtimi. Ne-

paisant to, kad vietoje iniciatyvos jam galėjau pateikti tik abejones dėl ateities, nes tolumoje mačiau jau patirto dėsnio išsipildymą: jokie kryžiai neapsaugo nuo santykių nusidėvėjimo – santykių, kurie, kaip kasdien dėvimų aulinukų medvilniniai batraiščiai, spūra ir nuolatos grasina nutrūkti. Vienintelis, ką galėjau pasiūlyti, buvo klausimai ir ateityje nusidėvėsiančių mūsų santykių analizė. O kaipgi – mūsų mintys nuolatos rauna rytojaus nuostabos antakius, neretai iškreipdamos patį nuostabiausią nuostabos veidą.

Sąjungą pašventinančio simbolio prasmė nutolo tuojau pat po pirmosios mūsų nakties, kuri nebuvo nei nuostabi, nei atgrasi. Kaip visa ko centras atmintyje išliko šiurkštūs, senmergiški, kelių sluoksnių mano apatiniai ir viršutiniai drabužiai, kuriuos lygiai tiek pat buvo drovu nusirengti, kaip drovu ir nenusirengti, bei vienuoliška mano kambarėlio aplinka, kurios nusimesti buvo neįmanoma. Bet jis, tos nakties vyras, neužėmė daug vietos nei mano kambaryje, nei vėliau pamažu ryškėjančiame, išsamesniame savo paties paveiksle.

Netrukus persikėliau gyventi ir miegoti į kitą, didesnį buto kambarį, kuris galėjo retkarčiais priimti dar vieną žmogų. Nepažįstamas vyras tapo konkrečiu kūniškai geidžiamu vyru, kuris, kaip ir kiti vyrai – negeidžiami ar vien tik simpatiški, geidžiantys manęs ar manęs nemėgstantys – buvo sukurtas pagal Dievo paveikslą, tad, kaip ir visi kiti, buvo manęs vertas. Kiekvienas vyras vertas tapti mano išrinktuoju ir vieninteliu. Net ir neišsipildžius svajonei, kad mylimasis atstotų mylinčią motiną. Akimirka, kada jis buvo tapęs man motina, jau patirta ir tapusi nuosavybe. Kas gali ją atimti, jei pati nenorėsiu?

Nepanorėjęs būti mano sužadėtiniu, jis niekada nebūtų tapęs mano meilužiu, kurio vaidmenį prisiėmė neprotestuodamas. Kartą prasitarė, kad šitaip jam dar geriau, nes daugiau laisvės: „Kas begali vyrui būti geriau. Vienu metu – ir laisvė, ir mylima moteris." Kartais visai nesunkiai jaučiuosi mylima. Kartais – vieniša. Tačiau svarbiausia ne tai, kaip man atrodo mūsų formaliai nepašventinta sąjunga. Svarbiausia, ką pastaruoju metu visai džiugiai suvokdavau, kad jokios mūsų sąjungos apskritai nėra, tačiau tas esamas nuolatinių santykių truputis... na, galima sakyti jis, tas truputis, jau tapo mano dalimi, galbūt kintama dalimi, kurios pokyčiai man svarbūs, kaip svarbus kiekvienas naujai išauštantis – giedras ar ūkanotas – rytas. Man skiriamo jo dėmesio dalis jo paties nedėmesingu-

me ir atsitolinimuose – tarsi trumpi eilėraščiai erdviuose puslapių keturkampiuose. Jis, mano meilužis, kuris žino, kad man neretai patinka daug sudėtingesni tekstai, dabar turbūt pasakytų, kad savo jausmus aprašau pernelyg paprastai ir neįdomiai. Svarbiausia tokio vertinimo priežastis būtų ta, jog jis pats manė esąs neįdomus, nors elgesiu demonstruodavo neblėstančią savo viltį, jog tariamas jo neįdomumas man vis dėlto kažkuo patrauklus ir vertingas. Ne sykį įtarinėjau, kad mūsų santykiai – nesibaigianti jo, o gal ir paties Dievo provokacija, kurios tikslas patikrinti visos mano vertybių sistemos, kuria naudojuosi tarsi kiaušinis lukštu, kietumą. Mano meilužis įsivaizduodavo, kad gyvenu įdomų gyvenimą, nors ir sakiau, jog ne įdomumas yra mano gyvenimo tikslas ir prasmė. Tad įsivaizduojamas jo asmens neįdomumas būtų, kaip jis turbūt mano, pats geriausias testas tam mano pasakymui patikrinti. Kartais atrodydavo, kad jis daro beveik viską, kad tik kurią dieną imčiau ir pareikščiau jam: tu man neįdomus. O tada jis nesunkiai rastų, ką atsakyti: „Bet tu juk sakei..."

Ne tik sakiau, bet ir girdėjau. Girdėjau jo tylą, paženklintą nuolat pasikartojančiu... Kaip įvardinti jo skleidžiamus garsus, kurie iš pradžių mane taip trikdė? Dažniausiai jis nekalbėjo. Bet ir netylėjo. Tasai garsas „mmmmm", kartais – „mmm", o neretai ir „mmmmmmm", dažniausiai atitinkantis „fa" natą, nebijant to žmogaus įžeisti, po teisybei, galėtų būti pavadintas mykimu, kad ir turinčiu daug aukštesnę prasmę. Ko gera, tai ir buvo tasai mano nenumatytas jo, nei didelio, nei mažo vyro, perteklius, kuriam vietą mano ribotoje erdvėje rasti buvo kiek sunkiau nei jo batams, striukei arba rankinei. Ieškojau vietos tam keistam garsui, ir tai buvo slaptas ir pakankamai įdomus užsiėmimas, kuris, kaip ir keli kiti į jį panašūs, leido man būti paslaptinga neįprastų įvykių dalyve. Tąjį „mmmmm" galėjau dėti, kur panorėjusi. Suteikti jam neįprastos šukuosenos ar apsigimimo, galbūt net slapto organo (kurio niekas, išskyrus jį, mano meilužį, neturi) prasmę.

Jam ėjo keturiasdešimt tretieji, buvau jam jau ne pirma, ne antra ir ne trečia moteris, tačiau sykį jis man prisipažino, kad iš visų jų meilės daugiausia patyrė iš manęs. Tasai pasakymas galbūt tebuvo momentinis, sąlyginis, gal kiek literatūrinis ir išprovokuotas, tačiau kaip tik ši frazė baisiausiai guodė, nes po visko, ką jau esu patyrusi, labiausiai neramino ne tai, kad negaliu būti mylima, o tai, kad galbūt pati to nesugebu, nes apie meilę vis dar nieko

nežinau. Kaip teisingai sakė vienas mano pažįstamas, yra žmonių, kurie myli, ir yra tokių, kurie nori mylėti. Tiesa ta, kad daug dažniau norėjau mylėti, tačiau kažkaip nepavykdavo. „Tai", arba meilės dalykas, niekada nebuvo tas pats kiekvienam atskiram žmogui ir kiekvienoje atskiroje situacijoje. Ar glostymas yra meilės dalykas? Vienam glostymas – Dievo, kitam – vien tik kūniškumas, trečiam – gyvuliško grūmingo forma, ketvirtam – neišradingumas, penktam – neištikimybė, šeštam – meilės preliudija, septintam – meilės išsipildymas. Vienas trokšta aptemusio dangaus, iš kurio krinta šviesūs krituliai, kitas geidžia šviesaus dangaus, siunčiančio alkį, trečias alksta iš aukštybių krintančios manos. Kiekviena meilės forma turi savo suvokėją ar praktikuotoją, tačiau nedaugelis, praktikuodamas ar teoretizuodamas, suvokia iš karto kelias viena į kitą nepanašias meilės formas. Prisipažinsiu, galiu apie jas mąstyti, tačiau suvokti ir patirti – ne, tai pranoksta mano sugebėjimus.

„Moterys mėgsta vyrus, kurie daug šneka ir jas juokina", – sako jis, akimoju išduodamas savo slaptus nusivylimus. Daugybei žmonių jis – tiesiog neišprovokuojamas tylenis, apie kurį ne vienas mano, kad tasai žmogus tiesiog neturi ko pasakyti. Tačiau kaip tik tai ir investavau į savo gyvenimą. Mano minties iškalbingumui pakako jo nenoro ar nesugebėjimo išlaikyti mano žvilgsnio, neramaus jo akių lakstymo mums susitikus, jo blakstienos formos, jam nežinomos raukšlelės užausyje, netikėtai pritvinkusio spuogo, ne vietoje – ant peties – išvešėjusio gyvplaukio. Jis man dovanojo intymumą ir tuo pačiu metu – laisvę įsibėgėti minčiai. Niekas nė neįtartų, kad jį, tariamą tylenį, nutildyti tekdavo man, o ne atvirkščiai. „Jei gali, patylėk", – kartais jam sakiau, ir mes nutildavome. Kartais jis užduodavo klausimų, atsakymai į kuriuos užsigulėję mano atminties dėžuėje po kelerius ar net po keliolika metų, tad sunkiai duodasi ištraukiami iš po daugybės kitų juos užgulusių klausimų ir atsakymų. Atsakinėti į jo klausimus būtų reiškę beveik tą patį, ką sugriauti jau esamą klausimų – atsakymų tvarką, ir mano vidinės tvarkos sergėtojai neretai pasišiaušdavo. Stengiausi kaip galėdama švelniau jam pateikti savojo despotizmo apraišką. Nutildau, būdavo, nusigręždama nuo jo individualumo, įsijausdama į savo formulę apie tylos daugiareikšmiškumą. Nejučia apsikeisdavome vaidmenimis: aš, o ne jis, tarnavau Didžiajam Tylėjimui, kurio didumo jis, kaip įsivaizdavau, nesuvokia ir netgi gėdijasi. Iki šios dienos nesu įsitikinusi, ar jo klausimai nebuvo vien bandymas pri-

sitaikyti prie jam svetimų bendravimo kultūros formų. Nesu įsitikinusi, kad vadinamasis mano despotizmas ir yra despotizmas; gal jis tebuvo nevisiškai tobula pastanga jį išlaisvinti iš jo paties nebūtinų, gal net tuščių, pastangų, kurias vis dėlto gerbiu. Mūsų nesusikalbėjimas išaugdavo iki mus apgaubiančios universalios idėjos, tinkančios bet kuriai porai nesusikalbančių žmonių. Plūduriuodavau joje, gerai nesuvokdama – jaudina tai ar ramina.

Manau, kad jo nedėmesingumas man buvo ne kas kita, o patsai teisingumas. Juk mano išorinis gyvenimas, palyginus su tuo, kas liko neišreikšta, buvo tikrai menkas. Būtų buvę neteisinga, jei dėmesio, kurio troškau, būčiau patyrusi bent kiek daugiau. Dėmesio buvo verta nebent tai, kas liko neišreikšta. Jei jo dėmesys būtų buvęs kitoks, Dievas būtų davęs man suprasti, kad jis dėmesingas visiškai nieko vertiems dalykams. Ne taip kaip aš, kuriai buvo smagu užsiimti ypatinguoju „mmmmm". Tai, kad mane, savo išraiškomis beveik niekuo iš kitų neišsiskiriančią moterį, kas nors gali vertinti kaip išskirtinę, yra didžiausia nesąmonė. Bet koks panašus manęs vertinimas galėtų būti užuomina, kad vertintojas paprasčiausiai nežino, ką daro, o kita vertus – kad jam iš manęs reikia mažiau nei galiu duoti. Beveik aišku, kad tokiomis aplinkybėmis menkas manęs vertinimas buvo geriausia padėtis. Kitas klausimas, ar man reikėjo atsiskleisti labiau. Atsiskleisdama labiau, būčiau neišvengiamai užsikrovusi didelį darbą, kurio dėmesio centre būčiau aš pati, pati sau šviečianti saulė. Būčiau netekusi man pačiai daug vertingesnio – stebėtojos ir vertintojos – vaidmens. Na, o tas, kuris būtų ėmęsis vertinti ir geisti tos kitos manęs, tos šviečiančios saulės, būtų atsidūręs apgailėtinoje, kad ir blizgių, tačiau pigių dalykų garbintojo būklėje. Dabar turėjau kaip tik tai, ko esu nusipelniusi. Turėjau viską, kas mano situacijoje geriausia.

„Apsirenk kitą, gražesnę bliuzelę", – pasakė kartą. Jutau jo lengvą susierzinimą, kuris persidavė ir man. Jau rengėmės išeiti. Į jokį balių ar koncertą. Regis, tik į turgų. O gal ruošėmės vykti prie upės. Sutinku, kad mano požiūris į savąjį garderobą nėra visiškai standartinis. Mano, kaip ir kai kurių kitų žmonių, apranga, manau, galėtų visiškai adekvačiai atstovauti mano pačios nestandartiškumui, kuris, apsireikšdamas per apsirengimą, siūlytųsi ir kaip neatskleista paslaptis, ir kaip ją atskleisti raginanti provokacija. Mano santykis su garderobu yra vienas gana paprastas mano nestandartiškumo, arba mano esmės, indas. Bet juk mano meilužio susierzi-

nimui rasti vietą arba įdomų indą dar lengviau negu jo mykimui. Kalbu apie susierzinimą, kurį jam sukelia ir mano nestandartiškumas, ir tariamai netinkama mano apranga. Jo susierzinimo vieta – mano kaltės jausme. Be to, mano kaltė, kuria esu kalta savo neapibrėžtumu ir nestandartiškumu, yra idealus visuotinės kančios dėl nelygybės (nesusikalbėjimo, netapatumo) atspindys. Tad galiausiai jo susierzinimas yra jau patirta, tačiau iki galo nepripažinta ir neapibrėžta kančios ir diskomforto forma. Bet, prisipažinsiu, gerokai idealizuoju šią kančią ir nelygybę, nes kol kas galiu būti suprasta tik per šį idealizmą, kuris vis dar tebėra nematomas. Šiuo metu dar negaliu suvokti, ar artėju į kitą kokybę bei kitą idealizmą, ar tiesiog pradedu būti suprantama, tačiau komforto mūsų santykiuose pamažu daugėjo. Užuot bėgusi nuo savo vienišumo jausmo, jį įteisinau kaip veido bruožą. Po to, kai išgyvenau, kad man visai padori bliuzelė jam gali būti negraži, suvokiau, kad galiu išgyventi ir nuojautą, jog ir pati jam galiu būti tokia pat keistina, kaip ir bliuzelė. Juk jei jame yra meilės, ji galėjo būti skirta bet kuriai moteriai.

Susitikę mes vis dar pasibučiuodavome, nors beveik visi jo bučiniai, pradedant pirmuoju, buvo man kiek per drėgni. Į bučinį nepajėgiau reaguoti taip, kaip jis į mano netinkamą bliuzelę, nes bučinį pakeisti ne taip lengva. Ir nesibučiuojant ant jo lūpų ir lūpų kampučiuose drėgmės dažniausiai būdavo kiek per daug. Užuot nusprendusi, kaip reaguoti, mąsčiau apie jo lūpų jautrumą svetimoms seilėms ir visai aplinkai. Drėgmė jo lūpoms buvo reikalinga kaip didesnė apsauga. Jo kūno jautrumo klausimą buvau atidėjusi kitam kartui, tačiau tai nereiškia, kad buvau tam dalykui neatidi. Galbūt būčiau radusi jam ne blogesnę vietą nei jau aptartajam „mmmmm".

Atvirai kalbant, nuo pat pradžių jo nevisiškai neutralios lūpos buvo netikėta dovana, siurprizas, prižadinantis mane iš mirtį primenančių visuotinio neutralumo gniaužtų. Galbūt dėl tos priežasties japonų rašytojo Jukio Mišimo romano „Auksinė šventovė" moterys gražuolės įsimyli vyrą su kokiu nors trūkumu ar negalia – miknių ar luošį – nevėkšlą. Šiuolaikinės prekių reklamos standartai siūlo grožį, kuris praslysta pro mūsų akis taip, tarytum būtų visiškai neutralus. Nuolat naudojami grožio standartai sukuria grožį, nebesukeliantį nei skonio, nei geismo. Kitaip turbūt ir negali būti, nes reklama neturi blaškyti kuo nors antraeiliu: ji skir-

ta, jog atkreiptum dėmesį į prekę, o ne į reklamuojančio asmens nevykusiai užpudruotą spuogą. Mano meilužis buvo ne toks. Nors jis teturėjo tik vos vos atpažįstamų nukrypimų nuo neutralaus (nulinio) šiuolaikinės Vakarų visuomenės praktikuojamo grožio. Jo sąlyginis negražumas buvo labai jau menko dydžio. Tad jį pastebėdama ir suteikdama jam gyvybės šaltinio reikšmę, nuopelnus priskiriu ne sau, o mane vedžiojančiai ir man įvairius dalykus parodančiai Jėgai – Dievui. Įtariu, kad ir pati šiuo atžvilgiu nesu neutrali. Nesu neutraliai šauni. Tad galiu ir prabudinti, ir suerzinti. Viskas Dievo rankose.

Turėjau ne vieną progą patirti jo dėmesio man stoką, arba, švelniai tariant, mūsų santykiuose atsivėrusią tuštumą, mano svajonių ir lūkesčių neišsipildymą. Buvo valandų, kai skaičiavau pro šalį zvimbiančias minutes, laukdama vienintelio – kad paprasčiausiai atsakytų į mano žvilgsnį. Jo žvilgsnis pračiuoždavo pro mane, tarytum pro baldą. Kas sakė, kad vyrai myli akimis? Tačiau – ir kas man sakė, kad iki šiol bendrauju su vyru? Šiandien aš pajėgi manyti, kad bendravau su ateiviu. Nors anuomet buvau įsitikinusi, kad, jam išėjus, atsitolinus, palikus mano erdvę, jo atmintis nesugebės atkurti nė vieno mano judesio ar bruožo. Nebent mano atvaizdo detalės bei su manimi susiję dalykai būtų jam perduoti man nepažįstamu būdu, padedant man nežinomai jėgai. Taip, kurį laiką įsivaizdavau, kad šitokiu būdu, vengdamas pažvelgti, save jis skriaudžia labiau nei mane. Galėjau kaltinti jį, kad jo jausmai man – per menki ar netgi menkaverčiai, nelyginant tuščiaviduriai, tačiau vis dėlto mano nesąmoningajai daliai labiau tiko džiaugtis ta nepriklausomybės ir atsietumo erdve, kurią jis pademonstravo jau per pirmąjį pasimatymą. Gerai pamenu, kaip visa įsitempusi rinkau save reprezentuojančius žodžius, dėliodama prieš jo akis jam nematomą ar bent iki šiol nematytą savo vidinio gyvenimo paveikslo fragmentą ir kai jo akys vieną akimirką tarytum ištuštėjo, krypdamos lyg į niekur. Tai buvo jo laisvės ir, jei būčiau supratusi, mano pačios laisvės pažadas, tačiau tuo momentu, nepajėgdama jo prabudinti savo pasakojimu, užsinorėjau jį papurtyti arba išgąsdinti taip, kaip išgąsdinami užsisvajoję ar užsižagsėję žmonės. Įsidrąsinusi... sulojau. Dabar, kai geriau jį pažįstu, nemanau, kad tokiu būdu jėga sugrąžintas prie mano žodinio tapybos darbo jis būtų likęs nesusierzinęs. Juolab, kad viskas vyko kavinėje, kurioje nebuvome vienintelė pora. Ten buvo keli normalūs, normaliai išgėrę ar užkandę

moterys ir vyrai. Į moterų normalumą atkreipiau dėmesį labiausiai. Visada liksiu kalta, kad nebuvau normali.

Jau penkta savaitė, kai jo telefonas neatsiliepia. Vakar mane apklausė policija. Pasakiau, kad vieną dieną jis neatėjo, kaip buvo įpratęs, tačiau neatėjo ir penktąją. Taip įpratę nebuvom. Prieš dvi savaites skambino jo motina ir bendradarbis. Pro jo nuotrauką policijos komisariato stende, kuriame parodyti penki ar šeši be žinios dingusių vyrų ir moterų veidai, praeinu vis dėlto ne su kalte, o su viltimi, kad dabar, pradingęs – žemėje, rojuje ar savojoje ateivių planetoje – jis į mane įsižiūri įdėmiau nei per tuos pusantrų metų. Ne, jis ir tada mane suprato geriau nei, turėdamas tokią skurdžią mano paviršiaus medžiagą, būtų supratęs kas nors kitas. Ir jo geresnis bei jo kitoks supratimas, netgi jo „mmmmm" man turbūt buvo patikėtas kaip išskirtiniam asmeniui. Leiskit man šią puikybės formą. Jo kitoniškumas buvo patikėtas kaip geroji naujiena. Man buvo įduotas taleris, kurį privalėjau padauginti, ir tai padariau savo galvoje. Padauginau kaip man patikėtą turtą. Sakau jums. Kas turi ausis, teklauso.

Pasaulis yra bjaurus

Iš miestelio šalies rytuose, primindamas prieš pusmetį palaidotą Paulių, į mano ausį atsruvena jo motinos balsas. Jis atkartoja ir mano ausiai pažįstamą amžinatilsio tartį, ir jo daugiažodžiavimą, ir intonacijas, kurių iki valias prisiklausiau telefonu vakarėjančioje savo kambario prieblandoje. Buvau to balso klausytoja ir provincijos kavinėse, kur mano akyse augo ir skleidėsi Pauliaus sakiniai, išstumdami, pertvarkydami kavinių interjero netvarką ir nešvarą, vietoje jų atsistodami su sava tvarka ir sava švara. Nors kiti sakytų, jog nešvara – mat Paulius mėgo keiksmažodžius, kuriuos labiau tinka laikyti kalbos šiukšlėmis, tuščiomis reikšmių pakuotėmis. Pauliaus kalba priminė tvarkingą šiuolaikinį sąvartyną su moderniais būdais ir technika rūšiuojamomis, presuojamomis ir perdirbamomis šiukšlėmis. Kitaip sakant, šiukšlės čia jau buvo tapę nebe šiukšlėmis, o racionalaus veiksmo objektu, daiktais ir medžiaga, iš kurios kuriama nauja tvarka ir kokybė.

Motinos sakomi žodžiai, sakiniai, kaip ir Pauliaus, turi kažin kokio glotnumo, apskritumo, apvalumo, simetrijos, jo ir jos panašus braižas – galiu juos lyginti todėl, kad saugau spintoje abiejų man rašytus laiškus. Mano smegenyse šie rašyti ir ištarti žodžiai gražiai tinka į vieną formų ir prasmių vėrinį, kuris nematomas, bet juntamai, nors ir saikingai, puošnus ir logiškas.

Kol motina pasakoja apie savo klubo sąnario operacijos detales ir biurokratinius barjerus, kuriuos prireikė perlipti iki operacijos, ieškau vietos tam daugiažodžiavimui. Tuščias plepėjimas – viena, o vienišo žmogaus tirštas daugiažodis pasakojimas nepažįstamam žmogui, kuris už kelių šimtų kilometrų, – visai kas kita. Jos, moters, kurią mačiau tik vieną vienintelį kartą, pasitikėjimas jaudina nujaučiamos, nors ir neišsipildžiusios žmonių bendrystės didybe, skamba kaip pažįstama, gal kūdikystėje girdėta melodija, nugirdo, slapta augina mano vertę ir kažkuriuo aspektu įveikia Pau-

liaus mirtį. Gal net ne tik jo, gal tiesiog įveikia mirtį apskritai, nes kalbėjimas yra gyvybės ženklas. Apsidžiaugiu dėl to, kad moters kitame laido gale nepasiekia mano šypsena, kuri galbūt keltų įtarimų apie mano nesveiką santykį su mirtimi. Jis ir man pačiai atrodo ne visiškai sveikas, nes savo bičiulio mirtį suvokiu kaip logišką jo paties sakinio ar pasakojimo pabaigą. Jis mėgo kalbėti apie savižudybes, buvo tai išmėginęs, nors ir ne iki galo, mėgavosi savižudžių – garsių ir paprastų žmonių – biografijomis, cituodavo ištisas savižudžių rašytojų kūrinių pastraipas. Žodžių ir estetinio pasigėrėjimo citoplazma, kuria Paulius apsupdavo jo vaizduojamos savižudybės branduolį, savižudybę darė gyvybingu ir vaisingu dariniu, kuris, regis, neturėjo nieko bendra su stingdančia nebūtimi. Pauliaus traktuojama savižudybė man, krikščioniškų pažiūrų atstovei, regėjosi kaip kokia individo auka, aukojama tam, kad likusioji individų dalis ar bendruomenė turėtų papildomą progą dar sykį esmingai išgyventi pasaulio skausmingumą. Abu sutarėme dėl svarbiausio – tasai pasaulio skausmingumas yra privalomas, įpareigotas būti ir būti pastebėtas. Savižudybę įjungdavau į sistemą, kurioje atskleidžiamos savižudybės priežastys, savižudžio kančia, žmogaus prigimtinė nuodėmė ir kaltė dėl savižudybės, kuri skausmingas perspėjimas tiems, kurie to dar nepadarė ar kurie pasijus kalti ir atsakingi dėl to, kaip su savo gyvybe pasielgė savižudis. Kaip ir per kitus ne itin malonius šio pasaulio dalykus, taip ir per savižudybę galėjo apsireikšti mūsų gyvenamo pasaulio realybė, kurios komfortas tuosyk buvo atmestas, nes jam, savižudžiui, jis pasirodė visiškai nevertas, kad gyventum gyvenimą. Apskritai savižudis vos ne vaikišku evangelijų mažutėlio būdu parodo, kad jam reikia kažko daugiau nei šiapusinė realybė. Tad jau nebe taip svarbu, kad jis, savižudis, klysta manydamas, jog savanoriška mirtimi viską užbaigia. Juk net šventieji ne sykį suabejodavę, ar po mirties dar kažkas yra ir ar tai, kas apreikšta kaip tikėjimo tiesos, iš tikrųjų yra Dievo bei pomirtinio gyvenimo įrodymas. Visada tikėjau tuo, kad ir savižudis gali būti išganytas, gal todėl ir šypsojausi telefono ragelin. Tai, ką abejojantis šventasis nužudo vien mintimi, savižudis išsako veiksmu, ir tuo abu pasirodo nulipdyti iš vieno molio. Jei gali būti išganytas vienas, tai gali ir kitas – jokios abejonės. Arba negali nė vienas.

Nustojau šypsotis tik tada, kai mano dėmesį patraukė Pauliaus motinos prašymas. Ji prašė apsilankyti Pauliaus nuomotame

bute, apie kurį sužinojo visai neseniai. Manyta, kad trisdešimt penkerių metų bendrovės vadybininkas šalies šiaurės miestelyje nuomojasi tik, kaip įprasta, vieno kambario ir virtuvės butą, tačiau paaiškėjo, kad netoli šio buto jis turėjo dar vieną lygiai tokį patį, apie kurio nuomą niekam nesipasakojo. Kadangi buvo už šildymą susimokėjęs avansu, užsienin išvykęs buto savininkas nuomininko pasigedo tik po pusmečio, kai mokesčių mokėjimas nebuvo atnaujintas. Dabar motina prašė, kad nuvykčiau į tą miestelį už penkiasdešimt kilometrų ir, susitarusi su savininku, apsilankyčiau bute, galbūt surinkčiau vertingesnius Pauliaus daiktus, o kitus gal sunaikinčiau. „Nereikėjo iki šiolei, tai nereikės ir toliau", – drąsino mane motina, ragindama su Pauliaus daiktais pasielgti be skrupulų – mesti šiukšlynan viską, išskyrus kokius nors dokumentus, pinigus ar nuotraukas. Ji pati dabar po operacijos, o ir šiaip – nebejauna, šešiasdešimt penkerių metų moteriškė, tad ar negalėčiau aš, jos manymu, viena artimiausių jo draugių, atlikti tokią netikėtai iškilusią pareigą. Suprantama, aš galėjau. Ne tik galėjau – užsinorėjau tai padaryti. Iš esmės nebuvau Pauliui nei labai artima draugė, nei meilužė, kitaip sakant, gal ir buvau jam artima, bet ne taip, kaip norėjosi man pačiai, o gal ir jam. Pastaruoju metu mūsų pokalbiuose daug ką nutylėdavau. Užuot pasakojusi, klausydavausi. Kartais tai atstodavo pramogą, teatrą, kuriame kažkas vyko ne iš tikrųjų, tačiau tuo netikru vyksmu vis dėlto buvo nurodoma į kažką labai svarbaus, esmingo. Man toks klausymasis jokiu būdu nereiškė blogai, Pauliaus balsas buvo malonus ir, kaip minėjau, mintis jis dėstė tvarkingai. Kai kurių jo pasakojimų pabaigą nuspėdavau. Po kurio laiko imdavau nujausti, kuria linkme teka mano bičiulio minčių upės. Kartais būdavau visiškai įsitikinusi, kad tas mintis jis tarytum piemuo gena jam norima kryptimi, turėdamas išankstinį tikslą prieiti jam reikalingą išvadą. Šypsodavaus į tai ir tylėdavau. Tai buvo mano atsitolinimas, nes niekada nepasakydavau svarbiausio – ką iš tikrųjų apie tas jo istorijas manau. Kai Paulius susidraugavo su Violeta, dar labiau nuo jo atitolau, mūsų pokalbiai, kurie ėmė eksploatuoti dažniausiai vienintelę Violetos nuostabumo, neįprastumo, sėkmių ir nesėkmių temą, tapo retesni. Dabar išskirtinėmis Pauliaus motinos man suteiktomis teisėmis čiupinėdama jo daiktus, galbūt galėsiu ne tik priartėti prie savo bičiulio, bet – kas žino – gal pajėgsiu geriau suvokti, kas paskatino jį tą rytą pakeliui į darbą šokti nuo tilto. Pagal savižudybių statistiką, du trečdalius savižu-

džių tenka nukabinti nuo kilpos. Mat kartuvės yra gana paprastas, pigus, nors ir neestetiškas būdas baigti gyvenimą – mirtis ateina patikimai, neskausmingai, nors pakaruoklio kelnės būna pilnos išmatų ir šlapios nuo šlapimo ir spermos. Nors Pauliaus pasaulis buvo bjaurus, jis pasirinko ne tokią patikimą ir ne tokią bjaurią mirtį. Tiesa, kraujyje buvo rasta beveik mirtina heroino dozė, nors, mano žiniomis, narkotikų jis nevartojo. Tai turbūt turėjo padėti šokančiam į sraunią gilumą kuo greičiau tapti skenduoliu. Visa, ką žinojau apie savo bičiulio mirtį, buvo beveik tas pats, kas nieko.

Na, manau, būta ir dar vienos priežasties, kuri įžiebė aistrą kuo greičiau nuvykti Pauliaus motinos nurodytu adresu, ir toji priežastis buvo netgi svarbesnė nei siekimas pažinti bičiulį. Mane užkaitino štai kas: troškau dar kartą patirti paslaptingą netvarkos tvarką ir nešvaros švarą, kuriomis pasižymėjo viskas, prie ko prisilietė Paulius. Tąją tvarką galima apibrėžti trumpai: „Pasaulis yra bjaurus". Paulius tuo tikėjo, ir todėl, jo akimis, šiame pasaulyje daug geriau jautėsi amžinai alkani nubrozdintais keliais vaikiščiai, spuoguotos mergaitės, seni apdraskyti katinai, kekšės, snarglinos nosys ir traiškanotos akys, neplauti indai ir surūdiję automobiliai. Visa buvo atsiradę pagal dėsnį „pasaulis yra bjaurus" ir veikė pagal jo diktuojamą tvarką. Įsivaizdavau, kad šios tvarkos pačių įtikinamiausių įrodymų rasiu antrajame Pauliaus bute. Jei Paulius šį butą slėpė nuo savo bičiulių, tai, logiškai svarstant, ten galėjo būti vieta, kur mano draugo išpažįstamas dėsnis išsiskleidė visa pilnatve, kaip draugysčių sentimentalumo ar įsipareigojimų nevaržoma visuma.

Kol, mėgaudamasi spalio saule, vairavau į miestelį, kuriame turėjau rasti sakralaus bjaurumo buveinę, mano atmintyje be jokio specialaus skatinimo vienas po kito kilo laidotuvių vaizdai.

Štai stori pamėlę numirėlio pirštai gniaužia rožinio vėrinį. Ne, greičiau jau motinos į rankas po mirties įbruktas, tarp storų pirštų įpainiotas rožinis užveržė, supančiojo ir taip bejėges rankas, kurioms dabar vis vien, ką čiupinėti. Tokia pat, kaip ir jis, žemaūgė motina šliurkščioja, garsiai šnypščia nosį – tarytum pratęsdama sūnaus nuolatos įrodinėtą tiesą, jog pasaulis bjaurus. Jos ašaros kaupiasi nosiaryklėje, raudona nuo pūtimo ir šluostymosi moters nosis išburkusi. Dabar nosinės kampučiu ji glaudžiai apgaubia savo smilių ir kyšteli į abi nosies landas, matyt, įsivaizduodama, kad toks jos sloguojančio aparato valymas palengvins kvėpavimą. Vaizdas, pajėgus mirtes tragediją padaryti tragikomiška. Jei tą vaizdą maty-

tų moters sūnus, jis dar sykį apsidžiaugtų, kad jam dar kartą buvo apreikšta ar patvirtinta, jog pasaulis yra bjaurus. Ne tik bjaurus, bet tiesiog natūraliai bjaurus. Ir dar bjauriau yra to nepastebėti – taip jis manė. O kadangi visuomet atsiranda žmonių, kurie drįsta pamatyti kažką jiems gražaus ir tuo pasimėgauti, bent jau pasipasakoti apie tai, kas jiems kelia pasigėrėjimą – tokiems privalu priminti, jog jie akli arba bent jau pusakliai. Kiekviename gražiame paveiksle yra kažkas bjauraus, ir jo, amžinatilsį mano bičiulio, misija buvo pastebėti tą bjaurastį ir pranešti apie ją kitiems. Jis buvo užsimojęs dalytis savo besaikiais bjauriais atradimais, tarsi tai būtų ne tik jo didžiausias pašaukimas ir malonumas, bet ir pati viso pasaulio, kurį privalu suvokti, esmė – būti bjauriu. Mano bičiuliui nelabai rūpėjo, kodėl dalykai, kurie jam kelia pasibjaurėjimą, man, pavyzdžiui, dažniausiai sužadindavo švelnų graudulį ir neretai būdavo tarytum švelniai komiški ar tragiški. Galima sakyti, bjaurastis many beveik visada sužadindavo kokios nors rūšies švelnumą ir nuolankumą, atjautą.

O gal jo bjaurasties teorijos buvo būdas užgniaužti savy universalų negražumo iššaukiamą švelnumą, nes buvo įsitikinęs, kad švelnumas jį, kaip vyrą, tik subjauros? Gal nuolatinis bjaurumo išryškinimas buvo jo įsivaizduojamo vyriškumo dizainas?

Sykį jis su didžiausiu įkvėpimu man aiškino, kaip bjauriai, beveik vimdančiai, turėjo atrodyti Alyvų kalne besimeldžiantis krauju prakaituojantis Kristus, po to – ant kryžiaus prikaltas Kristus, dar vėliau – Kristus su pilve pradurta skyle, iš kurios plūstelėjo abejotino tyrumo vandenėlis. O štai Marija Magdalietė, ištepusi aliejumi Kristui kojas, turbūt negalėjo nepastebėti, kokios jos bjauriai sudiržusios, kietais suskilusiais kulnais, galbūt net pagraužtais grybelio nagais – mat prastai besimaitinančio Kristaus imuninė sistema buvo labai nusilpusi, ir visokie grybeliai bei infekcijos prie jo švento kūno kibte kibo. Ir jo retai skalbiamas drabužis atsidavė beveik arkliška prakaito smarve. Tik filmuose geltono mūro auksiniai žydų miestai, kuriuose vaikščiota Kristaus, atsiduoda dezinfekuojančiu ozonu, tik čia, ekrane, balti apaštalų drabužiai atrodo gaivūs ir kvapnūs tarytum ką tik nuo skalbinių virvės. Iš tikrųjų Kristų sekiojanti minia yra nešvari, jo garbintojai dvokia, kaip ir jis pats. Net įsikūnijusio Kristaus pavidalas – toks bjaurus, kad jis pats yra geriausias pasaulio bjaurumo įrodymas. Ne Dievo meilės įrodymas, o pasaulio bjaurumo.

Juodai iki pro nėrinius matomo liemenuko apsirėdžiusi mano bičiulio motinos sesuo, jo geroji teta, kuri be vilties atgauti skolą skolindavo Pauliui pinigus, šmurkšteli pro mane, juodo poliesterinio sijono aptempta šlaunimi kliudydama mano kelius, mano nosiai šleikščiai saldžiu sušutusio tarpkojo ir pažastų kvapu ir vėl paliudydama, kad pasaulis yra bjaurus. Matau, kaip iškilmingu, kone šventu veidu teta kerpa geltonos numirėlio žvakės nudegusį juodą knatą. Jos lūpos nuo susikaupimo sudėtos tarsi bučiniui, kuris, be abejonės, atrodytų pakankamai bjaurus mano bičiuliui, dabar pasaulio bjaurumą liudijančio savo melsvai juosvu skenduolio veidu. Mat tetos lūpos – bekraujės, o burna pilna gedimo kvapą skleidžiančių dantų karūnėlių. O tai, kas yra burnoje, visada yra bučinio dalis, nesvarbu, ar tas bučinys – krikščioniškas, ar kilęs iš visokias bjaurastis tarytum analgetiniais skysčiais nuplaunančio geismo. Pasibjaurėtinas pasaulis turi niekada neišsenkančių savo šlykščios padėties įrodymų, ir šituo įrodymu gali tapti netgi krikščioniškos meilės bučinys.

Ties pusiaukele link paslaptingo Pauliaus buto prisiminiau panašią dieną, kai man labai gerai sekėsi, kai švietė saulė, kai buvau ką tik po kirpyklos ir po šefo įvertinimo, kurį išvydau savo atlyginimo lapelyje, dieną, kai man buvo sakomi komplimentai, kai net pora mūsų biuro vyrų vienas po kito kvietė mane papietauti. Tą dieną mano bičiulis, su kuriuo tuo metu trumpai buvome tapę verslo partneriais ir jis lankėsi mano kabinete, kokias penkiolika minučių demonstratyviai stebėjęs, kaip mikliai barškinu kompiuterio klaviatūrą, pranašo tonu tarė: „Augustina, tavo rankos – negražios". Be abejonės, tai buvo patikimas bjauraus pasaulio apaštalo liudijimas. Nė kiek ne blogesnis nei Pauliaus nuotraukos, kuriose jis fiksavo skerdyklos ir lavoninės detales, griuvėsius, aptriušusias duris ir aprūdijusius, apglamžytus skardinius lietvamzdžius. Bjaurasčiai jis sugebėjo pritaikyti tvarkingą kompoziciją, spalvų pusiausvyrą, filosofišką savo žvilgsnio rakursą. Šios nuotraukos, beje, jam atvėrė kelią į pripažinimą ir Fotomenininkų sąjungą, ir tuo pačiu buvo netiesiogiai paliudyta, kad pasaulis – iš tikrųjų šlykštus ir kad kai kurie žmonės, supratingai žiūrintys į bjaurastį fiksuojančius kadrus, seniausiai apie tą bjaurastį žino ir nė kiek ja nesistebi. Visi tie, supratingieji, jo manymu, buvo iš tos pačios bjaurasties apaštalų bažnyčios arba bent iš jos šventoriaus. Jie būtų supratę, kaip bjauriai atrodo vaikų vertimas dalyvauti laidotuvėse – aš vėl ėmiau

galvoti apie laidotuves – štai mergaitė, aštuonerių metų mirusiojo dukterėčia, sportinių šokių būrelio šokėja, krypuoja į gedulingos muzikos taktą, krutina lūpas turbūt repuodama kokį nelabai švankų tekstą, plonos jos kojytės lengvai muša į taktą. Jai čia – ne vieta, tad čionai mergaitę įstūmusios aplinkybės ir šio ritualinio stumdymosi proceso rezultatas – papildomi bjaurasties liudijimai. Arba kaip tik atvirkščiai – mergaitei čia pati tinkamiausia vieta, kad šio buvimo dėka būtų parodyta bjaurioji laidotuvių ritualo pusė – jo ribotumas, ritualinės jėgos neveiksnumas, tuščias formalizmas.

Po Pauliaus mirties jo motina pradėjo man skambinti telefonu ir jos sūnaus braižui būdingomis apskritomis raidelėmis rašyti laiškus. Kaip nuostabiausiai jos mirusio sūnaus draugei, sugebėjusiai įvertinti jo ir jo pranašaujamos bjaurasties vertę. Kai kurias pokalbių temas pati išprovokuodavau. Kartą visai rimtai paklausiau, ar ji susitinka su Pauliaus sūnumi. Amžinatilsis draugavo su mergina, kambario jo motinos name nuomininke. Ta mergina vėliau pagimdė Pauliui sūnų, kitų liudijimu, kaip du vandens lašai panašų į tėvą. Tačiau motina turėjo labai svarų argumentą, kuris, regis, turėjo atmesti versiją, jog sūnus jai po mirties paliko bent jau anūką. Mat merginos vaikas esą buvo visiškai nepanašus į tėvyste įtariamą Paulių, jis, pasak Pauliaus motinos, buvo „gražus", tuo tarpu Paulius jau mažas buvo „labai negražus". Žinoma, jokios abejonės – ji, motina, buvo tokia pati bjaurasties apaštalė, tos pačios bažnyčios davatkėlė. Tie, kam ji bent kartą sakė, jog jos vaikas – negražus, turėjo iš karto suvokti, į kokį bjaurų pasaulį jie pateko – į pasaulį, kuriame motinos gimdo joms pačioms negražius vaikus, nepaisydamos liaudies išminties, jog ir pelėdai jos vaikai gražūs.

Tiesą sakant, Pauliaus motinos pasakymas mane gerokai nustebino, nes savo bičiulį laikiau visiškai normalios išvaizdos ir sunkaus, bet pakenčiamo charakterio vyru, kuris gali būti patrauklus ne vienai moteriai. Netgi aš kartais imdavau ir pastebėdavau simpatiškai atsikišusias jo lūpytes, beveik klasikinį profilį. Paulius kartais labai gražiai nusišypsodavo, raukšlelės kampučiuose jo portretui teikė kažkokio jaukumo ir patikimumo. Kartą, norėdama jį pradžiuginti ar tiesiog žengti dar vieną bičiulišką žingsnį, labai atsargiai prasitariau jam apie tai, tačiau šitaip pasakyti buvo turbūt tas pats, kaip pasiūlyti Kristui nueiti į kazino. „Gal tu pist nori?" - dar kartą apie pasaulio bjaurastį paliudijo man apaštalas, ir man beliko dar kartą juo patikėti.

Na, negaliu pasakyti, kad gyvenimo negražumas man buvo kokia nors nežinoma tiesa, kurią apreiškė ir nuolat liudijo Paulius. Prisipažinsiu, negražumą visada jutau, tačiau ne kaip vertybių hierarchijos pamatą ar viršūnę, o kaip vieną iš materijos statybinių medžiagų, kuri, kaip man atrodė ir tebeatrodo, nėra vienintelė. Manau, jog svarbiausia statybine medžiaga renkantis bjaurumą, nieko nepastatysi. Panašiai kaip iš žvyro, kuris maišomas į cemento skiedinį. Ir apskritai – perdėtas negražumo akcentavimas man atrodė tarytum kažkoks gedimas. Kažkokio puikiai veikiančio automatinio filtro gedimas, dėl kurio filtrą pakeičia primityvi mechanika ar, tarkim, rankinis filtruotojo darbas. Nuolatinis bjaurasties įvardijimas, užuot su ja sugyvenant, nepastebimai ją išfiltruojant, tarytum nurodo, kad tą bjaurastį nuolat pastebintis ir ją įvardijantis žmogus jau nebetekęs filtravimo automatikos ir bepasitiki tik savo paties pastangomis. Toks žmogus nuolat įsitempęs. Jis bijo, kad gali nepastebėti kokios nors svarbios bjaurasties. Ir nenuostabu, kad žmogui, dirbančiam fekalijų vežiku, fekalijos ima sapnuotis. Arba susitikęs su žmogumi jis ima įsivaizduoti, kaip tas žmogus sėdi ir stena ant šikinyko.

Kartais man atrodo, kad žmonės, nuolatos kalbantys bjaurastis, atskleidžia naudoją psichikos protezą, be kurio negali suvokti bjaurasties buvimo. Tuo tarpu, kai kiti žmonės pasibjaurėtinus pasaulio dalykus išgyvena be specialių pastangų, aniems šlykštukams reikia nuolat patiems sau padėti suvokti bjaurastį. Be to, kaip ir daugelis žmonių, jie čia daro vieną dažnai pasitaikančią klaidą – jie įsivaizduoja, kad padeda ne tiek sau, kiek kitiems, nesuvokdami, kad kitiems jų pagalbos nereikia, nes kiti tebeturi sveiką bjaurasties atpažinimo ir atmetimo reakciją, tą minėtą automatinį filtrą. Jis neuždengia bjaurasties, tačiau tarnauja taip, kad gali visiškai nesikamuodamas nekreipti į ją didesnio dėmesio. Juk aš ir be Pauliaus suvokiau, kad mano rankos – ne pačios dailiausios. Tačiau jos, vos sulaukiau trisdešimties, pagal patį nuostabiausią dėsnį kasdien vis labiau panešėjo į mano motinos rankas, tarnavo man gerai ir dažnais atvejais – vis geriau, jos piešė, mezgė, tapė paveikslus, vieną po kitos vystė tris mano dukteris, dailiai vyniojo lietinius blynelius, glostė naminius gyvūnėlius, retkarčiais mašinėle kirpo plaukus net keliems menininkų ambicijas turintiems vyrams. Mano rankos buvo formuojamos pagal pačius racionaliausius genetikos ir paveldimumo bei dar nuostabesnį mirties dėsnius,

tad jos buvo nuostabus kūrinys, kurį valdžiau, kuriuo naudojausi ir sugebėjau lavinti netgi keliomis kryptimis. Galima sakyti, kad man mano rankos buvo tiesiog tobulos – su jų storokais sąnariais ir lūžinėjančiais plonais nagais. Su pagarba kaip į kažką truputį svetimo pažvelgiau į savo rankas. Stipriau ir su pasimėgavimu spustelėjau automobilio vairą. Vėjo nugairinta šiek tiek šerpetuota rankų oda išsitempė, ties krumpliais pabalo – smegenų sugebėjimas valdyti rankas kėlė pasigėrėjimą. Iki miestelio ir Pauliaus buto buvo likę penkiolika kilometrų.

Truputį aziatiškos išvaizdos vyras buvo mažakalbis. Tai, kas jam rūpėjo, turbūt buvo išsiaiškinęs su savo buvusio nuomininko motina. Jau buto prieškambaryje man padavė raktus ir, pasiteiravęs, ar turiu su savim telefoną, pasiūlė užsirašyti jo telefono numerį, kuriuo paskambinčiau, kai tik baigsiu Pauliaus daiktų peržiūrą ir pakavimą. Kalbėjo šiaurės dialektu.

– Ir ką su tais gėlių vazonėliais veiksite?... – dar paklausė, bet, suprasdamas, kad nesuvokiu, apie ką jis kalba, atsakymo, regis, nelaukė.

Kietai sučiaupė lūpas, trumpai ir tiriančiai tarsi klasės auklėtojas pažvelgė man į akis, linktelėjo ir grakščiai, beveik kaip prieš kino kamerą, tiesdamas ranką žengė prie durų, meistro judesiu suktelėjo rankeną ir nebeatsigręždamas dingo už durų.

Iš belangio prieškambario žengiau tiesiai į kambarį, bet iš karto sustojau, nes daugiau nelabai buvo kur žengti. Mane pasitiko tie, kaip supratau, jau paminėti vazonėliai. Keraminiai rudi, plastikiniai balti, juodi, pilki, mėlyni, marginti, kai kurie lovelių formos. Sutrikau kaip reikiant. Tarsi kas vazonėliu būtų į galvą trenkęs. Indelių buvo tiek, kiek dar nebuvau mačiusi nė vienoje gėlių parduotuvėje ir nė pas vieną man žinomą gėlių mėgėją. Penki šimtai – tai tikrai. Kiekviename jų styrojo išdžiūvusių neaiškios rūšies augalų kuokšteliai. Tūptelėjau tarsi ketinčiau su jais užmegzti kontaktą, atpažinti, kas jie buvo prieš savo nesavanorišką ir per ankstyvą mirtį. Tokios masinės mirtys niekada nebūna savanoriškos, nes galingo gyvybės instinkto veiklos zonoje, kuriai priklauso mūsų planeta, savižudybė yra išimtis. Kaip ir visos išimtys, tik patvirtinanti taisyklę. Savižudis iš esmės išstumiamas to paties gyvybės instinkto, tik didesnio už tą, kurio variantu naudojasi savižudis – jis yra tiesiog paaukojamas ant didesnio gyvybės instinkto aukuro. Savižudis, žinoma, galvoja, kad tai jis – savo savižudybės režisierius, tačiau iš

esmės jis tik daro tai, kas nulemta dėsnio. Savižudis nušluojamas gyvybės dėsnio galybės, kuri atgaivina tuos, kam lemta būti atgaivintiems. Savižudybė yra nelyginant nesveiko audinio rezorbcija, savaiminis organizmo auglio sunykimas.

Nieko stebėtina, kad kai kurių žmonių mirtys pagyvina gyvųjų gyvenimus – tas kartais pastebima net per laidotuves. Švarinamos trobos, atsikratoma nereikalingų senų daiktų, šeimose kuriami nauji planai. Taip pat nieko stebėtina, kad nusižudo visiškai jauni, sveiki ir gražūs žmonės, o tvirtai įsikibę gyvenimo laikosi įvairiausi paliegėliai ir apsigimėliai, nes, pasirodo, žmogaus kūnas nėra absoliutus jo gyvybingumo matas.

Atsitūpusi gerai apžiūrėjau sudžiūvusius augalus, kai kuriuos pačiupinėjau ir net patryniau tarp pirštų. Arčiausiai manęs sustatytuose vazonėliuose buvo aiškiai tie patys arba labai artimi vienas kitam augalai, tiksliau sakant, augalų lavonėliai. Akimi buvo nesunku atskirti sudžiūvusius lapus ir žiedynus. Kol kas per daug nesistengiau suprasti, kaip čia atsidūrė tiek vazonėlių ir ką su jais galėjo veikti Paulius. O gal jis butą buvo pernuomojęs dar kam nors, kas čia ką nors augino su tikslu parduoti?

Kambario kampe, link kurio per išdžiūvusį vazonėlių sodą vedė kiek didesnis tarpelis, buvo pamestas poroloninis čiužinys su suvelta ir nelabai švaria patalyne. Iš po antklodės gumulo buvo matyti lyg laikraščiai, lyg knygos. Neatrodė, kad žmogus, gulėjęs ant čiužinio, būtų savo guolį palikęs amžinai.

Tačiau mane vis dar tebedomino vazonėliai ir pomirtinis augalų gyvenimas. Atsargiai statydama kojas tarp vazonėlių, kai kuriuos bato galu pastumdama, prisiartinau arčiau palangės, kuri buvo apstatyta visiškai tokiais pat indeliais. Juose radau panašius nurudavusių sausuolių kupstelius, kurie nieko naujo nepasakė. Tiesa, kamputyje ties šonine lango orlaide radau plastmasinę maisto produktams skirtą dėžutę. Atidariusi ją, pamačiau keliolika cilindrinių baltų dėžučių, kuriose paprastai pardavinėjamos fotojuostos. Vienoje iš jų radau išryškintą juostelę, kurią išsukau ir ištiesiau priešais langą. Manau, kad visuose mano matytuose kadruose buvo gėlės, tačiau negatyvas neleido įžvelgti jų rūšies. Paėmiau antrą juostelę, kurioje radau beveik tą patį, ką ir pirmojoje. Tada paėmiau trečią, tikėdamasi, kad pamatysiu ką nors įdomesnio. Tačiau vėl išvydau gėles. Kai kuriuose kadruose buvo matyti vien žiedai, kai kuriuose – žiedai ir lapai, dar kituose – ir visi vazonėliai su gėlėmis. Kamba-

rinės gėlės? Gal Paulius buvo pernuomojęs butą kokiam nors botanikui, kuris tyrinėjo gėles, jas fotografavo, galbūt rengė iliustruotą studiją, mokslinį darbą, o gal – knygą? Ėmiau manyti, kad Pauliaus motina mane čia atsiuntė visiškai be reikalo. Jokių savo bičiulio paslapčių čia neaptiksiu. Tegul buto savininkas pats aiškinasi, kas iš tikrųjų naudojosi jo butu, tegu pats ieško skolininko, jei jam rūpi nesumokėti mokesčiai už butą ar dar kas nors.

Tačiau jeigu gėlininkas naudojosi butu ir augino gėles, kaip galėjo atsitikti, kad gėlės, kuriomis jis rūpinosi, vieną gražią dieną buvo apleistos?

Kambariniai augalai yra ypatinga augalų kategorija. Jie visiškai priklausomi nuo savo šeimininko, kuris suteikia vienokias ar kitokias sąlygas išgyventi. Šie augalai atsiduoda šeimininkui, už tai atsidėkodami žiedais ar puikiais lapais, tačiau kartu savotiškai pririša žmogų, kuris jaučiasi atsakingas, jei kas nors augalui nutinka – ima nykti, nesukrauna laukiamų žiedų arba visiškai nuvysta. Kambariniai augalai džiugina gyvybės apraiškomis, stebina augimu, suintensyvina gamtos stebuklo išgyvenimą, tačiau neretai suintensyvina ir prakeikimo – mirties ar ligos – išgyvenimus, be to, visada užkrauna kaltės dalį žmogui, kuris nesugebėjo augalo išgelbėti nuo mirties ar apsaugoti nuo ligos bei jį apnikusių kenkėjų. Neretai būna, kad žmogus visiškai nejautrus pievoje jo paties mindomų augalų likimui, tačiau kambarinio augalo istorija ir rūpesčiai jam brangūs tarytum naminio gyvūnėlio ar šeimos nario. Galima sakyti, kad kambarinių augalų ir naminių gyvūnėlių likimas yra neatpainiojamai susipynęs su jų šeimininko likimu ir išgyvenimais. Kambarinis augalas žmogui suteikia daugiau gyvenimo ir daugiau mirties, kaip kad jų neretai daugiau suteikia šeimyninis ar bendruomeninis gyvenimas. Tiesą sakant, dėl modernių ryšio ir komunikacijos priemonių – daugiausia per televiziją bei internetą – esam užkrauti gyvenimų ir mirčių gausa, nuo kurios baigiame atbukti, tačiau tie gyvenimai ir mirtys su mumis dažniausiai nesusieti globos ir priklausomybės ryšiais. Mūsų globojamas kambarinis augalas, skirtingai nei pievų ir labiau nei sodo augalai, su mumis susietas priklausomybės ryšiu, kuris drauge ir vargina, ir džiugina, suteikia papildomos laisvės mąstymui bei emocijoms, bet riboja veikimo laisvę, reikalaudamas nuolatinio rūpesčio, už kurį kartais atsilyginama pagal rūpesčio kokybę, tačiau kartais iškrečiamas koks nors gamtos pokštas, koks, pavyzdžiui, yra netikėta augalo mirtis. Miesto

žmogaus gyvenimas kartu su kambariniu augalu yra didesnis ir intensyvesnis nei to žmogaus gyvenimas be augalo, tačiau kiekvienas didesnis gyvenimas atsineša daugiau mirties nei mažas gyvenimas. Užtenka prisiminti garsių žmonių laidotuves.

Apsidairiusi po kambarį kaip ir nepamačiau jokių daiktų, kuriuos nedvejodama pripažinčiau Pauliaus nuosavybe ir kuriais turėčiau pasirūpinti. Žengiau prie kambario durų, ketindama apžiūrėti virtuvę. Ten, kaip ir kambaryje, langą dengė vien tik pageltę kaproninės dieninės užuolaidos, o ant grindų radau keliasdešimt panašių vazonėlių, dar kelis maišiukus parduotuvėje pirktos durpingos žemės, ant nedidelio stalelio tarp dujinės viryklės ir plautuvės stovėjo žalias plastmasinis laistytuvėlis smailiu piltuvėliu – kaip tik kambarinėms gėlėms. Viskas buvo paprasta ir atvira, nuoga. Kaip ir kambaryje, jokių spintelių su paslaptingais stalčiukais šioje gal šešių kvadratinių metrų virtuvėje nebuvo.

Grįždama į kambarį, spustelėjau sienoje surastą elektros jungiklį ir kyštelėjau galvą į skurdų miniatiūrinį vonios ir tualeto kambariuką, kuriame nieko, be muilo, dantų pastos ir šepetėlio, padėtų ant per vonią permestos nedažytos lentos, neišvydau.

Kambaryje mane bedomino vien sujauktas botaniko guolis, kuriame mačiau kažkokių laikraščių ar žurnalų. Pasilenkusi pabandžiau atkelti sunkią vatinę antklodę. Jos užvalkalas buvo labai sudėvėtas, nuskalbtas, vos bematomais audinio marginimo ornamentais, vietomis beveik peršviečiamas. Ties antklodės kraštais ant užvalkalo buvo matyti pilkšvai rusvų nešvaros pėdsakų. Tai neatrodė labai maloniai, malonu buvo tik suvokti, kad kai kurios intymaus žmogaus buvimo vietos išlaiko savo natūralų pavidalą net ir pusmetį po mirties. Tai štai, ši nelabai švari vieta buvo pažymėta išskirtinumo ženklu, kuris ją darė keistai aristokratiška. Nors guolis neatrodė paslaptingai. Mano, kaip paslapties ieškotojos, entuziazmas buvo dingęs, galima sakyti, be pėdsako. Pajutau nuovargį, kuris atskiedė jaudulį. Nors guolis neatrodė švarus, nors turėjo bauginančio išskirtinumo, tačiau nuo jaudulio, kurį turbūt panašiai patiria vagys, nuo dulkių kvapo ir šviežio oro stokos ėmė svaigti galva, ir aš prisėdau ant čiužinio krašto. Beveik abejingai stumtelėjau antklodę, iš po kurios išlindo melsvas peršviečiamas polietileninis aplankas su kažkokiais popieriais, keli gelstelėję laikraščiai ir storas aptrintas sąsiuvinis, kuris netikėtai sugrąžino į paslaptį. Atidėliodama jo atskleidimą, pirmiausiai paėmiau aplanką. Iš jo išslydo ke-

lios nuotraukos, kurių kadrus galėjau atpažinti negatyvuose. Tai buvo sanpaulijos – porą jų savo namuose auginau ir aš. Baltais, melsvais, rausvais, tuščiaviduriais ir pilnaviduriais žiedeliais gėlės buvo nufotografuotos įvairiais rakursais. Penkialapis violetinis, banguotais žiedlapiais sanpaulijos žiedelis iš arti, lapų apsiaustas baltai melsvas žiedynas iš viršaus, pora lapų iš apačios ir iš po jų išlindęs rausvas žiedynas, įvairūs vazonėliai su gėlėmis iš profilio – gal kokios dvi dešimtys gana kokybiškų, didesnių už standartinius atvirukus nuotraukų. Tai, ką radau antrosiose nuotraukų pusėse, mane sujaudino ir išbaidė nuovargį. Atpažinau Pauliaus braižą. „Saintpaulia confusa", „Sainpaulia grotei", „Saintpaulia ionantha", „Maggie Maye", „Fancy Pants", „Colorado", „Tuščiavidurės sanpaulijos turi penkis žeidlapius", „Sanpaulijos auga skrotelėmis – suartėjusių lapų grupėmis", „Žemaūgės sanpaulijos", „Šliaužiančiosios sanpaulijos"... Visoms joms pajutau simpatiją. Be to, pagaliau ėmiau suprasti, jog atsidūriau ne kur kitur, o sanpaulijų kapinėse, kurios šiek tiek atsidavė šienu. Mirties kvapas – ne visada ir ne visiems bjaurus. Be nuotraukų, aplanke dar radau iš žinynų atšviestus tekstus su iliustracijomis apie sanpaulijų auginimą, kai kas buvo rusiškai, kai kas – angliškai. Radau kelis per internetą parsiųsdintus tekstus. Iš šių aprašymų sužinojau, kad sanpaulija kilusi iš Afrikos ir dar vadinama Uzambaros našlaite, tačiau dažniau – Afrikos žibuokle. Į Europą iš Vokietijos kolonijos Rytų Afrikoje (dabar – Tanzanija) 1893 metais gėlę atvežė baronas Walteris von Saint-Paul-Illaire'as, kuris dirbo tame krašte kolonistų įgaliotiniu. Kitaip sakant, šventumas, fiksuotas skiemenyje „saint" gėlei parėjo iš barono vardo, nors pirminis šio vardo šaltinis yra ne kas kita, o patsai krikščionių šventasis Paulius, buvęs agresyvus kovotojas su krikščionimis, anksčiau dar vadinęsis Sauliumi.

Guolyje rastas aptrintas sąsiuvinis buvo ne kas kita, kaip gėlių augintojo dienoraštis, rašytas Pauliaus ranka. Sanpaulijų – šventojo Pauliaus vardu pavadintų gėlių – augintojo, kuris skelbėsi esąs bjaurasties apaštalu, apskritaraidišku, į gėlės lapus panašiu braižu. Sąsiuvinis buvo rašomas trejus su puse metų – nuo 1997-ųjų metų spalio 7-osios iki 2000-ųjų kovo 4-osios. Prisiminiau, kad Pauliaus buvo pasigesta kovo 9-ąją, kai darbe jo vienu metu ėmė ieškoti įvairių firmų atstovai.

Spalio 7-ąją pirmajame sąsiuvinio puslapyje jis parašė apie tai, kaip nupirkęs savo bičiulei sanpaulijos vazonėlį, tačiau taip ir

neišdrįsęs jo įteikti – nuėjęs pas bičiulę su saldainių dėže ir brendžio buteliu. „Šios nuostabios gėlės negaliu padovanoti vien todėl, kad nesu įsitikinęs, jog ji bus reikalinga. Violeta juk pati turi pinigų ir gali išsirinkti norimą gėlę. Dabar visi gali išsirinkti, jei tik turi pinigų. Todėl vis labiau madinga dovanoti pinigus. Pinigai atstovauja laisvę ir pasirinkimą. Dovanodamas pinigus, dovanoji mažą gabalėlį pasirinkimo laisvės. Gėlę, jei nori, nusipirk pats. Pasidovanok pats, pats ir džiaukis. Lygiai kaip negalima pasidalinti džiaugsmu, lygiai taip pat negalima padovanoti džiaugsmo, nes visiškai neaišku, kuo gi iš tikrųjų džiaugiasi kitas. Juk jis dažniausiai neatskleidžia savo džiaugsmo, nes netiki, kad bus suprastas. Jis, kitas žmogus, kuo puikiausiai žino, kad savo džiaugsmu pasidalinti negali. Nežino laiko, kuriam šis pasidalijimas tiktų labiausiai, nežino būdo, kaip tą džiaugsmą perteikti. Beveik visada patikimiau perduodamas pasibjaurėjimas ir skausmas nei džiaugsmas. Galbūt todėl jau seniai dalijuosi tik tuo, kas man bjauru, o džiaugsmu dalijuosi tik pats su savimi. Tik vienumoje džiaugsmas gali išsiskleisti nevaržomas, nesibaimindamas būti paniekintas. Net kito žmogaus mirtis mus sujaudina labiau nei kito žmogaus gimimas ir džiaugsmas. Tik pramoga ir malonumu mes dar galime pasidalinti, tik pigiais gyvenimo blizgučiais, bet ne širdį persmelkiančiu džiaugsmu. Džiaugsmas, kaip ir šventieji, dažnai išsislapstęs po savųjų vienuolynų vienutes, nes šventumas ir džiaugsmas – ne šiam bjauriam pasauliui". To užteko, kad užmirščiau, jog turiu šiame bute atlikti kažkokias pareigas ar apeigas. Buvau traukte įtraukta iš pažiūros standartinio ir banalaus proceso, kuriuo paremtas ne vienas knygos ir filmo siužetas – mirusiojo dienoraščio sklaidymo.

Nė nepajutau, kaip pradėjo temti. Vis dar negalėdama patikėti man atskleistomis Pauliaus džiaugsmo paslaptimis, praleidau jo slaptoje džiaugsmo, mirusio dar prieš Pauliaus mirtį, vienutėje kokias penkias valandas. Kartą nuėjau atsigerti iš vonios čiaupo. Porą kartų susigraudinusi apsiverkiau. „Negalima patikėti džiaugsmu – ar įsivaizduoji, mieloji, ką tai reiškia? Ogi reiškia tai, kad Paulius buvo teisus – žmonės iš tikrųjų nepajėgūs suvokti svetimo džiaugsmo, netiki juo. Pasaulis, kuris savo grožį paslepia vienutėse, tikrai bjaurus", – sakiau sau.

Sąsiuvinis atskleidė, kad dalį gėlių Paulius nusipirko gėlių parduotuvėse, kai kurias jų atsivežė iš kitų miestų. Kitas iš lapelių užsiaugino pats. Tam naudojo du būdus – kai kuriuos lapelius ba-

landžio ir gegužės mėnesiais sodino tiesiai į durpingą žemę, kai kuriuos merkė į vandenį, pats sau pabrėžtinai patardamas, jog lapas turi būti nuskinamas ilgu koteliu, tačiau koto galas turi vos vos siekti vandens paviršių. Lapeliai išleisdavo šakneles per tris ar keturias savaites, ir tada jie būdavo sodinami į tuos vazonėlius, kuriuose turėjo jau patys rūpintis krauti žiedus.

„Pasirodė susiraitęs pūkuotas lapelis, panašus į raukšlėtą ką tik gimusį naujagimį. Džiaugiuosi", – vienoje vietoje rašė jis. „Dvi dienas žiedlapiai neskubėjo atsiskleisti, turėjau sanpauliją merginti tarytum kokią panelę, kuri nedrįsta į akis pažiūrėti. Tačiau šįryt ji pakėlė savo galvutę ir žiūri į mane nenuleisdama violetinių akių. Baisiai patikli tapo. Bandysiu neaptaškyti vandeniu, nes tai jai labai pakenktų", – rašė jis 1999-ųjų balandžio 23-iąją. Iki savižudybės tada buvo likę nepilni metai. Po kelių mėnesių jis parduotuvėje įsigijo savo penki šimtai šešiasdešimt devintąjį augalą ir nustojo įprastu būdu dauginti sanpaulijas iš lapelių, tačiau vis dar nenustojo grožėtis jomis, džiaugdamasis kiekvienu nauju žiedeliu, gėrėdamasis smulkiai raitytais ar visiškai lygiais žiedlapių krašteliais. „Penki žiedlapiai. Tačiau iš tikrųjų – du, tik vienas iš jų imituoja tris, o kitas – du. Taip imituoja, kad nepasakysi – žiedlapiai suaugę, ar žiedlapis karpytas. Neaišku, kas buvo pirmiau – dvejetas ar penketas. Graži paslaptis", – rašo jis tų pačių metų gegužės mėnesį, kai sanpaulijoms – pats žiedų gausumas.

Tų pačių metų rugpjūčio mėnesį, kai jis, kiek žinojau, ėmė pyktis su Violeta, santykiai su gėlėmis staiga neatpažįstamai pasikeitė. „Lieju tiesiai ant lapų. Kaip tik dėl tos priežasties, kad tai, kaip teigia specialistai, gali sukelti lapų puvinį. Grožis, kuris slepiasi, turi būti išbandomas ne vien tik vienatve, bet ir kitokiais dalykais. Grožis tik tada tikras, kai jam puoselėti skiriamos ribotos pastangos. Grožis turi atstovauti saiką. Nesaikingas rūpestis menkina grožį, iškreipia jo esmę. Neretai būna, kad kai gražiai moteriai imama kartoti, jog ji – negraži, ji tokia ir tampa. Vadinasi, grožis buvo netikras, nes neišlaikė net paprasto žodinio išbandymo, ką jau bekalbėt apie didesnius dalykus. Vos pasakai ką tokiai – akyse nuvysta visas linksmumas ir žavumas. Grožį reikia išbandyt – jis arba užsigrūdins, arba nunyks", – toks buvo rugpjūčio 17-osios įrašas. Lygiai kaip iš pradžių jis sielvartavo, jog tiesioginiai saulės spinduliai nudegino jo gėlių lapus ir žiedus, lygiai taip jis dabar džiaugėsi, jog jo gėlių grožis „neišlaikė saulės išbandymo". Savo

sanpaulijas Paulius bandė įvairiai – nebelaistė skystomis trąšomis, nepersodindavo į didesnius vazonėlius, nuskindavo ir išmesdavo dalį lapelių, kelias iš jų net ėmė laistyti savo šlapimu ir savo „s.". Teksto užuominos patikimai liudijo, kad šia raide žymima sperma.

Paskutiniosiomis savo gyvenimo savaitėmis Paulius visai nieko nebedarė su sanpaulijomis, kurių gyvų bebuvo likę trys šimtai aštuoniolika. Jis tik stebėjo kai kurių kovą už būvį, kai kurių – lėtą merdėjimą. Žodžiai „pasaulis yra bjaurus", „šlykštu" gėlių augintojo, dabar jau tapusio gėlių marintoju, dienoraštyje tampa vis dažnesni. Atsimenu, kad tomis dienomis Pauliaus pažįstami man sakydavo, kad jis – labai apsileidęs. Pati gyvenau kitame miestelyje, matėmės ne dažniau kaip kartą per mėnesį arba dar rečiau. Jis jau pas mane atvažiuodavo gerokai apsileidęs. Baisu buvo galvoti, kur tai gali nuvesti, kur pakryps jo karjera. Neretai vaikščiodavo, vilkdamas ir mindydamas po kojomis besipainiojančius nesurištus purvinų sportbačių raištelius. Jo automobilio salonas atrodė lyg šiukšlynas. Jo dienoraštis, beje, liudijo, kad šiame bute jis išbūdavo vis ilgesnį laiką.

„Grožis yra iliuzinis. Tačiau jis – agresyvus. Tai – pavergianti iliuzija, kuri nepalieka net po to, kai grožis miręs. Jis lindi sapnuose ir haliucinacijose. Jis užklumpa giliausiose bjaurasties bedugnėse. Gyvas būdamas, negaliu nuo jo pabėgti. Surūdijusios pašto dėžutės ir vamzdžiai iš mano nuotraukų jo neįveikia. Tačiau jis lygiai taip pat neįveikia griuvėsių, vamzdžių, pašto dėžučių, mano bjaurios fizionomijos, pasišlykštėjusių manimi ir vis bjauresnėmis tampančių mano moterų. Belieka jį dar išbandyti savo paties mirtimi. Jeigu jo neįveiksiu – nieko neprarasiu, tik šį bjaurų pasaulį, šlykštų gyvenimą, kuriame bjaurastis (neaišku, tikrų tikriausia ar iliuzinė) nesiliauja kariavusi su iliuziniu grožiu", – rašė jis.

Susikroviau maišelin aplanką, sąsiuvinį, kelis laikraščius, kurie buvo skirti gėles auginančioms, pyragus kepančioms bei beretes neriančioms šeimininkėms. Buvo jau sutemę. Paskambinau buto savininkui. Jis pasakė atvyksiąs po pusvalandžio. Atsisėdau ant prieškambaryje rastos klebančios taburetės. Tamsoje priešais veidrodį. Nuo sudžiūvusių gėlių kvapo, o gal dėl alkio kiek pykino. Nedegiau šviesos, nes nenorėjau veidrodyje matytis su savo bjauriu išvargusiu veidu. Bijojau, kad bjaurastis gali mane įveikti. Galvojau, ką pasakysiu Pauliaus motinai. Ką darysiu su sąsiuviniu. Staiga supratau, kaip neteisingai prižiūriu savo sanpaulijas. Pauliaus užrašai

pernelyg gerai atskleidė jų auginimo klaidas. Ėmiau galvoti, kad būtinai tas klaidas ištaisysiu. Mano sanpaulijos bus pačios gražiausios. Pavasarį pasimerksiu į vandenį kelis lapelius – kad jų ilgi kotai vos vos liestų vandens paviršių. Stebėsiu, kaip gražiai iš lapkočio lenda šaknelės.

Kaip tik tuo metu paskambino į duris. Uždegiau šviesą. Į veidrodį, kuriame mačiau savo vos vos bjaurų atvaizdą, buvau įmerkta tik vos vos. Neketinau jame užsibūti ir žiūrėti, kaip čia savo šaknis leidžia mano bjaurumo ūgliai. Palikau juos sanpaulijų kapinių prieangyje be jokio gailesčio. Bjauriuosius – bjauriesiems, panašiai kaip mirusiuosius – mirusiesiems.

Bamba

Vakaras, kai ji pasekė pasaką apie bambą, buvo išskirtinis. Jis pūpsojo lyg nuotakos nuometas, kuriuo buvo pridengta pati klastingiausia klasta. Nuostabiausia klasta jos gyvenime. Nežinia, kam toji klasta buvo skirta: Valentinui, jos mylimajam, o gal greičiau visai vyriškai, o per šią – ir visai žmogiškai giminei. Pasaka jai atrodė lyg gražus šydas, kuris sutaurino klastą. Klastos valandos jos vaizduotėje buvo panašios į vestuvių puotą.

Valentinas gulėjo lovoje aukštielninkas. Šalia įsitaisiusi Inesa buvo prigulusi ant šono. Galvą buvo parėmusi ranka, sulenkta per alkūnę. Valentino bamba buvo pasiekiama ranka ir žvilgsniu. Valentinas gulėjo nuogas. Jo lytis slėpėsi po lengvu medvilniniu žydru užklotu, tačiau bamba buvo atvira ir tuo pačiu saugi nelyginant sotus paukštelis. Neišsižiojęs. Nepravertu snapu. Toks maloniai snūduriuojantis. Kadangi Valentino bamba iš prigimties buvo dailiai įtraukta į pilvą. Todėl ir buvo panaši į sotų lizdo paukštelį, kurio snapelis sučiauptas.

Inesa jautėsi taip, tarytum pati būtų tą paukštelį išperėjusi. Tačiau tylėjo, nes nenorėjo išsiduoti turinti tokių savo mąstymo erdvių, kuriose jaučiasi sparnuota maitintoja. Mąstė apie tai, kad suteikia sau nepaprastai reikšmingą vaidmenį, kuris privalo būti pridengtas. Nes kiekviena reikšminga vieta ar statusas, netgi būdami išgalvoti, sukelia priešiškumą tų, kurie tos vietos ir statuso neturi. Inesa geidė taikos. Intuicija ir savisaugos jausmas jai diktavo nuslėpti motinystės instinktą, kuris vyrui dažnai pasirodo kaip trauktis raginantis ženklas.

Galbūt jos pasaka apie bambą ir jos klasta buvo skirta sutvirtinti žmogišką ryšį, kurį buvusių bambagyslių likučiai liudija kaip ryšį su pertrūkiais, tuo pat metu užsimindami apie nuolatinį jo atsinaujinimą. Šis atsinaujinimas tuo pat metu sako, kad esama ir kitokio, nematomo ryšio. Antraip niekas neatsinaujintų. Virkštelės,

manė sau Inesa, šį ryšį žymi punktyriškai, o bamboms palieka jį žymėti ženklais, analogiškais daugtaškiams. O daugtaškius neretai tinkamai supranta vien tik autorius. Mergina nenorėjo galvoti apie Dievą. Dievo, kaip jai atrodė, ir taip buvo per daug. Ir jis darė ką norėjo – kam dar apie jį galvoti.

Ir vis dėlto Inesa staiga pasijuto supratusi svarbią daugtaškių, kuriuos žymi žmonių bambos, prasmę, kurią ji, kaip kokia Mergelė Marija, norėjo pirmiausia išgyventi pati viena. Jai atrodė, kad reikia šį apreiškimą išgyventi lyg kokį keistą neįtikimą nėštumą.

Ant kairio šono gulinti Inesa suglaudė dešinės rankos pirštus ir suko ratą aplink Valentino bambą. Viskas tik atrodė lyg nekaltas ritualas. Kai ji apsuko trisdešimt šeštąjį ratą, Valentinas pasakė:

– Man stojasi.

Inesa pasijuto prasikaltusi. Antrą geismo bangą jis visada priimdavo su tam tikru droviu santūrumu, su kuriuo sveikinami antrosios vietos laimėtojai. Buvo ką tik partapsėjusi iš vonios, kur drungno vandens čiurkšle, nelaukdama, kol iš čiaupo atitekės karštas vanduo, nuplukdė savo mylimojo gyvybingumo ir vaisingumo ženklus. Iš vonios ji atsinešė gėlėto popierinio rankšluosčio gabalėlį, kuriuo apšluostė tai, ką rado žemiau vyro bambos.

– Nereikia, – sumurmėjo Valentinas; galbūt jis laikėsi nuomonės, kad švarinimosi veiksmai yra tas pats, kas pasakyti, jog būta kažko, kas laikytinas nešvariu. Galbūt manė, kad užtenka ką nors laikyti švariu, ir tai bus švaru.

Tuokart, kai Inesa grįžo iš vonios su gėlėta skiaute, prasikaltęs jautėsi jis. Jo veido išraiška buvo tokia, tarytum sakytų, kad viskas padaryta ir nebėra ko pridurti, nereikia jokių daugtaškių. Tuo pat metu suraukta Valentino kakta ir žemyn patempti lūpų kampučiai galėjo reikšti, jog tas viskas, kas čia ką tik nutiko, yra skurdi, pasigėrėjimo neteikianti realybė. Inesa staiga pagalvojo apie tai, kad pavalgęs žmogus pirmiausia išalksta buvusio alkio, o numalšinęs geismą jis nesąmoningai ilgisi prarasto geismo ir buvusios aistros laipsnio. Dėl to irgi jautėsi kalta.

Vis dėlto čia, šiame nerašytame kalčių sąvade, Valentinas buvo pirmas, kuris pasijuto prasikaltęs. O slaptoji sparnuotoji jo mama jautė, kaip nedidelės kaltės, nors ir nepiktai, tačiau įkyriai reikalauja atpirkimo. Tačiau, užuot paglosčiusi vyro galvą, ji ėmėsi bambos. Tai buvo pati mažiausia, beveik nepastebima jos klasta. Ji

glostė vyrą, nuduodama, kad ne glosto, o žaidžia. Ji nudavė mergaitę, kuri slapta buvo motina.

Sukdama delnu aplink bambą šimtąjį ratą, ji ir pati buvo ganėtinai susijaudinusi. Susijaudinimo priežastys buvo mažiausiai trys, ir Inesa drovėjosi visų trijų. Visko gali būti, kad drovėjimasis buvo ketvirtoji jos jaudinimosi priežastis.

O pirmoji turbūt buvo ta, kad oda aplink Valentino bambą buvo labai švelni. Ji nebuvo plaukuota. Savo delno oda mylimoji jautė mylimojo pilvo odą, o sukant ratus apie tą, ką Inesa savo mintyse pavadino žmogiškąjį ryšį ženklinančiu tašku, regis, buvo pataikyta į kažin kokį jaudinantį ritmą. Inesa pagalvojo apie ritmo veikimą gamtoje ir jo erotizmą, tačiau nebuvo tikra dėl to, ar skirtingi ritmai skirtingus žmones veikia vienodai, ar skirtingai.

Jei būtų buvusi drąsesnė, būtų pasiūliusi Valentinui tiesiog išbandyti skirtingų ritmų poveikį, nes ritmų poveikis Inesai labai rūpėjo. Prieš septynerius metus ji buvo baigusi muzikos mokyklą. Be to, buvo pastebėjusi, kad vyrus įaudrina vienoks ritmas, o moteris – kitoks. Tiems keliems vyrams, su kuriais jai buvo tekę artimai bendrauti, paprastai reikėdavo greitesnio ritmo, o perėjimas į lėtesnį jiems reikšdavo vien tai, kad jiems bent kiek rūpi moters reikalai. Ar bent norėta parodyti, kad rūpi. Jei Inesa būtų išdrįsusi, būtų pasiūliusi Valentinui pasitreniruoti ir pamėgti lėtesnį ritmą, tačiau ji, kaip ir daugelis jos draugų bei draugių, numanė, kad šitoms treniruotėms tiesiog gailėtų laiko. Ji tikėjo tuo, kad kiekvienas žmogus pajėgus patobulinti daugelį savo gyvenimo dalykų, tačiau paprastai žmonės verčiau renkasi daug netobulų dalykų arba didelį kiekį netobulo nei ką nors tobulina. Mat tik nedaugelis turi tobulinimo aistrą, kurios logika prilygsta talentui arba iškrypimui – abiem atvejais vietoje visumos pasirenkama dalis.

Inesa galvojo apie beveik neišreikštą polinkį patobulinti savo santykį su Valentino bamba. Tas abejotinos vertės polinkis, kaip ji suvokė, kažin kaip pakeistų ar net iškreiptų santykį su Valentinu, jo visuma. Bamba buvo slapta bomba, pajėgi išsprogdinti visumą. Nors savo santykio su Valentinu Inesa tobulu pavadinti nebūtų galėjusi, tačiau jai nesinorėjo prarasti įprastą visumą dėl to, kad vien tik pabandytų – o tai juk nežada sėkmės – patobulinti dalį. Tobulinimo procesas rodėsi pernelyg rizikingas. Nesiūlė jokių palankaus rezultato garantijų.

Todėl apie bambą ji ranka apsuko šimtąjį ratą ir tučtuojau

liovėsi, nes jautė, kad, jei tik būtų labiau įsibėgėjusi, būtų savo pojūčiais pakilusi virš Valentino, virš jo bambos ir gal net virš savęs pačios. O juk iššokti aukščiau bambos reiškia ne ką kitą, kaip tik tai, ko nėra ir negali būti. Tai reiškė nežinomybę, nebūtį, ištirpimą malonume, kuris nebesiskaito su niekuo, netgi su tuo, kas buvo to malonumo šaltinis. Inesai toji perspektyva atrodė tokia siaubinga, kad net šaltis per nugarą perbėgo.

Inesos kūną nupurtė drebulys. Valentinas to nepastebėjo. Buvo tuo kartu trumpam persmelktas savo paties žiovulio saldybės. Tačiau tai nereiškė, kad jis pasirengęs miegoti ir tai demonstruoja. Inesos mylimasis turėjo savo paties inspiruotą ir subrandintą įprotį priešintis miegui tuo momentu, kada vyrams jis toks natūralus.

– Pasaulio bamba, – pasakė moteris, padėdama vyrui jo kovoje su miegu, o sau padėdama sugrįžti į visumą, nuo kurios ją ką tik grėsmingai nutolino tyrinėjimo aistra.

– Kas? – staiga pagyvėjęs paklausė Valentinas.

– Įsivaizduok, kad tavo bamba – tai toji Pasaulio bamba, apie kurią kalbama priežodyje. Daugelis žmonių elgiasi taip, tarsi būtų Pasaulio bambos, nors pasaulis neturi jokios bambos. Tačiau tu įsivaizduok, kad tavo bamba yra tas tikslas, kurio siekia žmonės.

– O kur bus žmonės? – regis, dar labiau susidomėjęs paklausė Valentinas.

Savo jaunąją meilužę jis skatino kalbėti tik dėl savo tikslo nugalėti miegą. Jam rūpėjo jo vyriška kova, kurią sumanė toje vietoje, kurioje kiti vyrai tarėsi nugalėję, užsidirbę laurus ar bent poilsį. Taip dingtelėjo Inesai. – Žmonės yra štai tas tavo apgamas, iš kurio išaugęs plaukas yra žmonių iškelta antena, – įkvėpusi į plaučius oro daugiau nei įprasta pradėjo Inesa. – Šia antena-imtuvu jie gaudo signalus apie tai, kas yra aplinkui, tikėdamiesi aptikti jiems rūpimą Pasaulio bambą. Matai, tas tavo apgamo plaukas per laiką, kai pamačiau pirmą kartą, išaugo dvigubai. Vadinasi, esama svarbaus tikslo anteną kelti vis aukštyn ir aukštyn. Tik labai dideli kvailiai gali Pasaulio bambos ieškoti kažkur aukštai vietoje to, kad apsidairytų, kas yra aplinkui. Tavo apgamas yra šalia bambos, ir mūsų pasakos žmonės su visa savo valstybe yra įsikūrę visiškai šalia Pasaulio bambos. Bet jie kelia anteną, kuri nulinksta, jos lankas virš Pasaulio bambos sudaro tarytum arką. O kitoje pusėje, už bambos, nusileidusi antenos viršūnė siunčia žmonėms informaciją, jog jokios Pasaulio bambos niekur aplinkui nėra. Tuo tarpu bamba nebu-

vo rasta dėl netinkamos paieškų metodikos ir neišmanymo. O juk ji visai šalia, ranka pasiekiama, – tai pasakiusi Inesa ryžosi dar vienam ratui apie Valentino bambą.

Ji, kaip ir anksčiau, tai padarė labai atsargiai, stengdamasi neužkliudyti apgamo, nes kažkas jai buvo įkalęs į galvą, kad apgamų geriau neliesti. Jie iš tikrųjų turi pretenzijų užvaldyti savo pasaulius, arba juos maitinančius organizmus, tačiau neturi suvokimo, kad šitokiu būdu sunaikina patys save. Onkologiniai susirgimai pagrįsti štai tokia vėžinio darinio kvailyste. Piktybinis auglys miršta kartu su savo auka. Toks auglys yra savižudiškos gamtos pavyzdys. Jis yra pretekstas mūsų santūrumui, kurio dažnai pristinga, kai įsigeidžiame beatodairiškai garbinti gamtą dėl jos gyvybingumo ir neva visame kame užprogramuoto sveikatingumo.

Dabar Inesa apie tai negalvojo. Tiesiog sekė pasaką Valentinui, o jos kūnas jai tuo metu sekė pasaką virpuliukais ir slaptais spazmais. Mergina nutilo, klausydamasi jai vienai tegirdimos pasakos. Ji galvojo apie tai, kaip saldu matyti vyrišką bambą ir nebylų, tačiau nepaneigiamą bambos tvirtinimą apie vyro kilmę iš moters, jo ryšio su moters įsčiomis įdagą, nelyginant įgimtą tatuiruotę, kurioje įrašyta neištrinama vyro priklausomybė nuo moters. Neįmanoma žiūrėti į vyro bambą ir nematyti, kad jis tam tikra prasme – vis dar moters vaikas. Berniukas. Ir jo agresija tam tikra prasme tebėra berniuko maištas. Tinkamiausia reakcija į šį maištą – švelni šypsena. Mergina galvojo apie tai, kad toks vyro suberniukinimas, kurio kodas – jo bamba, yra neįkainojamas jos pačios atradimas, prilygstantis labai galingam ginklui. Tai suteikia tokios stiprybės, kad jos jokiu būdu nevalia atskleisti vyrui, nes jei jis perprastų, kokia galia čia slypi, bematant pakiltų į tuščią, jį patį nualinsiančią kovą.

Kelias minutes nutilusi Inesa Valentinui atrodė šiek tiek pavojinga.

– Kokia aš protinga, – lyg ir nepiktai paironizavo Valentinas, perkeldamas Inesą iš vienos pasakos į kitą; atrodė, kad vyrui kažkokiu būdu pavyko persismelkti į merginos mintis.

Galbūt jis vijo šalin savo jaudulį, kuris dabar jau buvo antrarūšis. Inesai dingtelėjo, kad jam galėjo tiesiog pakyrėti gulėti aukštielninkam. Gal jis panoro apsiversti ant šono ar ant pilvo. Inesai labiausiai patikdavo gulėti ant pilvo. Jai buvo nesuprantama, kaip žmonėms tai gali nepatikti.

– Inesa nepagalvojo, kad ji protinga, nes šioje situacijoje ji

prilygsta Dievui, kuris pernelyg gerai žino, kad jis protingas, kad apie tai dar galvotų, – paukštiškai pakreipusi galvą pasakė ji, o jos nuotaika Valentinui pasirodė neįžvelgiama. – Dievas tiesiog mato žmonių kvailumą. Be to, jis mato, kad iš tos pačios valstybės kažkas jau iškėlė kitą, visai mažytę šviesios spalvos antenytę. Ji yra atviresnė pasauliui, mažiau pasikliauja savimi pačia ir dėl to turi daugiau šansų aptikti informaciją, kurią spinduliuoja Pasaulio bamba. Neturi tiek daug neišmanėliškų pretenzijų. Viskas teikia vilčių. Atėjo nauja žmonių karta. Senasis mąstymas jokių perspektyvų nebeturi, – įkvėptai išbėrė ji.

– Ką nori tuo pasakyt? Ką prisigalvoji? Kas čia iš mūsų – senas? – lyg juokavo, lyg sunerimo Valentinas; nors mergina tebuvo vos septyneriais metais už jį jaunesnė, jis nuolat apie tai svarstė, kartais įžvelgdamas čia sau tai privalumų, tai trūkumų.

– Dievas neprisigalvoja. Dievas tik mato, kaip Tavo, Pasauli, valstybė, arba apgamas, visai neseniai sudaigino dar vieną plaukelį, – švelniai prabilo mergina. – Dievas mato, kad Pasaulis šiek tiek paseno. Turbūt jam jau kokios trys dešimtys metų – būtent tokiame amžiuje žmogaus kūnas pradeda auginti visokių keistų plaukų, kurių vėliau vis daugėja. Ausyse, nosyje, ant apgamų. Moterims po truputį pradeda augti barzda ir ūsai, tad džiaukis, mielas Pasauli, kad nesi moteris,– tai pasakiusi, Inesa pasilenkė prie Valentino bambos ir pūstelėjo iš taip arti, kad kvėptelėjimas buvo šiltas ir malonus.

– Dievui patinka Pasaulis ir jam rūpi jo bamba, – pasakė.

Tai pratarusi, staiga pajuto, kad jai pagailo pradėjusio senti Pasaulio. Suvokė, kaip sunku būti Dievu ir matyti, kaip kas nors sensta. Ji buvo labai liūdnas Dievas.

Staiga Dievas prisiglaudė prie Pasaulio bambos, ir į ją nuriedėjo viena Dievo ašara. Pasauliui dėl to buvo nejauku. Verkiantis Dievas prilygo katastrofai. Pasaulis norėjo bėgti nuo Dievo, nes Dievas nebebuvo panašus į Dievą. Pasauliui ėmė atrodyti, kad Dievo apskritai nėra.

Paskui viskas įvyko žaibiškai. Dievas, kyštelėdamas savo šiltą liežuvį, pabučiavo kiek atvėsusią Pasaulio bambą, išsikvietė taksi ir išvažiavo pas jo laukiančią Dievo motiną, o Pasaulis liko be Dievo. Liko vien su savo bedieviškomis mintimis apie komandiruotėn išvykusią žmoną, kuri jau penktas mėnuo maždaug ties jos bamba savo įsčiose nešiojo ir virkštele maitino vyriškos lyties embrioną.

Jo žmonai ir jam sūnus turėjo būti vėlyvas ir ilgai lauktas pirmagimis. Tačiau apie jo kaklą tris kartus apsisukusi virkštelė buvo pamažu bręstančios kartuvės vaisiui ir nežinia kokio Dievo pokštas. Valentino žmona netikėjo į jokį Dievą ir nežinojo apie Inesą. Ji ruošėsi Cezario pjūviui. Bet naujagimis žuvo, prasidėjus per ankstyvam gimdymui.

Likus vos mėnesiui iki laukiamos dienos, per Valentino dieną, ji nusipirko paveikslą, vaizduojantį Dievo Motiną su Kūdikiu. Tą paveikslą, vakare nesulaukdama savojo Valentino, bandė pakabinti ties būsimo sūnaus lovyte. Ji pakėlė paveikslą, kad nutaikytų jam tinkamiausią aukštį. Ir staiga – skausmingas dūris ties bamba.

– Dieve, gelbėkit, – šaukė ji, staiga pasijutusi Pasaulio bamba ir nežinia kodėl į Dievą kreipdamasi daugiskaita.

Susiėmusi už pilvo apačios, ji blaškėsi ir šliaužiojo po išmėtytus naujagimiui ir gimdyvei skirtus pirkinius. Mažiausias pasaulyje telefono aparačiukas, kuriuo taip didžiavosi, o dabar stengėsi surasti, tuo metu ramiai gulėjo tvarkingai garaže pastatytame automobilyje, kuris buvo per toli.

Visų bambų Dievas gi paprasčiausiai buvo sumanęs neskubėti, ir Jis labai gerai žinojo, kam gali būti naudojamos bambagyslės ir jų kilpos. Jis buvo padaręs taip, kad ne kiekviena virkštelė turėtų savo bambą ir ne kiekvienoje istorijoje būtų padėtas taškas ar daugtaškis.

Šmogus

Mane jis vadina šmogumi. „Šmogau, kada grįšite?",– klausia, kai vakare kur išsiruošiu. Niekada taip ir neišdrįsau jo paklausti, kur pametė „ž" raidę, o gal apskritai jos neturėjo. Mano nedrąsa, kaip kad dažnai mums visiems nutinka, išėjo į naudą. Supratau daugiau nei galėjau nujausti iš pradžių.

Kita vertus, iki šiol neprisiverčiu jo paklausti daug svarbesnių dalykų nei apie „ž" raidę. Nesiryžau jo pasiteirauti, kodėl jis apskritai mane taip vadina. Juk manęs nė žmogumi niekas nebuvo pavadinęs.

Protas ėmė šviesėti tik paskui. Galbūt todėl, kad ir nesu žmogus. Žmonės paprastai linkę apie viską nuspręsti nedelsiant, o paskui nebesuka sau galvos. Nebent ją suka kas nors kitas. Atidėjau sprendimą tolimesniam laikui, drįsdama laukti ir nedrįsdama apsispręsti, tad būdama kartu ir drąsi, ir nedrąsi.

Ir štai vieną rytą tarytum nei iš šio, nei iš to dingtelėjo, kad, nebūdama žmogumi, turbūt esu kažkas kita. Esu ne žmogus, o šmogus – štai kur šuo pakastas. Ir pagaliau sutikau kitą šmogų, ir jis mane atpažino, šmogumi pavadino, padėjo man pačiai savo tapatybę atpažinti. Ir čia ne vienos raidės problema.

Turbūt visiškai neatsitiktinai pas jį, šmogų, išsinuomojau kambarį. „Ar tai jūs skelbėtės laikraštyje, jog išnuomosite kambarį padoriam asmeniui?" – paklausiau jo, kai jis atidarė man savo dviejų kambarių buto duris. „Taip, išnuomosiu, bet tik geram, tik geram šmogui", – sušnabždėjo jis. Truputį žilstelėjęs. Nei jaunas, nei senas. Nei gražus, nei bjaurus. Nei pernelyg vyriškas, nei visiškai bobiškas.

Be dviejų kambarių turėjo dar ir virtuvę. Apie ją jis pasakė: „Juk šmonės esam. Išsiteksim." Linktelėjau galvą. Kažkodėl pasidarė linksma. Tada dar nesupratau – kodėl taip. Dabar vis dažniau galvoju, kad tai dėl to, jog mes, šmonės, pagaliau susitikome. Kad

būtume vienas kitam švelnūs. Ir kad padėtume vienas kitam išlikti šmonėmis.

„Šosefina, negerai taip. Juk ir aš esu šmogus", – tiesiai ir tvirtai man priminė ir pagaliau visiškai aiškiai savo šmogiškumą paliudijo Voltas vieną rytą, kai po algos parsivedžiau namo porą bičiulių ir mes, bičiuliškai vaišindamiesi pigiu raudonu vynu, prakrizenome iki paryčių. Jo priekaištas buvo labai šmogiškas. Tai sakydamas, tiksliau – šnabždėdamas, jis švelniai šypsojosi. Labai gerai jį supratau. Visada geriau suprantu, kai kas nors man šnabžda, o ne žviegia ar šaukia. Visada buvau labiau Šosefina nei Žozefina.

Manau, kad tikri šmonės vienas su kitu dažniau šnabždasi, nes tai – daug šmogiškiau. „Šosefina, tik pašiūrėk, kokios šiandien švaigždės", – sušnabždėjo jis man per pirmąsias mūsų kartu sutiktas Kalėdas. Šimtą kartų geriau šnabždėtis nei laidyti žaibus. Šmogus visada arčiau šapo nei žabo. Jis puikiai supranta, kad jis labai artimas šapeliui ar šešėliui, ne žvaigždei ir ne žaibui. Šnibždėjimui, o ne žvangesiui. Šmogiškumui, o ne žmogiškumui. Pagaliau visos žiauriosios „ž", taip būdingos žmogui, nuo šmogaus traukiasi, o jei nesuskumba pasitraukti, tai visos anksčiau ar vėliau paverčiamos į „š".

Iš esmės šmogus labai gerai žino, kad jis pats yra arti šlamšto ir viskas, ką žmonės taip vertina, dažniausiai yra šūdo vertės ir anksčiau ar vėliau virsta šūdu. Šmogui svarbiausia – ŠI, o ne buvusi ar ateinanti akimirka. Jam svarbiausia – ŠIANDIEN, o ne vakar ar rytoj. Jis išgyvena čia ir dabar, suvokdamas, kad ilgametė žmonijos ir tuo pačiu žudynių istorija – šūdas, kuris šiandienai tereikalingas kaip trąša. Istorijos negalima pervertinti, iškelti ją aukščiau už dabartį. Istoriją reikia aukoti ŠIAI dienai ir ŠIAI akimirkai. Ne žmonijos, o vien tik šmonijos istorija yra šaknys ir šakos, bet ji dar neparašyta. Tas pats ir su šventaisiais – žmonės švenčia visokias neva šventųjų pagarbai skirtas šventes – Jonines, Petrines, Juozapines, latrauja kaip begalėdami, o nežinomiems šventiems šmonėms palieka Visų Šventųjų dieną. Šventieji šmonės savo istorijoje visada lieka nežinomi. Nes jie nuolankūs ir savo šventus darbus neretai vadina tiesiog šūdo darbais. Tokį vertinimą jiems diktuoja jų šventas šmoniškumas, kuris nepripažįsta kategoriškumo. Norint tapti žinomu žmonių šventuoju, reikia būti kategorišku, būtinai nuo kažko atsiribojusiu, kažin ką neigiančiu ir kažin ką teigiančiu, dėl to pastebimu, išsišokti su labai geromis savo idėjomis. Kitokio šventumo

žmonių pasaulis nesupranta, palieka jį Visiems Šventiesiems, arba mirusiesiems.

Galima sakyti, kad žmogus – tai viso labo sugedęs šmogus arba tiesiog padaras, kuris iki šmogaus nepribrendo, o gal patyrė nuopuolį. Iki pirmosios nuodėmės Adomas, be abejonės, irgi buvo šmogus, ir tik nusidėjęs tapo žmogumi, būsimo žudiko tėvu. Šmogus pagal idėją buvo švelniai šnabždanti, šnaranti ir šventa šviesos būtybė.

Tai, kad daugelyje žodynų raidė „ž" yra paskutinioji, nėra atsitiktinis dalykas. „Ž" yra tarytum kraštutinumas, iškrypimas, kalbos ir šmogiško gyvenimo paribys, o gal net riba – tiek pasaulio, tiek suvokimo ir kalbos. „Ž" yra tarytum baisus žaibas. Pati raidė į žaibą panaši. Skirtingai negu „š", kuri švelniai išlenkta – lyg dvipusis šaukštelis. Lyg grakštus šokio judesys. „Ž", be abejonės, yra žmogaus, žmonių pasaulio raidė.

Nesakau, kad šmogus niekada nebūna šiurkštus, šlykštus, šaltas. Jis, žinoma, būna. Nes gyvenimas tarp žmonių jį neretai smarkiai sužmogina.

Kai supratau, kad aš, kaip ir Voltas, šmogiškumo turiu daugiau nei žmogiškumo, ėmiau tyrinėti žodžių, prasidedančių „š" ir „ž" raidėmis, kilmę ir dabar turiu pagrindo įtarti, kad daugybė žodžių, prasidedančių „š" raide, į šią grupę papuolė tik todėl, kad visada buvo šmonių, kurie žinojo (arba „šinojo"), kad „ž" yra nukrypimas, arba iškrypusi „š", tad bandė tai atitaisyti pasaulį keičiančio žodžio (iš tikrųjų – „šodžio", o gal net šodšio") pagalba. Tada šmonės vietoje „žautuvas" ėmė sakyti „šautuvas", vietoje „žiaurė" – „šiaurė", vietoje „žaltis" – „šaltis", vietoje „žliundra" – „šliundra" ir panašiai. Tuo tarpu žmonės, tik jie šydėjimą pavadino žydėjimu, šydrą dangų – žydru, šiūrėjimą – žiūrėjimu, šolę – žole.

Argi nėra taip, kad dauguma šmogui skirtų dalykų turėtų ne žvangėti, žibėti, o šviesti ir šildyti? Šmogus ir jo švelniai švepluojanti „š" raidė geriausiai atitinka širdingą protingų būtybių neapibrėžtumą, neišbaigtumą, atvirumą viskam, kas yra ne kas kita, o šventumas. Jis nesiekia naudingo atskirti nuo nenaudingo, švelnaus nuo šiurkštaus. Šmogus saulės šviesa ir aukso šviesa mėgaujasi vienodai, nesiekia jų pasisavinti. Tuo tarpu žmogui auksas jau ne šviečia kaip saulė, o žiba, žvanga, žavi ir dažniausiai sužavi tiek, kad virsta tikriausiomis žabangomis.

Ilgai, gal ištisus metus, stebėjau, kaip šmogiškai Voltas kas

rytą šlepsi šlepetėmis po virtuvę, kartais mėgaudavausi jo šnarėjimu. Manydamas, kad miegu, jis baisiai jau mielai šliurkščiodavo nosimi, smulkiomis šukutėmis šukuodamasis savo ūsų šeriukus. Tyliai švilpaudavo, anksti rytą šveisdamas vakarykštį katiliuką, kuriame virė sorų košę su cinamonu arba saldžią ryžių košę su razinomis. Virtuvėje rytais tyliai šniokšdavo iš čiaupo leidžiamas vanduo. Voltas mėgsta švarintis. Mūsų virtuvėje ir vonioje pilna įvairiausių dydžių ir šiurkštumo šepetėlių. Apskritai jis – baisiai šeimyniškas. Tik štai – iki šiol neranda jam į žmonas (šmonas) tinkamo šmogaus. Neranda jam skirto šmogaus.

Norėdama jį pralinksminti ir pagaliau įsitikinusi, kad mes iš tikrųjų turime mus jungiančio šmogiškumo, kartą pasiryžau jam atskleisti savo ilgų tyrinėjimų išvadas. Kaip tik artinosi Volto gimtadienis. Galvoju, nupirksiu rūkytos šuvies, uždegsiu švakę. Šmoniškai pasikalbėsime.

Taip ir padariau. Laukiau jo su dviem šakočio gabalėliais. Lauke lijo, ir jis parėjo šlapias. Šmurkštelėjo į vonią. Kelias minutes šarpiai šnopavo, šluostydamasis prieškambaryje šlapius ūsų šepetėlius ir retus plaukučius.

Mano pranešimo apie šmoniškumą jis klausėsi kaip suakmenėjęs. Nepanašus į šmogų nei į žmogų. Vos įpusėjusi pamaniau, kad reikia liautis, tačiau išsigandau, kad tada jau apskritai neturėsiu kur dingti. Jaučiau, kad savo pranešimu kažkur prašaunu. Galbūt mano minties vystymas buvo per daug kategoriškas. Pernelyg analitiškas. Per daug jame logikos, sistematizavimo. Mat šmogaus protas iš esmės yra vaiko protas ir praktinis protas. Kažkuo artimas dzenbudizmui. Jis nenori būti įspraustas į sistemą.

Staiga ėmiau suvokti, kad aiškinti šmogui, kas yra jo šmogiškumas, tiesiog nešmoniška. Nusikaltimas. Nesveika taip pat ir pačiam šmogui analizuoti, ką tai reiškia būt šmogumi. Įprotis analizuoti būdingas žmonėms, bet ne šmonėms. Žodžiu, tai, ką dariau, buvo baisi skriauda mums abiems – man ir Voltui. Tapau kažkokia dviguba – skaičiau nešmonišką tekstą ir kartu jaučiau, kaip tai negerai. Buvau vienu metu šmogus ir žmogus. Atrodė, kad plyšiu pusiau. Savo džiugią išvadą – apie tai, koks šaunus likimas numatytas kiekvienam šmogui ir kaip šmonija, nepaisant jos istorijos nebuvimo, vis dėlto egzistuoja ir kad jos egzistencija daug patvaresnė nei žmonijos – perskaičiau jau rimtai ašarodama. Tai, ką dariau, buvo panašu į vienu metu daromą nuodėmę ir atgailą.

Voltas irgi šnarpštė – taip intensyviai ir nuoširdžiai, tarsi tuo šnarpštimu pajėgtų viską grąžint į savas vietas, savo snarglinomis ašaromis nuplaut tą prakeiktą žmogiškumą.

Nuostabiausia, kad mums tai pavyko. Kaip tikriems šmonėms.

Mes nuplovėme. Išsivalėme nuo šiukšlių. Mes nustojome verkti ir pradėjome šypsotis.

Paskui Voltas pasakė, kad jis – šydras. Žmonės tokius vadinas žydrais.

Dar vėliau valgėme šakotį. Gėrėme šaltmėčių arbatą. Šiūrėjome į švaigšdes.

Paskutinis kąsnelis

Paskutinis kąsnelis yra skirtas dvasioms ir su jomis susietas, nepaisant to, kad tikėjimas dvasiomis ir dvasine maisto paskirtimi mūsų šalyje beveik nebefunkcionuoja. Niekas nebepalieka lėkštėje paskutinio pyrago gabalėlio, kad juo pasisotintų dvaselės, nors ne vienas esate patyrę, kad iki šių dienų daugelis mūsų paskutinio kąsnelio privengia ir šituo galbūt parodo, kad nesąmoningas dvasių pašėrimo instinktas – tebegyvas. Paskutinis kąsnelis arba užsiguli lėkštėje, arba paliekamas kitai dienai, blogiausiu atveju – prieš jį sunaikinant gerokai pasiginčijama, kam jis, vargšelis, turėtų atitekti. Kokiam nors dvasnai (atkreiptinas dėmesys į lieso žmogaus apibrėžimo artimumą dvasiai) ar ėdrūnui.

Aš tikiu, kad iš paskutinio kąsnelio epizodo, kada tik panorėję, galime atpažinti, kokios dvasios valdomas tas, kuris deda minėtą substanciją į burną, jos atsisako ar pasirenka dar kokį nors santykį. Šis ypatingoje paskutinėje (?) vietoje patupdytas vargšelis yra tikriausias testas. Nė vienas iš mūsų nėra jo išvengęs. Esam juo testuoti: kas – sąmoningai, o kas – ne.

Paskutinis kąsnelis ir, pavyzdžiui, Paulius – neišskiriami. Paskutinis kąsnelis privalomai atsiduria Pauliaus skrandyje. Tai mano akivaizdoje patikrinta tik keliolika kartų, nors atrodo, kad paskutinis kąsnelis Paulių testavo šimtus kartų, ir testo rezultatai buvo vis tie patys. Tai, kas mano matyta, manau, turi tęsinį ir nuo manęs nutolusiose erdvėse.

O kas gi vyko mano akivaizdoje? Vos tik koks nors kąsnelis tapdavo paskutiniu, jis tučtuojau atsidurdavo Pauliaus burnoje. Paskui – ryklėje, o po jos – beveik žaibiškai – skrandyje. Galima sakyti, joks kąsnelis nebūdavo Paskutiniuoju taip trumpai kaip prieš Pauliaus nosį.

Pagal tai, kaip paskutinis kąsnelis sugundydavo Paulių, buvo aišku, kad Paulius niekada nebūtų galėjęs būti mano motina. Galbūt dėl to pagaliau lioviausi būti jį įsimylėjusi ir taip ir nepradėjau

mylėti kaip reikiant. Nes mylėti, kaip man tada atrodė, įstengiau tik tokį vyrą, kuris paskutinį kąsnelį pasiūlo man, – visada arba bent kas antrą Paskutinio Kąsnelio (PK) testą.

Mylimas vyras turi atstoti dar ir motiną – tokia jau mano vizija, į kurią jaučiuosi turinti teisę. Tam, kad pasijusčiau motiniškai paguosta, užtektų man tą kąsnelį paprasčiausiai pasiūlyti. Tada visiškai lengvai jo atsisakyčiau, ir kąsnelis vis tiek atitektų Pauliui. Tiesą sakant, svarbu ne kąsnelio fizika, o jo metafizika. Jei Paulius būtų buvęs atidesnis ir labiau suinteresuotas mane ištirti, pats šiuo tikslu būtų panaudojęs paskutinį kąsnelį.

Kaip ten bebuvę, tačiau tiesai, kad Paulius negali būti mano motina, o tuo pačiu – ir mylimuoju, buvo lemta išsiskleisti visu grožiu ir rūstybe.

„Ir skanus gi tas tavo pyragas", – garsiai išpyškina Paulius ir prieš eilinį savęs demaskavimo aktą kuo plačiausiai išsižioja – net duobės buvusių krūminių dantų vietoje sujuoduoja. Susigraudinu pirmiausia dėl prastų stomatologinių jo reikalų, o paskui – dėl to, kad man ir vėl eilinį sykį pritrūksta motinos. Kai matau Paulių, kuris godžiai viena savo dantingesniąja puse, berods dešiniąja, kramto paskutinįjį kąsnelį, mano graudulys tampa trigubas ir įgyja tobulo lygiakraščio trikampio pavidalą. Testas su Pauliumi visada sugraudina tobulai.

Artūrą paskutinis mano kepto ar iš „Piropo" konditerijos parduotuvės parnešto pyrago ar kumpio kąsnelis lėkštėje žavi ne mažiau nei Paulių. Atvirai sakant, jei tik kepu – beveik visada kas nors išeina, nes pasitelkiu prieskonius, kurie smarkiai pataiso kepinio klaidas. Vis dėlto Artūras, skirtingai nei Paulius, visada pasiūlo tą kąsnelį pasidalyti ir, jei tik prie lėkštės aptinka peilį, pjauna vargšą patiekalo gabalėlį be gailesčio. Jeigu nematyčiau, kaip Artūras ryja seilę pjaudamas, galėčiau pamanyti, kad tai, ką jis daro, tėra nekaltas, bemaž poetinis, žaidimas ar net simbolinis mudviejų bendrumo pareiškimas. Galbūt Artūrą ir valdo kokia nors poezija, tačiau – ne potenciali paskutinio kąsnelio, o liežuvio ir pilvo, skrandžio rūgštingumo ir seilių išsiskyrimo reflekso poezija. Nes atpjauto kąsnelio pusė Artūro burnoje ištirpsta beveik lygiai taip pat greitai, kaip kad visas kąsnelis Pauliaus burnoje. Tiesa, Artūras išsižioja ne taip plačiai, ir man ne kiekvieną kartą pavyksta pamatyti palyginti sveikus ir nedaug teplombuotus jo dantis.

Artūras paskutinį kąsnelį kramto džiugiai, tarsi šokdamas pol-

ką, ir tai visada mane pralinksmina. Dažniausiai jis taip skuba, kad atrodo, jog jo burnoje – ne tirpte tirpstančio aguonų biskvito gabalėlis, o karšta bulvė. Mano bičiulis iškrinta iš ritmo, ir iš jo išverstų akių kartais be didesnių pastangų suprantu, kad įsikando liežuvį. Be galo linksmas gyvas reginys.

Artūras irgi niekada nepretendavo į mano motinas, ir tuo pačiu nepretendavo būti mano mylimas ligi grabo lentos. Tačiau linksmas šlamščiančio Artūro vaizdas tarytum atstodavo antrąją paskutinio kąsnelio pusę arba likusią pusę pakylėdavo iki nepadalyto kąsnelio kategorijos. Nepaisant to, kad Artūrą įsimylėjusi buvau kur kas trumpiau nei Paulių, už Artūro vis dėlto būčiau netgi ištekėjusi, jei tik būtų pasipiršęs tinkamu laiku. Tačiau Artūras man nepasipiršo, nes buvo ir tebėra vedęs, ir jį jau kuris laikas domina tik skaniausi svetimų moterų kąsneliai, o ne apgailėtina visuma, kurią jis, įtariu, jau senokai ir patikimai atrado žmonos asmenyje. Prie svetimų moterų paskutinio kąsnelio Artūras ir nesiveržia, nes jam užtenka pirmojo, rečiau – antrojo ar trečiojo, bet jokiu būdu jis nebesiekia ketvirtojo. Apie tai yra pasakojęs pats, ir tą jo atvirumą labai vertinu. Tai teikia vilties. Esu Artūrui palanki ir galiausiai manau, kad jo požiūris į paskutinį kąsnelį dar nenusistovėjęs, o to mielo vyro PK rezultatai linkę kisti. Tai kužda mano pačios motiniška prigimtis.

O štai Antonas yra vienas iš retai pasitaikančių asmenų, kurių vienas man kuo puikiausiai galėjo tapti motina, jeigu vertintume jo PK rezultatus. Kai mūsų kompanija pakvietė jį į vakarėlį, iš karto buvo galima įtarti jį turint ne tik tėviškų, bet ir motiniškų bruožų. Šypsojosi lyg Viešpaties pašauktoji vienuolyno Motinėlė ir vengė apskritai dairytis į gausų stalą – lyg norėdamas kuo nuolankiausiai parodyti, kad pats jis padėtas virš viso šito aukščiau – virš stalo ir ant jo besipuikuojančio turinio. Be kitko, šis vyras, kaip man atrodė, tiko būti į motinas dar ir dėl to, kad vaikai visada trokšta, kad jų motinoms nereikėtų valgyti ir tuštintis, kad jos nesentų ir kad apsieitų be sekso. Gali būti, kad Antonas yra iš gvardijos tų, kurie nuoširdžiai tikėjo, jog valgymas yra vienas iš labiausiai neestetiškų žmogaus veiksmų. Laikėsi net pernelyg korektiškai, kaip man iš pradžių atrodė. Žiūrėjo tiesiai į akis. Tas jam, nevalgančiam, labai tiko. Ir netgi padėjo nevalgyti. Nevalgymas jam padėjo žiūrėti tiesiai kitiems į akis. Ir atvirkščiai. Nuostabus ir labai praktiškas balansas, nepaisant to jau minėto moti-

niškumo. Antonas buvo labai subalansuota, tėviškai-motiniška asmenybė.

Tuokart, neturėdama patyrimo ir skatinama savosios motiniškos intuicijos, niekieno nepajudintą paskutinį lėkštėje likusį torto gabalėlį jam įdėjau į polietileninį maišelį. Antonas, žinoma, sakė „ne", tačiau jo akys ir šypsena antrino priešingai. Žaidimas teikė malonumą. Vienintelis dalykas, kuris man sukėlė įtarimą, buvo tai, jog Antonas pasakė: „Parnešiu žmogui, kuris čia norėjo ateiti, bet negalėjo". Iš pradžių pagalvojau, kad jis turi vaikų. „Turite vaikų?" Antonas labai mįslingai papurtė galvą ir po to, nepraverdamas burnos, dar plačiau nusišypsojo. Jo tamsios akys blizgėjo kaip į kamine pakabintus lašinius įsispitrijusio katino. Vėliau Viktoras iš mūsų kompanijos paaiškino, kad pradėjęs žilti Antonas – jaunavedys, kuris iki šiol tebesidžiaugia jį vis dar įsimylėjusia žmona.

Kol nespėjau nusiminti dėl to, kad Antonas jau yra savo žmonos motina, ir pretenduoti į vaikus jam nebeturėčiau, užsidegiau noru tą laimingąją pamatyti. Potencialių mano motinų artimieji ir mylimieji mane domina be išlygų. Tad nuosekliai kūriau palankią atmosferą Antono žmonos pasirodymui. Gyriau Antoną ir replikavau santuokos teikiamų privalumų tematika. Kepiau visokius skanius pyragus, kurių vis įdėdavau Antonui į savo pačios tuo tikslu pasiruoštą polietileninį maišelį. Kadangi mūsų kompanija susitikdavo kartą per savaitę, tai per keturias savaites polietileniniuose maišeliuose Antonas namo parsinešė – galiu tai nurodyti su labai maža paklaida – maždaug pusę kilogramo mano arba „Piropo" keptų pyragų.

Kad galėtų meluoti, jog neša tas neprilygstamas gėrybes namo, kažkodėl nedrįsau galvoti. Įsivaizdavau, kaip Antono namų fėja valgo pyragus ir vis palankiau ir palankiau žiūri į mūsų kompanijos susibūrimus ir, žinoma, į mane, nes mūsų kompanijoje vaidinu kelis iš svarbesnių vaidmenų, kurių pagrindinis – pyragai.

Pagaliau Antono žmona, kurią kažkodėl norėčiau vadinti Fėja, pasirodė. Kaip ir reikėjo tikėtis, atrodė įspūdingai. Elgėsi irgi taip, kad jos daromu įspūdžiu galėtume mėgautis nekliudomai. Jokia didesnė šypsena neiškreipė ir neišplatino jos žavingos, ilgos, siauros ir graikiškai-paukštiškos nosies, jokia juoko raukšlelė nesugadino jos tobulų glotnių šviesaus persiko spalvos smilkinių, jokia grimasa nesudrumstė jos aukštos kaktos ir plačių skruostų. Ji buvo aristokratiškai rami, žengė prie jai pasiūlytos kėdės neskubėdama,

o mes, nė nesuabejoję jos aukšta dvasine kilme, pagarbiais žvilgsniais palydėjome tiesią ir tvirtą tos moters nugarą bei lyg guma tvirtus naujų arba apynaujų džinsų aptemptus sėdmenis.

Jaunavedys Antonas savo žmona aiškiai didžiavosi. Buvo jai daugiau negu motina. Laikėsi šalia jos nelyginant brangiai apmokamas tarnas ar apsauginis. Mes gi Fėjos akivaizdoje nustojome taukšti mums įprastus niekus ir kartas nuo karto nutildavome tarytum kažkas mums būtų nurodęs, jog savo tylos pauzėmis privalome parodyti, kad skiriame laiką Fėjos žodžiui. Nesvarbu, kad jis taip ir nebuvo ištartas. Fėjos žodžio potencialumą mes pagerbėme, skirdami jam laiko ir laukdami. Netgi neištartas žodis buvo svarus, svarbus ir netgi šventas.

Ir vis dėlto būta šio to, kas visą šitą išdidų šventumą iškraipė nelyginant grimasa. Sugadino visą iškilmingą vaizdą, beveik garsiai užsimindamas apie kitokį prakilnumo lygmenį. Kai tik mes nutildavome, norėdami išklausyti Fėją, pernelyg aiškiai girdėjome jos čirpiai dirbančius vidurius, kurie, regis, siekė vienintelio – išsivaduoti nuo juose susikaupusių dujų. Dujų burbulai slankiojo po Fėjos žarnas, tarytum kokios upe plaukiojančios absorbentiškos talpyklės, sugeriančios visą įsivaizduojamą tos moters šventumą, o gal – slepiamus nuodus. Fėja turėjo žarnas! Gal net nesveiką žarnyną. Jau vien tas faktas buvo išdidesnis už jos laikyseną, nes žarnų buvimas Fėjai buvo akivaizdžiai neįveikiamas. Ji negalėjo jų neturėti. Ji nesivaišino jokiais pyragais, nes suvokė, kad tai dar labiau sugadintų padėtį. Kai mes nutildavome, lūkuriuodami Fėjos balso, girdėdavome jos vidaus muziką, o Fėja į mus tuo metu žvelgdavo atgailaujančiomis akimis ir kartais jos nuotaika darėsi panaši į lietuviško Rūpintojėlio. Tasai Rūpintojėlis buvo baisiausiai nuliūdęs dėl manojo vienpusiškai linksmo bei riboto Paskutiniojo Kąsnelio testo. „Ne viena duona žmogus gyvas, bet ir kiekvienu žodžiu, išeinančiu iš Dievo burnos, brangioji. Kokius niekingus testus čia drįsai vadinti dvasiniais?“ Fėjos akys tarytum tęsė: „Taigi atleisk jiems, Viešpatie, kurie nežino ką daro, skaičiuodami kąsnelius ir sudievindami paskutinįjį. Gi mano Tėvo karalystėje daug paskutinių bus pirmutiniais, ir daug pirmutinių – paskutiniais“.

Vis labiau įsivaizduodami, kaip nuo varginančio vidurių pūtimo kankinasi Fėja, praradome apetitą kalbėti ir kramtyti. Ant stalo neliesti liūdėjo gal koks tuzinas pyrago gabaliukų. Nebuvo galima nustatyti, kuris iš jų – paskutinis. Šimtmečius galiojusi Paskuti-

nio Kąsnelio teorija buvo sužlugdyta per vieną vakarą, ir tai buvo aiškus Fėjos nuopelnas.

Aš, abejotinos teorijos kūrėja, buvau sutriuškinta. Pradėjau suprasti Antoną. Mano bemotinystė šiame kontekste atrodė bevil-tiškai. Staiga netekau pagrindinio vaidmens, kurį man teikė pyragas ir Paskutiniojo Kąsnelio mitas.

Kompanijai išsiskirsčius, surijau savo keptą obuolių pyragą, ir tai atrodė tarytum bausmė. Naktį kankino košmarai. Dvylika fėjų, labai panašių į Antono Fėją, maitino visokiais pyragais, o mano žarnos be perstojo grojo „Atsisveikinimo simfoniją", nuo kurios fė-jos mane gelbėjo, kimšdamos pyragą į ausis. Ačiū Dievui, bent ne į šnerves. Jau ir be to dusau. Pyrago vis buvo ir buvo, gabalėlių kalnas didžiuliame tamsiai mėlyname dubenyje nemažėjo, lyg tam kalnui būtų įdiegta jokiu būdu nenusileisti iki paskutinio kąsnelio lygio. Iš tikrųjų tai buvo šiurpinantis persisotinimo pragaras, kuria-me atgailavau už savo pamėklišką teoriją ir išpuikėlišką testuotojos vaidmenį.

Viešpatie, kasdienės mūsų duonos duok mums šiandien ir at-leisk mums mūsų kaltes, kaip ir mes atleidžiame savo kaltininkams.

Ak, bet ir Antoine de Saint-Exupery „Žemėje žmonių planetoje" aprašytas fenekas puikiai žino, kad paskutinis kąsnelis priva-lo būti paliktas Dievo valiai.

Prancūzas aprašo dykumą, kurioje, anot jo paties, aptiko „vie-ną didžiųjų gamtos paslapčių". Kas šimtą metrų – sausų žolyčių kuokšteliai su feneko maistu – sraigėmis. Auštant fenekas eina pa-pusryčiauti, bet stabteli ne prie visų kuokštelių. Prie tų kuokštelių, prie kurių prisiartina, elgiasi labai santūriai. Nuliežęs vieną kitą sraigę, eina prie kitų kuokštelių. Tarytum suvoktų, jog nuėdęs visas sraiges, sunaikintų sraigių veisyklas. „Jei jis sotintųsi neapdairiai, sraigės išnyktų. Jei išnyktų sraigės, išnyktų ir fenekai".

Galbūt feneko instinktas kažkuo panašus į mūsiškį, verčiantį susilaikyti nuo paskutinio lėkštėje palikusio kąsnelio. Visko gali būti. Tačiau pamatinė reiškinio tiesa man jau nebeprieinama. Todėl ka-binėjuosi prie paviršiaus, potencialių kąsnelio vartotojų, kurie tėra vargani man nesuvokiamos tiesos įrankiai.

Apgamas

– Jūs apsivilkote kuo plonesnes bliuzeles tam, kad jos geriau išryškintų jūsų kūno formas. Dabar šąlate, šitokiu būdu aukodamosi grožiui, – šaltu ir negailestingu tonu užsipuoliau vieną gražutę savo paskaitos klausytoją. Tą, kuri, vos man įžengus į auditoriją, plaštakomis aukštyn ir žemyn energingai ir beveik dramatiškai braukė sau išilgai bicepsų, krutėjo kėdėje ir gūžčiojo, visais savo judesiais rodydama, kad jai šalta.

Medvilninės tos merginos palaidinukės rankovės pagal paskutinę madą buvo sudurtos iš dviejų gimineingų atspalvių audinio, virš alkūnių jungtos grubia siūle, kurią tos gražuolės motina būtų pavadinusi „išvirkščiąja".

Turėjau bjaurų, tačiau motyvuotą įprotį iš pradžių užsipulti auditoriją. Galbūt todėl, kad toks užsipuolimas, mano manymu, turėjo rodyti, jog, kaip dėstytoja, jaučiuosi savo vietoje pakankamai tvirtai ir todėl nė nesistengiu sužavėti kokiais pigiais lektorių triukais, kuriuos kalbėtojams pataria psichologai.

– Ne, mes tiesiog išsiskalbėme visus šiltesnius savo drabužius ir nebeturėjome nieko geresnio, – atrodo, nė kiek ne mažiau užtikrintai prakalbo šviesiai garbanota galvelė, kuri buvo iš matymo man pažįstama.

– Na, kas gi kitas, jei ne jaunieji žurnalistai suras įtikimų argumentų, kad paneigtų bet ką, – jau švelniau nusišypsojau, nors mano klausytojams tai turėjo priminti veikiau išsiviepimą.

Aš ir mano klausytoja vaidinome spektaklį ir to neslėpėme. Man tai patiko. Visai rimtai įsivaizdavau, kad tokia ataka pakeliu merginos vertę. Puolu tik tuos, kuriuose įžvelgiu pakankamai atsako jėgos. Ir tai yra, kaip man atrodo, visiškoje mano valioje, kurią justi ganėtinai malonu.

Klausytoja prieš metus kitus mokėsi gimnazijoje. Šios pastatas yra netoli mano biuro. Mergina, kurią matydavau gatvėje, visada

atrodė labai fotogeniška, o iš veido priminė vieną garsią menekenę, kurios portretą matydavau spalvotuose moterų žurnaluose – profesionalios grožio skleidėjos pavardė man nerūpėjo. Gražutė gimnazistė beveik neabejotinai būtų pozavusi viršeliams, o ne sėdėjusi pakankamai nelinksmoje ir jos kišenių nepapildančioje mano paskaitoje, jei ne vienintelis merginos trūkumas, kuris galiausiai buvo tapęs jos likimą ir padėtį visuomenėje lemiančiu privalumu. Mergina turėjo kiek per trumpas kojas, ir, vos tik ją pamačius, tai iš karto įjsdavo į vienokių ar kitokių apmąstymų zoną. Sakyčiau, provokavo. Mat koks nors formos neatitikimas priimtiniems standartams ir tuo pat metu visiškai akivaizdus nestandartinės formos žavesys stimuliuoja išgyventi naujo standarto galimybę, o tuo pačiu sykiu – ir klišės banalumą. Apibendrinant būtų galima pasakyti, kad nestandartinis grožis yra intelektualus. Ir ne tik.

Kad nekristų į akis savo nestandartiškumu, tos merginos kojos turėjo būti ilgesnės mažiausiai septyniais centimetrais. Visa kita – veido forma, plaukai, kaklo ir liemens linkiai buvo idealūs ir būtų galėję sukelti pavydą bei trukdyti žavėtis visu nuostabiu savybiu deriniu, jei ne tos kojos, kurių vaizdas kėlė tam tikrą graudulį ir užprogramuotą atlaidumą. Ir tai kūrė ypatingą, švelnią žiūrinčiojo bei akivaizdaus merginos grožio komunikaciją. Grožis su trūkumu nebuvo toks agresyvus ir triuškinantis formų vidutiniškumo nugalėtojas. Be trūkumo jis būtų buvęs pernelyg iššaukiantis. Grožis su trūkumu buvo tapęs nugalėtoju be agresijos, beveik nuolankiai. Kažkas yra pasakęs, kad grožis mus žudo, nes verčia pasijausti negražiais, ir tai teisinga tuo atveju, jei grožis yra etaloninis.

Mano paskaitą buvo galima pavadinti beveik pavykusia. Buvau išsimiegojusi ir todėl geros formos. Beveik be pauzių kalbėjau pusvalandį, o po to, pajutusi auditorijos susidomėjimą ir sulaukusi keleto neformalių klausimų, kalbėjau dar kita tiek. Blaškė, galima sakyti, tik vienintelis: merginų auditorijoje vienintelio vyriškos lyties klausytojo apgamas, kuris, vaikinui visaip judant ar muistantis, bemaž magiškai keitė savo formą.

Auditorija Bendruomenės namuose buvo nedidelė – kaip tik tokia, kokios reikia keliolikai ar kokiai trisdešimčiai savanorių, į laisvą apmokamą kursą užsirašiusių klausytojų. Tad apgamas savo formą keitė ne toliau nei septynis ar dešimt metrų atstumu nuo mano akių. Skaitydama paskaitą nesėdėjau vietoje – tai prieidavau

arčiau (ypač tada, kai su didžiausiu malonumu, jausdama savo vertę ir didžiuodamasi savo sugebėjimu improvizuoti, atsakinėdavau į man užduotą klausimą), tai vėl nutoldavau nuo savo klausytojų.

Vaikinas sėdėjo antroje eilėje, ir dėl jo paties judėjimo bei dėl to, kad priešais jį sėdėjusi mergina taip pat nesiklausė manęs lyg prikalta, apgamas išnirdavo tai kaip ovalas, tai kaip apskritimas, tai kaip vienos ar kitos fazės pusmėnulis. Kartais apgamo formos vaizdas prieš mano akis kisdavo dėl to, kad vaikinas periodiškai pasitrindavo sau smakrą, o šitai turbūt turėjo reikšti, jog jis arba pakankamai susikaupęs, arba jį trikdo mano įdėmus žvilgsnis. Galbūt tą jo rankos judesį prie smakro skatino ir viena, ir kita.

Nors nuo mano medicinos studijų pabaigos buvo praėję ne mažiau penkiolika metų ir jau penkti metai kaip nebedirbau šeimos gydytoja, kai ką diagnozuoti nebuvo sunku. Hipertichozė, arba gausus plaukuotumas, bei hiperpigmentacija, arba tamsi spalva, leido numanyti, kad apgamas vaikinui įgimtas, o prisiminus šio navikinio darinio vystymosi formulę, buvo galima numanyti, kad iš pradžių apgamas tebuvo vos dviejų kvadratinių centimetrų dydžio, tuo tarpu dabar jis buvo beveik pusantro karto didesnis ir pagal savo prigimtį jau neturėjo didėti. Nes tokios kilmės apgamo augimas dažniausiai sustoja, kai nebeauga jo šeimininkas.

Vaikinas ir mergina bei kitos klausytojos, kaip iš anksto žinojau, buvo Jaunųjų žurnalistų klubo nariai, o aš jiems skaičiau sveikos gyvensenos kursą – be šios temos ar teminio puslapio dabar neišsiversdavo nė vienas laikraštis, ir pažymėjimas apie štai tokį išklausytą kursą galėjo būti jiems privalumu, ieškant vietos redakcijose.

Šia sveikatinimosi mada, kurios hipertrofiškumas man buvo aiškus, aš dabar naudojausi. Manau, kad tai dariau gana lengvai ir sklandžiai, nes per savo paskaitas ne tik priruošdavau klausytojams visokiausių tekstinių dovanėlių, ne tik akimis fotografuodavau šių žmonių paveikslus, bet ir semdavausi temų ir interpretacijų naujoms paskaitoms. Pamatytas apgamas galėjo tapti puikiausia būsimo pašnekesio su klausytojais tema, paskaninta medicininėmis ir mitologinėmis interpretacijomis. Vaikino apgamas man, be viso kito, priminė vaikystę bei mane, kai buvau dvejų-trejų metų mergaitė, globojusią paauglę, turėjusią panašų apgamą ant skruosto. Vėliau panašų, tik trigubai didesnį apgamą turėjo kaimynų duktė – tankiais šviesios kakavos spalvos plaukučiais apaugęs navikinis darinys buvo

pasirinkęs kaktą ir neabejotinai nulėmė mergaitės uždarumą, o vėliau ir senmergystę. Vaikystėje tasai kaktos apgamas buvo mano apmąstymų apie žmogaus kilmę šaltinis. Visiškai savavališkai buvau nusprendusi, kad apgamas yra retkarčiais gamtos parodoma užuomina, rudimentas, kurio tikslas žmogui priminti, kokią odą - kailį jis turėjo anksčiau. Atvirai sakant, tasai apgamas mane traukte traukė. Jį matydama jaučiausi apdovanota pranašiška paslaptimi. Tariausi esanti žmogiškos prigimties paslapties patikėtinė.

Be vaikino su apgamu paskaitoje buvo ir daugiau mano dėmesį patraukusių portretų. Viena simpatiška rausvą pūkuotą megztinį dėvinti maždaug aštuoniolikos metų ilgaplaukė į mano psichorelaksinius juokelius reaguodavo dvispalve baltų dantų ir rausvų dantenų šypsena, suteikiančia merginos įvaizdžiui specifiško apsinuoginimo. Dantenos ne be reikalo vadinamos dantų smegenimis, nepaisant to, kad jos struktūriškai yra ne vidus, o apčiuopiamas paviršius. Tačiau daugelio žmonių šypsenose dantenų nematyti arba beveik nematyti, tad jų vaizdas sukelia įspūdį, tarytum žvelgtum į kūno vidų, matytum tai, kas yra iš slaptos zonos į paviršių išniręs vidinis. Tokia šypsena yra nedidelė, bet patikima besišypsančiojo apsinuoginimo akcija, kuri nesąmoningai pretenduoja būti pasitikėjimo ženklu. Visko gali būti, kad berniukas, kurį buvau įsimylėjusi pradinėje mokykloje, buvo mano svajonių mylimasis ne vien dėl savo žydrų akių, bet ir dėl analogiškos šypsenos: jam šypsantis buvo apnuoginamos ne tik dantenos, bet ir lūpą prie dantenų prilaikantis rausvas jungiamojo audinio pasaitėlis. Dar galiu pasakyti, kad šio pasaitėlio giminaitį jūs galite pamatyti ties normaliai išsivysčiusios varpos galvutės ir apyvarpės jungties vieta, kurioje nervų galūnių yra daugiau nei kitose vyriško lyties organo vietose. Stimuliuojant šią vietą pirštu, pastarąjį patartina patepti kokiu nors aliejumi – taip apie varpos jautrumą neseniai rašiau vienoje interneto svetainėje, kuri buvo nedidelis mano papildomų pajamų šaltinis.

Beje, už šį žavų šypsenos apnuogintumą ir gundymą pasitikėti tie žmonės vėliau, sulaukę vidutinio amžiaus, sumoka nepridengtų ir dėl dantenų pakitimų optiškai stipriai pailgėjusių dantų vaizdu, kuris labiau nei kiti dalykai išduoda žmogaus amžių. Šviežias jaunų dantenų rausvumas merginai privalomai turėtų būti pakeistas į dantingą, ilgadantę šypseną. Savąją šiuo metu dengiau pakankamai mėsingomis lūpomis, nors minėtas procesas man jau buvo prasidėjęs.

Dar viena mano klausytoja krito į akis pirmiausia dėl to, kad buvo lavoniškai išbalusi. Gelsvai melsvas veido odos atspalvis vertė manyti, kad mergina greičiausiai sirgo anemija, o prie to dar prisidėjo riebalinių liaukų hiperaktyvumas ir buvo užsikimšę veido odos poros bei smarkiai pablogėjusi odos kraujotaka. Ant merginos skruostų buvo matyti keletas neseniai išspaustų spuogų, kurie atrodė itin liūdnai ir prašėsi užuojautos. Atrodė, kad šalia merginos sėdėjusi jos draugė yra giliai psichiškai paveikta išblyškusios spuoguotos bičiulės fizionomijos. Ji buvo taip įsijautusi, kad dėl to instinktyviai traukė stačią megztinio apykaklę sau ant veido – tarytum tas išblyškęs veidas būtų ne kito žmogaus, o jos pačios. Blyškiaveidės draugė turėjo akivaizdų polinkį į isteriją, ir aš galėjau tik įsivaizduoti, kaip šis polinkis apsunkina jos, kaip žurnalistės, darbą. Juk ji turėjo panašiu būdu perdėtai įsijausti į visokių bėdų apipultų savo rašinių herojų istorijas, kurios panašios psichinės struktūros žmones veikia kaip koks apsėdimas. Tarp pozityvaus empatiško įsijautimo ir isteriškos reakcijos į kito būseną tėra keletas kiekybinių pokyčių skalės padalų. Galėjau lažintis, kad išblyškusios merginos draugė yra isteriško tipo asmenybė – tokia, kurios neretai pasižymi ypatinga gyvenimo aistra ir neretai paranojos maitinama talento raiška. Žiniasklaidai ir medicinai toji mergina buvo visiškai netinkama, tik štai ne mano reikalas buvo jai tai pasakyti. Vis dėlto turėjau man pačiai įdomų planą šią informaciją apie isteriško tipo asmenybę kaip nors įterpti vienoje paskaitų, kurioje, kaip aš tikėjausi, toji mergina noriai dalyvaus. Mat paprastai tekstai apie kūne vykstančius procesus tokiems žmonėms atstoja adrenalino injekciją, ir todėl, dažniausiai patys nesuvokdami savo kūno mechanizmo prigimties, panašūs individai mielai domisi medicina. Šiuo paviršutinišku domėjimusi jie, be abejonės, turėtų ir apsiriboti.

– Ar negalėčiau užduoti kvailo klausimo? – po sėkmingo paskaitos pusvalandžio paklausė manęs vaikinas su apgamu.

– Galėtumėt ir netgi privalėtumėt. Manyčiau, kad tik paprastas ir kvailas klausimas yra raktas į informatyvų ir daugiausia naudos duodantį atsakymą. Jūsų, žurnalistų, pareiga kuo daugiau sužinoti ir kuo teisingiau perteikti informaciją skaitytojams. Suprantu, kad jūs, jauni žmonės, savo suktais įmantriais klausimais dažniausiai siekiate pasipuikuoti ar sužavėti savo nuostabias koleges auditorijoje. Tačiau teisingiausias kelias yra ne kas kita, o kvailas klausimas, – atsakiau į klausimą savo atsakymo preliudija, kuri buvo

ilgesnė ir, kaip buvau įsitikinusi, pedagogiškai prasmingesnė nei pats atsakymas.

– Tada gal galėtumėte pasakyti, kokia jūsų nuomonė apie vienas kitai prieštaraujančias maisto teorijas arba nevienodus požiūrius į tą patį maisto produktą? Jūs, pavyzdžiui, turbūt žinote, kad pagal vieną teoriją medus spartina organizmo oksidacijos procesą, o pagal kitą – slopina. Ką apie tai manote? – ties žodžiais „kokia jūsų numonė" vaikinas smakrą nuleido taip žemai, kad apgamo nebuvo matyti, o jam teko į mane žiūrėti per kaktą, ir tai gerokai pakeitė jo įvaizdį: vietoje trūkumo ir neapibrėžtumo jauno vyruko paveiksle atsirado priešiškumo ir puolančio plėšrūno požymių.

– Manau, kad dvi priešiškos teorijos skirtos mūsų linksmumui – panašiai kaip ir žavus apgamas, kurį kai kas laiko gamtos klaida, o kai kas – papuošalu. Dėl teorijų prieštaringumo žmonių įprotis formuluoti teorijas ir dar kitų žmonių polinkis jomis vadovautis įgyja tam tikro lengvumo. Prieštaringos teorijos yra laisvės ir neišsklaidomos nežinojimo miglos pranašai, kurie aukščiau teorijų ir kuriuos vertinu dar labiau nei pačias teorijas, – pabėriau atsakymą, o tada nuleidau savo smakrą taip žemai, kiek tik galima – galėjau tai daryti todėl, kad mano pagurklio vaizdas iš šono niekam iš klausytojų negalėjo būti matomas: mano profilį kas nors galėjo matyti tik pro kokį nors sienos, pagal kurią niekas nesėdėjo, plyšį.

Po mano atsakymo vaikinas stipriai kilstelėjo smakrą. Galima buvo pamanyti, kad savo žodžiais jo apgamą pakylėjau iki simbolio – tą, regis, ir norėjau padaryti.

Be to, tikėjausi apdovanoti apgamą svarbiu vaidmeniu paskaitoje, kuri buvo abejotina pirmiausia dėl to, kad jos pamatas buvo iš prigimties abejotinos teorijos. Tokios tekstinės ar režisūrinės dovanėlės visada sustiprindavo mano, kaip lektorės, pozicijas. Dėl to kitą paskaitos dalį kalbėjau su įkvėpimu, kuris žudė visus klausytojų klausimus vos spėjusius užsimegzti.

Po paskaitos merginos buvo geros nuotaikos ir su džiaugsmu spruko lauk. Mačiau, kaip vaikinas kuisėsi savo krepšyje – įtariu, kad to jam reikėjo dėl to, kad per tą laiką spėčiau susitvarkyti ant staliuko gulėjusias paskaitų korteles (jas pagal savo įprotį gaminausi iš įvairių kartoninių kruopų ir netgi higieninių paketų pakuočių) ir vaizdines priemones.

– Norėčiau jums padovanoti tam tikrą laisvės ar, kaip jūs

sakėte, miglos dalelę, – pasakė ne visiškai tvirtai prie manęs žengęs vaikinas, tiesdamas man baltą voką. – Čia viduje yra nedidelis kūrinėlis, kurio prototipą matote ant mano kaklo. Jei ryšitės prisiklijuoti mano padirbtą apgamą, kuris nuo tikro beveik nesiskiria... kraštus šiek tiek papudruokite.

Kol bandžiau įsisąmoninti tai, kas man pasakyta, vaikinas spėjo apsisukti ir dingti už nedidukės auditorijos durų. Mano intelekto bei reakcijos silpnumą šiuo atveju kaip nors paremti galėjo tik praktiškas tikrovės tyrinėjimas. Tad kuo skubiau atskleidžiau neužklijuotą voką, kuriame buvo inteligentiškas polietileninis maišelis, o jame – maždaug trijų su puse kvadratinių centimetrų dirbtinis apgamas. Viena jo pusė priminė švelnų tamsiai rudą veliūrą, kita – vaikiško lipduko ar etiketės lipniąją pusę, pridengtą celofanine plėvele. Iš principo lipdukas turbūt buvo sukurtas pagal pavyzdį XVI amžiuje naudoto „angliško pleistro", dar vadinto „musele". Tik toji buvo daug smulkesnis dalykėlis iš natūralaus juodo kiniško šilko, patepto klijais. Mūsų šalyje ji buvo naudojama tarpukario laikotarpiu ir buvo laikoma labai erotiška puošmena.

Tą apgamą panaudojau jau kitą dieną. Tiesa, kitoje auditorijoje, bendraudama su kitais klausytojais. Papudravus kraštus, jis atrodė visiškai kaip tikras.

Apgamas, galima sakyti, tapo vaizdžiu mano veiklos ir požiūrio į pasaulį simboliu. Kaip greitai tai įvyko? Manau, kad pamatas tam buvo statomas jau mano vaikystėje. Diena, kai užsiklijavau sau ant skruosto apgamą, tapo sėkmingomis idėjos įkurtuvėmis mano kūne.

Apgamas yra regimai dviprasmiškas, o kita, neregimoji dviprasmybė, žinoma tik man vienai. Slaptoji dviprasmybė mane jaudina gal net labiau nei regimoji.

Labiausiai mane baugina, kad dirbtinis apgamas susidėvės. Nežinau, kur gaučiau kitą tokį. Tą vaikiną, žinoma, galėjau susirasti – visi jo anketiniai duomenys buvo Bendruomenės namų švietimo centro archyve. Tačiau pakeitus apgamą kitu apgamu, visa man nutikusi istorija būtų netekusi prakilnios savo gelmės ir paslaptingumo. Pakeisti apgamą kitu reikštų beveik tą patį ką meilužio ar mylimo augintinio klonas. Būtų panašu į klastotę. Kadangi jau pats apgamas buvo savotiškas žaidimas su tikrove, primenantis klastotę, dar viena klastotė būtų perteklius. O aš mėgstu pusiausvyrą.

Savo apgamą dėviu ne kiekvieną dieną. Dažniausiai pasidabinu juo man nepažįstamų žmonių auditorijoje. Numanau, kad kada nors tai gali sukelti kalbų. Pastebėjau, kad dėl apgamo žmonės su manimi elgiasi daug atsargiau ir lipšniau.

Atvirai sakant, man patinka mano apgamą gaubiančio ateities rūko saikas. Jis kažkaip susijęs su migla, kuria apsiausta mano būsimos mirties diena. Savo saugiai supakuotą ir nuo mano akių bei suvokimo kol kas paslėptą mirtį jaučiuosi turinti jau šiandien. Slaptas savininkės džiaugsmas visais atvejais man nesvetimas.

Dirbtinio apgamo savaiminis dėvėjimasis yra mane pačią veikiančio dėsnio veikimo pavyzdys. Procesas suteikia ritmo ir muzikalumo dėvėjimosi dėsniui, kurio negaliu išvengti. Neišvengiamybės akivaizdoje tokią poziciją laikau būtinybe. Priešinimasis dėsniui yra tuščias jėgų švaistymas. Kur kas geriau suteikti jam, dėsniui, truputėlį estetikos (tai ir yra apgamo funkcija) ir šitaip padaryti savo sąjungininku.

Žmones, kurie nesimėgauja dėsniais, slapta laikau apykvailiais, tačiau visokiausiais būdais stengiuosi to neparodyti.

Tai, kas saldžiausia

Istorija, kurią pasakojau ligoninės personalui, buvo ilga tarytum gyvenimas ir daugiasluoksnė lyg vestuvinis tortas.

Papasakojau apie įprotį matyti ją miegančią. Smegenų tyrimo klinikoje, kur jai skiriamas ypatingas dėmesys, vadino ją tiesiog Miegančiąja Gražuole. Daugelis įjunko ją sapnuoti. Nors galbūt tai ji įjunko į mūsų sapnus, nes jie buvo jai svetingi.

Kartais atrodė, kad ji miega ištisą amžinybę, nors nuo miego pradžios buvo praėję tik šiek tiek daugiau nei dveji metai.

Per tą laiką kai kas, tiesa, pasikeitė. Kai kuriems ji tapo švelni pranašautoja, gyvenanti sapnuose. Kadangi vienu metu visada buvo bent keletas žmonių, kurie jos laukė prisisapnuojant, logiška būtų teigti, kad tai sulaikė ją miego pasaulyje ir buvo viena iš kliūčių Miegančiajai pabusti.

Jei atvirai, tokia buvo mano prielaida. Kažkas, žinoma, išsakė ją garsiai, bet liko nesuprastas ir apkvailintas. Net man pačiai į viešumą paleista šito asmens logika, sutapusi su manąja, pasirodė neskoninga. Na, taip: nemėtykite perlų kiaulėms. Sapnuotojai, kurie ją, Gražuolę, savinosi kaip sapnų draugę, iš tikrųjų buvo galbūt tikri paršeliai, bet aš apie tai nutylėjau.

Po kelių mėnesių padrikos eksperimentinio pobūdžio terapijos nežinia kas virš jos lovos pakabino dailiai nupintą, pagal nežinomą technologiją džiovintų erškėtrožių vainikėlį su raudonu kaspinu, su užrašu „My dream love". Niekam nebuvo iki galo aišku, ką tikrai reikštų d r e a m, nes tuo pačiu žodžiu gali būti nusakoma ir svajonė, ir sapnas. Kaip ten bebuvę, nei medikams, nei šeimos nariams nekilo ranka nuimti vainikėlį, nes visi kažkodėl prisiminė pasaką apie Miegančiąją gražuolę, dar vadinamą Erškėtrože. Mergaitė pabudo po to, kai ją pabučiavo pamilęs jaunuolis.

Visi čia, rodos, gyveno to pasakos jaunuolio laukimu. Nors kartais rodėsi priešingai.

Buvo manoma, kad Gražuolė labai padidino gydymo įstaigos populiarumą. Staiga atsirado žmonių, norinčių patekti būtent čia. Mat ligoninės pacientams leidžiama be kliūčių vaikščioti iš skyriaus į skyrių. Dėl visa ko šie keliauninkai stebimi vaizdo kameromis, tačiau jos visiškai netrukdė tiems, kurie į Miegančiąją gražuolę norėjo vien tik žvilgtelėti. Kai kuriems net teko pamatyti, kaip žaibiškai prie miegančios mergaitės purpteli žvirbliškos prigimties slaugytoja, nuo Gražuolės lūpos kampučio dryktelėjus nelauktai seilei.

„Aš ją mačiau" dabar tapo geru tonu visiems. Pamatyti Miegančiąją – beveik patriotinis veiksmas. Gražuolė šiandien virtusi beveik nacionalinės vertės turtu. Kai kas didžiosiose pasaulio valstybėse tik Miegančiosios dėka atrado mūsų mažą šalį su palengva mirštančia kalba, tautiškomis dainomis ir nacionaline poezija. Investicija į Miegančiosios priežiūrą be didesnių debatų Parlamente ir Vyriausybėje įtraukta į nacionalinį biudžetą. Populiariausias moterų žurnalas kiekviename savaitės numeryje publikuoja pasakojimus apie sapnus, kuriuose pasirodė Miegančioji.

Kai laikraštis pirmą kartą aprašė jos istoriją, ligoninės apsaugos darbuotojai jau kitą dieną sulaikė jaunuolį, kuris bandė ne lankymo laiku įsiveržti į ligonės palatą, o vėliau prisipažino norėjęs ją pabučiuoti. Buvo karštai įtikėjęs savo bučinio jėga pabudinti Gražuolę iš miego.

Laikraščio nuotrauka su gulinčia trylikos metų mergaite buvo įspūdinga, hipnotizuojanti. Baltai aprengta princesė, kurios palaiduose plaukuose buvo įsegta balta rožė, švelniai šypsojosi (tiesa, kiti tvirtino, kad šypsena tėra viso labo įgimta lūpų forma, kurios nepakeistų net mirtis). Palei kaktą – kaip saulės draugystės ženklas – vyniojosi šviesesnė plaukų sruogelė. Toje nuotraukoje Miegančioji buvo nekasdieniškai prakilni, aukšta kakta prašėsi būti garbinama arba mažų mažiausiai pabučiuota, ir tai, be viso kito, reiškė, kad mergaitei teko laimė būti fotografuojama gabaus fotomenininko. Pakelti lūpų kampučiai atrodė nepaneigiamas mergaitės laimingumo ženklas. Ant baltos antklodės ištraukta ranka su bevardžio ir didžiojo pirštų suglaudimu ir kitų pirštų atsietumu nuo susiglaudusio dvejeto atrodė aristokratiškai. Galėjai ją laikyti nutapyta. Galėjai apie ją, kaip apie geriausią eilėraštį, galvoti ką nori: ta ranka galėjo ir kviesti, ir moti atsisveikindama. Ji buvo universalus ženklas, kuriam užtenka savęs paties.

Tačiau jaunuoliui atrodė, kad mažasis Miegančiosios pirštelis, išlenktas lyg besiglaustanti katė, jį kvietė. Ir jaunikaitis pakluso.

Teko girdėti, kad tas jaunas pasišventėlis nebuvo vienintelis, veržęsis į palatą tam, kad atsiduotų Gražuolei pasiaukojančiu bučiniu. Bet – keistas dalykas. Visi, iš pradžių tikėję pasakos apie Erškėtrožę pakartojimu, kažkodėl ėmė galvoti apie galimą infekciją per OS, o šventas pasakos bučinys realybėje staiga įgijo prievartos, o gal net kūniškos nešvankybės ar iškrypimo ženklų.

Aš dažniausiai galvojau apie kitką. Jeigu dabar man reikėtų pasakyti, ar miegas ją pamėgo, ar ji pamėgo miegą, man būtų per sunku. Mat tikėjau, kad viskas persipynę. Kad nėra meilės be atsako. Kad nėra veiksmo be atoveiksmio. Ir jeigu žmonės nekalba apie kokį nors atgalinį ryšį, tai daro tik dėl stiliaus, kuris iš jų reikalauja apibrėžtumo. Jie tarnauja stiliui, užuot privertę stilių tarnauti jiems. Arba tiesiog skuba. Ir tik nedaugelis yra tikri neišmanėliai.

Aišku tik, kad miegas buvo vienintelė substancija, prie kurios gražuolė buvo prisirišusi besąlygiškai. Kita vertus, nemanau, kad pačiai Gražuolei būtų buvęs neaiškus jos ir miego ryšys, tačiau nėra žinių, kad kam nors būtų tai atskleidusi.

Dar žinoma, kad jai labai patiko pandos. Daug kam jos patinka dėl to, kad reti gyvūnai, be to, švelnūs, minkšti, išraiškingi, o dėl savo dauginimosi komplikuotumo jiems priskiriamas tam tikras šventumas ir gamtoje retai pasitaikanti skaistybė. Tačiau iš asmeniško patyrimo žinojau, kad labiausiai Mieganciajai patiko pandų lėtumas, nes panašus į mieguistumą.

Pamenu, kad iki lemtingojo miego pradžios likus kokiems pusantrų metų, savaitgaliais ji būtinai pasinaudodavo proga kaip galima ilgiau nesikelti iš lovos. O ir atsikėlusi likdavo su naktiniais marškiniais arba pižama, nes tie drabužiai buvo didžiausia jos laisvės išraiška. Šviesūs baltiniai jai atstodavo Miego vėliavą. O jos miegas turėjo būti panašus į rojų, nes kartą man pasisakė, kad košmarai jai nepažįstami.

Iš pradžių šį savo pomėgį slėpdavo. Tačiau vėliau namuose vis dažniau vilkėdavo naktinius marškinius. Vienus iš tų, kuriems buvo paskyrusi pusę spintos. Kartais vilkėdavo medvilniniais, kartais natūralaus šilko baltiniais, tačiau niekada šis specialusis jos rūbas nebuvo tamsios spalvos ir niekada – sintetinio pluošto.

Prisimenu vieną mūsų pokalbį.

- Ryto miegas toks saldus, – pasakė. Tada dėvėjo žydrais ir

baltais langeliais languotą pižamą su žydromis kišenėlėmis. Kaip šiandien matau ją užsigulusią ant stalo, viena ausimi psisispaudusią prie tamsiai žalios staltiesės, šelmiškai žvairuojančią tai į lubas, tai mano pusėn. Žinoma, jos akys – vienas brangiausių dalykų, kuriuos praradome jai užmigus. Akys, kurios gebėjo plukdyti per sielos sausrą.

– Na, atsigulk anksčiau, ir jis neteks to pavojingo saldumo, – tariau, manydama, kad tai, ką ji sako, yra tiesiog skundas dėl to, kad rytą labai sunku keltis. Apsirikau.

– Kodėl? – nustebo ji.– Aš nusistatau kokius penkis žadintuvus, kurie pradeda žadinti nuo pusės penkių ryto. Žvilgteliu laikrodin ir miegu toliau. Iki penktos. Paskui – dar už pusvalandžio. Užmingu greitai. Tačiau užmigdama visada spėju pajusti miego saldumą. Gal tai iškrypimas?

– Be abejo, – nusijuokiau.– Nuostabus iškrypimas, vertas būti aprašytu. Aš tai padarysiu. O tu papasakok dar apie kokį nors savo iškrypimą, – užbaigiau, galvodama apie smagų rytmečio saldinimosi būdą, galėsiantį kada nors virsti epizodu mano literatūrinėje prozoje.

Tada jai buvo tik vienuolika, bet jau buvo visiškai savarankiškai pati sau atradusi neįprasto svaigulio mechanizmą. Kur jo esmė? Saldžiausias yra ne pats miegas, o lengvas panirimas. Ne saldainis, o pirmasis lyžtelėjimas. Ne mylimasis, o įsimylėjimas. Netgi geismas saldesnis už tai, kas vyksta meilės guolyje. Saldžiausios – visos tarpinės, pačios neapibrėžčiausios būsenos.

Miegančioji, be abejonės, atrado tai, kas saldžiausia. Ar galima laikyti atradimu, ką tegali pritaikyti vien tik sau? Ar tikrai šis jos metodas niekam netinka? Pabandykite. O gal geriau – nebandykite? Kas gali būti tikras, kad Miego Dievas, kaip ir kiekvienas kitas Dievas, nėra pavydus? Galbūt ir jis mėgsta būti Vienatinis.

Mano manymu (manymu, kurį slepiu), miegas gresia kaip ir bet koks kitas Dievas. Ir jis, kaip ir bet kuris Dievas – kaip pavydus mažametis saldumynų maniakas – pasirengęs iš mūsų atimti tai, kas saldžiausia.

Ir ką gi reiškia Miegančiosios r y t o miegas, kas už jo slypi? Galvojau apie tai ne sykį. Svarsčiau apie tai, kad ryto miegas yra tas miegas, kuris priklauso pabudimui. Ryto miegas turi du savininkus – rytą ir miegą. Ir miegas visada pasirengęs išstumti rytą, jei tik rytas nenugali miego.

Teigiama, kad Miegančioji Gražuolė vieną vakarą nuėjo miegoti ir rytą nebeatbudo. Galite dėl to kaltinti miegą, jei už ryto jaučiatės kaip už tvirtos nugaros. Aš nesijaučiu.

Miegančiosios Gražuolės šypsena buvo ir tebėra nepažįstamo Miego rojaus nuoroda. Miego rojaus, į kurį mane kviečia ne tik mažasis, bet ir didysis Miegančiosios pirštas. Tuo pat metu su didžiausia viltimi galvojau apie lemtingą jaunuolio bučinį į Gražuolės lūpas.

Vieną vakarą neskubėdama ėjau prospektu ir žiūrėjau į jaunus vyrus, ilgiausiai žvilgsniu užtrukdama prie jų lūpų. Surengiau atvirą ir tuo pačiu slaptą rinkiminę kampaniją lūpoms, vertoms išskirtinio bučinio.

Vieno jaunuolio lūpos buvo apdžiūvusios lyg karščiuojančio ligonio, numanomas bučinys tikrai nebūtų toks tobulas, kokio reikėtų stebuklingam veiksmui.

Kito panosėje mačiau juodus dygokus ūsiukus. Šiurkštaus bučinio kandidatūra buvo be gailesčio atmesta. Trečio lūpos pernelyg blyškios. Ketvirtojo bučiuojamasis padargas, kurį kad kiek būčiau išrinkusi, mano akyse staiga buvo iškreiptas į burną įbruktos pigios cigaretės. Šitos lūpos buvo pernelyg čiuplios, jų judesys, užtraukiant cigaretę, akivaizdžiai grobuoniškas.

Netekusi vilties, pasirinkau penktas lūpas, kurios pasirodė pačios neutraliausios. Nešvaistydama laiko, nusprendžiau jas patikrinti. Prisiartinusi prie jaunuolio, paklausiau, kiek dabar laiko.

– Laiko nebeliko, ponia, – išgirdau balsingą baritoną.– Jūsų laikas seniai praėjo, brangioji. Pabuskite. Regis, jūs miegate, – dar tarė, truputį atsainiai, niekinamu tonu ir kartu energingai, ir jo sakinys kartu su smulkiausiais seilių lašeliais įsiskverbė man į ausis, akis, šnerves.

Kaip tik tada ir atsibudau. Po keturių ar penkių dienų sužinojau, jog miegojau trejus su puse metų. Ir kad mane, nuo gyvenimo ir miego pavargusią penkiasdešimties metų moterį, pabučiavo smegenų vandenės ir lunatizmo kamuojamas dešimties metų berniukas iš gretimos palatos.

Kai atsibudau, mano lūpos buvo saldžios. Vėliau man pasakė, kad didžiausias berniuko džiaugsmas buvo saldainiai ant pagaliukų.

Mano apmirę raumenys, kuriuos reikėjo ilgai masažuoti ir mankštinti, galutinai atsistatė prieš pat to berniuko laidotuves.

Mirtinai sužalotą berniuką rado lifto šachtoje. Niekas negalėjo dorai paaiškinti, ką veikė apsauga tuo metu, kai koridoriuje įtaisytos nepavargstančios stebėjimo kamerų akys jį lydėjo į paskutinę kelionę.

Buvo teisinamasi neįveikiamu miegu, kuris tą naktį parklupdė net ir tuos, kuriems to daryti nederėjo.

Rūko berniukas

Mačiau tą berniuką pro rūką.

Į kaproninį šydą panaši smulkių vandens lašelių uždanga taip ir neleido iki galo suvokti, kuris iš mudviejų veikėjas, o kuris stebėtojas: aš ar berniukas. Tuo pat metu žvilgsniui nepralaidūs, tačiau kūno lengvai įveikiami dangalai netrukdė suprasti, kad veikėjas ir stebėtojas yra tarytum tamsūs vabalėliai, įtupdyti į tą patį balkšvą miglos lizdą, kuriame svarbiausias veikėjas ir dar svarbesnis neveikėjas buvo rūkas. Panašiai kaip ir meilė: kai tik ji pradeda veikti, tampa didesnė ir svarbesnė už veikėjus, kurie – tarsi menkas meilės idėjos kūnas, apgailėtinai netobulai išpildantis idėją. Idėją, kuri savo apreiškimams naudoja, regis, net pačius netinkamiausius.

Įsivaizduokite meilę tarytum tuščią lizdą, pilną rūko. Lizdą, kuris perėjimui priglaudžia paukštį, o po to, kai perėjimo laikas pasibaigęs, priima ir nevaisingą lapkričio vabalėlį.

Rudeniškas parkas, į kurį žvelgiau pro langą, atrodė pilnas pilkos pomirtinės prasmės, kurios visur tiršta; ji paprastai nekrinta į akis, kol esi gyvas. Širdies nerimastingumas išduoda, kad esi ties minėtos prasmės durimis, nuo kurių tučtuojau skubi pasitraukti, jei nesi apsigimęs savižudis.

Parko medžiai iš trečio daugiabučio aukšto buvo panašūs į plikas trapias šakeles, susmeigtas į sintetinę vatą. Pačiame parke, kurio trauka mane įveikė, drėgmės lašelių uždanga buvo tokia tiršta, kad medžius galėjai atpažinti tik per porą metrų – tarsi būtum trumparegis, paliktas be akinių.

Rūkas buvo svarbiausias kūnas, svarbiausioji dienos esencija, kuri persmelkia visa – lygiai taip kartais žmogaus nuotaika įveikia daiktų reikšmes. O juk jie, daiktai, būdami dovanomis, nepajėgūs pradžiuginti, jei žmogus prislėgtas, tačiau nepajėgūs ir nuliūdinti, jei, tarkim, prarandami erdvėje, užvaldytoje didesnio už daik-

tus džiaugsmo. Kartais net išsiskyrimas ir mirtis bejėgiai prieš prieraišumo jausmą.

Prislopinti vaizdai provokavo prisiartinimus, į dūmus panaši masė mezgė ir išryškindavo artimus daiktų ir gyvių ryšius, visiškai nuvertindama tolimuosius, nutrindama juos tarytum trintuku. Prikimšta erdvė pamokslavo ir moralizavo. Galbūt net sąvadavo, tuo pat metu gundydama dėl vieno ir slėpdama kita. Ji buvo drėgmės dulkės, vienu metu kalbančios apie vaisingumo bei geismo drėgmę ir tai, kuo vėliau pavirsta kiekviena aistra bei kiekvienas gyvas kūnas – dulkėmis.

Berniukas išnirdavo lyg sapne, ir krūptelėdavau kiekvieną sykį jį pamačiusi. Jo paltas ir kepurė buvo rūko spalvos, tik tamsesnių atspalvių. Jeigu būtų buvusi mergaitė, ne berniukas, būčiau įžiūrėjusi ką nors raudono, žalio ar geltono. Tačiau tradicija vyrams, bent jau didžiajai jų daliai, tarsi pareigą užkrauna įvairius rūko ir mirties atspalvius, ir tik nedidelė artistiškoji vyrijos dalis skirta oponuoti rūkui ryškiomis spalvomis, neigiančiomis mirtį, maloniai meluojančiomis, dirbančiomis gyvenimo įžaidėjomis. Tačiau mūsų laikais vyrai dažniausiai rengiasi šiek tiek gedulingai, ir tradicija juos, nespėjusius subręsti ar atsitokėti, be jokių paaiškinimų pastato į opoziciją moterims, dėvinčioms visas žiedų, gyvybingumo ir vislumo spalvas bei atspalvius.

Mano violetinei striukės spalvai berniukas apsireikšdavo lyg pilkas rūko angelas ar mažas gedulingas dešimties ar vienuolikos metų vyras, spalva pranašaudamas jį jau slegiančią pilkąją gyvenimo ir lapkričio prasmę. Kuri jam dar neturėjo būti suprantama, jei jis buvo gyvas. Prieš tai išgirsdavau, kaip, liudydami mirtį šluojančią gyvybę, šnara jo kas žingsnis užkliudomi paskutiniai lapai, mintyse regėjau juos susisukusius savo tradicinėmis pomirtinėmis pozomis, kurias buvo palaidojęs rūkas ir kurių šermenis dar šventė nuo miglos ir manęs pačios atsiliekanti atmintis.

Nespėdavau pastebėti, ar jis išsigandęs, tačiau dėl visa ko ramindavau jo numanomą išgąstį savo šypsena, tuo pat metu nebūdama tikra, ką su šypsena ir mano veido išraiška daro rūkas. Kai šypsodavausi berniukui, visa aplinka kalbėdavo apie mano nežinojimą, išskydusias įvairiakryptes pastangas, nenuspėjamus geranoriškų veiksmų rezultatus bei žmonių nedėkingumą, dėl kurio dažniausiai kaltas visokios kilmės rūkas.

Kai tik pamatydavau berniuką, apimdavo miglotas jausmas,

kurį būčiau galėjusi pavadinti kalte dėl to, kad buvau jam kažkas neplanuoto tarytum priemaiša, tamsus šapas pieno stiklinėje. Mano vaidmuo šiame balzganame neapibrėžtame kūne, dažnai siejamame su dvasiomis, buvo kažin kas iš pertekliaus srities. Jaučiausi taip tarytum mano vaidmuo gadintų beformiškumo idėją. Berniukas ties manimi visuomet stabtelėdavo. Graudulį keliantis ir iš vidaus virpinantis jausmas sakė, kad esu berniukui kliūtis: tarytum vengtina miško vieta žvėreliui, dėl kurios jis priverstas keisti savo trajektoriją ir natūralių savo rūpesčių eigą.

Tuo metu, kai šypsodavausi, galvodavau apie rūką kaip apie šypsenos pateisinimą, jei kartais šypsena būtų netaikli. Mano staigi mintis kliudydavo žmones, o ypač vieną iš jų, kurį mylėjau ir kuris apie mano šypseną sakydavo, kad ji ironiška ar pašaipūniška. Tai galėjo būti šypsenos netaiklumas, nuo kurio dabar gyniausi rūku. Tuo pat metu galvodama, kad netaiklumą ar šypsenos vertintojų bei mano mylimojo netaiklumą sukūrė rūkas, kuris veikia mus visada, tik nevisada buvo toks gerai pastebimas, kaip tąsyk.

Į balkšvą rūko audinį įpainiotame parke praleidau ne trumpiau nei valandą, mano laiko suvokimas buvo iškreiptas panašiai kaip ir mintys. Palengva žengdama drėgnu priesmėlio taku, iš ore kabančio pūko išlendantį berniuką mačiau kokius šešis kartus. Paskutinįkart jis prisiartino tiek, kad būčiau galėjusi matyti jo šypseną, jei tik būtų šypsojęsis. Tačiau jis šliurkščiojo nosimi, skleisdamas garsą, kuris buvo lygiai toks pat, kaip prieš sekundę jo batų čežinti sausi parko lapai.

Negalėjau suprasti, ar jis verkė, ar tebuvo sužvarbęs. Nors vaiko balsas atrodė verksmingas, tačiau tai galėjo būti kalbėsenos bruožas, vienas tų, kuriuos pro savo suvokimo rūką neretai suprantame klaidingai.

– Jis mane apvėmė. Apvėmė... Dangus mane apvėmė... – greičiau išdejavo nei išsakė vaikas, ištiesdamas ranką į viršų, kad būtų lengviau suprasti, katroje gi pusėje tikėtis dangaus, kai viskas aplinkui skendėjo dangaus vėmaluose, kurie užstojo net patį dangų – tai jis mums ne sykį buvo žadamas kaip esminis visa ko skonis.

Paskui, jau nuleidęs ranką, mikčiodamas, sakinio nuotrupomis ir minties likučiais bandė papasakoti, kaip jis, apvemtas dangaus, parbėgo namo ir žiūrėjo į veidrodį – bene pamatys ten kokius nors dangaus, tiksliau – rūko ženklus. Šių ženklų jis ieškojo tarytum sniego ar lietaus pėdsakų, bet nieko neradęs, o paskui kažko-

dėl pravirkęs ir tada pagaliau supratęs, kad dangaus vėmalai kažkokiu būdu paliečia tas žmogaus vidines ertmes, kuriose formuojasi ašaros.

Jis man sakė, jog verkė, žiūrėjo į veidrodį ir žiūrėdamas verkė vis labiau. Aiškino man, jog verkė lyg mergaitė, kurios jam niekada nepatikę. Sakė, kad dangaus vėmalai jį padarė panašų į mergaitę, kad dangus iš jo pasijuokė, ir dėl to berniukui pasidarė gėda, ir todėl jis vėl išbėgo į ant žemės nusileidusį debesį, kuris paslėpė ašaras, paslėpė jo gėdą.

Tas mažas gedulingas vyras pranašavo apie dangaus užtrauktą ir vėliau to paties dangaus paslėptą nešlovę. Pranašavo apie žmones atskiriantį rūką, kuris pravirkdo ir, jei reikia, paslepia vienišas ašaras, kurių priežastis yra dulkės, tokios dulkės, kurių pro rūką niekada negali tinkamai suprasti ir įvertinti: protingos jos ar neprotingos, vyriškai grėsmingos ar moteriškai gėdingos.

Žiūrėjau į berniuką pro ašarų filtrą, ir ta dviguba migla visiškai sukaustė mano gebėjimą guosti dėl dalykų, kurie skendėjo rūke tą dangaus dulkių užkariautą dieną ir kurie nesiliovė būti apkrėsti balkšvu debesų prieskoniu po to, kai rūkas išsisklaidė. Atsitraukė jis, visiškai išblukindamas mano atmintyje berniuko paveikslą.

Neužmiršau vieno: dangaus vėmalų, kurie kaupiasi žmogaus ertmėse ir po to pasirodo ašaromis, dėl kurių niekada negali nuspręsti: protingos jos ar neprotingos, vyriškai grėsmingos ar moteriškai gėdingos.

Kirpyklos lankytojas

Šniokščiantis kirpyklos ventiliatoriaus garsas įsisiurbęs į džiovintuvo burzgesį. Jiedu suaugę vienas su kitu tarsi mitologinė savo uodegą ryjanti gyvatė. Panašios prigimties garsų susiliejimas, į kurį kirpėja nejučia įsiklauso trumpos pertraukėlės metu, jai kažkodėl primena alinančią, nesibaigiančią ir nevaisingą homoseksualią sueitį.

– Kaip visada? – jos klausimas, kaip visada, panašus į kregždės purptelėjimą.

Rausvo su alyviniais obuoliukais chalatėlio rankovėlės atidengia kirpėjos rankas virš alkūnių. Dešiniosios rankovės kraštas sutampa su skiepo nuo raupų kontūru. Moters alkūnės susiglamžiusios pagal jos amžių. Nestoras riebalų sluoksnis pūpso virš atsikišusio alkūnkaulio kaip putli delfino kaktytė. Šiai kaktytei – daugiau nei keturios dešimtys ir mažiau nei penkios.

– Kaip visada? – balsas toks pat, kai jai dar buvo trisdešimt. Tik kregždės purptelėjimas labiau išlavėjęs. Meistriškas.

Šis klausimas niekada, kaip tie trumpakojai paukščiai, netupia žemėn. Kirpėjos, kurios vardas Sara, sakinys mestelimas tarsi prie gumos pririštas žaisliukas, kuris netrukus pritraukiamas prie savo pradinio judesio taško. Kirpėją savo klausimą ištaria taip, tarsi pajėgtų tuos žodžius sugrąžinti atgal į burną.

Klientas, k a i p v i s a d a, atsiduodantis kaimo trobos pelėsiais, džiovintomis kriaušėmis ir kvapiosiomis aniužėmis, regis, mato, kaip kirpėja konvulsiškai nuryja seiles. Tačiau nebemato, kaip sujuda jos nedidelis, per pastaruosius penkiolika metų susiformavęs pagurkliukas.

Mat klientas tik trumpai žvilgteli į kirpėjos burną, kurioje pradingo prarytas jos pačios klausimas, ir kuo skubiau nukreipia savo žvilgsnį į šachmatiškai suklijuotas gelsvas ir rusvas grindų plyteles.

Kirpyklos grindys pilnos mikroskopinių plaukų dalelių, kuriomis aplimpa kiekvienas žodis. Ilgesni sakiniai turi didesnį paviršių, ir jie apsivelia plaukais lygiai tiek pat kartų labiau, kiek yra ilgesni už trumpuosius. Šios grindys yra visokių rūšių mažakalbystės pateisinimas, ir klientui iš karto palengvėja.

Sara metė šiukšliadėžėn prakąstą kriaušę, kuri netyčia nukrito tiesiai į plaukų kupstelį, sušluotą kaimynystėje dirbančios kirpėjos Džudi. Kriaušę padovanojo klientas. Nedidelės ūkinių prekių parduotuvės miestelio centre savininkas, kuriam ji jau trejus metus iš eilės dailina žandenas. Jis jai – rimtai ar juokais – piršosi prieš penkerius metus, ir tais metais kirpykla perpus pigiau įsigijo dviejų spalvų grindų keraminių plytelių. Beje, vos tik pasipiršęs, ūkinių prekių parduotuvės savininkas gal už mėnesio vedė rusę manikiūrininkę, dirbančią kitoje kirpykloje.

Pirmasis dalykiškas Saros klausimas ką tik užsukusiam lankytojui yra dvikryptis, nes jis vienu metu rodo pirmyn ir atgal. Vyras šioje vietoje, pas tą pačią (jei taip galima vadinti senatvės vis labiau užvaldomą ir keičiamą moterį) kirpėją septynios dienos prieš Kalėdas ateina jau penkiolikti metai iš eilės. Ši apsilankymų trukmė ir vyro vizitų periodiškumas yra pakankami, kad būtų dar kartą sutvirtinta iliuzija, jog taip bus visada. Sara jau kuris laikas užuodžia tą patį aštroką seno namo medienos pelėsių ir salsvą džiovintų kriaušių kvapą. Užuodžia tą pačią akimirką, kai tik vyras įžengia į kirpyklos saloną. Jaučia tą kvapą neatsigręžusi.

– Kaip visada? – klausimą ji užduoda dažniausiai tuo metu, kai vyras sėdi į ją nugara ir kai jų bendro atvaizdo keturios akys iš veidrodžio žiūri į abudu.

Žinoma, kaip visada. Tai kartosis lygiai tiek pat metų, kiek jau ir buvo. Kirpėjos klausimas panašus į simetrijos ašį, dalijančią praeitį ir ateitį. Jame, kaip veidrodyje, atsispindi numanoma ateitis, kurios laiko apimtis būtų lygi praeičiai. Penkiolika metų ėjo ir lygiai tiek pat jis čia eis. Kitąmet jis ateis šešioliktąjį kartą, ir tada atrodys, kad turėtų čia ateiti dar šešiolika metų. Septyniolika praėjusių kartų jau bus jėga, kuri nematomą būsimų apsilankymų balioną išpūs iki septyniolikos. Dėl to kiekvienas apsilankymas Sarai suteikia nepaaiškinamo žvalumo.

Šioje kirpykloje mistiniu būdu vykdomas laiko plėtimosi dėsnis, kuriuo norėtų tikėti Sara ir kuriuo tiki jos nuolatinis prieškalėdinis lankytojas.

O ant kirpyklos grindų viešpatauja prisiminimai apie plaukus. Sąlyginė kirpyklos švara visada suvelta su nukirptų plaukų vaizdais, kurie sukrenta į atmintį nelyginant piktos sėklos. Jokiam klausimui užsilaikyti nėra nė mažiausios galimybės. Aukštos kilmės klausimų kirpyklos grindys nepakenčia ir nepakelia. Žemesnieji iššluojami kartu su plaukais.

– Kaip visada, – atsako jis, paklusdamas dar vienam dėsniui, ir šis klausimas netrukus gula ant lankytojo pečių polietileninės skraistės pavidalu.

Kirpėja išlygina skraistę. Kirpyklos palubėje, ties ventiliacijos anga, įsitaisęs angelas mato, kad vyras tuo metu, kai jam glosto pečius, užsimerkia. Angelas nė neabejoja, kad šiam žilstelėjusiam, maždaug penkiasdešimties metų vyrui malonu, kai jis glostomas, ir kad šis malonumas yra toks pat dvikryptis, kaip tasai kirpėjos „kaip visada". Šiam vyrui jau b u v o malonu, ir jis visiškai tikras, kad šis išskirtinis malonumas turi savo ateitį. Angelas apie ateitį žino ką kita, tačiau angelai skirti ne tam, kad atskleistų paslaptis mirtingiesiems.

Tai nematomas kirpyklos angelas, tačiau jo nematomo kūno formos ties ventiliacijos anga klastingai išryškina nematomus kirpyklos pavojus. Tokia angelo paskirtis. Pavojus – nesuvaldomos mikroskopinės plaukų dalelės, dalis kurių yra matomos. Kirpyklos angelas visada truputį plaukuotas angelas: aplipęs žmonių plaukais, jis – vienas iš daugelio tos rūšies angelų, kuriuos kartais supainiojame su dulkių debesėliais arba iškrapštome iš kampų su voratinklių atplaišomis.

Kirpyklos angelas mato, kaip, pradėjus kirpimo ritualą, vyro širdis staiga atsileidžia. Lankytojas atkiša savo skutamą smakrą tarsi šeimininkui atsidavęs šuo pagurklį. Kirpėja jau bemaž septynerius metus iš eilės iškarpo jam plaukus iš ausų ir nosies, ir lankytojas jai atsiduoda tarsi mylinčiai motinai ar žmonai, su kuria pragyveno ne mažiau kaip dešimtį metų.

Angelas jau nebe pirmą kartą stebi, su kokiu švelniu liūdesiu Sara apžiūri vyro ausis, ties smilkinio ir kaušelio sandūromis aptikdama vis gilesnę odos raukšlę. Tai ji daro sulaikiusi kvėpavimą, ir jos kvapas į vyro ausį ir tą raukšlę panašus į kūdikio (tuo metu vyro, atėjusio iš šalto, beveik visada tuo metu sniegingo oro, rankos ima atšilti, ir lankytojas staiga, kaip jokiomis kitomis aplinkybėmis, ima jausti, kaip cirkuliuoja jo paties kraujas, todėl jis lyg po stiprių vais-

tų injekcijos prisimena džiaugsmingą faktą, kad yra gyvas ir, galima sakyti, visiškai sveikas). Vyro kūnas turbūt ir neturi liūdnesnės raukšlės už šitą, ties ausimi. Ji yra visų liūdniausia ir bejėgiškiausia. Ji – nugalėta laiko, ir angelas tai žino. Sara, užuot žinojusi, liūdi dėl šito kūniško pralaimėjimo nesusimąstydama. Pažinti laiką jai trukdo plaukai, visa toji plaukuota aplinka.

Tą trumpą momentą, kai Sara apžiūrinėja ausį, vyras jaučia linksmumą, o Sara – tokį liūdesį, kuris ją kone pravirkdo. Tai negali sukompromituoti nė vieno jų, nes kirpykloje kiekvienos ašaros ir kiekvieno logiškai nemotyvuoto linksmumo pateisinimas yra visus kutenantys ir trikdantys matomi ir nematomi plaukai.

Kirpyklos angelas visa tai ne tik žino iš savo prigimties, bet pajaučia visu savo nematomu kūnu. Įsivaizduokite: plaukuotoje galvos dalyje yra apie 100-120 tūkstančių plaukų (80-85 procentai jų yra augimo, 2-3 procentai – pereinamojoje, o 10-15 procentų – ramybės fazėje). Visi tie 100 tūkstančių, kerpant nepraplikusį vyrą, iki vieno patrumpinami, ir jų galiukai krinta ant grindų. Dažniausiai iš karto visų patrumpinti nepavyksta, todėl kai kurie plaukai prikerpami po antrą ir trečią sykį. Per maždaug pusvalandžio trukmės vizitą vyras kirpykloje palieka apie 200 tūkstančių ilgesnių ir trumpesnių plaukų galiukų. Kadangi tai nutinka per 1800 sekundžių, galima teigti, kad per kiekvieną kirpėjos sekundę ant šachmatiškų plytelių nukrinta daugiau kaip 100 plaukų galiukų, kurie apvelia laiką taip, kad tas ima girgždėti, buksuoti ir kartais net s t a b t e l i.

Tam užtenka vieno vienintelio lankytojo, o ką jau kalbėti apie antrąjį, kurį tuo metu kerpa Džudi.

Prieškalėdinis lankytojas, kurio vėjo nugairinta oda išduoda gyvenimą atvirose erdvėse, labai gerai pajuntą tą laiko stabtelėjimą. Ir jis pamėgęs tą nemokamą ir neišaiškintą malonumą, kuris prieš Kalėdas ir vėl jį atveda į miestelio kirpyklą tiesiai pas Sarą ir angelą.

Nekalbus vyras sėdi apgaubtas tamsiai mėlyna polietilenine skraiste, labai panašus į vienuolį, kilstelėjęs smakrą. Veidas primena atvirkščiai besišypsantį dievą – mat, jo lūpų kampučiai rodo žemyn. Tačiau angelo palaiminimas, kuris žemės traukos neveikiamas, nematomos vatos debesėliu tuo metu tvirtai įsitaiso mėnuliškoje atvirkščios šypsenos formoje tarsi patvariame inde ar krėsle. Todėl ties savo smakru vyras junta kutulį, prilygstantį bučiniui.

Užsimerkusiam atrodo, kad jį kerpa toji pati jauna kirpėja, kurios nuogos rankos sulenkimo vieta pirmąjį kartą jį stipriai sujaudino. Ne iš karto tada suvokė, jog kirpimo procedūra baigta. Ir todėl, pakartotinai paragintas įvertinti gatavą šukuoseną, paraudo lyg būtų ne trisdešimt penkerių, o penkiolikos. Sarai tada buvo apie trisdešimt, ir ji atrodė lyg gražiai nuaugusi gimnazistė. Jos rankų oda buvo truputį rausva. Prieš Kalėdas vasaros įdegis jau buvo išblukęs, ir iš po trumpų tada tamsiai mėlynos suknelės rankovių merginos rankų baltumas atrodė dvigubai nuogas.

Tą kartą ji labai susirūpinusi išklausinėjo apie tai, kaip lankytojas nori būti nukirptas. Tikslesnius atsakymus sutrikusiam vyrui padėjo parinkti kirpyklos angelas. Ir vis dėlto žodžiai strigo sunkiame ore – tarp dulkių pavidalu sklandančių plaukų ir parfumerijos kvapų.

Sugrįžęs į savo priemiesčio trobelę, kurioje gyveno su motina, vyras naktį po pirmojo savo apsilankymo miestelio kirpykloje sapnavo į tardytoją panašią kirpėją. Ji nebuvo panaši į Sarą, kuri į miestelį buvo ką tik atvykusi. Kirpėja-tardytoja kvotė jį, grasindama neįprasto dydžio plaukų kirpimo mašinėle. Pašiurpęs iš baimės jis bandė kažką paaiškinti, tačiau burna buvo surakinta. Bandė sakyti vieną žodį, bandė ir kitą, tačiau lūpos žiopčiojo lyg praradusio balso dovaną ligonio. Tada staiga pribėgusi Sara. Pasilenkusi taip, kad vyro nosis beveik nutūpė į jos iškirptės turtus, ji šnipštelėjo: „Sakyk: kaip visada". Tada jis ėmęs ir pasakęs, o po to staiga pabudo iš sapno.

Tų metų pavasarį savo sode jis pasodino žieminę obelaitę, kuri vėliau derėdavo beveik baltais kietais obuoliukais. Baltų obuoliukų maišelį jis atsinešdavo į kirpyklą, ketindamas juos palikti kaip sveikinimą su Kalėdomis. Tačiau kirpykla jį užburdavo, ir jis niekad neatsimindavo, jog kuprinės dugne turi dovaną. Apie ją žinojo kirpyklos angelas, ją nujautė ir jos norėjo Sara, tačiau dovana iškeliaudavo tuo pačiu keliu, kuriuo būdavo atkeliavusi.

Tuo metu, kai Sara padeda ant stalelio plaukų kirpimo mašinėlę, kurios dantukuose liko džiovintomis kriaušėmis ir pelėsiais kvepiančių 123 plaukų galiukai (apie tai žino angelas), jos neapibrėžtas noras yra toks didelis, kad sprogdina tarsi į ją pripūstos dusinančios dujos. Vis dėlto ji labai atidžiai nušluosto kitus 368 plaukų galiukus nuo ką tik apskusto vyro kaklo, kuris dabar gerokai paraudęs. Ir delsia nudengti mėlynąją skraistę, dengiančią vyro pečius.

Apkirptas vyras su skraiste dabar panašus nebe į vienuolį, bet į kažkada Saros pagimdytą suvystytą kūdikį, kuris mirė nuo įgimtos širdies ydos penktąjį savo gyvenimo mėnesį – kaip tik tada, kai buvo pradėjęs šypsotis. Po vaiko mirties kirpėjos sutuoktinis verslo reikalais iškeliavo į Sibirą ir jau vienuolika metų ji nesulaukė jokio jo ženklo.

– Galėčiau jums patrumpinti žandenas. Be jų atrodytumėte jaunesnis, – pasako ji, žiūrėdama į akis, kurias mato kirpyklos veidrodyje.

– Kaip norite, jūs geriau žinote, – atsako vyras, žvelgdamas į akis veidrodyje. Tuo metu kairioji Saros ranka guli jam ant dešiniojo peties, kirpėja kiek pasilenkusi ir galvą pakreipusi jo kaktos pusėn. Visa ši kompozicija veidrodyje primena vestuvines nuotraukas, kurios daromos už keturiasdešimt metrų nuo kirpyklos. Taip atrodo Sarai, jos lankytojui ir angelui, prie kurio tuo metu atskrido 58 įsielektrinę lankytojo plaukų galiukai.

Tą akimirką Sara atitraukia ranką nuo vyro peties, tiksliau – nuo jį dengiančios skraistės, trukteli vienintelį stalelio stalčiuką ir iš jo ištraukia celofano pakuotę su aštriu vienkartiniu skustuvu. Pakuotę praplėšia lyg išvyniodama saldainį ir netrukus ištiesia ranką. Per dešiniąją žandeną ji atsargiai brūkšteli kartą, drąsiau – kitą, o trečią kartą skustuvas užkliūva už kažko, kas netrukus ištrykšta tamsiu vyro krauju...

– Oi, atleiskite, gal nereikėjo man jų liesti, juk v i s a d a jas palikdavau, – sako drebančiu balsu visa nukaitusi moteris, prispausdama pirštą prie vietos, iš kurios ištryško kraujas. Kita jos ranka kyšteli į indelį su spalvotais vatos gabalėliais, kurių vieną padažo į skaidrų skystį iš buteliuko.

Drėgnu vatos gabalėliu Sara uždengia ir kruviną vietą, ir liūdnąją raukšlę, ir sutrikusi žiūri į kraujo srovelę, kuri rausva vyro kaklo oda, panašia į skerdieną, nuvinguriuoja po mėlynąja skraiste. Vatos gabalėlį ties vyro žaizda kirpėja laiko kairiąja ranka, o jos dešiniąją abiem rankomis, iškišęs jas iš po skraistės, laiko vyras. Jo lūpos stipriai prispaustos prie kirpėjos alkūnės, kuri panaši į putlią delfino kaktą.

Angelas mato, kaip nepatogu Sarai laikyti beveik užlaužtą savo dešiniąją ir įkalintą kairiąją rankas ir kaip daužosi lankytojo ir kirpėjos širdys.

– Gal reikėjo mums kaip visada, – sako Sara.

– Gal reikėjo, – sako vyras, atitraukdamas lūpas nuo alkūnės delfino. Jam ir pačiam neaišku, kas „reikėjo": kaip visada ar kaip ne visada.

Kirpėja išvynioja iš mėlynos pakuotės savo prieškalėdinį lankytoją lyg dovaną ir skersu judesiu kresteli skraistę, nuo kurios nupurto 3684 plaukų galiukus. Dėl jaudulio moteris nėra tiksli, ir 69 plaukeliai prilimpa prie jos suknelės krašto, 102, iš kurių 24 yra žili, prikimba prie tamsiai rudo lankytojo kostiumo, o 18, aplenkę vyro kirpėjai paduotą banknotą, skrenda į ventiliatoriaus angos ir angelo pusę.

– Be Dievo žinios, Sara, nė plaukas nuo galvos nenukrenta,– sako vyras, imdamas iš pasienio kuprinę, prie kurios prilipę penki visiškai nematomi svetimo vyro ir 16 nepažįstamos jaunos moters plaukelių. Pastarieji kartu su dulkėmis įsitaisę kaip tik toje vietoje, kur kuprinės viduje vienas prie kito glaudžiasi baltieji Sarai skirti obuoliukai.

Kirpėja brūkšteli ranka suknelės kraštą, paskui trinasi akį, kurios jai visai neniežti ir kurioje, kaip mano angelas, nėra įkritusio nė vieno plauko.

Tada laikas, k a i p v i s a d a, kiek s t a b t e l i, ir iš naujo prie savo įprasto tempo sugrįžta tą akimirką, kai visos Saros dovanos iškeliauja pro duris ir kai durys užsiveria.

Vandens ir meilės teorija

Jis pasivijo mane šiurkščiame nušienautame dilgėlyne, netoli pilkšvų lentų tvora aprėmintos komposto krūvos. Kažkaip meistriškai, pasitikėdamas savo judesiais ir pažindamas manuosius, užlaužė už nugaros rankas, surišo jas stora pageltusia virve, skirta miško žabams, užsivertė per petį, lengvai, tarsi kokią avį ar ožką, panešėjo prie didžiojo ąžuolo ir pririšo.

Mudu su juo turime dar vieną kokius penkiasdešimt metų jaunesnį ir triskart plonesnį ąžuolą sodybos pakraštyje, o storasis, šimtametis, kurį vadiname didžiuoju, išsikerojęs pačiame kiemo viduryje.

Kad pririštų, jam prireikė kitos virvės – buvo ji švari ir balta, nenaudota, man dar nematyta.

Nesipriešinau, nes, atvirai sakant, tai, kas vyko, buvo pernelyg neįprasta. Nebūčiau tiek nustebusi, jei šitaip būtų pasielgęs mūsų pažinties pradžioje, kada kiekvienas naujas netikėtumas priimamas kad ir su nuostaba, tačiau besąlygiškai, kone racionaliai lyg kokia statomo namo plyta primūrijamas prie sąmonėje kuriamo ir dar tik pradedamo pažinti žmogaus paveikslo. Tačiau dabar, po dviejų kartu praleistų žiemų, toks netikėtas Kurto elgesys buvo nelyginant koks kataklizmas, dėl kurio dažniausiai patiriamas šokas arba puolama į paniką. Kokias penkiolika minučių buvau lyg nustėrusi. Tačiau jokiu būdu ne sudirgusi.

Nešama per kiemą pro atvėpusią languotų marškinių apykaklę spėjau įsižiūrėti į gerai matomą įdegusį ir nuo naštos įsitempusį Kurto sprandą, kurio fizinis artumas vertė mane uostyti dviejų dienų vyro prakaitą. Tas sprandas, į kurį rėmiausi ir kuris mane laikė nelaisvėje, vis dar patiko visu kuo. Medvilniniai Kurto (nedrįstu jau sakyt „mano Kurto" po to, kas nutiko) marškiniai atrodė švarūs, švelnūs ir

malonūs, beveik kaip savi, nes skalbiau juos ir džioviau ne sykį. Sprando ir marškinių vaizdas veikė beveik raminamai. Net ir tokioje neįprastoje situacijoje mes vis dar buvome artimi.

Kiek pamenu, man visada patiko languoti marškiniai, ypač rusvai gelsvų arba mėlynai žydrų atspalvių. Kurto buvo raudonai mėlyni. Pirkdama juos, pamaniau, kad jam galbūt nelabai patiks tai, kas patinka man, nes dingtelėjo, kad labai skirtingi žmonės negali mėgti to paties. O mudu, kaip man atrodė, buvom skirtingi. Kita vertus, ne visiškai man patinkantys marškiniai turėjo atstoti nelyginant kokį ženklą, kad Kurtas yra kitas ir kitoks. Ir kad man nevalia to pamiršti. Rengiant jį marškiniais su rusvais ir gelsvais langeliais, tokio įspėjamojo ženklo nebūtų likę, ir aš būčiau praradusi budrumą, o Kurtas – savosios nepriklausomybės dalį.

Mūsiškis vokiečių aviganis Liūtas, tuosyk iš karto atbėgęs į mano spiegimą, šokinėjo aplinkui, rodydamas nusiteikimą žaisti. Vizgino uodegą, smagiai lapnodamas aplinkui net tada, kai jau buvau pririšta ir ne juokais išsigandusi. Dabar prisimenu tai kaip kažką tragikomiška. Šuo linksmai baksnojo man snukiu į sportinių kelnių kišenėje sučiurlenusį mobilųjį telefoną, nes į skambutį daugiau nebuvo kam atsiliepti, o paskui, susiradęs kieme storą trumpą šakos galą, įsismagino šuoliais sukti ratus po saulės nuauksintą mūsų kiemą ir drauge su visa aplinka nė nemanė atsisakyti rugpjūčio vidurdienio linksmybių. Tai, kas supo aplinkui, regis, per jėgą diegė viltį, kad visa tai, kas su manimi daroma – tik žaidimas.

– Dabar pasakysi man viską, – jau kelintą sykį su kažkokia neatspėjama veido išraiška ir balso tembru, nelyginant ir visai be išraiškos, kartojo Kurtas. Jis kartojo vis tuos pačius keturis žodžius ir vis ta pačia tvarka. Kartojo tarytum būtų perpratęs paslaptį, kaip savais pasikartojimais įsilieti į sodybos medžių šlamėjimą ir visos gamtos nuolatinius pasikartojimus, pamažu tarsi jūros akmenėlius gludinančius bet kokį nutikimo išskirtinumą. Jo kartojama frazė veikė kaip mantra.

– Ką pasakysiu? – klausinėjau jau irgi kaip automatas. Tai, ką kartojau paskui pasikartojančius Kurto žodžius, malšino besukylantį nerimą – davė ir man suprasti neprilygstamą bet kokio pasikartojimo naudą, pasikartojimo, beveik visada atnešančio nusiraminimą arba apsipratimą.

– Pasakysi viską, ką aš noriu ir ko tu pati tuoj įsinorėsi, – išberdamas ant tako, netoli mano kojų, malkas, paaiškino Kurtas.

Pasakė, mano manymu, labai gudriai, beveik suktai ir šiek tiek dramatiškai. Kalbėdamas šiek tiek duso, nes vienu metu tūpčiojo ir lankstėsi prie malkų krūvos. Manau, buvo kiek susijaudinęs. Sunkus šnopavimas rodė jį nesant jau tokį koordinuotą mechanizmą – tai jo vaidmeniui teikė natūralaus žmogiško kūniškumo ir kažkokio gailesio dėl to, kad mūsų kūnai neveikia tobulai. Kad jie turi jiems bendro nepajėgumo, kuris juos vienija ir atspindi prigimtinę jų lygybę, o gal sulygina, ir kad nuo pat gimimo jie, kūnai, persekiojami nuovargio bei netikrumo.

Kai jis atnešė kitą glėbį malkų, ėmiau numanyti, kad ruošėsi čia, ant tako, sukurti laužą. Gal ims mane deginti kaip kokią raganą ar kankins ugnimi, turėdamas tikslą iškvosti, o gal – dvasiškai perkeisti? Gal jis pamišo? Turėjo ne vieną keistenybę – kai kurios buvo mielos, kai kurios – kiek baugino. Tačiau, vadovaudamasi švento nežinojimo principu, niekada nesiėmiau spręsti, ko manasis Kurtas turi daugiau – beprotybės ar originalumo, o gal – šventumo.

Kai jis nuėjo malkinėn ir sugrįžo su trečiuoju glėbiu, mačiau, kad tai – mano pačios prieš tris dienas iš mūsų miško parnešti žabai. Kūnas iš smegenų gavo lengvo nepasitenkinimo signalą, kad mano surinktas malkas kažkas galbūt naudoja prieš mane nukreiptam žaidimui ar net prievartos aktui. Per mane nuvilnijusią emociją išgyvenau kaip šiek tiek šleikščią. Man rodėsi, kad tai neteisinga, tas vyro veiksmas, ir šis neteisingumas buvo kažkas netikėta per dvejus mudviejų su Kurtu drauge pragyventus metus. Mat iki tol mūsų santykiai buvo garbingi ir subalansuoti. Bent tokie atrodė.

Visgi mano emocija buvo teisinga reakcija į man nemalonų veiksmą, ir aš beveik nudžiugau, pastebėjusi, kad tebesu emocingas padaras. Iš karto nusprendžiau šito pro akis nepraleisti, panaudoti. Paversti tekstu ar galimo teksto preliudija. Man patiko mano reakcija. Ji tiko būti aprašyta. Galbūt ji buvo grafogeniška.

Pastaruoju metu daug rašiau, užbaiginėjau penktąjį romaną, į kurį sudėdavau beveik visus savo jausmus. Galima sakyti, kad kitoms savo išraiškoms, išskyrus rašytinę, nebepalikdavau nieko. Jokių jausmų. Jutau tik alkį ar sotumą, šaltį ir šilumą, kartais seksualinį potraukį. Visokios kitokios išgyvenimų subtilybės apsigyveno tekste ir gyvenime jų neregėtai sumažėjo. Tai kartais man atrodė kaip mano pasiektas profesionalumas, meistriškumas, podraug – išmintis. Rašiau nelyginant iš atsiminimų, iš kurių atkurdavau emo-

cijas. Tačiau kartais tai suvokdavau kaip savo negalią, gimusią iš to, kad mano santykis su pasauliu buvo pajungtas rašymo funkcijai, teisingiau – prakeikto žmogaus darbui, prakeikto dar nuo Adomo laikų. Rašymas buvo darbas, vis labiau pasiglemžiantis mano gyvenimą. Pailsėdavau ravėdama. Virdama barščius. Subtilieji gyvenimo lygmenys man buvo nelyginant tarnybiniai. Visas besukylantis emocingumas buvo sudedamas į tekstą, per kurį mane pasiekdavo sąlyginė garbė, reikšmingumas ir šiokios tokios pajamos, iš kurių galima prisidurti prie pusiau ūkiško gyvenimo vienkiemyje. Pardavinėjau savo emocijas ir abejotinas gyvenimo traktuotes taip, kaip kai kurios moterys pardavinėja savo kūną.

Dabar buvau prirašta prie ąžuolo, jo lapijos šešėliai mirguliavo ant mano drabužių, žolės, tako, čia pat sukrautų malkų krūvos ir ant Kurto, kuris tuokart buvo tapęs įdomiausiu mano akiratin papuolusiu objektu ir kurį, kaip rašytoja, galėjau tyrinėti, drauge tyrinėdama ir lengvo savo šleikštulio mechanizmą.

Prieš metus buvau parašiusi esė „Nosies forma", kurioje netiesiogiai kritikavau dabartinės eseistikos autorių polinkį afišuoti įvairiausias individualių pasibjaurėjimų ir nepasitenkinimų formas. Toje nemoderniškoje savo esė per vaizdinius (jų pagrindinis buvo įvairios, ne nuo mūsų priklausančios, tačiau savo įvairove nuostabios nosies formos) lygiai taip pat švelniai ir netiesiogiai įrodinėjau, kad kuo nors šlykštėtis tėra viso labo žmogiškos tamsybės realybė, kuria iš tikro nėra ko didžiuotis. Nes iš esmės juk ne mes esam savo prigimtinių kūno formų ir apskritai gyvų organizmų – su juose veikiančiais dėsniais – autoriai. Tad pasibjaurėjimas kuo nors kūnišku ar gamtišku yra paprasčiausiai neišmintingas. Nors, kita vertus, kaip rašiau jau kitoje esė, toks bjaurėjimasis gal ir labai išmintingas, nes šitokiu būdu kūno tamsybė ir silpnybė iš esmės apsigina nuo to, ko ji negalėtų pakelti ar įveikti. Tik, žinoma, pastaruoju atveju išmintis – ne žmogaus, nes bjaurėdamasis jis tėra dėsnio mechanizmo dalis.

Na štai, o dabar buvau prirašta prie ąžuolo, šiek tiek nepatogiai, ir dėl to akivaizdžiai bjaurėjausi savimi, savo po truputį vėstančia nugara ir odinių sandalų menkai šildomomis pėdomis, bjaurėjausi savo neva vis dar mylimu Kurtu, su kuriuo jau kuris laikas valgiau prie bendro stalo, ir šiek tiek bjaurėjausi netgi mūsų kvailu jaunu vilkšuniu, nepajėgiančiu suvokti, kad man, jo šeimininkei ir augintojai, tokia situacija – būti pririštai kieme prie ąžuolo – anaip-

tol neatrodo žaisminga. Manau, kad kūniškos aplinkybės beveik visada koreguoja ar verčia pažeisti įvairias logines, tačiau žmogiško proto apribotas nuostatas. Taip ir aš bjaurėjausi, paneigdama savo pačios aptiktą bjaurėjimosi psichologijos teoriją, tačiau patvirtindama savo savigynos mechanizmo funkcionavimą.

Į apačią, link šaknų, platėjantis ąžuolas ir ne visiškai vertikali kūno padėtis vertė mane arba ropštis atžagaromis aukštyn ties kamienu iškilusia kalvele kulnimis arčiau prie medžio, arba slysti žemyn ir beveik kyboti ant liemenį bei rankas prispaudusios virvės, kuri šiurkščiai ir negailestingai įsirėždavo į odą ir kūno audinius. Pakaitomis tai ropščiausi, tai kybojau, leisdama pailsėti tai nugarai ir pakinkliams, tai suspaustoms rankoms, pilvui ir krūtinei po krūtimis. Dar kartą pasidžiaugiau savo nedidelėmis krūtimis, kurios beveik netrukdė manipuliuoti prie medžio pririštu kūnu ir beveik toleravo jas apvijusią virvę.

Šitaip man bebalansuojant ant nepatogumo ar net kančios ribos, pamažu bliuško ligšiolinis įsivaizdavimas, jog Kurtui paslaptingu būdu tapo pažįstamos kone visos mano kūno paslaptys bei kad jis nori, siekia ir sugeba nesukelti man nemalonių kūno pojūčių, ką iš dalies buvo patogu laikyti meilės forma. Iš tiesų: kai mes ką nors dykai darome kito žmogaus kūno patogumui, galima tikėtis, kad šios pastangos kilo iš meilės arba kad jomis tiesiog bandoma mylėti. Ar bent parodomas noras mylėti. Tačiau ši rūpesčio praktika anaiptol nereiškia, kad meilė jau čia ir dabar. Galbūt meilės ir nebūna čia ir dabar, o čia ir dabar tebūna judėjimas iš jos, nuo jos arba į ją. Iki šiol Kurtas nebuvo padaręs man nieko, dėl ko būčiau turėjusi kūniškų nepatogumų, tačiau dabar tai padarė, ir ką gi tai galėtų reikšti? Kad meilė prarasta, kad nuo jos nutolta ar kad prie jos ir nebuvo priartėta pakankamai arti, kad galėtume jaustis amžinai tos meilės apšviesti? Užbėgdama į priekį, drįsiu pasakyti, kad meilės srovenimas net iš paties paviršiaus panašus į vandens srovenimą, tad meilės negalima sulaikyti, pačiupinėti jos formą ir pasakyti, kokios jos savybės. Iš tikrųjų ji, meilė, yra beformė, beskonė ir bekvapė, ir tai daugeliui taip sunkiai pakeliama, kad daro viską, kad susietų ją su įvairiausiomis formomis, skoniais, kvapais.

Kad būtų lengviau apsispręsti dėl mūsų meilės būvio, bandžiau prisiminti, kokius gi kūno ar ne vien jo nepatogumus kada nors galėjau sukelti Kurtui. Tie prisiminimai teoriškai galėjo sušvelninti mano vertinimą, tapti patikimu atlaidumo šaltiniu. Reikėjo,

kaip tada maniau, atsispirti į bendrą mus pajungusį dėsnį, kuriame esam lygūs kankintojai ir lygūs mylėtojai. Be to, nesam atskirti, priešingai – amžinai suvienyti tų pačių mus veikiančių jėgų. Juk neretai suvokę, kad esam tokie pat riboti, kaip ir tie, kurie, mūsų manymu, nemyli mūsų tobulai, surandame jėgų bėgti savo supermaratoną link nepribėgamo meilės tobulumo.

Kita vertus, niekada nežinojau nei kas ta meilė, nei kas tas tobulumas. Iš šito nežinojimo ir likau su Kurtu. Tiksliau – tai Kurtas liko su manimi, kai nusipirkau iš jo nedidukę šimtametę sodybą. Atidaviau jam pinigus, jis man – trijų ir pusės hektarų žemės, 60 arų miško ir trijų nedidelių statinių dokumentus. Po to, kai viskas buvo sutvarkyta, pajutau kažkokią savininkės ir net skriaudikės kaltę, pakviečiau jį pavakaroti prie vyno ir arbatos, ir jis pasiliko. Pasiliko mano name, savo buvusiame kambaryje ir su mano pinigais. Miegojome jo lovoje, apsikloję mano antklode, apsirengę kiekvienas savo drabužiais, nes paryčiais, kai jau buvome visiškai išsikalbėję, išsitylėję ir išvargę, mums pasirodė, jog pernelyg šalta, kad miegotume atskirai. Arba – kad gulėtume kartu, bet nusirengę.

Užmigau tą pačią akimirką, kai tik pridėjau galvą prie flanelinių Kurto marškinių. Jis gi vėliau pasisakė nemiegojęs iki ryto, nes sergėjęs, kad man būtų patogu, kai versdavausi ant kito šono, traukiau ranką iš po pagalvės arba vėl – instinktyviai grūdau ją po patalais. Varčiausi, kaip sakė man Kurtas, tarytum miegočiau pati sau viena plačiausioje lovoje. O jis tai atsitraukdavo nuo manęs, tai vėl pritaikydavo savo kūną prie manojo. Laukdavo, kol pasisuksiu taip, kad mėnulis apšviestų mano veidą. Kurtui patiko į jį žiūrėti. Regis, pasijuto įkvėptas. Netrukus liko be pagalvės. Taip sakė. Patikrinti to juk negalėčiau. Žinau tik, kad išsimiegojau puikiausiai, o atsibudusi kažkodėl beveik nenustebau, kad miegojau su, galima sakyti, visiškai svetimu vyriškiu. Po to, kai šitaip išsimiegojau, jis man nebebuvo svetimas.

Kai kas nors į tave žvelgia miegantį, tampa kažkuo susijęs. Žinojau, kad Kurtas liks su manim, liks savo, tiksliau – savo tėvo sodyboje, kad nevažiuos į miestą ir galbūt net visam laikui atsisakys savo svajonės išmokti vairuoti automobilį ir važinėti į tolimus reisus, pamatyti pasaulį ne iš tėvo knygų. Tiesa, neįsivaizdavau, kiek gi metų turėjo praeiti, kad kas nors Kurtui būtų patikėjęs sunkiasvorę mašiną ir jos vairą, tačiau kažkodėl buvo beveik aišku, kad šito keturiasdešimties metų vyro svajonė būtų išsipildžiusi, jei

tik jis būtų to panorėjęs. Būtų išsipildžiusi bet kuri jo svajonė. Galbūt todėl neturėjo jų tiek daug ir lengvai jų atsisakydavo. Svajoti jam buvo pavojinga, būtų to išsipildymo nepakėlęs, todėl nesvajodavo per ilgai. Tiesa, ne visada.

– Visą gyvenimą apie tai svajojau, – pasakė jis tą rytą, o po to – dar kitą, po to, kai miegojome jo lovoje ir po mano antklode kartu išsirengę ir jau ne tik miegojome. Pagalvojau, jog pasakė kvailystę, kuri vis dėlto mane sugraudino, o savo nuomonę pasilikau sau. Na, ir dabar tebemanau, kad mus graudinančios ar pralinksminančios kvailystės yra geriausia, ką galime turėti. Visada apie tai rašiau savo knygose. Beveik visada kalbėjau apie tai netiesiogiai. Geroje prozoje kvailystės didybė turi spindėti iš vidaus, beveik nepastebimai, tačiau paveikiai. Išvedžiojimai skamba kaip melagystė ir kažkuo primena priešrinkimines manipuliacijas.

Tokios kvailystės ženklų geranoriškai ieškojau ir pririšta prie ąžuolo. Kaip įmanydama bandžiau save pralinksminti, žiūrėdama, kaip kruta man gerai pažįstamo Kurto kūnas, kaip juda jo pirštai, bandantys įkurti laužą. Taip, mūsų žaidimas neapsiėjo be ugnies.

Iš pradžių Kurtui nelabai sekėsi. Smulkūs palei taką nugriebti žabeliai smilko, bet vis neužsidegė. Prieš tai kelias dienas vis palydavo, dienomis ir naktimis. Mačiau, kaip mano bičiulio rankos ėmė virpėti.

– Vis tiek viską pasakysi... Suspėsim, niekur neskubam, – šįkart kažkodėl apie mano laiką jis buvo nusprendęs ir už mane, nors iki šiol visada paisė mano nuomonės. Paskui, vis dėlto nebeslėpdamas savo paties skubėjimo ir juokingai bei gėdingai prieštaraudamas pats sau, nubėgo į namą, atsinešė laikraštį. Kai buvo arti, gerai pažinau literatūrinio savaitraščio numerį, kuriame buvo publikuotas literatūrologės ir psichologo pokalbis apie neseniai išėjusį mano ketvirtąjį romaną. Toje publikacijoje tie du žmonės pernelyg laisvai diskutavo apie tai, kaip gi aš, autorė, pavaizduoju vyrų ir moterų, be to, moterų tarpusavio santykius. Kalbėdama apie mano kūrybą, toji kritikė kažkodėl nevengė nuolatos cituoti mano pačios žodžių, kuriuos pasakiau maždaug prieš pusmetį, kai mane kalbino moterų žurnalas ir kuriam buvau pasirengusi sakyti viską, kas tik kuo labiau patrauktų mano skaitytojų, kritikų ar potencialių skaitytojų dėmesį. Stengiausi šokiruoti, užsimindama net apie tai, kad puikiai įsivaizduoju, jog palankiomis aplinkybėmis būčiau galėjusi įsimylėti ir moterį, tačiau, gyvendama kaime, įdomesnių moterų

už save pačią tiesiog nesutikau. Mano puikybė, provokatoriška nuostata ir pasitikėjimas savimi buvo suvaidinti, tačiau loginiai išvedžiojimai – nuoširdūs. Ta logika man egzistuoja iki šios dienos, nors su ja susiduriu beveik be išimties tik tekstuose. O moterų žurnalui dar kalbėjau apie tai, kad žmonės yra dvilyčiai ir kad nuogas kūnas visada daugiau ar mažiau erotiškas net tada, kai jis yra tos pačios, kaip tavo, lyties asmens. Be to, ten visai atvirai pasakiau, kad beveik visą gyvenimą įsimylėdavau vienu metu net kelis vyrus, tačiau mano emocijų ar potraukio realizaciją dažniausiai nulemdavo kitos pusės atsako stiprumas, mano pačios racionalizuotas supratimas, kad jausmo gelmę ir spalvingumą pasieksiu ne blaškydamasi, o koncentruodamasi ties vienu, o ne keliais, nes iš esmės juk, eidama gyvenimo lažą, nešdama darbo (mano atveju – rašymo) kryžių ir nebūdama didelio turto paveldėtoja ar lojalaus turtingo vyro žmona, net vienam žmogui negali skirti laiko tiek, kiek norėtum ir privalėtum.

Gerai pokalbiui pasiruošęs psichologas literatūrologei priminė kažkokiame dar senesniame mano interviu išsakytą prisipažinimą, kad nuo vaikystės buvau įsitikinusi, kad mylėti galima bet ką ir bet koks rinkimasis ir ieškojimas „kažko geresnio" mane iki šiol žemina. Ten taip pat sakiau, kad mylėti reikia kiekvieną, kuris yra šalia ir leidžiasi mylimas, jokiu būdu negaišti laiko ieškojimams ir neužsiimti meile per prievartą ir nelaiminga meile be atsako. Psichologas šituos mano išvedžiojimus pavadino dirbtine, idealistine, jokio gyvenimiško ir psichologinio pagrindo neturinčia meilės schema ir retoriškai klausė, ar verta tiek daug rašyti, įrodinėjant, jog toks antipsichologiškas ir gal net kiek pasenusia samprata paremtas meilės modelis realiai veikia. Jis netgi sakė, kad tinkamo partnerio ar patelės ieškojimas pagal išskirtinį kvapą, atitinkantį slaptus gamtos dėsnius, būdingas net gyvūnų pasaulyje, tad visi gyvūnai savo partnerius renkasi. Tačiau paskui jis, psichologas, demonstruodamas tėvišką kilnumą, nusileido, kad grožinės literatūros kūrinyje vis dėlto viskas leistina – netgi dirbtiniai modeliai ir netikros teorijos, nes gyvenimas vis tiek eina savo vaga, nepaisant to, kad literatūra jam įkvepia kitokio, nesamo gyvenimo ilgesį. Mat be viso kito, psichologas prisipažino įtariąs, kad žmogus neegzistuojančius meilės mechanizmus kuria tada, kai nesugeba pasinaudoti egzistuojančiais. Pavyzdžiui, tas, kuris deklaruoja racionalaus mylėjimo „to, kuris šalia" variantą, galbūt tiesiog nori patikėti, jog myli tą (esantį šalia),

kurio iš tiesų nemyli. Arba toks teorijos kūrėjas esą nori netiesiogiai papriekaištauti tam, esančiam šalia, kad jis ieško arba svetimauja, užuot mylėjęs tą, kuris šalia (juo, nepakankamai mylimu, dažniausiai yra šios teorijos kūrėjas). Kitaip sakant, čia esąs viso labo paslėptas siekimas nesamos meilės šalia, ir tiek, o tuo tarpu realybė yra toji pati sukritikuota meilė (arba pasirinkimas) be atsako.

Prisipažinsiu, kad tas kritikės ir psichologo pokalbis laikraštyje man buvo nemalonus dėl to, kad žodis „meilė" čia buvo pavartotas kelis kartus dažniau nei būtų leidęs mano pačios skonis ir saikas. Man atrodo, kad jo vieta geriausiu atveju turėjo būti kokiame nors moterų žurnale, o ne kultūros savaitraštyje. Vis dėlto gerai prisimenu, kaip atidžiai tą prieš du mėnesius pasirodžiusią publikaciją visą savaitę studijavo Kurtas. Buvo tomis dienomis kažkoks pasikeitęs, pabalęs. Jutau pareigą jo vis paklausti, ar jam ko neskauda, o gal šiaip blogai jaučiasi. Manau, kad Kurto atvejis buvo geriausias pavyzdys, kaip nesveika analizuoti meilės mechanizmą užuot mylėjus. Tą savaitę į mane jis beveik nekreipė dėmesio. Publikacija mano sukurtų herojų santykių ir meilės tema jam atstojo meilę ir santykius. Kaip dabar suprantu, tai buvo pirmas ženklas apie mano pačios pasėtą užkratą, apsargdinusį Kurtą.

Prisiartinęs prie laužo, Kurtas demonstratyviai išlankstė laikraštį, kuriame buvo atspausdinta mano nuotrauka – joje buvau užsimaukšlinusi apsiausto nuo lietaus kapišoną ir panaši į rūsčią vienuolę – atplėšė gabalą, kuris su manimi nebuvo susijęs, suglamžė, dar kartą įžiebė degtuką ir po kelių minučių pagaliau uždegė ugnį, nuo kurios man jaukiau, deja, netapo.

Iki šiol negalėčiau pasakyti, kodėl iš pat pradžių nepaprašiau, kad Kurtas mane paprasčiausiai imtų ir paleistų. Nebekalintų prie mudviejų ąžuolo. Kodėl negalėjau kuo natūraliausiai pasakyti, kad man skauda nugarą? Baisiausia sau prisipažinti, kad situacijos neįprastume ir savo kūno nepatogumuose, gal net kentėjimuose, ieškojau įkvėpimo. Ir nebūtinai dėl rašymo. Bet prisipažįstu, kad tas kentėjimas man buvo įdomus ir svarbus. Galvojau sau: gerai, tegul Kurtas išklausinėja mane, ištardo arba galų gale – tegu sudegina, jeigu jau taip lemta. Dveji mudviejų švelnumo ir ūkininkavimo metai jau buvo praėję, ir iš dalies jie galėtų atstoti gerai nugyventą gyvenimą, kurį galima pakeisti kokiu nors kitu gyvenimu arba – tiesiog užbaigti. Tęsti tą švelnų ūkininkavimą visai nebūtina. Nors, tiesa, ir galima, jei Dievas panorės. Kodėl gi ne?

Užkūręs laužą Kurtas priėjo prie manęs, apsikabino, apglėbdamas visu savo kūnu ir prakaito kvapu, sausai broliškai pakštelėjo į lūpas ir pasakė:

– Myliu Tave, ir jeigu Tu manęs nemyli, tai galiu išeiti, bet prieš tai man viską pasakysi.

Jo skruostas, kuriame turėjo randą, sutrūkčiojo. Būčiau susigraudinusi, jei nebūtų netrukus pasikaseęs blauzdos, į kurią, kaip supratau, įkando kažkoks vabzdys. Buitiškas ir dramatiškas judesiai neutralizavo vienas kito žemumas ir aukštumas. Mano begimstantis graudulys man pačiai jau kitą akimirką pasirodė juokingas.

– Ką pasakysiu, Kurtai? Buvom kartu ir nesipykom – ar to neužtenka? – šypsodamasi klausiau, kartu jusdama, kad to iš tiesų galėjo neužtekti.

Kurtas gerbė mano pomėgį ar profesiją, pagarbiai žiūrėjo į mano skaitomas ir parašytas knygas, o aš mačiau jį skaitant tik vienintelį praėjusio amžiaus gamtotyrininką – visus jo šešis prieš šimtmetį parašytus fizikos, matematikos, gamtos, istorijos, geografijos ir amatų pažinimo vadovėlius – ir prieš dvidešimt penkerius metus iš rusų kalbos išverstą automobilizmo vadovėlį, kuriame buvo nagrinėjami 1965-ųjų rusiško sunkvežimio mechanizmai. Užsidėdavo ant nosies akinukus storais tamsiai mėlynais plastmasiniais rėmais, prisėsdavo prie tos pačios, manojo kompiuterio klaviatūrą apšviečiančios 40 vatų lempelės, ir atrodydavo baisiai mielas ir protingas. Toks, beje, Kurtas ir buvo. Mielas ir protingas. Dabar, kai buvau prirašta prie ąžuolo, pagaliau turėjau laiko apie tai pagalvoti: mielas ir protingas. Jokiu būdu – ne agresyvus.

Ypač jis gerbė jau minėto autoriaus vadovėlį „Populiariszkas rankvedis Fyzikos", išleistą Shenandoahe 1899-aisiais. Mudviejų molinio tvarto sienoje yra įmūrytas akmuo su iškaltais 1893-iuosius metus žyminčiais skaitmenimis, tada šioje sodyboje kūrėsi Kurto proseneliai, o vadovėlis pasirodė lygiai tais pačiais metais, kai gimė Kurto senelis. Numanau, kad senelis iš to vadovėlio galėjo ir mokytis. Kurtas žinojo, kad visos knygos, o ypač vadovėlis, buvo labai gerbiamos. Pagal tai, kaip dažnai tas knygas skaitydavo, galėjau spėti, kad moka jas atmintinai, ir aš kada nors būčiau galėjusi jo drąsiai paprašyti, kad iš atminties pacituotų ką nors iš jų tamsų vakarą, nedegdamas šviesos. Ypač iš „Skystimų lygsvarumo", nes iš visų fizikos dalykų Kurtą labiausiai domino skysčiai.

Kai jis paskambino į mano skelbimą, jog noriu nebrangiai

gražioje vietoje pirkti sodybą, ir aš šiaip ne taip radau netoli miško žvyrkeliu pasiekiamą vienkiemį, jis savo ūkį aprodė šiek tiek drovėdamasis. Regis, gėdijosi kone visuose kampuose prikaišiotų ir pristatytų prietaisų ir jų dalių, kurių didumą sudarė įvairūs agregatai su stikliniais, metaliniais ir mediniais vamzdeliais, indeliais, susisiekiančiais, išsišakojusiais ir skylėtais savadarbiais indais. Rodydama jam pagarbą ir norėdama užsikariauti simpatiją, be to, manydama, kad šitaip bus lengviau derėtis dėl žemesnės sodybos kainos, tada jo paklausiau: „Domitės fizika? Atliekate bandymus?" „Taip, mane labai domina vanduo. Ir ne tik jis", – atsakė kiek pliktelėjęs ilganosis vyras.

Daržinėje jis staiga stabtelėjo ir sustingo ties vienu ant seno varstoto pastatytu prietaisu ir kelias minutes, regis, visiškai mane užmiršęs, pasilenkęs į jį žiūrėjo, o paskui staiga pažvelgė tiesiai man į akis, teisingiau – dūrė žvilgsniu taip, kad net suskaudo kažkur krūtinės duobutėje. Dabar galvoju, kad kaip tik dėl to dūrio pakviečiau jį neva atsisveikinti su savo preke ir aplaistyti manojo pirkinio. Nes kažkas buvo įvykę, ko nebebuvo galima pakeisti. Dabar jau negalėčiau pasakyti, iš kur – iš savo galvos ar prietaiso sklindantį – išgirdau ūžimą, panašų į spengimą ausyse dėl sumažėjusio kraujospūdžio. Taip pat negalėčiau pasakyti, ar ūžimas pasigirdo prieš tai, kai Kurtas pažvelgė man į akis, ar po to. Mačiau, kad keliuose prietaiso vamzdeliuose, į kuriuos žiūrėjau nieko nesuprasdama, buvo vandens, kuris virpėjo, šiek tiek keisdamas lygį. Labai nekreipiau į tai dėmesio, nes maniau, kad prietaisą sujudino jo savininkas. Sujudino prietaisą arba varstotą, maniau. Nepaisant šito manymo, ėmiau kažkaip keistai virpėti – tarytum ir aš, kaip tas vanduo, būčiau sujudinta ir kaitaliojusi savo lygį. Jutau net, kaip manoji nosiaryklė prisipildė kažkokio sūriai salsvo skysčio, kuris priminė vieną iš slogos simptomų, tačiau skystis buvo skystesnis ir saldesnis. Užgulė ausis. Atsidūriau tarp svaigulio ir jaudulio. Nedaug trūko, kad pasijusčiau kraujuojanti iš vidaus. Arba skęstanti. Ausys buvo nelyginant vandens pripiltos. Ištiesiau ranką link Kurto alkūnės sulėtintai lyg per vandenį – jutau didesnį nei oro ir laiko pasipriešinimą – ir įsikibau vyrui į parankę. Savo būsenai pasipriešinti tegalėjau, kaip man atrodė, judesiu, simbolizuojančiu arba bent imituojančiu mano valią, kurią tą akimirką buvau beveik praradusi. Kas įvyko po to, buvo panašu į tai, jog tai aš išsivedžiau sodybos pardavėją iš malkinės, tačiau tai jis mane išplukdė tary-

tum gelbėtojas. Atsidūrusi po atviru dangumi (jei nelaikysime kliūtimi ąžuolo vainiko, išgyslojusio virš mūsų dangų nuo drėgmės ir senatvės apkerpėjusiomis šakomis), pasijutau geriau ir kuo skubiau paklausiau:

– Ar jums negaila parduoti sodybos ir kurgi dėsite savo prietaisus?

Jis atsakė, kad jau seniai svajojąs išsikraustyti į miestą, o apie prietaisus nepasakė nieko. Paskui pradėjome derėtis dėl pirkinio kainos. Kurtas už sodybą prašė aštuonių tūkstančių dolerių. Kaip prisipažino vėliau, tik todėl, kad skaičius aštuoni jam primena begalybės ženklą ir patinka dėl to, kad jam patinka begalybė, kuri artima vandens savybėms. Tačiau man nuo seno patiko skaičius penki, ir aš iš karto sumojau, kad kokią savaitę dar palūkėsiu, o paskui pasiūlysiu jam penkis tūkstančius. Numačiau, kad gali tekti pakelti ligi šešių, tačiau svarbiausia – principas: pradėti reikia reikšmingai ir, jei tik įmanoma – nuo penkių. Taip ir padariau. Atvykau po savaitės, pasiūliau penkis, o sustojome ties šešiais. Kai daviau jam du šimtus dolerių rankpinigių, jis atsistojo prieš saulę, vieną po kitos abiem rankomis ištiesė ir susiraukęs apžiūrėjo šimtines. Paskui tvirtai tarė:

– Vandens ženklai – savo vietoje, vadinasi, viskas gerai.

Dar kartą virptelėjau, matyt, ir vėl kaip skystis keisdama savo lygį. Keičiausi: iš pretendentės tapau pirkėja.

Dar po mėnesio buvau perkeista į savininkę ir vandens mylėtojo sugyventinę. Gyvenome pradžioje iš tiesų drėgnai, nes namo stogo kraigas per visą ilgį buvo kiauras. Mačiau tai iš karto, kai siūliau penkis tūkstančius. Už namą ir jo drėgmę. Už sodybą ir vandenį. Ir už vandens prietaisus, kurie taip ir liko savo vietose. Iš tiesų tuose vamzdeliuose, kaip dabar manau, privalėjo būti ne vanduo, bet oras, nes drėgmės čia visada buvo per daug, o oro neretai trūko. Po drėgną savo trobos ir jos aplinkos orą nardėme tarytum žuvys, kurioms šiek tiek trūko deguonies ir todėl mes, žuviniai žmonės, buvome lyg apsinuodiję savo pačių kūno teršalais ir dėl to, kaip kitiems atrodytų, šiek tiek keistai elgėmės. Aš rašiau, o Kurtas dažniau eksperimentavo ar žaidė su savo prietaisais nei rodė iniciatyvos remontuoti namo stogą ir pakeisti supuvusią didžiojo kambario lubų perdangą. O kaipgi galėjo skubėti: juk jam pernelyg patiko vanduo. Jam patiko skystimai vamzdeliuose ir ne tik juose, o man, tiesą sakant, patiko Kurtas, kuris nuo vandens buvo neatsiejamas.

– Jeigu būtum skysta, to nedaryčiau, – staiga pasakė jis, neatsakydamas į mano klausimą „nejaugi to neužtenka"; matyt, jam atrodė, kad reikia pasiteisinti dėl to, kad laiko mane surištą. – Jeigu būtum skysta, negalėčiau tavęs surišti, nes ištekėtum net prikalta. Dabar esi kieta, beveik kieta, nors kartais – vis dėlto tiršta. Dėl to esu tavim aplipęs. Nė vanduo nebeima. Nebenuplauna. O tu jo neįsileidi, nebemoki suskystėt ir nebemoki mylėt. Nes meilė – beveik tas pats, kas ir vanduo, Ele.

Paskui, pamenu, jis dar kalbėjo apie pieną, kraują, šlapimą, prakaitą, spermą ir seksualiai sužadintos moters kūno išskyras. Viską grindė tuo, kad žmogaus kūnas, jo gyvybė ir seksualumas susijęs su kokiu nors vandeningumu, skysčiu, potvyniu, išsiliejimu. Net motinos kūne augančiam vaisiui nėra geresnės aplinkos, kaip vanduo, sakė jis.

– Jei gali, tai suskystink mane, Kurtai. Pati norėčiau suskystėt. Norėčiau, supranti. Kita vertus, ar suskystėjusi bebūčiau ta Elė? Juk susiliečiau su jūra, gal su meilės jūra, ir manęs nebeatpažintum. Manęs nebebūtų, vien tik didelė didelė, plati ir gili meilė, kurioje manęs nebesimato. Gal ir gerai būtų nesimatyti, bet kaip tada mane mylėtum?

Kurtas tylėjo. Žiūrėjo į mus jau pradėjusį šildyti laužą. Paskui įmetė kelias pliauskas. Kai į mane pažvelgė, jo akys blizgėjo – nuo karščio arba nuo viduje susikaupusio vandens. Dabar jis priekaištavo man vandeniu, ir tai buvo paveikiau nei žodžiai. Iš tikrųjų tai mane šiek tiek suskystino, tačiau mano sugebėjimu suskystėti Kurtas, regis, buvo nusivylęs, nesitikėjo pamatyti, todėl ir nematė.

– Ele, ar gali pasakyti, kodėl niekada neverki? – staiga paklausė tvirtai lyg iš anksto pasiruošęs.– Kodėl neverki dabar, juk tau, moteriške, šitaip pririštai – tikrai nepatogu...

– Gal ir nepatogu. Bet aplinkui ir taip per daug vandens, Kurtai, argi nematai? Tenka būti kietai. Bandau būt kieta ir vandenį paversti vynu, – apie vyną pasakiau man pačiai netikėtai ir mano balsas truputį virptelėjo.

– Ogi paverktum, ir man, ir sau širdį nuplautum, – beveik įsakmiai tarė, po to atsisėdo man beveik prie kojų.

Ištiestos Kurto rankos ilsėjosi ties alkūnėmis tarytum padžiautos ant sulenktų jo kelių, o plaštakos kabėjo nelyginant pirštinės. Mano širdis tapo sunki, ėmė troškinti. Norėjosi vandens. Prisiminiau, kad Uralo kaimo moterys vargstančią gimdyvę gelbsti ritualu,

pilstydamos vandenį iš vieno indo į kitą. Jos tikėjo, kad šitaip nuimamas skausmas, gimdyvė apsiramina, o į šį pasaulį einančiam vaisiui skirti takai geriau atsiveria. Tačiau mano medžiotojas ir pats buvo pernelyg kietas – suskystėti ir susilieti su vandens karalyste jam, atrodo, visai nesinorėjo.

– Eli, – staiga prabilo visai lipšniai, – tu nepatikėsi, bet per dešimtį metų, tyrinėdamas vandenį, pagaliau įsitikinau, kad jis yra tikras meilės brolis, ir abiejų savybės yra labai giminiškos. Ir ne tik tai. Vanduo ir meilė, kai susitinka, visada vienas kitu džiaugiasi, reaguoja, ima lietis per kraštus. Turėtum tai suprasti, juk pati kartais sakai, kad „užplūdo jausmai". Kartą, prisimenu, esi rašiusi apie tai, kaip tavo veikėją „užliejo švelnumas" ir jis „išskydo". Galų gale pagal tą patį dėsnį ir moteris „išteka". Vyrui dėl moters, – jis šyptelėjo, – irgi seilė nutįsta. Pats tai patyriau. Be to, žinai ir tu, kad žmonės verkia ne tik iš skausmo, bet ir būdami laimingi. Bet tu turbūt nelaiminga? – paklausė tarytum egzaminuotų ir iš anksto būtų nusivylęs atsakymu bei pasiruošęs rašyti neigiamą pažymį.

Turėjau jam pasakyti, kad visą gyvenimą dažniausiai ašarodavau pasislėpusi. Ne sykį esu susigraudinusi galvodama, kaip man pasisekė su Kurtu. Akys prisipildydavo ašarų, kai, pakėlusi nuo kompiuterio akis, pro mažą mudviejų trobelės langelį matydavau jį ties šuliniu pritūpusį prie geldos. Rankas jis muilindavosi labai atidžiai ir atsargiai – tarytum maudytų kūdikį. Tačiau įtikinėti Kurtą tuo, ko jis nemato ir nejaučia, buvo kažkaip nepatogu. Gal esu kalta, kad mano skystumas tapo nematomas? Gal supyliau savo vandenį į aklinai užtaisytą storasienį indą, kad buvau palaikyta kieta? Kita vertus, Kurtas mane užsipuolė taip pasitikėdamas savo nusimanymu apie mano sielos konsistenciją, kad užmiršo pats į viską žiūrėti lyg pro vandenį ir pro miglą. Pats savo žvilgsnį padarė pernelyg kietą ir reiklų, nustojo abejoti, galų gale – nustojo būti šiek tiek skystas. Pats ėmė nebepasitikėti savo vandeningumu, prarado kantrybę, užmiršo, kad „lašas po lašo ir akmenį pratašo". Šiuolaikinėje psichologijoje „tekantis kūnas", beje, simbolizuoja ne tik neorganizuotumą ir moteriškąją asmenybės pusę, bet ir charakterio dinamizmą bei intuityviąją išmintį, kurios – daugiau ar mažiau – turime visi. O Kurtas rėmėsi vien tik nepajudinama, gerai logiškai sukalta savo vandens teorija.

Tylėjau, galvodama apie tai, kad graikų – romėnų mitologijoje Afroditė – Venera yra iš vandens gimusi meilės deivė. Kurtas, žinoma, buvo daugiau negu teisus. Jo eksperimentų išvadas būčiau

galėjusi papildyti dešimtimis ir daugiau istorijų ir mitų. Tačiau dabar mačiau jį nusivylusį mano vandeningumu ir galbūt vandeniu apskritai. Jis sėdėjo prie ugnies, džiovino savąjį vandenį ir garbino ugnį. Kurto veidas buvo įraudęs nuo ugnies, tačiau nebuvo matyti, kad būtų ketinęs, kaip įprasta, gaivintis prakaitu. Buvo sausut sausutėlis. Nemačiau, kad būtų pradėjęs blizgėti, nors Kurto kaktos polinkis šlapti nuo mažiausios šilumėlės man buvo gerai žinomas. Galbūt tai reikėjo suprasti kaip Kurto kūno ir sielos užsispyrimą, galbūt maištą. Po įkaitusį Kurto veidą ropinėjo liepsnos šviesėlių vabaliukai, į kuriuos jis nekreipė dėmesio. Turbūt protestuodamas prieš jam nežinomą Platono teoriją, jog vanduo – skystas šviesos dvynys. Be viso kito, Platonas skystį laikė visa patikrinančiu, tuo tarpu daoizme vanduo – regimai silpno pergalė prieš stiprų.

Prisiminiau dabar ir nesenus savo išvedžiojimus apie tai, kad tobula meilė susijusi su nusiraminimu ir ne dirginančiu, o sutaikančiu, raminančiu grožiu, kurį savo užrašuose sąlyginai pavadinau nuliniu. Pagal mano teoriją geismo potvynis ir net susigraudinimas anaiptol nebūtų manosios tobulos meilės idėjos išraiška. Manąją tobuląją meilę greičiau būtų galima palyginti su plūduriavimu, o ne su patvinimu ir išsiliejimu, kuris su stabilumu nesuderinamas. Kita vertus, išvedžiodama apie idealią meilę, laikiausi pozicijos, kad čia, žemėje, mums lemta išgyventi geriausiu atveju anaiptol ne idealią meilę, o meilę su potvyniais ir atoslūgiais, nors drauge mums duota patirti ir palaimingus plūduriavimus, kuriuos ne visada sugebame įvertinti, nes plūduriuoti prireikia daugiau laiko, kurio mums, dvidešimtojo amžiaus pradžios žmonėms, vis labiau trūksta. Keistas dalykas: Žemėje daugėjant gyventojų, jie beturi vis mažiau laiko ir vis mažiau meilės. Be to, kiekvienam jų tenka vis mažesnis vandens kiekis. Galima netgi tarti, kad gausėjanti žmonija ima apsinuodyti savo pačios apykaitos produktais, ir žmoniją vis mažiau bepraplauna meilės vanduo. Buvau skaičiusi apie tai, kad netekęs apie 12-20 procentų vandens, organizmas žūsta apsinuodijęs savimi. Gyvybiniai procesai gali vykti tik tada, kai ląstelėse yra pakankamai vandens. Organizmui senstant, vandens audiniuose mažėja – tai susiję su lėtėjančia medžiagų apykaita. Panašiai sensta ir gausėjanti Žemės bendruomenė, kurioje mažėja meilės. Technologijų tobulėjimas ir dideli gyvenimo tempai iš tikrųjų reiškia civilizacijos senatvę ir perspėja apie gresiančią mirtį. Meilės stoka iš dalies liudija senatvę, o iš dalies ją dar labiau spartina.

Vanduo iš esmės yra meilės atitikmuo, paralelė. Neatsitiktinai vandens sąvoka Senajame Testamente vartojama 570 kartų, daugiausia simboline prasme. Nors iš uolos srūvantis vanduo pirmiausia numalšina fizinį troškulį, jis simbolizuoja išganingą Dievo buvimą. Babilono tremtiniams Dievas žada tyru vandeniu nuplauti visus nešvarumus dėl susitepimo stabais. Tas pats pranašas didingame laikų pabaigos regėjime vaizduoja iš šventyklos plaukiančią upę, įtekančią į Negyvąją jūrą. Na, o tvanas Nojaus amžininkams pasiunčiamas kaip globalus nuodėmingo pasaulio apiplovimas. Paskui ateina Jėzus Kristus, kuris ima krikštyti vandeniu ir siūlo atsigerti „gyvojo" vandens, kuris yra ne kas kita, kaip krikščioniška meilė, ir ji skirta suvienyti žmones su pirmaprade gelme, kuri Pradžios knygoje minima jau pirmąją pasaulio sutvėrimo dieną. Šios mintys man padėjo negalvoti apie tai, kaip labai noriu gerti. Galėjau numanyti, kad prie laužo kaistantis Kurtas ištroškęs ne mažiau, tačiau jis juk buvo sukietinęs savo širdį ir protestavo. Mano tylėjimą jis suprato kaip užsispyrimą, „kietumą", nenorą kalbėti ar net neturėjimą ką pasakyti. Tačiau jo nesugebėjimas mane prakalbinti tereiškė jo nesugebėjimą mane regimai suskystinti, jo meilės dalinį pralaimėjimą.

Pro gumbuotas ąžuolo šakas būtume pamatę tamsiai niūrų dangų, kuris būtų žadėjęs greitą lietų, tačiau į dangų mes jau kuris laikas nebesižvalgėme. Kreipėme akis žemyn, darydami tai pagal mus abu vienodai veikiantį dėsnį. Lenkėmės prie žemės nelyginant sausros iškankinti augalai. Mūsų nulenktos galvos sakė, kad mes tarytum apvytome. Mums trūko skystumo. Musės laižė mūsų kūno druską ir niršo negalėdamos pasiekti mūsų kraujo. Buvome išsausėję.

Staiga Kurtas pasilenkė prie savo kojų ir vienu ypu nusimovė senus dulkinus įspiriamus batus, o paskui kojines. Kojinės buvo samanų spalvos, o ties pėdomis – pajuodę nuo purvo. Beveik nespėjau pagalvoti apie tai, kad vyrui pasidarė per karšta arba jis nori išsidžiovinti dar ir suprakaitavusias kojas. Spėjau tik pamatyti, kaip Kurtas žengė į priblėsusią liepsną, sparčiai virstančią žarijomis.

– Užgesinsiu savo vandeniu arba sudegsiu, – dar pasakė, žvelgdamas į mane sausomis paraudusiomis akimis, kurios rodė, kad laužas Kurtą išdžiovino kaip reikiant, paskui pasiraitojo klešnes – tarsi būtų bridęs į vandenį.

Tuo pačiu metu išgirdau griaudžiant ir palei ąžuolo vainiko

kraštą į žolę plakant pirmuosius didelius lietaus lašus. Paskui lašai sutankėjo. Prie kamieno nuo lietaus buvau beveik visiškai apsaugota. Tačiau Kurto laužas buvo užkurtas pačiame medžio vainiko dangos pakraštyje, ir vėjo šuoras į žarijas ir ant Kurto kojų tarsi iš kibiro pilstelėjo kartą, paskui kitą.

– Baigiam, Kurtai, sudegsi šlapias! – sušukau, ir tada trečiasis vėjo šuoras tarsi spjovė Kurtui į veidą, raudonai mėlyną nuo kaitros ir turbūt įtampos, gal ir skausmo. Spjovė ir šėrė, o Kurtas mestelėjo galvą taip lyg atsuktų kitą skruostą, kad būtų sušerta dar sykį.

Pamačiau žaibą, kuris galėjo trenkti kad ir į ąžuolą, nes vienu metu išgirdau ir griaustinio trenksmą, ir šiurpų Kurto riksmą.

– A-a-a-a-a! – rėkė tarytum skerdžiamas vyras, bet nuo laužo niekur nesitraukė. Lyg būtų pririštas ne aš, bet jis. Pririštas prie savo nepajudinamos teorijos. Dabar būčiau galėjusi jam pasakyti tą patį, ką visai neseniai sakė man: ogi būtum skystas, tai išsinertum iš savo teorijos kilpos kaip vanduo ir kaip meilė. Bet mano galva buvo tuščia, o gal pilna vandens. Nedrįstu pasakyti – meilės, nes galva kažkodėl meilės buveine nelabai vadinama.

Lietus vis taškė Kurto veidą, kuokštais ant kaktos sukritę šlapi plaukai atrodė tarytum juodos žolės. Po jomis raudonas grimasos iškreiptas vyro veidas atrodė svetimas. Staiga prisiminiau kišenėje turinti raktą su dekoratyviniu lenktiniu peiliuku – jį galėjau pasiekti be didesnio vargo. Kol Kurto šūksnis virto dejone, nuzulinau peiliuku virvę, išlaisvinau savo sumedėjusią nugarą ir puoliau prie ant žarijų skrundančio vyro. Leidosi nuvedamas trobon lyg būtų suskystėjęs.

Nakčiai ant jo padų užvyniojau smulkiai tarkuotų morkų ir šaltalankių aliejaus kompresus. Pūslės buvo per visą padą ir pilnos vandens. Ugnis visada pritraukia vandenį. Girdžiau savo gyvenimo draugą mineraliniu vandeniu ir aviečių stiebų nuoviru. Nedejavo, bet prakaitavo kaip gręžiamas. Pakeičiau lovos skalbinius. Paryčiais abu užsnūdome. Jis – mudviejų lovoje, aš – didžiajame kambaryje ant sofos.

Atsikėlusi Kurto neradau. Tik tvarkingai ir kažkaip sausai paklotą lovą. Jokio švelninančio ir suminkštinančio atsisveikinimo laiškelio, jokio paaiškinimo. Kadangi batai ir netgi kaliošai buvo savo vietose, supratau, kad išėjo basas. Savo pūslėtais padais. Ar tikrai buvau tokia baisi, kad reikėjo nuo manęs bėgti per ugnį? Nesulaukiau jo nei iki pietų, nei vakare, nei kitą rytą, tačiau visą laiką lau-

kiau. Penktą laukimo dieną iš ryto išėjau, kaip įpratusi, pasisemti vandens. Šulinys man visada buvo malonus ritualas, tačiau tik ne tuokart. Paleidusi kibiro grandinę visu jos ilgiu, ištraukiau tik kokius du litrus drumzlino skysčio. Sunku buvo patikėti išsekus šulinį, nes virš sodybos palydavo vos ne kasdien. Daržo augalai ir piktžolės augo lyg pašėlę.

Dar po dviejų dienų išsiunčiau pigią SMS į vietos laikraštį, pasiskelbdama, jog ieškau šulinių meistro. Paskambino pavargusio balso vyras ir, išsiteiravęs, ko man reikia, padejavo, kad gyvenu tiesiog užkampyje, o jis taip greitai pasirodyti negalįs – neturįs kaip mane pasiekti. Pažadėjo paskambinti už savaitės – jei tik jo reikaluose būsią kas nors man palankaus. Tačiau nepaskambino, o aš sėmiau vandenį iš apžėlusio ir beveik nusekusio tvenkinuko. Dėl arbatos sunkiau drumzliną vandenį per filtrą. Tai tęsėsi beveik du mėnesius, iki pat spalio pradžios. Nors lijo, drumzlino vandens šuliny nepadaugėjo. Gal net priešingai. Kartą per savaitę atvažiuodavo pusseserė, kuri žinojo mano stygių, tad atveždavo dvidešimties litrų plastmasinį butelį su vandeniu, kurį naudojau labai taupiai. Per tą laiką į vietinį laikraštį išsiunčiau dar du skelbimus. Siųsdama trečiąją SMS, meldžiausi. „Trokštu, trokštu, trokštu. Skubiai reikalingas gailestingas šulinių vandens meistras", – į tekstą sudėjau ir pagalbos šauksmą, ir nervingą viltį, spjoviau į savo įvaizdį.

Prasidėjus medžioklės sezonui, savaitgaliais aplinkui poškėjo šūviai, kai kurie medžiotojai užeidavo atsigerti vandens, ir man ne tiek baisu buvo dėl besiplėšančio ant grandinės ir prie jos nepratusio Liūto, kiek buvo gėda dėl tuščio šulinio. Mūsų šuo tomis dienomis buvo labai sudirgęs ir kartą net nusitraukė. Bijojau, kad jo nenušautų. Jutau augančią vienatvę, vakarais prieš miegą vis paverkdavau. Iš ryto prabusdavau visa šlapia, lyg ligonė. Vandens vis dar buvo visur: įsijautus rudeniui, vandens netgi padaugėjo. Visur, tik ne šuliny.

Vieną gražų saulėtą spalio rytą išgirdau linksmą Liūto balsą. Buvo šeštadienis, ir naktį jį, saugodama nuo ankstyvų savaitgalio medžiotojų, buvau pririšusi. Žvangindamas grandinę ir džiugiai kiauksėdamas šuo sveikino kažką savą. Šoktelėjau prie lango, tikėdamasi pamatyti ankstyvą savo pusseserę, bet išvydau ką kitą. Staiga vaizdas subangavo lyg žvelgčiau pro povandeninio laivo liuką. Tai buvo ašaros, kurias aprašinėti paprastai vengdavau, manydama, kad jas rodyti reikštų prastą literatūrinį skonį. Dabar verkti irgi nebuvo ka-

da. Puoliau pro duris prie Kurto lyg ant kokios bangos. Plūstelėjau kaip koks srautas, norėdama apsikabinti jį iš visų pusių, kaip kad tai su daiktais daro skysčiai. Kurto rankos buvo šaltos kaip ledas. Vakare, kai jis parodė savo pėdas, mačiau šviežius raudonus randus, kurie buvo kažkokie sausi ir sutrūkinėję. Naktį, kai jau buvome visiškai suskystėję ir išlieję širdis, Kurtas pasakė, kad nudegę jo pėdos neteko savo įprasto gebėjimo prakaituoti. Tačiau kitos Kurto savybės per mūsų išsiskyrimo laiką tik dar labiau išryškėjo. Jis ėmė jausti vandens gyslas, panašiai per atstumą jausdavo kitų žmonių kūno negalavimus, nes, anot jo, tose vietose, kur prasidėjęs uždegimas, plūsta daugiau kraujo, o skysčių susikaupimo vietos dabar tapo jo pašaukimu. Taip pat jis pasakė, kad pradėjo mokytis kasti šulinius, nes tai labai pravartu žmogui, galinčiam nustatyti vandens gyslos žemėje buvimo vietą. Kaip pameistrys jau talkino dviem šulinių kasėjams, ir Kurtui tas darbas buvo labai prie širdies. Po to mano princas prisipažino, kad į mūsų Jūros kaimą, tiksliau, vandeningąjį kaimo vienkiemį jis atvyko tuojau pat po to, kai susapnavo mane trokštančią. Sapne buvau panaši į žuvį ir žiopčiojau dusdama. Rytą jis nieko nelaukdamas patraukęs į autobusų stotį. Ne, mano skelbimų rajono laikraštyje jis nematęs, nors mieste buvo susitikęs mano pusseserę, kuri jam mano vandens problemą, žinoma, paminėjusi. Tačiau sapnas šią, regis, nedidelę bėdą, išdidino, išplukdė į paviršių.

Šulinio Kurtas ėmėsi jau kitą rytą. Mane įpareigojo pasirūpinti rentiniais, kurių, kaip jis aiškino, prireiksią penkių. Na, gal užteksią ir keturių, nes penktasis tiksiąs ir iš senojo, išsekusio šulinio. Kaip paaiškėjo, jau pradedantis rimtai praktikuoti vandens specialistas Kurtas buvo įsigijęs du varinius virbalus, kuriais be vargo nustatydavo vandens gyslų vietą. Mūsų kieme jis pirmiausia nustatė didžiausią gyslą: ji buvo laužo, ant kurio sau padus pasikaitino Kurtas, vietoje. Vandens gaudytojo virbalai, artėjant prie tos vietos, ėmė judėti ir kryžiuotis jau už kokių dešimties žingsnių. Vis dėlto ten po žeme buvo išsiraizgiusios ąžuolo šaknys, tad šulinio kasti nederėjo. Kita, kiek mažesnė, vandens gysla buvo rasta pačiame tako viduryje, pusiaukelėje nuo senojo šulinio link tvenkinio. Beveik nesvarstę nutarėme, kad taką priversime vingiu pasukti apie naująjį vandens tiekimo įrenginį. Ir Kurtas, netrukus pasišaukęs lyg tyčia pro šalį ėjusį Albertą – keturiolikametį vaikinuką iš gretimo vienkiemio – pradėjo.

Iš pradžių jam vienam tesuprantamu būdu, pasitelkęs tą pa-

čią, prieš mane panaudotą, tik dabar sumegztą, virvę ir lentą, nuritino iki vandeningosios vietos viršutinį senojo šulinio rentinį. Paskui ėmė kasti. Albertas už virvės pririštu kibiru traukė žemes. Žiūrėjau į tą procesą tol, kol Kurtas kaip reikiant įšilo ir kartu su prakaitu languotų marškinių rankove ėmė braukti varvančią nosį. Vanduo? Galbūt iš jo nosies bėgo vanduo. O galbūt tik per laiko atstumą man dabar viskas atrodo šiek tiek pavandeniję. Kartą iš kelnių kišenės išsitraukė nosinę, o paskui, beveik ištisai šnarpšdamas, ėmė naudotis jau tik vien rankove, tad nusprendžiau, jog aš čia nereikalinga ir, kiek susigėdusi, kad nieko neveikiu ir nesu niekaip įtraukta, kuo tyliausiai pasišalinau. Čiupau kauptuką ir dingau darže.

Kurto ir Alberto beveik negirdėjau. Tik medžių šlamėjimą ir savo kauptuko čekšėjimą. Link vandens gyslos jie rausėsi tyliai kaip kokie kurmiai. Kelis kartus išgirdau tik Alberto balsą, bet žodžių suprasti neįstengiau. Girdėjau lyg per vandenį. Gal todėl, kad šiek tiek pavyduliavau Albertui. Norėjau būti jo vietoje. Mano emocijos bangavo džiaugsmu, kad Kurtas sugrįžo, ir liūdesiu, kad darbas mus išskiria. Buvau nelyginant įsimylėjusi, kai norima būti kartu kiekvieną minutę ir kartais dėl to, kad taip nėra, nežinia kodėl kaltinamas mylimasis. Tarytum mylimasis duotas tam, kad stebuklingai, lyg koks burtininkas, aprūpintu papildomu, nuo bet kokių rūpesčių laisvu rojaus laiku.

Bangavau šitaip gal kokias dvi valandas. Tik kokį kartą buvau nuėjusi trobon, suplakiau gėrimo su juodųjų serbentų uogiene, nunešiau plastmasinę pūslę šulinio kasėjams. Tie jau buvo kažkokiu būdu įtupdę duobėn vieną rentinį ir darbavosi toliau. Paleidau kelis šiek tiek sceninius susižavėjimo šūksnius, palinkėjau nepatrūkti nuo darbo. Ir vėl įlindau į daržą. Jau įkaitinta žemė garavo malonia, nors kiek tvankia drėgme, sumišusia su lengva nerimastimi. Ravint ir įsijautus į judesių ritmą, protas ilsisi, tačiau tai atveria visas duris pasąmoniniams dalykams. Kelias minutes mane užplūdo jokios aiškios logikos neturintis suvokimas, jog, nepaisant visos šios saulėtos palaimingos ramybės, vis tiek mirsiu. Ir kartu – suvokimas, kad kaip tik mirtis šią monotoniją verčia nuolat geidžiama palaima, atmesdama nuobodulį ir galimą pasibjaurėjimą kauptuko nutrintomis pūslėmis bei pajuodusiomis panagėmis.

Į anaiptol nepalaimingą laiko suvokimą sugrąžino šūksniai. Ką tai reiškia? Minutę dvejojau, o gal priešinausi tam, kas vyksta,

apgailestaudama dėl prarandamo ritmo. Ravėjimas šiek tik primena šokį. Darbo įgūdžiai teikia pasitenkinimą. Kartais net pasiekiama ekstazė. Šūksniai visa tai grubiai nutraukė. Ritmo savaimingumą nukirpo sąmoningas suvokimas, jog turiu atsižvelgti į kažkieno nerimą ir galbūt – pavojų. Mečiau kauptuką – dėl melsvai dažytos metalinės dalies jis buvo panašus į žaislą. Žengiau prie vandens gyslos tiesiai per pievą. Susilaikiau nebėgusi, galbūt iš vidinio įsitikinimo, kad išorinis ramumas turi galią ištiesinti kažin kokį ramybės lūžį.

Šulinys kunkuliavo lyg virtų. Jo šaltame vandenyje lyg išviręs malėsi Kurtas. Jį bandė ištraukti Albertas. Alberto kojos slydo šlapiu molžemiu. Iš pradžių nesupratau, kodėl vaikis neįstengia ištraukti visai čia pat, vandens paviršiuje, beveik smulkaus kūno sudėjimo, besimurdančio ir nesipriešinančio, netgi gyvybės ženklų nerodančio, vyro. Kai Kurtą ištraukėm, mudviem su Albertu paaiškėjo, kad jam apie kojas buvo apsipainiojusi virvė, o prie jos – akmenų pilnas kibiras. Kurtas, kaip man pasirodė, nekvėpavo, ir staiga reikėjo prisiminti, kaip gaivinama ir kaip daromas dirbtinis kvėpavimas. Du bučiuojamieji įpūtimai ir penkiolika paspaudimų tarp vidurinio ir apatinio krūtinkaulio trečdalių, jei gaivini vienas. Albertu nepasitikėjau. Jis nieko nedarė, tik, blaškydamas mane, visas vos ne linksmai įsiaudrinęs aiškino, kaip Kurtas dėjo į kibirą iškastus akmenis, kuriuos Albertas jau ruošėsi iškelti, kaip pabandė išjudinti dar vieną bekasant rastą didoką akmenį ir kaip staiga šoktelėjo vandens fontanas, kaip Albertas atšoko nuo šulinio ir paleido virvę, kaip pergalingai suriko Kurtas, kuris, kaip Albertui pasirodė, puolė ne gelbėtis, o ryte ryti vandenį tarytum tik šitaip būtų galėjęs išgelbėti savo gyvybę. Įsivaizdavau Kurtą tarytum kokį vabzdį prie milžiniškos krūties fontano. Iš tikrųjų: krūtimi maitinančios moters krūtinė, artinantis kūdikiui, turi refleksą švirkšti pieną siauru fontanėliu. Galbūt Kurtas Žemei buvo toks vaikas, kuriam artinantis gelmėje tūnančios gyslos pasiusdavo pumpuoti vandenį tarytum motinos krūtys.

– Rėkiau jam: lipk lauk, kišau jam lentą, galvojau, kad įsikibęs į ją greičiau išlips, bet jis rijo vandenį, siurbė ir siurbė, – paskubom apsiputojęs raportavo Albertas, kai uždususi spaudinėjau Kurtui krūtinę. Šonkauliai net traškėjo, bet aš prisiminiau, kad išnirę šonkauliai – gero gaivinimo ženklas. Privalėjau gaivinti gerai, nepaisant to, ar pasiseks.

Po keliolikos minučių, o gal po amžinybės, Kurtas krenkšte-

lėjo ir pats įkvėpė oro, ir tada sumojau paliepti Albertui kviesti greitąją pagalbą.

Grįžtančio iš ligoninės Kurto laukiau, gurkšnodama vandenį iš naujojo šulinio, kuris iš tikrųjų buvo ne šulinys, o gyvasis šaltinis. Nesumaniau, ką su juo reikėtų daryti. Ant baltai dažyto mūsų kambarėlio tinko žydromis raidėmis užrašiau iš pradžių vandeniu, o jam išdžiūvus – melsvais vandens dispersiniais dažais: „Vandens ir meilės teorija: potvynis, atoslūgis, šaltinis, saikas: nei per daug, nei per mažai". Žodžių ir dvitaškių buvo aiškiai per daug. Dažų – taip pat, nes dalis jų nelabai gražiai nuvarvėjo per sieną. Paskui visiems sakydavau, kad esą toks sumanymas. Tik Kurtui pasakiau viską. Apie slaptas ašaras. Plūduriavimą. Savo šokius darže. Išpasakojau net apie tai, kaip, būdama paauglė, gėdijausi savo gausaus prakaitavimo. Taip pat apie Platoną: vanduo – tai skystas šviesos dvynys.

Paskui, žinoma, priminiau, kad ir jam, Kurtui, ne visada patinka per daug šviesos. Kurtas buvo rudaplaukis. Ryžiukas. Saulė visada išryškindavo jo strazdanas, kurių jis gėdijosi. Iki penkiolikos metų Kurtas šlapinosi į lovą. Dėl šios problemos jo net nepaėmė į karinę tarnybą. Dėl per didelio vaikino vandeningumo, kurį jis pats slapta laikė didelės meilės ženklu. Koks iš tikrųjų tas Kurto vandeningumas, man sunku būtų pasakyti. Galbūt jo organizme tikrai daugiau vandens, nes, būdamas jau penkiasdešimties, jis vis dar atrodo tarytumei trisdešimt penkerių. Raukšlėjasi pamažu, nes to vyro odos ląstelės vandens stygiaus, regis, beveik nejaučia. Mano oda raukšlėjasi kur kas sparčiau, nors, skirtingai nei Kurtas, veido niekada nemuilinu ir nuolat jį tepu drėkinančiais ir maitinančiais kremais.

Tiesa, trečiojo šulinio kasti mums neprireikė. Prasiveržus šaltiniui, netikėtai prisipildė mūsų išdžiūvęs šulinys – tarytum kas būtų atkimšęs kamštį. Panašiai, kaip ir netikėtai malkinėje per mano pirmąjį pasirodymą atgijęs Kurto vandens prietaisas, kuris vėliau buvo patobulintas. Per Kalėdas Kurtas pažadėjo atskleisti vandens prietaiso paslaptį. Tą daiktą jis vadina meilės slėgio matuokliu.

Turinys

Mano vagis	3
Raudona kepuraitė	11
Vaikelis	23
Balsas	35
Mano meilužis	53
Pasaulis yra bjaurus	63
Bamba	81
Šmogus	89
Paskutinis kąsnelis	95
Apgamas	101
Tai, kas saldžiausia	109
Rūko berniukas	115
Kirpyklos lankytojas	119
Vandens ir meilės teorija	127

Sara POISSON
ŠMOGUS, Vilnius: CIKLONAS, 2005 - 152 p.
ISBN 9955-695-05-6

Saros Poisson novelių knyga „Šmogus" bando provokuoti. Autorė švepluoja, sąmoningai neištardama „žmogus", atmesdama griežtas žmogiškumo apibrėžtis. Ji siekia iškovoti teises kitoniškumui, netikslumui, dykaduonystei, gina neracionalumą, grynąją estetiką, pagaliau – nevisišką vyriškumą ir nevisišką moteriškumą. Skaitytojas kviečiamas fiksuoti personažų ir pasakotojos minties krustelėjimus, skirti laiko nenaudingam mąstymo pasauliui, nerti į pasąmonės gelmes. Noveles lyg vieną prozos kūrinį, romaną, vienija bendros idėjos, psichologiškai artimi personažai, visoms istorijoms bendra pasakotoja.

Sara Poisson
ŠMOGUS
Novelės

Redagavo Sigitas Poškus
Korektorė Vilma Klimavičiūtė
Viršelio dailininkė Ieva Jurgelevičiūtė
Maketavo UAB CIKLONAS
Išleido ir spausdino UAB CIKLONAS,
J. Jasinskio g. 15, LT-01111 Vilnius
Internete: http://www.skaityk.lt
El. paštas: info@skaityk.lt

ISBN 995569506-4
9 789955 695066

www.skaityk.lt
VIRTUALI LEIDYKLA—KNYGYNAS